

Vatra veche

Vatra veche

Români din toate țările, uniți-vă!

6

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul X, nr. 6 (114) iunie 2018 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

În liniștea Deltei • Foto Nicolae Băciuț

Un colț de Rai

Am ajuns târziu, dar mai bine mai târziu decât niciodată, în Delta Dunării. Despre mirajul ei s-a scris în fel și chip, de către pricepuți sau mai puțin pricepuți dar, cu siguranță, toți mișcați sufletește de o lume fascinantă în toată bogăția ei, cu peisaje care se imprimă adânc pe retine, cu păsări care scriu pe cer cu zborul lor poeme însoțite de un acompaniament ce pare mai degrabă muzică a sferelor.

Întâlnirea cu Delta Dunării m-a făcut să-mi reevaluez o afirmație pe care am susținut-o ca om de televiziune („O imagine face cât o mie de cuvinte”), dar

și să nu dau nicio șansă cuvintelor să descrie în toată frumusețea ei o lume de dincolo de lumi. Nici nu cred că mai e nevoie de cuvinte în fața miracolului naturii, care s-a dezlănțuit în frumuseți cu asupra de măsură.

Am făcut sute de fotografii, într-un automatism al neputinței. Nici nu cred că e nevoie de prea multă artă ca să extragi artă din orice colțșor de Deltă. Cu adevărat, Dumnezeu e cel mai mare artist și Delta Dunării e un argument în plus în acest sens.

Borges își imagina Raiul ca pe o imensă bibliotecă. Mi-ar plăcea ca această bibliotecă să se întindă între ape și ele să se numească Delta Dunării.

NICOLAE BĂCIUȚ

DAN PURIC: "SATUL ROMÂNESC"

SUMAR

Un colț de Rai, de Nicolae Băciuț/1
Eminescu universalul (Dumitru Copilu-Copillin), de Mihai Cimpoi/3
Așteptare și creație la Eminescu, de Bianca Andreea Cătană/4
Poeme de Răzvan Ducan/5
Satul românesc, de Dan Puric/6
Poeme de Nicolae Băciuț/6
Vatra veche dialog cu Veronica Pavel Lerner, de Nicolae Băciuț/7
Poeme de Eugen Evu/8
Eseu. Răsucirea (N. Steinhardt), de A.I. Brumaru/9
Se ne mai (re)amintim de Zaharia Stancu, de Dumitru Hurubă/10
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/12
Poeme de Adam Puslojic/13
Posteritatea lui Daniel Drăgan, de Nicolae Băciuț/14
Încă micății, de Daniel Drăgan/14
Vitrina. Istoria ca viitor (Ana Blandiana), de Răzvan Ducan/16
Temporalitatea în lirica Anei Blandiana, de Daniel Kițu/17
Cronica literară. Abecedarul luminii (Dumitru Ichim), de Livia Fumurescu/19
Trăiește-ți propria epopee... (Adrian Botez), de Constantin Stancu/20
Răzvan Ducan și peisajul liricii patriotice, de Mircea Daroși/23
O dulce și amară vină (Valentina Becart), de Victoria Milescu/24
„Esențele tari în sticlute mici se țin” (Grigore Carmen Tania), de Mihaela Meravei/25
Elogiul jocului existențial (Adela Conciu), de Daniel Marian/26
Istorie și destin (Iuliu Ionaș), de A.I. Brumaru/27
Satul paralel (Gheorghe Secheșan), de Daniel Luca/28
Povestind vei dobândi (Nicolae Suciuc), de Răzvan Ducan/29
Edenul de lângă noi (Mirela-Ioana Borchin-Dorcescu), de Constantin Stancu/31
Suflete de cerneală (Delia Simona Crețu), de Mirela Laurențiu/33
Scrisorile destinului (Emilia Amariei), de Girel Barbu/34
Decebal Seul a recidivat!, de prof. Gh.Dolinski/35
Scrisoarea și salvarea prin scris (Gheorghe Sarău/Dimitrie Stelaru), de Nicolae Suciuc/36
Un document tulburător (Isif-Mihai Stupinean), de Nicolae Băciuț/38
Iustin Handrea – Istorie și destin (Gheorghe Dărăban), de Florin Bengean/39
Luna în orașul blestemat (Dănuț Ungureanu), de Mărioara Novac/40
Radical din doi (Nicolae Băciuț), de Răzvan Ducan/41
Cărți în seria “Europa Erlesen”. Moldau/Moldova, de Mircea M.Pop/43
Iași/Lassy/44
Proză românească în revista „die horen”/45
O antologie de proză și poezie despre România/46
O antologie de proză românească contemporană/47
Mihai Diaconescu, tendința actuală..., de R. Subțirelu/48
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/49
La „Majoratul” României. Din învățăturile preotului Morușca Matei (1890-1979) către nepotul său, de Radu Șerban/50
Mitropolia Ortodoxă Română a Basarabiei, de Stelian Gomboș/52
De la studiul istoric, la eposul eroic, de Ionel Popa/53
Poeme de Emilia Amariei/55
Mihai Eminescu și Basarabia, de Gicu Manole/56
Drum la Cernăuți, de Dariu Ducan/57
Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan, de Luminița Cornea/59
Amvon. Iubirea milostivă..., de Gheorghe Nicolae Șincan/60
Icoana din suflet, de prof.dr.Lucretia Bogdan/61
Poeme de Ioan Groșescu/62
Starea prozei. Libertatea de a fi normal, de Nicolae Suciuc/63
Poeme de Ion Rășinaru/64
Biblioteca Babel. A. Camus – către o sociologie a revoltei, de Iulian Chivu/65
Mapamond. Japonia – Note de călătorie, de Mihai Posada/67
Asterisc. Primăvară cu semnificații la paralela 38, de Silvia Urdea/68
Tangoul bătrâneții, de Nicu Doftoreanu/69
Prin puterea cuvântului..., de Traian Dinorel D.Stănculescu/70
Ancheta „Vatra veche”. Prima casă, de Gheorghe Andrei Neagu/71
Prima casă, de Alexandru Jurcan/72
Poeme de Nicolae Vălăreanu Sârbu/72
Itinerarii. Insula celor frumoși și bogăți, de Gabriela Căluțiu Sonnenberg/73
Arhiva sentimentală. Eugen Buzoianu, de Nicolae Bucur/75
Poeme de Gheorghe Cutieru/76
Starea prozei. Amintire din liceu, de Dumitru Hurubă/77
Poeme de Camelia Ardelean/78
Maxime și aforisme noi, de Nicolae Mareș/79
Teatru. Streptase la Bazin, de Cristian Stamatoiu/80
Cinematografia lui Călin Netzer, de Milena Munteanu/81
Literatură și film. Pielea rece și sângele albastru, de Alexandru Jurcan/82
Semnal. O istorie culturală a nebuniei/82
Licăr de solitar peste ape, de Tania Nicolescu/83
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/84
De la un clasic citire. Marin Sorescu/84
Strigături și epigrame de Nicolae Mățaș/85
De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”/86
Curier/85

Pe drumuri de ape

Acolo unde cerul îmbrățișează apele

O lume în nemișcare

Casă de pescari

Delta Dunării • Documentar foto de Nicolae Băciuț

Eminescu Universalul

UN FENOMENOLOG AL
RECEPTĂRII OPEREI
EMINESCIENE

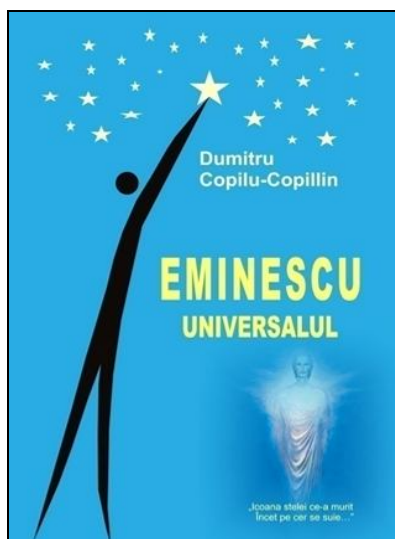
Cartea „Eminescu Universalul”, a reputatului scriitor și eminescolog Dumitru Copilu-Copillin, se află la a patra ediție (Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2016). De fapt, titlul complet al lucrării îl găsim pe coperta IV, ca o precizare la titlul generic de pe coperta I. El rezumă sintetic tot conținutul lucrării: „Eminescu în circuitul universal: traducerea și ecoul operei în publicații tipărite și online în 85 de limbi, iar prin programe de traducere automată în alte 65 de limbi, în total 150 de limbi din peste 250 de țări”. Cuvântul înainte al cărții („Un fenomenolog al receptării operei eminesciene”) e semnat de Acad. Mihai Cimpoi, care este și coordonatorul ediției.

Date fiind vastitatea și profunzimea explorărilor bibliografice privind „traducerile și ecourile eminesciene”, realizate de Dumitru Copilu-Copillin, putem vorbi despre o adevărată *fenomenologie* a receptării. Operația de înregistrare statistică obișnuită recheamă în acest caz și o tratare *evaluativă* (deci nu doar descriptivă, sumar-matematică).

Dumitru Copilu-Copillin se vede obligat – și face acest lucru cu competență profesională și respect sfânt pentru valori (ceea ce e foarte important la ora aceasta) – să urmărească *fenomenul universalizării* operei eminesciene cu întreaga sa complexitate.

Ce reprezintă acest fenomen? Bineînțeles, *traducerile* ca atare ajunse, iată, după precizările sale actuale, la 80 (cifra vârstei pe care visa s-o atingă, cea a bătrânului Rege Lear, invocat în *Împărat și proletar*), ecourile imediate de natură publicistică, festivă, prezența în enciclopedii și dicționare enciclopedice, comemorările internaționale prestigioase (precum cele din cadrul UNESCO), dar în special studiile aprofundate cu caracter monografic și comparat, vizând universalismul eminescian, care atinge acum cifra de 1.000.

Opera de traducere nu se limitează doar la un act de transpunere într-o altă limbă mai mult sau mai puțin reușită. Ea presupune, esențialmente, o verificare de ordin valoric cu o altă cultură (națională), în

lumina benefică a întâlnirilor transfrontaliere, o recunoaștere a faptului că poetul exprimă prin modul său absolut individual, prin „cogito”-ul său, precum stipulează noua critică, „un fond uman general, de natură intelectuală, etnică, lingvistică”, după cum preciza și poetul, definind aportul fiecărui popor adus pe „bina (=scena) cea mare a omenirii”, Universalitatea lui Eminescu este probată de (ca să preluăm niște termeni dintr-o cunoscută lucrare a lui Umberto Eco) un Cititor Model colectiv, aflat pe diferite meridiane ale Lumii, de un Univers al discursului eminescian care generează după voie jocul semiozei nelimitate, de codurile și subcodurile caracteristice altei culturi. Firește, Eminescu însuși este un Autor Model, cu o strategie textuală îndreptată spre Cititorul Model și cu ceea ce semioticianul italian denumește *deschidere* (*opera aperta*).

Pe tapetul larg al demonstrației universalității, se pun motivele abordate (*topoi*) pe care le găsim în Antichitate, în Evul Mediu, în epoca romantismului, a clasicismului sau a simbolismului, influențele *radiante* (în termenii lui Tiegheș), aduse de mode și curente, dar și cele catalitice și modelatoare (în termenii lui Błaga), influențele exercitate de Eminescu asupra unor poeți din alte arealuri (asupra celor albanezi, de exemplu), similitudinile cu poezia națională ai altor popoare (slave, latine), descoperirea unor filoane nu doar tipologice sau tematice, ci și vizionare, meditative, existențiale, precum cel metafizic, remarcat de Rosa del Conte, ca însemn al modernității, cel elegiac (Eminescu e, după cubanezul Salva-

dor Bueño, chiar cel mai mare elegiac în context universal), ontologic (din perspectiva exegetică a Svetlanei Paleologu-Matta), filosofic (fiind un poet – înțelept, structural gândirii indiene, conform demonstrației Amitei Bhoșe).

Un statut aparte, în contextul receptării, îl au traduceri „congeniale”, făcute de mari poeți precum Ivan Krasko, „părinte al literaturii slovacă”, Anna Ahmatova, Rafael Alberti, Elisaveta Bagreana, Jindra Huškova. De menționat, pentru prestața lor evaluativă, Seminarele desfășurate în Franța („Eminescu după Eminescu”), Italia (la Veneția, în 2000: „Eminescu – 150”), Turcia („Eminescu și Yunus Emre”), tezele de doctorat, devenite monografii de referință ale lui Alain Guillerrou (*Geneza interioară a poeziilor lui Eminescu*), Rosa del Conte (*Eminescu sau despre Absolut*), Iuri Kojevnikov (*Eminescu și problemele romantismului în literatura română*), Song-Ki-Kim (*Eminescu și Song-Wöl-Kim*), Lasquș Poradeci, cel mai mare poet albanez influențat de Eminescu (*Poezia populară română și cultura germană în opera lui Eminescu*), prefețele și articolele semnate de Bernard Shaw, Salvatore Quasimodo, Giuseppe Ungaretti, Eduardas Mieželaitis, de vestii comparațiști van Tiegheș, Baldensperger, Heitmann, Korș, Iațimirski.

Enunțul statistic, după cum precizează însuși cercetătorul, e prezentat „în paralel cu exemple și semnificații ce pun în evidență dimensiuni, valori și așteptări ale evoluției receptării prezente și viitoare”, prezentarea personalității eminesciene „sumar, dar explicit într-o ordine cronologică, pe limbi din zonele geografice de pe toate meridianele lumii, cu indicarea localităților ca centre de iradiere a mesajului eminescian, diseminat îndeosebi pe parcursul ultimelor aproape trei decenii, de când ascensiunea cunoașterii prin receptare se asociază cu înrăurirea catalitică și asimilarea operei în literaturile naționale, iar prin recunoașterea și consacrarea ei ca valoare universală, *devenind implicit o componentă românească a patrimoniului cultural mondial*”.

Eminescu înregistrează și fenomenul traducerilor și comentării prin intermediul altor limbi, în special germană, rusă și engleză. Sunt trecute, →

ACAD. MIHAI CIMPOI

bunăoară, într-o revistă statistică, peste 90 de traduceri și referințe critice ca ecouri la publicațiile de limbă germană - apărute numai în timpul vieții poetului - sub formă de *replici* sau *extinderi* în Austria, Italia, Franța, Elveția, Rusia, Ungaria și România, în mari centre culturale situate la mari extremități ale lumii: Leipzig, Chicago, Viena, Sankt-Petersburg, Florența, New York, Bonn, Budapesta și București.

Surprinzătoare este concluzia pe care o face cercetătorul privind receptarea în arealul cultural slav, care corespunde *orizontului de așteptare* propriu lumii moderne, marcată de „ofensiva” internetului: „*Avem în vedere*, consemnează Dumitru Copilu-Copillin, *atât extinderea prezenței creației eminesciene în publicațiile slave online, cât și intensificarea cercetării și elaborării de lucrări – comparative – nu doar pe teme punctuale de interes local și național, ci, deopotrivă, pe teme vizând valorile literare naționale de dimensiune universală, cum ar fi raporturile tipologice sau de filiații între valorile etalon naționale, de limbă literară și măiestrie, cum ar fi reprezentanții comparabili și compatibili, de regulă numiți «Poeți Naționali»*”.

Meritul fundamental al profesorului Dumitru Copilu-Copillin este acela de a ne da o lucrare bibliografică în care identifică, prelucrează și evaluează, cu metode și într-o viziune modernă, sursele eminesciene, și de a ne oferi enunțul statistic – ”știința faptelor petrecute” – conform preceptului lui Leonardo da Vinci: „Orice adevăr este adevăr numai dacă este demonstrat, matematic” împreună cu anumite explicitări de ordin istorico-literar și sociologic. Sunt de remarcat acribia, erudiția, plăcerea intelectuală de „a naviga” pe internet, dar și de a merge direct la surse (dicționare, volume de traduceri, monografii, proiecte, comunicate, acțiuni publice etc.). Profesorul – cercetător nu-și ascunde bucuria când găsește aprecieri superlative, comentând cu însuflețire și exaltare (e un mod de a sfida detractorii) și depășind astfel ariditatea expunerii statistice.

Sub ochii noștri se ridică, piramidal, un Eminescu a cărui valoare universală este absolut indiscutabilă, comparabilă cu cea a tuturor poezilor reprezentativi ai lumii.

Așteptare și creație la Eminescu

Elevă la Colegiul Național „Andrei Șaguna” din Brașov, Bianca Andreea Cătană citește bine și atent, crezându-i pe cuvânt pe autori, dar având încredere înainte de toate în cuvintele operei, ale textului literar. Ea reușește să ocolească acele „sirene” cu care textul ademenește cititorul, căutând semnificații pe care se ambiționează să le impună pe cont propriu ! Și pe propriul risc!

Mircea Moț

Relația dintre așteptare și iubire devine semnificativă în poezia eminesciană în măsura în care sentimentul de iubire este aproape întotdeauna asociat unor ipostaze ale creației.

Câteva poezii eminesciene, *Sara pe deal*, *Pe lângă plopii fără soț*, *Stau în cerdacul tău ori Lacul*, își dezvoltă semnificațiile în jurul celor două motive, extrem de importante pentru aspirația poetului romantic spre idealul iubirii, în contextul actului creator.

Timpul așteptării iubitei devine, prin visare, un timp care lasă loc plâsmuirii. Cel care așteaptă devine, în felul său, un creator. În poezia *Lacul*, sentimentul este asociat reveriei, creând spațiul ideal pentru împlinirea visului de împlinire prin iubire. Creația pe care o presupune visarea repropune realitatea, pornind de la elemente concrete. Așteptând, eul se lasă în voia visului, conturând o lume posibilă, o altă realitate, idee sugerată și de prezența unor verbe la modul conjunctiv: „să sărim”, „să scap”, „să-mi scape”, „să plutim. Căpătând funcția de oglindă a întregului univers, lacul reflectă în egală măsură eternul și efemerul, contând ca o oglindă care eliberează realul de materialitate. Lacul este prezență reală în incipit și în final, între cele două prezențe ale acestuia plasându-se imaginea lacului din creația visului. Cu mențiunea că, în final, lacul este „scos” din universul reveriei, redevenind prezență reală, neutră, în vecinătatea suferinței tânărului îndrăgostit.

O altă poezie extrem de sugestivă este idila *Sara pe deal*, „o poezie de tinerețe, prin elementele sale mitice”

(Ioana Em. Petrescu), în care se evidențiază relația dintre om și natură, împletirea elementelor terestre cu cele cosmice și trăirea puternică a sentimentelor de iubire, poetul sperând la împlinirea acesteia. În prima secvență, sunt prezentate două motive centrale : „sara” și „dealul”, elemente prezente și în titlul operei, constituind cadrul spațio-temporal. Înserarea are valoare de timp sacru și de continuă refacere a genezei. Al doilea motiv este „dealul”, ce se impune în text ca „un spațiu sacru” (Ioana Em. Petrescu), punctul în care drumul parcurs de turme se intersectează cu planul celest. De asemenea, el este axul universului, ce face legătura dintre planul teluric și cel cosmic, îndeplinind funcția de *axis mundi*, cu semnificația de „munte sfânt”, după cum consideră Ioana Em. Petrescu, idee accentuată și de prezența salcâmului cu o evidentă valoare simbolică. Inițial, salcâmul reprezenta un simplu loc de întâlnire a celor doi îndrăgostiți („Sub un salcâm, dragă m-aștepti tu pe mine”), fapt accentuat de prezența articolului nehotărât „un”. Dar, în a cincea strofă, datorită absenței articolului („*Lângă salcâm sta-vom noi noaptea întreagă*”), salcâmul devine un spațiu protector pentru cei doi îndrăgostiți, dar și garanția accesului lor la celest, prin condiția sa de posibilă coloană a cerului. Prezența epitetelor din finalul poeziei, „înaltul”, „vechiul”, atribuie un caracter sacru acestui copac, care devine unic. Așadar, salcâmul va realiza legătura dintre lumea pământeană în care se află cuplul și →

BIANCA ANDREEA CĂTANĂ

cea cosmică, o lume mitică, în care se va împlini iubirea celor doi. Salcâmul rămâne un simbol al nemuririi, sugerând ideea că iubirea este una eternă, ce depășește granițele realității. În cunoscutul dicționar de simboluri al lui Jean Chevalier și Alain Gheerbrant, salcâmul este „simbol solar al renașterii și al nemuririi”; semnificația lui profundă este prezentă și la Ivan Evseev: „simbol solar”, salcâmul e „legat de ideea inițierii și a cunoașterii lucrurilor secrete”. Pentru a ajunge la salcâm, tânărul îndrăgostit trebuie să urce un drum inițiativ, lăsând în urmă „valea” și lumea de jos, a fluierului și a stânei, pentru a ajunge în spațiul în care contează alt instrument, buciul, prin care individul poate să comunice cu înaltul. Finalul poeziei prezintă ritualul iubirii, ce se poate transpune în eternitate. Creația se insinuează și în această poezie, cu mențiunea că e vorba de Creația lumii înseși, în care individul dorește să se integreze prin mijlocirea salcâmului ce unifică cele două spații.

Iubirea văzută ca o aspirație spirituală este prezentă în poezia *Stau în cerdacul tău*. Eul liric este plasat aici într-un cadru natural nocturn, un spațiu al evadării din lumea reală. În centrul atenției sale se plasează în primul rând imaginea ființei iubite, chiar dacă peisajul nocturn pare a fi unul spectaculos, idee sugerată de conjucția „dar” cu care debutează strofa a doua. Aici, prezența feminină este înțeleasă ca o prezență angelică. Femeia este sensibilă, fragilă, gingașă, învăluită în mister, reprezentând ființa perfectă în viziunea poetului, ce nu poate fi percepută direct datorită graniței dintre cei doi - geamul, rama acestuia sugerând faptul că femeia se află în condiția ideală, a unui tablou, garanție a creației intangibile, cei doi neputând comunica. Tânărul îndrăgostit va rămâne însă în întuneric, în umbră din cauza neîmplinirii iubirii ideale, dar sentimentul de iubire este încă nestins, idee sugerată de prezența subtilă a luminii. Acum, doar privirea tânărului îndrăgostit constituie singura cale de comunicare dintre acesta și ființa iubită. Fiindcă iubită este de fapt obiect al contemplării, al ochiului care o percepe ca pe un element dintr-un tablou, în care lumea de afară nu are acces.

Comparând finalurile poeziilor *Stau în cerdacul tău...* și *Pe lângă plopii fără soț*, remarcăm faptul că acestea transmit un mesaj liric diferit. În cea de-a doua operă, se prezintă antiteza dintre trecut, sentimentul profund de iubire, și prezent, dezamăgirea poetului. În prima operă, speranța acestuia nu se stinge, continuă să existe, pe când în a doua operă, poetul renunță definitiv la iluzii („Azi nici măcar îmi pare rău / Că trec cu mult mai rar”). Prezența feminină nu mai este acum una unică, ci una oarecare, ce ajunge să se piardă în lumea reală, banală, anonimă („Căci azi le semeni tuturor / La umbrel și la port, / Și te privesc nepăsător / C-un rece ochi de mort”). Iubirea dintre cei doi devine una imposibilă datorită viziunilor diferite despre ceea ce însemnă cu adevărat dragostea, acest fapt punând în lumină ideea că numai omul superior, de geniu poate ajunge să cunoască iubirea ideală.

De asemenea, neîmplinirea iubirii este sugerată încă de la început, din titlu, prin substantivul „plopii”, ce sugerează ideea de singurătate, și prin structura „fără soț”, întărind imposibilitatea iubirii dintre cei doi. Ființa feminină trebuie să dobândească evident condiția ideală, să fie marcată de misterul și de taina lumii, mai exact de „acel farmec sfânt”: „Tu trebuia să te cuprinzi/De acel farmec sfânt”. Fiindcă prin iubirea concretă, poetul visează accesul la Iubirea însăși, la ideea de iubire în ultimă instanță. Poetul caută iubirea absolută prin întâlnirea de pe plan terestru, dorind să atingă iubirea, ca principiu, asociată sacralului și luminii: „Și noaptea candelă s-aprinzi/ Iubirii pe pământ”.

Eminescu, acum

Bronzat de timp ne privește din bronz
Și împietrit ne privește din piatră,
Din miile de ipostaze ne privește,
Dar are o privire-nlăcrimată.

De parcă n-am fi vrut să se ajungă la el,
L-am ridicat pe socluri, mai sus de dălți,
L-am făcut prizonier în bibliotecă,
După gratiile de praf de pe cărți.

L-am îmbrobodit în stereotipuri,
Crezând că astfel îi perpetuăm veșnicia,
Dar îl reomorâm, repetat și mereu,
Când „uităm” să-i citim poezia !

3 ianuarie 2013

Teii

Teii ar trebui scoși din rândul copacilor
Și trecuți în rândul sfinților,
Pentru minunile înfăptuite la ceasul înfloririi,
În sufletele copiilor și ale părinților.

Teii ar trebui canonizați de urgență
Și trecuți cu roșu în calendar,
Pentru desantul unor bucurii,
În nările și rotunjimile globilor oculari.

Teii ar trebui să fie locuri de pelerinaj,
Biserici să poarte hram cu numele lor,
Aromele să fie ridicate la rang de mir
Și numele să fie pe buzele tuturor.

O vină poartă și Mihai Eminescu,
Chiar peste secol și-n contumacie,
A adăugat câțiva lușii luminii teilor,
Cu lușii versurilor lui de pe hârtie.

13 iunie 2015

RĂZVAN DUCAN

Satul românesc

Numai citind istoria poporului român îți dai seama de adevărul rostit de un mare profesor spaniol, Montero Dias, care a spus referitor la români: „Nu există un mister al originii poporului român. Se cunoaște, dar există un miracol că există!” („Sub zodia cărții și a studiului” – cu Pamfil Șeicaru în exil)

Pornind de la această paradoxală, dar în același timp esențială și profundă observație, am putea spune că noi, românii, știm miracolul acesta al propriei noastre dăinuirii. Acea matcă sufletească ce s-a dovedit a fi impenetrabilă în fața veacurilor de istorie atroce și de cumplită suferință, ce s-au abătut neconținut asupra acestui biet popor, Satul! Satul românesc!

O țară mai tot timpul „sub vremei” avea toate șansele să piară, să fie topită de contingenta neiertătoare a istoriei și, totuși, având incryptată în ea o tainică și nebănuită forță, a dăinuit. Pesemne că satul acesta românesc a avut vocația bobului de grâu din amfora îngropată în pământ și care, în loc să putrezească, a germinat, încolțind la prima picătură de apă ce cădea parcă din senin în tragică cadență ce se-ntindea la depărtări de sute de ani una de alta.

Bănuim că tocmai abisul pe care acest miracol românesc, satul, l-a săpat între el și istorie, l-a salvat! Un abis eminentemente sufletesc! Un refuz participativ, o proniatoare inerție ce l-a determinat să-și închidă porțile în fața timpului ce i s-a dat, dar în același timp, să și le lase larg deschise în fața veșniciei. Dacă n-ar fi fost tocmai această „deschidere” către Eternitate, satul românesc ar fi sucombat, sufocat de propria-i izolare.

Există în țărănul român o sfântă detașare în fața lumii și o firească și permanentă respirație a tainei de a fi în lume. Ca și cum și-ar înfige plugul nu în pământul arid și nefertil al realității ei, ci în ogorul sufletesc al Adevărului.

Ca o corabie ce plutește miraculos pe valurile furtunii unei lumi îmbezdate, satul românesc a văzut în mod tainic dincolo de norii întunecați ce-i acopereau cerul vieții, steaua lui Polară, credința în Dumnezeu! În acest sens, intuiția marelui martir Mircea Vulcănescu este cogenială cu cea a pământului strămoșesc care l-a

rodit: „Nu există ruptură existențială, prăpastie pentru român, între lumea de aici și lumea de dincolo, între vremea de acum și veșnicie, ci numai vamă, adică poartă de trecere.”

Satul românesc, acel permanent ACASĂ al țărănului nostru, locul unde ne-am născut, dar și locul unde ne-am regenerat de atâtea ori ca neam, biserică nevăzută în care se plămădea destinul comun al unor oameni liberi, neînrobiți sufletește de cătușele zilelor nefaste ce li s-au dat să le trăiască, acest miracol al pământului nostru ce a înmugurit mereu, neașteptat, nu în timpul istoriei, ci în RĂSTIMPUL ei.

Și poate de aceea toți cei care au vrut și vor să zdrobească ființa acestui neam, încep cu distrugerea satului românesc, căci acolo se ascunde în mod nevăzut și negrăit, credința lui, plămăda lui sufletească, stânca pe care și-a clădit din cărămizi de suferință Biserica dăinuirii lui.

Azi, în fața „civilizației” barbare, satul românesc a plecat în lume. Nu s-a mai ascuns în codrii lui, parcă veșnic verzi și primitivi ca niște frați tăcuți întru suferință, ci s-a risipit într-un tragic și interminabil exil.

În marea aceasta a unei cinice uitări, mulți se vor îneca, dar în mod sigur valurile vor aduce înapoi pe țărmurile acestei miraculoase țări, acele semințe ce au supraviețuit, boabele de grâu ce n-au vrut să moară. Ele știu instinctiv că mâine vor fi pâinea cea bună pe care o va pune la masa de sărbătoare acest popor.

„Fiindcă așa cum fiecare om are genomul lui, la fel se poate vorbi despre o genomică a unei nații, care la români este reprezentată de capacitatea formidabilă de a renaște din cenușă.” (savantul George Emil Palade)

DAN PURIC

QUINTELNIC* (2)

Satul acela pe care îl strig,
satul acela care mă strigă,
îmi ține de cald și de frig,
mă poartă-n cvadrigă.

Satul acela, fără de moarte,
satul acela prins de Șieu,
ca butonul de aur,
la cămașa lui Dumnezeu,

satul acela se uită la mine :
-Ce faci, nu mai vii, cât mai stai?,
Satul acela îmi pregătește
Colțul de iad și de Rai.

Prin el o să trec,
prin el voi da vamă –
satul acela sunt eu,
uitat într-o ramă.

**Chintelnic, satul meu natal, așezat pe malul drept al Șieului*

IARĂȘI FIU

Mamei mele

Încerc să fiu ce n-am putut cu viața -
cu moartea poate o să scriu
pe geam, cuvintele,
ca-n cartea ce nu va fi nicicând sicriu.

Încerc să fiu ca rugăciunea
pe care nu o voi rosti, n-o știu,
cu viața să-mi îngrop viața,
cât încă-n trupul tău sunt viu.

Încerc măcar acum, târziu,
în moarte, să-ți fiu iarăși fiu.

ÎNVIERE

*Pentru Codruța, Cristina, Carina,
Emma, Alexandra și Nicola*

Voi, toate care-mi sunteți
și veți fi
și marginea-mi de noapte
și de zi,
prin voi mă-ntorc
la cea dintâi,
care mi-a fost și pernă,
căpătâi,
mi-a fost și lacrimă
și bucurie –

prin voi, mereu,
se-ntoarce EA
și reînvie.

NICOLAE BĂCIUȚ

VATRA VECHIE DIALOG

Veronica Pavel Lerner

DESPRE NICOLAE STEINHARDT

-Ce nume importante au trecut pragul casei dv. de-a lungul anilor, atât în casa părintească, precum și în casa... Lerner?

-Părinții mei au avut, printre prietenii care veneau în casă la noi, doctori, avocați, arhitecți, muzicieni, critici sau colecționari de artă. Numele unora a rămas cunoscut, al altora s-a pierdut în ceața vremii, deși valoarea lor și umană și profesională era, în acea vreme, recunoscută. N. Steinhardt, dimpotrivă, deși merita din plin, i s-a recunoscut valoarea mult mai târziu și, din fericire, numele lui va rămâne în istoria culturii românești.

Când m-am măritat, am rămas tot *acasă*, la aceeași adresă. La Toma, care locuia în același apartament, veneau prietenii lui și asistam și eu la discuțiile lor. Printre ei erau: Matei Călinescu, Ion Negoitescu, Șt. Augustin Doinaș, Mihai Zamfir și mulți alții.

Pe mine, cel mai tare mă bucurau vizitele lui Dan Grigore, cu care făceam, la pian, Toma cu mine și cu el, niște nebunii de ne tăvăleam toți trei de răs. Aveam o pianină Steinway și duduia casa de cântecele noastre. Și Dan și Toma au un formidabil simț al umorului. Dacă ne-am reîntâlni, oriunde pe lume, cu siguranță că ne-am distra la fel de bine ca și în tinerețe.

-Un episod aparte în biografia dv. îl ocupă N. Steinhardt, la care ne-am referit adesea în corespondența noastră. Cum l-ați cunoscut, cum a apărut în familia dv.?

-N. Steinhardt era un prieten al familiei, iar pentru mine era ca și

când ar fi fost întotdeauna împreună cu noi. Venea des în vizită, la masă, în plus era prezent la Crăciun și la noi, dar și în casa familiei Diaconu, prietenii părinților, despre care am vorbit deja.

Și, cum Nicu (așa îi spuneam noi, prietenii lui) nu lăsa pe nimeni neobservat, deși eram cea mai mică din familie, mi-a dat și mie atenție, îl amuza felul în care cântam șansonete de epocă și m-a numit "Cântăreața". Mai târziu, când l-am avut profesor de pian pe Theodor Bălan, pianist și pictor, prieten cu Nicu, am avut ocazia, odată, când eram la lecția de pian, să asist la o discuție în contradictoriu, foarte amuzantă, între Nicu și Theodor Bălan referitoare la rețeta *adevăratei baclavale*. Am povestit întâmplarea în cartea "Oameni pe care i-am cunoscut" (Ed. Vatra veche 2015).

-Ce v-a impresionat la N. Steinhardt, atunci când, copil fiind, aveai o altă percepție asupra lumii, asupra oamenilor?

-M-au impresionat multe la N. Steinhardt. Era imposibil să nu-l iubești, pentru că avea o capacitate extraordinară de a dialoga cu oricine și despre orice. Se apropia, cu dragoste, de toți cei din jur, avea darul de a se face iubit. Era întotdeauna vesel și avea o exaltare pe care n-o întâlnisem la nimeni. Umbla mereu cu câte o carte în mână și mă gândeam că o citea în tramvai, pe drumul până la noi acasă. Avea o imensă cultură, mie mi se părea că știa tot. Mai târziu, când m-am făcut mare, mi-am dat seama că nu fusese numai o impresie de copil, ci era o realitate: Nicu era un erudit, citise nu numai literatură și filosofie, dar știa o mulțime și în domeniul artelor și științelor.

-Ce l-a legat în mod special de familia dv.? Ce știți că se discuta cu el? Asistați la discuțiile din casă cu N. Steinhardt?

-Nicu a fost coleg de facultate cu mama mea, pe care o striga "Juna". Apoi a fost prieten cu toată familia, ne iubea pe fiecare în parte, mie îmi spunea cât de mult ține la tata, mama și Toma și cred că și celorlalți le spunea la fel. Eram de față la discuțiile care aveau loc la masă, când era invitat. Când însă el și tata au vorbit despre procesul Noica, în care Nicu fusese implicat, s-au dus în altă camera și au discutat separat.

Ceea ce am observat era faptul că subiectele abordate, când Nicu era la noi, erau despre cărți, scriitori, concerte, expoziții, în sfârșit, totul se referea la cultură. El, ca să-și argumenteze părerile, ne dădea - din memorie - citate din diverși autori, în franceză, engleză sau germană, după caz. Era foarte ferm în părerile lui despre vreo carte sau fenomen cultural, idiferent dacă ele erau pozitive sau nu.

Mai târziu, când am devenit studentă la chimie, am fost uluită de cât de multe noțiuni de matematică și fizică avea. Pe scurt, era un om cu totul deosebit, din toate punctele de vedere.

Mi-aduc aminte că v-am admirat curajul, domnule Băciuț, când am citit, într-una din cărțile dv., că i-ați trimis lui N. Steinhardt, cu ani în urmă, câteva din poeziile pe care le-ați scris. Cuvintele de laudă au venit cu promptitudine în răspunsul lui N. Steinhardt. Validarea calității poeziilor dv. dată de o personalitate ca cea a lui N. Steinhardt e un privilegiu de care nu mulți poeți au avut parte! Am fost și sunt în continuare foarte impresionată.

-Dacă ar fi să-i faceți un portret, ce n-ar putea lipsi din acesta?

-Nicu oferă imaginea unui intelectual perfect și a unui om de mare caracter, dar, dacă ar fi, de exemplu, să-l desenez, i-aș pune alături o pisică. Îi plăceau la nebunie, spunea că viața fără "mâțe" n-ar avea niciun farmec și, când îi dădeam ilustrate sau calendare cu pisici, primite de mine de la o prietenă din Germania, era ultrafericit și-mi mulțumea de o mie de ori!

-Cum l-au marcat anii de pușcărie? Mai ales că a ales lipsirea de libertate în locul incriminării salvatoare a unor prieteni!?

-Când ceva nu-i era pe plac, Nicu afișa o mimică dezaprobatoare, pe care i-am detectat-o de câteva ori după revenirea din închisoare. Nu știam nimic despre chinuitoarele anchete ale Securității, pe care le îndurase cu stoicism. El nu avea obiceiul să se plângă, rămăsese omul exaltat și bucuros pe care-l cunoscușem înainte. Dar se vedea că →

NICOLAE BĂCIUȚ

Foto: Veronica Pavel Lerner, cu N. Steinhardt, București, iarna lui 1975

fusese, într-un fel, marcat. Era slab și ceva mai palid. Indirect, auzind discuții în casă despre el, am mai aflat și eu câte ceva. Prietenii lui Toma, scriitori, când veneau la Toma în vizită, la noi acasă, vorbeau adesea despre contrastul dintre meritele literare și intelectuale ale lui Nicu și felul în care era tratat. Eu nu intram în discuțiile lor, dar aflu că durere faptul că acest om, pe care-l iubeam și admiram, fusese - și era în continuare - victima unor mari nedreptăți. Un intelectual de talia lui să fie obligat să muncească într-o fabrică de carton? Mie însă Nicu nu-mi spunea nimic din toate acestea, mă considera același copil ca pe vremuri, "Cântăreața".

-Trecerea la ortodoxie i-a schimbat lui N. Steinhardt raporturile cu dv? Era el alt om la ieșirea din închisoare?

-Raporturile lui N. Steinhardt nu s-au schimbat cu niciunul dintre membrii familiei mele. Era același Nicu. Și, cu toate că, imediat după ieșirea din închisoare, arăta palid și obosit, degaja, prin toată ființa lui, o mare fericire. Rămăsese același Nicu, exaltat de orice, dar cu o lumină în plus, venită, desigur, din credință.

-Ce știți despre aspirațiile lui monahale, despre alegerea Mănăstirii Rohia ca prag spre mântuirea sufletului său?

-Pe la mijlocul anilor '70, Nicu ne vorbea despre Rohia și gândul lui de a merge mai des acolo. În 1977, când a fost în vizită la noi ca să-l vadă pe fiul meu nou născut (și l-a speriat pe bebeluș cu barba lui, lucru care ne-a amuzat pe toți!), ne-a spus despre gândul lui de a sta mai mult la Rohia și poate de a se muta acolo. Nu-mi amintesc dacă a menționat ceva despre aspirațiile lui monahale. În 1978, și-a petrecut vara la Rohia, în 1979 s-a mutat acolo, iar în 1980 a devenit Monahul Nicolae.

-Vă mai vizita după ce a intrat în viața monahală?

-Emil și cu mine am depus cererea de pașaport pentru Canada în primăvara lui 1981 și am plecat din România în ianuarie 1982. Perioada dintre ungerea lui N. Steinhardt ca monah (august 1980) și plecarea noastră a fost prea scurtă, n-a mai fost timp nici ca el să ne viziteze, nici ca noi să mergem la Rohia, lucru pe care-l regret nespus.

-Ce știți despre scrisul său, cel care a fost închis și el (mă refer la Jurnalul fericirii, dar și la scrierile sale cu conținut religios), v-a vorbit despre soarta capodoperei sale românești, jurnalul unei conștiințe a veacului douăzeci?

-Nicu nu vorbea cu mine despre ceea ce scria, mai aflu de la Toma câte ceva. Nu am știut nimica despre povestea cu *Jurnalul fericirii*, mă plimbam cu el, chiar am niște fotografii cu el din perioada în care rescrisese manuscrisul confiscat și era foarte vesel, dar toate amănunțele le-am aflat mult după aceea. Ca și altele, despre persecuțiile și mizeriile prin care a trecut.

Lectura *Jurnalului fericirii* m-a impresionat nu numai ca valoare literară, dar și pentru că în carte l-am recunoscut exact pe Nicu, așa cum vorbea, cum gândea, cum se manifesta.

Cartea *Dăruind vei dobândi* (Ed. Polirom 2008) mi-a dat o idee și asupra felului în care Nicu interpreta învățătura creștină și cum o predica oamenilor, în modul cel mai abordabil posibil. Iar CD-ul atașat cărții mi-a readus și vocea lui Nicu lângă mine.

-Cum apreciați posteritatea lui N. Steinhardt, destinul operei sale?

-Sunt fericită că, în sfârșit, N. Steinhardt e apreciat la adevărata lui valoare! A suferit mult, a fost un om de mare caracter și ar fi meritat să fie recunoscut mult mai devreme. În sfârșit, s-a făcut dreptate!

Cu N. Steinhardt, Andrei Pleșu, soția și fiul, iulie 1975, Bran

Cine sunt eu...

Sunt Zburătorul Român
În anul continuu
al Poesiei Române
luminură-n lumine
Fără cămașa lui Nessus
Cu icoana Sophiei
Sub aura
Nestrăpunsă
Fără drona muririi
Fără lasserul Cheruvului
Fără adio Dio
Adeverindu-vă
Întru reîndumnezeire...
Eugen Evu

Alpha semantica

„Trilul pulsând dimineața
în păduri
Este sărutul mierlei, voila!
În toate făpturile dăinuie
Chemarea Logodnei din Stea.
Cunoașterea, zestrea”-
...astfel
Orgasmul cânta !
Rupe sacrul sigiliu
Tăierea în două, ca melos.
Nevăzutul coboară în vizibil
Dulce pe-o rază.. Ramură
țâșnind rădăcina
Sărută, la vârful, Lumina.
Zbatere, smulgere, zbor
Înălțarea prin cosmic fior.
Din ou primordia saltă
Ritmând ordinea lumii
mai-naltă..Țipăt al Vieții
Fecioare
Ci doar moartea moare.
Doar moartea moare..Tril
neîntrerupt metafizica magna
Din care mă-nfrupt Îmi ești tu,
Soră, Lună din Soare.
*Trilul pulsând dimineața
în păduri
Este sărutul mierlei, voila!
În toate făpturile dăinuie
Chemarea Logodnei din Stea.
Cunoașterea, zestrea”- astfel
Orgasmul cânta !*

EUGEN EVU

Eseu

Răsucirea

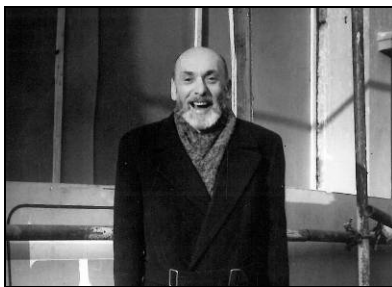
Centenarul N. Steinhardt a fost marcat (în 2012) la Galeriile brașovene KronArt, la inițiativa USR, Filiala Brașov și a Direcției de Cultură Tg.Mureș, de lansarea volumelor **Cu timp și fără de timp. Lecturi critice, evocări** (ediție îngrijită de Nicolae Băciuț) și **N. Steinhardt. Între lumi. Convorbiri cu Nicolae Băciuț**.

Au comentat, într-o redutabilă echipă, acad. Alexandru Surdu, vicepreședinte al Academiei Române, membru al USR, Filiala Brașov, scriitorii Nicolae Băciuț, Eugen Axinte, Cezar Boghici și Mircea Moț, pictorul și scriitorul Gabriel Stan. S-a conturat, din evocări și dialoguri, din interpretări și comentarii critice, un portret vibrant, expresiv, plurivalent al părintelui Nicolae.

Imobilizat de o vicleană răceală în plină caniculă am absentat de la fericitul eveniment, un simposion la care aș fi rostit următoarele.

Sub mâna așezată pe creștet a preotului Mina Dobzeu se va fi întâmplat în duhul evreului întemnițat N.Steinhardt ceva ca o *răsucire* (sau *Kehre*, cum ar zice Heidegger, o răsturnare adică în care, în interpretarea lui G. Liiceanu, gândirea despre ființă se mută în gândirea termenului care gândește ființa): prin botez și creștinare lumea interdicțiilor, negativă deci, a **Vechiului Testament** ia acum chipul *fericirilor* din **Cuvântarea de pe Munte**.

Dacă *poruncile Decalogului* sunt exclușiuni, opreliști tăioase, cuvintele christice sunt îndemnuri, poate chiar recomandări prietenoase, familiare. În **Matei 5**, pericopele 1-11, Iisus adresează aceste învățături: „Ferice de cei săraci cu duhul, căci a lor va fi împărăția cerurilor!”, „Ferice de cei care plâng, căci ei vor fi mângâiați!”, „Ferice de cei blânzi, căci ei vor moșteni pământul!”, „Ferice de cei care flămânez și însetează după dreptate, căci ei vor fi săturați!” etc.... Sunt 11 povețe, ele încheindu-se, cum se știe, cu îndrumarea la bucurie, „bucurați-vă și sălțați de veselie”, le zice Mântuitorul trimișilor (5.12). Din *ordinea iubirii*, de înfrățire cu semenii Iisus îndeamnă aci la ordinea bucuriei (*ordo gaudii*, ca să folosesc termenul lui C.Noica din cunoscuta *scrisoare* către fiul său

N. Steinhardt, București,
iarna lui 1975

Rafail, aflat atunci în pragul călugăririi). Se petrece cumva o minune?

Răsucirea uriașă, virajul universal de la obstacol și prohibiție din lumea veterotestamentară la afirmare și deschidere, la năzuința eudemonică din învățătura christică are loc acum în planul individual; o repetare - păstrând firește proporțiile - în planul insului a răsucirii divine din Tatăl în Fiul. Botezul chiar tardiv, după trecerea prin păcat și nevoițe, va schimba deja în spiritul părintelui Nicolae încercările și pătimirile, penitențele, chiar nemeritate, din lagărașe comuniste, în momente binecuvântate.

Creștinul N.Steinhardt își rememorează acum asupra îndurate ca un *jurnal de fericire*.

Deodată cu coreligionarul cunoscut, ar putea roști și el *Fii binecuvântată, închisoare!*

*

Am nimerit peste cartea de debut (semnată Antisthius) a lui N. Steinhardt, **În genul tinerilor...**, în vreun pod tainic, ispititor peintr-o singură mare, neumblat, tot astfel ajungându-mi la îndemână o **Kabbala**, adoptată, după Eliphas Levi, și adnotată (falsificată) de Cotinel Fărcășanu și, apoi, **Pomul vieții**, de Petre Pandrea. **În genul tinerilor...**, un soi de parodii foarte inteligente, m-au fascinat și intrigat, m-au scandalizat: cine era acel Antisthius, evident un pseudonim (cules, dacă nu mă înșel, din Montaigne)? Îi găseam de pe atunci autorului o libertate logopoietică fără de pereche, o virtuozitate deosebită în invențiunea lexicală. Volumul mă așeza, ca adolescent, la dezlegări seducătoare și-mi amintesc ce mulțumit voi fi fost când, trecând cu dicționarul latinesc prin cuvântul *polutio*, am descoperit că *ideile nepolute* (sintagmă pe care Antisthius o punea, pare-mi-se, în gura lui M.Eliade) sunt doar *ideile pure* (voi

folosi apoi, fără de rușine, expresia în tentativele mele eseistice din epocă).

Fusesem gata, mai târziu, să-mi sting obsesia deconspirării numelui adevărat al autorului, dar am ratat ocazia. Ieșeam, după o nocturnă bachică de pomină, de la grădina bar de noapte „Monjarden” de pe Dorobanți, cu pictorul și poetul Mihai Olos („nebulul de Olos”, îi spunea, însă cu prețuire, C.Noica), tocmai aterizat în București de la Baia Mare. Se ivise problema locului de dormit, eu locuiam atunci într-o familie pe lângă Piața 1 Mai. Mihai a încercat în caz un telefon la Petru Comarnescu, criticul de artă, eseistul, marele om de cultură; stătea, după cum mi-am dat seama, undeva mai aproape, prin Grădina Icoanei. Acela, mi-am amintit, era parodiat de Antisthius cu **Kalokogathon-ul** său, cu americanismele (criticul făcând un doctorat adevărat în SUA).

Un prilej cât se poate de potrivit, mi-am zis, să-l determin pe maestru să-mi dezvăluie, sub pseudonim, numele real al autorului. N-am ajuns la nici un rezultat, maestrul fiind indispus, deja nervos, mitraliind-ne, când afară se făcuse ziuă, cu vorbirea lui repezită. M-am dumirit mai târziu, când, ieșind cu Mihai Olos să ne dregem cu o bere, l-am întrebat dacă nu cumva voi fi gafat cerându-i relații despre homosexualitatea lui Comarnescu. Bineînțeles, m-a aprobat: te-a auzit, camera în care maestrul ne găzduise, era separată de odaia lui de un stelaj de cărți, așadar nu ne despărțise niciun perete.

Am aflat mai târziu, ca toată lumea, că Antisthius, spre surprinderea tuturor, era monahul Nicolae de la Rohia. S-a înfățișat singur: va scrie adică un mic studiu monografic despre Geo Bogza ca tribut pentru ce-i făcuse aceluia în **În genul tinerilor...**

Îi parodiasc **Poemul-incestivă**, dur, însă în stilul caracteristic al nonconformistului poet al mirobolantei avangarde românești interbelice (în interpretarea lui Antisthius, poetul în confesiunea-i lirică trăia, dacă-mi amintesc bine, cu „șobolani pederastași pasivi” și mânca „muște violente în fragedă copilărie” etc.).

Răsucirea lui N.Steinhardt în Părintele Nicolae a fost cu adevărat miraculoasă.

A.I.BRUMARU

Să ne mai (re)amintim de **ZAHARIA STANCU**

Criticul Alex Ștefănescu scria în 2002 în *România literară*:

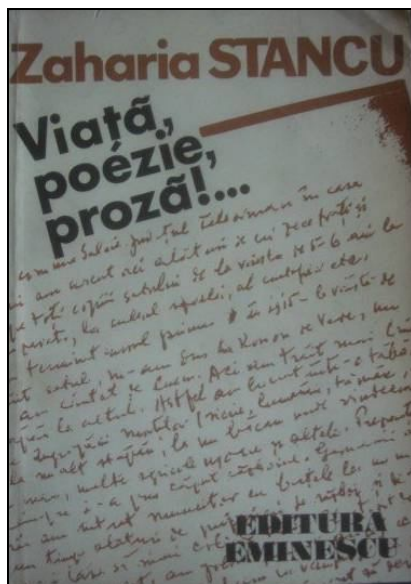
„Poezia din poezia lui Zaharia Stancu (ca și poezia din proza sa), așa ușoară și volatilă cum este (ca «mireasma castanilor») reprezintă centrul de greutate al întregii lui opere.”

Aici mă voi opri puțin ca să evidențiez un fapt mai puțin cunoscut și comentat: opera lui Zaharia Stancu în teatru și film. Comentarii au fost, unele, puține, tendențioase, altele obiective și profesioniste și așa exemplifica aici dramatizarea nuvelei *Costandina*, după care regizorul Cornel Popa a realizat un spectacol la TVR, un spectacol de succes din distribuție făcând parte actori mari ai teatrului românesc: Margareta Pogonat, Emanoil Petruț, Ica Matache, Dana Dogaru, Constantin Cojocaru, Eugenia Maci, Dan Condurache, Boris Petroff... Iar în anul 1976, Andrei Blaier a regizat filmul *Prin cenușa imperiului*, care i-a avut în distribuție pe Gheorghe Dinică și Gabriel Oseciuc, film realizat după cunoscutul roman *Jocul cu moartea*. Câțiva ani mai târziu, în 1982, Alexandru Corjos a regizat filmul *Pădurea nebună*, ecranizat după romanul cu același nume, având în distribuție pe actorii Florin Zamfirescu, Ion Besoiu, Horațiu Mălăieșe...

Odată cu acest amănunt din biografia lui Zaharia Stancu, cred că am atins, fie și în treacăt, mai toate aspectele din existența acestui mare scriitor român – mie îmi place să-l consider în continuare așa...

Iar adăugând și ceea ce, de fapt, constituie punctul forte al biografiei sale – creația literară – cred că am reușit să construiesc imaginea unei existențe scriitoricești mai aparte, nu doar pentru că mulți o etichetează ca fiind controversată...

Opera sa, vrem-nu vrem, se circumscrie literaturii noastre naționale, reprezintă un punct de reper, fie el și potrivit pentru relectură – cum bine a spus criticul și istoricul Nicolae Manolescu (citat puțin mai înainte), dar și pentru comentarii și reanalizări fără prejudecăți, fără reconsiderări deliberate și, mai ales, cu respect și corectitudine. Aceasta o reclamă nu

doar adevărul, ci și ținându-se seama de conjunctura istorică... O judecare corectă, obiectivă, și fără prejudecăți – cum spuneam –, dar și având în vedere nu numai cantitatea (ca glumă, zic), ci și valoarea operei lui Zaharia Stancu, indiferent de genul literar abordat de scriitor... Așadar, vorbesc aici despre apariții editoriale, cronologic vorbind, de care istoria literară nu poate face abstracție, deoarece cărțile sale, cu toate neajunsurile lor – reclamate acum de numeroși și permanenți contestatari – fac parte din patrimoniul literar național, cu toate argumentele contra ale unora convinși fiind că totul începe cu ei, cu creația lor...

Deci:

Poezie: *Poeme simple*, Ed. Cartea vremii (1927); *Albe*, Ed. Fundațiilor (1937); *Clopotul de aur*, Ed. Fundațiilor (1939); *Pomul roșu*, Ed. Azi (1940); *Iarba fiarelor*, Ed. Cugetarea (1941); *Anii de fum*, Ed. Prometeu (1944); *Cântec șoptit*, CR (1970); *Sabia timpului*, EM. (1972). Paranteză: apar, sub îngrijirea autorului, primele două volume de *Poezii* din seria *Scrieri* în care sunt incluse publicate în volumele: *Poeme simple*, *Albe*, *Clopotul de aur*, *Pomul roșu*, *Iarba fiarelor*, *Anii de foc*, *Cântec șoptit* și un grupaj din versuri încă netipărite în volum; II – *Cântecul lebedei* (1970-1971); vol. III – *Sarea e dulce*; vol. IV – *Cefe de taur* (1973); vol. V – *Uruma, Nuvele și povestiri* (1974); vol. VI – *Carul de foc*; vol. VII – *Desculț* (1975); vol. VIII – *Jocul cu moartea și Pădurea nebună* (1977), *Șaptezeci*, versuri, antologie și prefață de

A. Martin, Ed. Minerva (1972); *Sabia timpului*, versuri; lirică elegiac-reflexivă pe tema scurgerii timpului și a trecerii spre neființă. (1972); *Poeme cu lună și povestirea Uruma*; *Triumful rațiunii* – culegere de publicistică din perioada 1971-1974 (1974).

Nuvele și romane: *Oameni cu joben*, roman (1941); *Brazda îngustă și adâncă* (1944), reeditare ESPLA, col. „Cartea poporului”, (1949); *Zile de lașar* (1945); *Secolul omului de jos* (1946); *Clopotul* (1947); *Desculț* (1948), reeditat în 1960, la Editura de Stat, ediție care reprezintă de fapt o versiune nouă a romanului, mult mai amplă și organizată în trei volume: *Clopot și struguri*, *Printre stele și Carul de foc*; romanul a mai fost reeditat în 1968, 1970, 1973 etc.; *Pentru viață*, ESPLA, col. „Albina” (1951); *Primii pași*, ESPLA, col. „Albina” (1951); *Dulăii*, ESPLA, roman (1952); *Adu-ți aminte*, ESPLA, (1953); *Florile pământului*, ESPLA (1954); *Iarbă*, ESPLA (1957); *Rădăcinile sunt amare*, vol. I-V, Buc., ESPLA, (1958-1959), amplă frescă ce valorifică vastul material de viață asimilat de autor de-a lungul carierei sale gazetărești. Acțiunea romanului este plasată în mediile sociale bucureștene din perioada premergătoare fascizării țării; *Florile pământului* (1958); *Darie* (1960); *Jocul cu moartea*, roman (1962); reeditat în 1966 și 1968; *Costandina*, povestiri, prefață de Aurel Baranga, EPL, col. "BPT" (1962); *Pădurea nebună*, Buc., EPL (1963), conceput ca partea a V-a a ciclului *Darie*; reeditat în 1972; *Ce mult te-am iubit*, roman prilejuit de moartea mamei sale (1968) și *Șatra*, roman-evocare a destinului unei colectivități țigănești în condițiile celui de-al doilea război mondial, EPL (1968); *Vântul și ploaia*, I-III (1969), vol. 1 - *Vulpea*; vol. 2 - *Frigul*; vol. 3, *Roza*, EPL (1969).

Povestiri de dragoste: *Groapa Lupoica*. *Costandina*. *Uruma*. *Liliacul*. *Ce mult te-am iubit*, roman (1970); *Șatra*, roman, (1971); *Desculț*, roman, cu 20 de gravuri în lemn de Fred Micos (1973); *Să nu uiți*, *Darie*, antologie și prefață de Adriana Mitescu (1973); *Uruma*, roman (1974). →

DUMIRU HURUBĂ

Și, pentru ca afirmațiile din materialul de față să fie susținute cu argumente indiscutabile și chiar imbatabile, citez să spun, voi... solicita ajutorul mai multor comentatori ai scrierilor lui Zaharia Stancu...

Așadar,

Referințe critice: O. Șuluțiu, *Națiunea*, III, nr. 831, 1949; F. Brunea-Fox, *Adevărul vremii*, 1949; P. Comarnescu, *Națiunea*, nr. 62, 1949; idem, în *Universul*, nr. 84, 1949; Ov. Stancu Crohmălniceanu, *Viața Românească*, nr. 7, 1955; L. Raicu, *Viața Românească*, nr. 12, 1955; G. Călinescu, *Contemporanul*, nr. 15, 1956; D. Micu, *Romanul românesc contemporan* (1944 - 1959), 1959; V. Ardeleanu, *Steaua*, nr. 3, 1962; G. Dimisianu, *Gazeta literară*, nr. 38, 1963; P. Georgescu, *Secolul 20*, nr. 7-8, 1964; L. Raicu, *Gazeta literară*, nr. 9, 1964; Perpessicius, *Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor*, II, 1964; R. Enescu, *Tribuna*, nr. 8; 40, 1963; V. Bugariu, *Zaharia Stancu*, 1974; G. Călinescu, *Istoria literaturii române*. Compendiu, 1968; C. Ciopraga, *Personalitatea literaturii române*, 1973; Ov. Crohmălniceanu, *Literatura*, II; Ov. Ghidirmic, *Zaharia Stancu sau interogația nesfârșită*, 1977; Al. Piru, *Panorama deceniului literar românesc 1940-1950*, 1968; N. Balotă, *De la „Ion” la Ioanide*, 1974; I. Rotaru, *O istorie a literaturii române*, II, 1972; E. Simion, *Scriitori*, I; N. Balota, *Universul prozei*, 1976; C. Ungureanu, *Proza românească de azi*, 1985; Mariana Ionescu, *Introducere în opera lui Zaharia Stancu*, 1985; A. Cosma, *Romanul românesc contemporan*, I, 1989; N. Manolescu, *România literară*, nr. 42, 199. Despre creația literară a lui Zaharia Stancu și, într-o oarecare măsură, despre el ca om, ca deținător al unor funcții importante, și-au spus părerea:

Ion Marcoș:

„Creația lui S.(tancu) se consumă între polii a două tentații opuse: autocontemplarea și aspirația spre obiectivitate. (...) O rară putere de captare a amănuntului individualizat dă frescei adâncime și forță. (...) Marea masă a întâmplărilor gravitează în jurul evenimentului-cheie. (...) Lirismul este infuzat în epic, alimentat de

extensia acesteia.” (Ion Marcoș, în vol. **Scriitori români**, Ed. Șt. și Encicl., 1978, pp. 430, 431).

Adriana Miteșcu:

„Zaharia Stancu reprezintă un exemplu de dublu artistic, ceea ce va determina încadrarea sa specială în istoria literaturii contemporane. Cu o activitate literară și jurnalistică de peste cinci decenii, e firesc să concentrăm liniile de forță ale creației sale din perspectiva prezentului. (...) Activitatea de romancier a lui Zaharia Stancu aparține exclusiv, cronologic, tematic și ca modalitate artistică, perioadei contemporane a prozei românești.” (Adriana Miteșcu, în vol. **Literatură română contemporană, Zaharia Stancu**, Ed. Acad. RSR, 1980, coord. Marin Bucur, p. 108).

Eugen Uricaru:

„Zaharia Stancu este mai întâi de toate un mare scriitor. În jurul lui s-a creat o adevărată legendă. Pentru cei mai mulți dintre oamenii de litere din România este o emblemă a celui care le-a făcut bine scriitorilor. Pentru că Uniunea Scriitorilor în perioada lui Zaharia Stancu era o instituție nu doar culturală, ci și de binefacere. Foarte mulți oameni îi datorează lui Zaharia Stancu supraviețuirea în mediile mai mult sau mai puțin boeme.

...Când soarta i-a pus în mâini destinele Uniunii Scriitorilor, și-a pus toate relațiile sale personale în slujba ei. A intimidat prin personalitatea sa și a făcut în așa fel încât în acea perioadă Uniunea Scriitorilor să fie o insulă de liberalism. Pe vremea lui au înflorit

revistele Uniunii, s-a afirmat editura Cartea Românească, numele mari ale literaturii române, generația '60, printre care Nichita Stănescu, D.R. Popescu și alții, care s-au afirmat, cred eu, și datorită influenței benefice a lui Zaharia Stancu în lumea politicului.” (Eugen Uricaru, fost președinte al Uniunii Scriitorilor din România (2001-2005) (Eugen Uricaru, **Interviu** în *Jurnalul Național*).

Nicolae Manolescu:

„Aceste rînduri nu vor să fie nici o analiză critică (nu i-am recitat opera), nici o evocare propriu-zisă a omului (pe care l-am cunoscut târziu), ci, mai degrabă, o înseilare de considerații strict personale inspirate de literatura și personalitatea lui Zaharia Stancu.

Cînd l-am întîlnit, era deja Președinte al Uniunii Scriitorilor (...) și se bucura în ochii confrăților de un respect amestecat cu dispreț. (...) Poetul (la tinerețe și apoi la bătrînețe) mi se părea remarcabil, acoperit, ca și în cazul lui Bogza, de prestigiul prozatorului (acesta, ocupînd vîrsta adultă), mult mai greu de apreciat, din cauza compromisurilor. (...)

Voiam să spun cîteva cuvinte despre om. Nici discursuri rostite în fața lui Ceaușescu, deși uneori era evident că se compromitea pe sine ca să apere Uniunea noastră al cărei președinte era. Cum spuneam, am apelat la el într-o problemă personală. A intervenit imediat acolo unde trebuia. A dat cîteva telefoane. Mai mult: m-a chemat la el într-o dimineață și mi-a spus: "Te însoțesc în audiență". Am încremenit. Era bolnav, mergea greu, dar n-a ezitat o clipă. Mi-l amintesc urcînd scările clădirii publice, sprijinit de brațul meu (era o mică demonstrație în asta, mi-am dat seama pe loc), pătrunzînd în biroul cu pricina și punîndu-se garant pentru mine (...) ...domnul Stancu se comporta normal. Normalitatea lui l-a șocat pe înaltul personaj la care mersesem în audiență. Și care s-a grăbit să-mi satisfacă solicitarea. Domnul Stancu m-a condus apoi cu mașina pînă acasă. Și, la despărțire, mi-a spus, în felul lui ceremonios, că i-a făcut plăcere compania și speră să ne revedem. (Nicolae Manolescu, **Domnul Zaharia Stancu**, Editorial, *România literară* nr. 40/2002.

Coroșpondența lui Dimitrie Stelaru

(III)

1948

Scrisoarea lui Dimitrie Stelaru, trimisă în 18 octombrie 1948, din Chirnogeni - jud. Constanța, prietenului său, Geo Dumitrescu, la redacția revistei "Flacăra".

Chirnogeni, 18 oct[ombrie] [1]948
[Tovarășului Geo Dumitrescu*,
Revista „Flacăra”. Strada
Oteteleșeanu, nr. 3, București]

“Tovarășe Geo Dumitrescu,

În fine, am ajuns la locul meu. Așa cred, cel puțin locuiesc în satul Chirno-geeni, unde nevastă-mea** se ocupă de copii. Sunt obosit și sănătos. Avem o sobă cu paie. Aduc paie cu coșul și încălzim camera. Eu lucrez mai departe la ce-am început. Tu, scrie-mi repede și frumos, te rog, ceva, ce-ar mai trebui în legătură cu linia.

Despre **Copilul negru**, povești de copii, iarăși nu știu nimic. Poți, după cum mi-ai promis, să te interesezi. Ar fi de dorit. M-a dezolat mult d[omnu]l dr. Weigl*** de la Editura de Stat și d[omnu]l Davidoglu****.

Am început și altă carte și-o piesă de teatru, dar... dacă tot scârțâie apariția poveștilor înseamnă că nu-s bun de nimic.

Aștept lumina ta: editura și multe,

Stelaru”

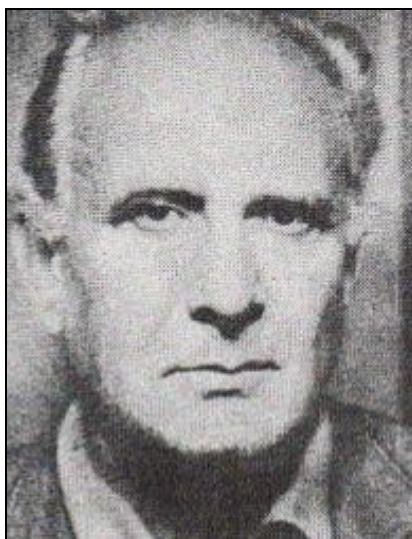
[Dimitrie Stelaru, Comuna Chirnogeni, Județul Constanța]

Notă

1. Scrisoarea se găsește în biblioteca profesorului și istoricului literar Nicolae Scurtu, din București, așa cum rezultă din articolul acestuia, *Întregiri la biografia lui Dimitrie Stelaru* („România literară”, nr. 26/ 1 iulie 2011, p. 14), de unde am reprodus-o.

2. *Poetul, redactorul, editorul și tra-ducătorul Geo Dumitrescu (n. în 17 mai 1920, la București – m. în 28 septem-brie 2004) a înființat revista “Albatros” și grupara omonimă, căreia i se încadrează și Stelaru. Geo Dumitrescu a lucrat și în redacția revistei “Flacăra”, iar în intervalul 1947–1950 a fost chiar redactorul-șef al acestei publicații.

3. **Prima soție a lui Dimitrie Stelaru, profesoara **Despina Belin-**

gher. Se născuse la 28 iunie 1920, din părinți ortodocși, Iacob Belingher și Domnica Belingher (născută Tudor), la Bazargic - orașul de reședință al județului Caliacra, teritoriu românesc între 1913 și 7 septembrie 1940, familia mutându-se apoi în Dobrogea românească, probabil din 1940. După studiile școlii generale și cele liceale, Despina Belingher urmează, între anii 1940-1944, Seminarul pedagogic universitar de pe lângă Liceul de Fete „Carmen Sylva” din cadrul Universității din București, devenind licențiată în Filozofie, cu media finală 8,42 și cu practica pedagogică parcursă la Filozofie (principal) și Drept (secundar) – după cum reiese din Certificatul de absolvire nr. 121/ 7 decembrie 1944 eliberat de direcțiunea instituției de învățământ mai sus menționată. A lucrat, inițial, ca profesoară în județul Tulcea, apoi, din noiembrie 1946 a fost repartizată ca profesoară la Tr. Măgurele. În 1947, a funcționat la Șc. profesională de fete din Tr. Măgurele. În 13 iunie 1947, se căsătorește cu Dimitrie Stelaru la Segarcea Vale și locuiesc în Turnu Măgurele la mama poetului și la tatăl vitreg al lui, pe str. 1 Mai nr. 39 (devenit nr. 35). Despina a rămas la Turnu Măgurele până în 28 ianuarie 1948, când revine pe tărâm dobrogean, după ea sosind și Stelaru. Mai întâi, aceștia locuiesc la Mangalia, în Vila “Trandafirilor” (ea fiind profesoară la gimnaziul de acolo), apoi, în toamna lui 1948, la Chirnogeni - pentru două luni -, după care Despina se mută cu postul la Negru Vodă, unde o însoțește și poetul. La 20 octombrie 1949, li se naște prematur fiica, Eumene

Iustiniana. Stelaru nu era iubit de socrii și de cumnații lui, așa se explică și boema lui cu prietenii din perioada 1948-1949 (cu Pavel Chihaia, Constant Tonegaru, Teodor Ionescu, sculptorul Demu, pictorul Șerfi, balerinul Stere Popescu și sora acestuia, Bimbirica). Lucrează aproape un an (1949-1950) la o publicație constănțeană („Dobrogea nouă”), iar prin vara anului 1950 își părăsește familia (pe Despina și pe Eumene), plecând într-o nouă rătăcire. La 2 decembrie 1954, se pronunță divorțul dintre cei doi soți. Despina a încercat tot timpul, de la despărțire și până în primăvara lui 1961 (când Stelaru intră în relații de prietenie cu Anghelina Cioacă), să reia conviețuirea cu Stelaru, chiar văzându-se de mai multe ori și locuind pentru scurte perioade împreună. Despina Belingher Petrescu – Stelaru, numită de toți “dna Stelaru”, a fost profesoară de limba română, dar o vreme și profesoară de psihologie la Liceul “Mircea cel Bătrân” din Constanța. Eumene a urmat Liceul „Mihail Eminescu” din Constanța. Despina și Eumene au avut mai multe domiciliu în Constanța, la adresele: str. Virtuții nr. 5 - Constanța; Nicolae Titulescu nr. 9, et. 2 - Constanța și, ultima, în Bulevardul Tomis nr. 99 (Bl. SO, sc. A, et. IV, ap. 13, locuința fiind deasupra magazinului "Lumea Copiilor", vizavi de Parcul Teatrului de Stat/ Palatul sporturilor din Constanța). Despina a murit, la vârsta de 60 de ani, în 1980, luând foc de la țigară, în timp ce curăța ceva cu o substanță inflamabilă.

4. ***Redactorul E. Weigl.

5. ****Memorialistul, dramaturgul și profesorul de latină Mihail Davidoglu (ns. în 11 noiembrie 1910, la Hârlău, în jud. Iași – m. la 17 august 1987, în București); în perioada respectivă (1945-1948) lucra în Ministerul Artelor.

*

Scrisoarea lui Dimitrie Stelaru, trimisă în 13 noiembrie 1948, din Negru Vodă – jud. Constanța, lui Geo Dumitrescu, la București, pe adresa de acasă.

Negru Vodă, 13 noi[embrie] [1948]

[Constanța]

[Către Geo Dumitrescu, Calea Griviței, nr. 257, București] →

GHEORGHE SARĂU

“Dragă Geo,

Dacă n-au trecut decât două zile de când mi-ai vorbit, îmi pare rău; în fiecare zi, nu?, ar trebui să-mi repeți: e bine!

Poate ți-a telefonat Corina lui Corlaciuc din „b(p)oemele tavernale” în nu știu ce chestie cu Filerot*?! M-a oprit pe stradă femeia și m-a înnebunit. Cred că și pe tine. Am impresia că e capabilă de multe.

Eu am ajuns aici cum trebuia. Pe nevastă-mea o trimit la spital în Constanța zilele astea. A dracului liniște.

Dacă binevoiești scrie-mi ce-ai făcut cu Weigl ori cu romanul. Ar fi nobil și indicat. De altfel, am cuvântul tău și cred în el, nu?

Atunci când trebuie, aș vrea să te trezesc repede, vin eu acolo.

Să nu te mai rețin, tu ești un om important și fără timp. Aici e o teribilă iarnă.

Te salută umilul

Dimitrie Stelaru*

[Dimitrie Stelaru ([la] Grigore Enache**), Comuna Negru Vodă, Județul Constanța]

Note

1. Scrisoarea se află în biblioteca profesorului și istoricului literar Nicolae Scurtu, din București, după cum acesta scrie în articolul său, *Întregiri la biografia lui Dimitrie Stelaru* („România literară”, nr. 26/ 1 iulie 2011, p. 14), de unde am extras conținutul acesteia.

2.*Poetul, memorialistul și editorul Sergiu Filerot (ns. la 3 februarie 1921, la Craiova – m. în 24 septembrie 1989, la București). A debutat, în 1941, cu un volum de versuri *Încrustați în gând*.

Despre el și editura lui, despre perioada tinerilor albatroșiști a scris Marin Iancu în cartea sa: *Portret de grup. «Albatros». «Sârmă ghimpată». «Gândul nostru»* (Târgu Mureș: Editura “Nico”); v. și recenziile: Rodica Lăzărescu, *Un document literar și sufletesc* (“Cultura literară”, nr. 43/1 august 2013 (<http://revista.cultura.ro/nou/2013/08/un-document-literar-si-sufletesc/>)).

3.**Prăvălier în comuna Negru Vodă, negustor de mașini de cusut „Sienger”, fiul cumnatului mamei lui Dimitrie Stelaru.

Era căsătorit (din 25.XI.1928) cu învățătoarea Ecaterina, originară din Segarcea de Dolj.

Mesaje și blesteme

Ce mai face Vasko Popa?
A murit și Miodrag, cred.
Radomir scrie, scrie doar
scrisori, lui Igniatovici,
știi bine care, n-ai uitat?

Firul nu cântă, desenează
la telefon, spre Târculea
și mănâncă mălai de glie.
Verdi de un, ne tace-n suflet,
an sărac și blestemat.

Asta-i poezia ta? Auh!
Asta-i poezia noastră.
Ai grijă să nu ne mori și tu!
Nu voi muri ieri, azi și poate
în ziua de mâine.

Azi, bătrâne, este
ziua de mâine.

Vede bine, Homer

La București m-am
întâlnit cu un preot,
Răzvan Voncu, dar nu
cu eseistul, poetul

cel care doarme acasă
la catedra de insomnie,
uneori văzut și-n stradă
înzăpezită-n decembrie

dar acum încă mai suntem
în octombrie-noiembrie doar,
adică timpul trece prin noi
mai frumos ca oricând

și acest preot îmi spune
liniștit dar puțin înfuriat:
„Vezi că Domnul nostru este
cu un an mai în vârstă... nu?”

nu, doresc să-i dau un răspuns
preotului român, dar atent cum
sunt în ultimul an pe lume, spun
un surâs și-i arăt degetul orb:

eu, Homer, sunt!

Merg la vot, orbul

Un orb cum azi sunt și eu
merg la vot secret – public
și-l votez pe Isus din
satul nostru valah

ăsta nu va trăda pe nimeni
la Târgul de carte de la
Belgrad, cu cincii mii și una
carte din China actuală

evident, o carte aici azi...
a venit doar una, singură
și invizibilă, restul este
cenușă, cerneală, praf și hârtie

adică toată înțelepciunea lumii
și eu încep să plâng la propria
mea ureche, surdă și ea, sau
doar oarbă, exact cum sunt

și eu, cel mai nou Homer valah
din care curg un șir de poeți
aici din Balcani, tot soiul de
copii
muto-orbi și tare la carte!

Un fel de scrisoare răzvănată

nu am timp să apelez
să scriu Iliade
ci contemplez atunci
un templu de Eliade

sunt un Homer sever
împărțit pe zile negre
prin versuri uitate acasă
și de mine imediat zis

mutatis mutandis
uneori mă salvez abia
cu aforisme dinadins
întunecate luminos

bă, moșule serbizat,
hai să mergem noi
la Varvarin ori Negotin
cu lacrimi pe bot

ce caut acolo dacă
tu nu ești acolo azi
ci stai bine ascuns
într-un clopot dac

cum mi-așteptam ah
un cântec sârbovlah și
din amicul firul storc abia
un țipăt netezat civilizată

ADAM PUSLOJIC

Posteritatea lui Daniel Drăgan

Îl cunoșteam pe Daniel Drăgan din anii '80, începusem o colaborare consolidată de redacțiile celor două reviste – *Astra*, condusă de Daniel Drăgan, și *Vatra*, condusă de Cornel Moraru, antrenate în acțiuni literare comune.

“Vatra dialog”, rubrica de forță a revistei târgu-mureșene a găzduit un dialog cu scriitorul brașovean, dialog pe care îl realizasem cu responsabilitatea unui titular de rubrică, postură în care am publicat zeci de interviuri, cuprinse apoi în cartea “O istorie a literaturii române contemporane în interviuri”, apărută după 1989.

Atmosfera, mai degrabă ostilă decât binevoitoare, în care a ajuns să apară revista *Astra*, la ceva vreme după 1989, incluzând abandonarea ei în varianta care a consacrat-o și transformarea din lunară într-o publicație trimestrială, îndepărtată de programul și politica editorială de altădată, a făcut ca unii brașoveni să se apropie de revista *Vatra veche*, între aceștia numărându-se și Daniel Drăgan și A. I. Brumar, care au fost antrenați în diverse proiecte ale noii reviste, chiar și în participări la evenimente literare comune, atât în spațiul mureșean, cât și în cel brașovean.

Cu Daniel Drăgan plănuisem chiar un număr special al revistei *Vatra veche*, care urma să-i fie dedicat la împlinirea vârstei de 80 de ani (20 decembrie 2015).

Sănătatea devenise precară, iar în 25 martie 2016, Daniel Drăgan se stingea, lăsând după el multe proiecte literare neîncheiate. Apucase, totuși, să-mi trimită mai multe texte și fotografii. Nu știu care erau inedite sau erau din volume publicate deja. Le-am stocat într-un fișier, cu speranța că acel număr se va realiza, dincolo de circumstanțe aniversare.

La mai bine de doi ani de la moartea scriitorului brașovean, nici posteritatea sa nu a avut parte de un tratament mai bun decât cel cu care ne-am obișnuit în cele mai multe cazuri din literatura română. Peste opera lui Daniel Drăgan s-a așternut o tăcere nedreaptă, în așteptarea poate a unor vremuri în care respectul față de înaintași să fie reconsiderat.

Acest text al lui Daniel Drăgan se vrea un început în acest sens.

NICOLAE BĂCIUȚ

"Orice om este întotdeauna infinit mai mult decât ceea ce ar fi dacă ar fi numai ce este" (Heidegger)

Încă micății!

Pur și simplu Sile nu o găsea pe aia mică. Sile Talapă. După ce a mers în control prin locurile ei de joacă, cum ar fi copacul din curte de care atârna leagănul, și-a adus aminte că ar trebui să intre în hambar, unde ținea vaca, deși rumegătoarea, Prințesa, cum îi spunea cu neabătut alint, era atunci pe islaz, cu alte vaci și probabil, boi. Așa le ducea zilnic, plimbătorul de vaci Marinu, ciobanul satului.

Din toate știa că trebuie să verifice și hambarul, chiar dacă avea o reținere de când îl numise un consătean “bou!” și asta „în mod evoluat, și evaluat” cum spusese cineva din asistență, că erau într-un context public! Își căuta autentică vacă, pe preaiubita lui Prințesa, și se întâlnește pe uliță cu Elegantu’ Gogu, cum îi ziceau ei, sătenii, care era un mic „proprietar de turmă de oi”.

L-a întrebat, după un scurt salut, cu vădită îngrijorare, dar și cu mult sarcasm:

- Auzi, patroane? Nu ai văzut cumva o turmă de boi trecând pe aici?

Gogu, care era mereu prompt în replici, l-a întrebat și el foarte ironic:

- Da' de ce? Ai rămas în urmă?

Atunci Sile l-a bombănit în gând, la modul comunist, ceva de genul „chiabur cu băț înfipț în ... prej ur”, și a venit acasă. Acum era preocupat de găsirea fiicei, cea mai mică dintre copiii lui, și dacă nu era prin casă,

curte sau „mestecată cu alte acareturi”, că aia mică, chiar și târâș, bântuia peste tot, era posibil să fie în hambar.

Știa că o găsisse pe fiică-sa, pe Zuza, acolo în primăvară, stătea ca sub o umbrelă sub vaca lor, de fapt se agita între picioarele Prințesei, îi bălângănea ugerul în toate direcțiile. De fapt, a vrut să-i prindă o beteală luată din pomul de iarnă, pe care îl aruncase de curând, să-i împodobească țâțele. Adică dacă bradul a avut zorzoane, țâțele Prințesei, deși stăteau invers ca bradul, atârnav, cum e normal, în jos, de ce n-ar fi cu ceva îmbunătățiri colorate? Oricum, Prințesa stătea cuminte, privea cu îngăduință și atenție spre gălma zvâpăiată de copil de sub ugerul ei. Iar Zuza, mare amatoare de lapte, - și pe care, în acte, o chema Maricica - se gândise să facă și ea un lucru bun pentru prea blânda văcuță, înfrumusețând-o cu beteală.

Acum, când a găsit-o Sile unde bănuise că e, dincolo de panica inițială, atenuată doar de încrederea în „calmitatea” vacii, în stare opusă cu calamitatea de copil, nu a mai reușit să o certe, cum intenționa, pentru că acesta a reacționat primul: „Tactule, nu prinde beleala, dă becurile!”

Din limbajul ei a înțeles că piticania vroia să-i pună și instalația electrică pe uger vacii, să arate și ea luminos! Să aibă, cum i-a explicat Zuza: „Apte bubină”.

Sile a început să râdă, și-a adus aminte că vorbeau niște „oameni științifici” tot pe la teveu, pe o imagine în care se vedea raza unei stele, că se află la „ani lumină”. Dacă o mai lăsa pe Zuza cu Prințesa, ar fi avut prima vacă din univers care dădea „lapte lumină”, cum încercase să îl lămurească Zuzania lui. Și s-a mai bucurat suplimentar că aia mică nu venise cu instalația de pom, dacă se curenta și ea și vaca, doar era priză în hambar și copila ajungea ușor la ea și știa cum să umble cu ștecherul.

Acum, aproape din reflex, a intrat în șubreda încăpere pe care își programase să o mai peticească atunci când se va mai scumpi berea. Și va avea mai mult timp liber. Și a înțepenit!

Zuza era pe un maldăr de fân și ținea în mâini un șarpe.

Un șarpe real, nu din ăla de lemn cum văzuse pe la bălciuri. Inițial, →

DANIEL DRĂGAN

spaima l-a paralizat, deși a înțeles instantaneu că era un șarpe de apă și nu unul veninos. Până să apuce să mai spună ceva, în timp ce Zuza sporovăia fără întrerupere, ținând șarpele aproape de cap, i s-a făcut brusc milă.

De șarpe!

Zuza, în fața căreia era o cană de tablă, gen gamelă, plină cu pâine înmuiată în lapte, luată cel mai probabil, după cum arăta, de la pisica lor din bucătărie, se străduia să îi dea șarpelui să mănânce. Foarte indignată de îndărătnicirea reptilei, îl băga cu capul în lapte strigând răspicat la el: „Încă micății!”

Adică, așa cum știa tot din bucătăria lor, când Zuza refuza să mănânce și altceva în afară de porția de lapte, era îndemnată de nevastă-sa:

- Mănâncă dumicații!

Iar Zuza, care avea o pelticenie datorată, în principal, vârstei ei, - de aceea îi și ziceau Zuza, că încă nu reușise să pronunțe litera „z”, și, tot auzind-o, poate reușea mai repede - făcea doi ani peste vreo nouă luni, reținuse mesajul ei. Acum, ca mămică de ocazie a șarpelui, încerca să-l convingă să își ia porția de lapte cu pâine, să „înce micății”.

Dar bietul șarpe refuza.

Privit de aproape de Sile, era clar că șarpele nu reușise să refuze meniul mereu. Avea ochii bulbucați - cel mai probabil de spaimă, și micul lui trup era pe alocuri umflat ca un buhai. De fapt, era foarte clar că șarpele nu avea burtă în mod rotund, asta era estetica lui Sile, mare iubitor de bere. Depășindu-și spaima, s-a dus la Zuza și aproape i-a smuls șarpele din mână, în timp ce aia mică zicea continuu șarpelui, chiar cu mâinile goale: „Încă micății, încă micății...!”

Impulsul următor al lui Sile a fost să pocnească reptila cu toporul aflat în staul, la un metru de el, dar lui, care omorâse atâtea șerpi, care era, mai ales de Ignat, parlagiul satului, transformatorul de porci în bucăți și bucate, i s-a făcut o milă copleșitoare de șarpe... Mai ales că părea că se înțelege foarte bine cu aia mică, amândoi erau, de fapt, doi sâsâiți, el firesc, natural, ea doar atunci când avea de pronunțat cuvinte cu litera „z”.

Și nu l-a mai omorât.

Periculoasă i se părea Zuza, văzuse el la un documentar tevest pe unul Hercul, cam de vârsta copilului său, cum omorâse ștrangulând doi șerpi. Iar de buhaiul de șarpe din

mâinile Zuzei chiar îi era multă milă, de care nu știa că e în stare, mai ales față de animale. Evident, cu o excepție vaca lui, Prințesa.

Șarpele cu burta umflată i-a amintit și de el când făcuse un pariu că bea zece halbe de bere. Fusese la crâșmă, se certase cu Pintilie și, să-i facă pagubă, i-a spus că bea berile respective în zece minute, mai ales că o lăudase consăteanul. Iar dacă reușește le achită Pintilie... La a șasea bere, cu burta în mare dușmănie cu cureaua de la nădragi, Sile simți o dragoste profundă pentru Mirel, vecinul primarului, care vara lucra la mare ca salvamar. Meseria de „salvabar” nu auzise să se fi inventat, dar așa și-l imagina el pe Mirel, salvându-l cumva din bar! Nu găsea nicio altă soluție să iasă din pariu fără a pierde, fără a râde Pintilie de el. Așa că a luat un gât de ulei, știa el de la subinginerul de foraj, căruia îi spuneau Conductel, că se formează, după cum a înțeles, o „imulsie” și mai poate bea. Și a băut și berea zece! Victorios, roșu la față și cu burta umflată ca roata din spate a unui tractor, a mai apucat să le spună colegilor de beție: „La reve...bere!”

Și a ieșit.

De atunci, deși nu i se pare corect, în sat, mai ales când se întâlneau două muieri, bârfitoare prin pasiune, curiozitate și plictis, i se spune Berilă. Doar nevastă-sa îi spunea că o să crape, că așa pățesc bețivii de competența lui.

Numai recent a trăit o consolare care i-a alergat prin toate simțurile, poate și în alea nesimțite, de care îi mai pomenea nevasta: a avut o bucurie stranie, cumva ticăloasă, când

Delta Dunării, “Brazde de ape sub nori rătăciți”

a aflat că a murit bătrânul Ghenadie. Asta nu băuse deloc alcool toată viața lui, era exemplul cel mai bun la care apelau nevestele din sat.

-Vezuși, Ghenadie nu bea alcool, o să trăiască mult i-a clămpănit și lui nevastă-sa, Sila, mama Zuzei, pe care, în acte, o chema Vasilica, dar căreia îi zicea așa pe scurt, mai ales când îl bodogănea silitor, „făcându-i silă”, să nu mai bea. Acum, în timp ce dădea drumul la „pițigoii” cum îi ziceu toți aparatului de radio, l-a auzit acolo cum își ondula vocea un ‘talian și ăla cânta „Tu, Soltanto tu”.

Întâi, Sile s-a concentrat pe melodie, apoi pe text, care l-a intrigat, pentru că, cumva, ‘talianul „știa pe nevastă-sa”. Așa că i-a zis:

- Fă, de unde te știe ăla, de cântă de tine?

- Ești beat Sile, de unde să mă știe? De ce crezi asta?

- Păi tu nu vezi ce îți zice?”

- Ce zice?, întrebă nevastă-sa.

- Nu auzi? Te strigă: „Tu, făi toanto, tu!”

Apoi au revenit la subiectul anti-alcool, Ghenadie.

- Ai văzut că s-a dus și moșu: și avea 80 de ani!

- Așa e Sile, dar tu de ce te bucuri?

- Nu chiar mă bucur, dar m-am liniștit. Mi-ai zis de atâtea ori că alcoolul mă omoară încât începusem să cred că apa mă face nemuritor. Și apa știi că o folosesc mai ales pentru viața productivă de lapte a Prințesei. Din fericire, și a demonstrat ăla bătrân, nu e așa. Știi că ultima oară la birt, Pintilie mi-a făcut cinste cu o bere nouă, Bergenbir parcă îi spune, și n-am băut, am venit acasă. L-am auzit doar pe Pintilie spunând în jur: „Asta ie trădător! A dat Bergen -,bir cu fugiții”.

De data aceea îl salvase barmanul: „Lasă, a zis el spre ăia din crâșmă, Sile e titularul nostru de bază, birt cu stații are zilnic. Adică el dă „birt cu veniții!”

Istoria ca viitor

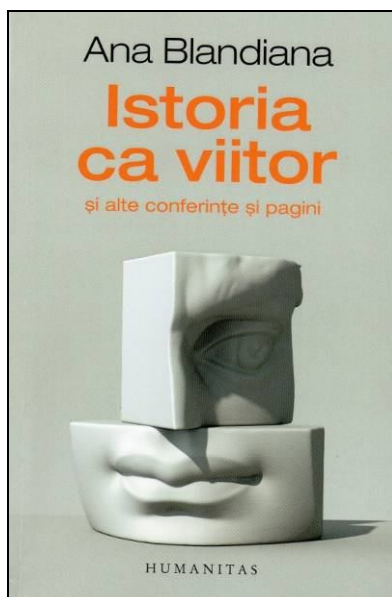
(I)

Încă din *Nota autorului* ("Istoria ca viitor și alte conferințe și pagini" de Ana Blandiana, Ed. Humanitas, 2017) se despart "apele" de "uscat", Ana Blandiana făcând precizarea: *Cu excepția celor care se referă la poezie, aceste texte sunt dovada măsurii în care istoria i-a răpit istoriei literare drepturile pe care le avea de la naștere asupra mea.* Este o confesiune de scriitor, conștient de partea căreia a "baricadei" aparține el său, dar și că această apartenență nativă este frustrată vremelnice prin demersuri și activități ce aparțin altui domeniu. Se pare totuși că a fost „un rău necesar” pașii ieșirii din istoria literaturii române și intrării în istorie. De fapt, este numai o aparență această ieșire, așa cum tot o aparență este și intrarea în altceva. Este, de fapt, o complementaritate!

La Ana Blandiana, cele două istorii converg și se completează în propriul eu. Paradoxal, nu? Da, pentru a o îmbogăți, spiritual și atitudinal!

Convertibilitatea suferinței reprezintă textul unei conferințe ținute de autoare la Universitatea Sorbona IV, Paris, în 1993, repetată la Amsterdam, Budapesta și Guadalajara. În uvertura discursului e spusă o poveste socratică suprarealistă, intitulată *Fereastra deschisă*, scrisă de autoare cu câțiva ani înainte, ce are ca subiect un prizonier pictor închis într-un turn fără ferestre și care pictează pe perete o fereastră, prin care intră orbitor lumina soarelui, și prin care acesta, într-un final, sare zdrobindu-se de stânci, fapt de neînțeles pentru teminicerul redus și dogmatic, care se lovește de zid în încercarea de a-l prinde și a nu-l lăsa astfel să... evadeze. E ideea că numai cine crede într-o fereastră, pe care și-o creează uneori singur, poate evada metafizic dintr-un spațiu concentraționar, premisă a trăirii și chiar rezistenței fizice. Este amintit și Nicolae Steinhardt, cu al său *Jurnalul fericii*, care a găsit „fereastra” de a supraviețui într-o închisoare din perioada stalinistă etc.

Referirile la diferite „ferestre” inventate, din motive de supraviețuire într-un regim totalitar, Ana Blandiana precizează: *Acesta a fost singura soluție prin care noi, românii, am*

reușit să părăsim lumea în care am trăit 50 de ani.. Și nu e vorba de un singur prizonier, ci de peste 20 de milioane....Cei mai mulți nici n-ar fi visat că-i posibil să picteze o fereastră sau, dacă ar fi creat-o în vis, n-ar fi avut curajul să creadă în realitatea ei.

Analiza poetei are ca "studiu de caz" România anilor "socialismului victorios", în contextul dezvoltării Europei civilizate, pe un alt palier ideologic, unde libertățile de tot felul nu au fost doar lozinci, ci fapte puse în practică. Autoarea lucrează și pe plaje întinse de judecată, analizând, paradoxal, "de-a fir a păr" ce am fost, ce suntem și unde vrem să ajungem, fără a da verdicte categorice, ci cu judecată lucidă, făcându-și loc între sofiste, inclusiv nedumeriri. Caută să înțeleagă, fiindcă înțelegând, poate să vadă drumul trecut și prezent, dar și care e drumul de urmat. *Ne întoarcem din cea mai mare iluzie a istoriei*, spune aceasta, punând în balanță lumea "unor criterii obiective" și lumea "profund subiectivă, o societate, o lume în care o ideologie – sau pur și simplu voința cuiva – devenea criteriu absolut, totalitar, mergând până la sfruntarea de a interzice legile geneticii sau ale lingvisticii. În România, oamenii erau condamnați la o fericire pe care nu o doreau și cu care nu erau de acord... Sunt aduse în discuție metodele psihologice, gândite de regimul comunist, cu referire la masele mari de oameni. O sociologie roșie pusă în practică: *...în închisori, în colhozuri, sau chiar numai în interminabile ședințe, oamenii erau ținuți cât mai*

mult împreună, pentru a nu rămâne singuri și a fi împiedecați să gândească....

Dar interzicerea singurătății cuprindea, paradoxal și savant, în același timp, interzicerea comunicării, astfel încât colectivizarea relațiilor și gândurilor nu presupunea, ci dizolva solidaritatea. Ceea ce se realiza era doar unisonul, consensul, atât de dorit și în zilele noastre... Era diferența dintre un sistem "condus de cuvinte" și unul „guvernat de cifre”, adică între idealism și pragmatism. Libertatea este văzută nu doar prin prisma dărâmării zidurilor închisorilor, ci și a reflexelor lor din conștiințele celor care le-am fost, în egală măsură, constructori și victime. Este adusă în discuție și ideea unor utopiști (sau realiști!), a unui hibrid între cele două sisteme sociale, autoarea invocându-l pe Hieronymus Bosch, cu ale sale lucrări ...hibride: scoici cu aripi și gheare, armuri cu ciocuri, fluturi încoișiți, pălării cu picioare, fese cu ochi, ouă cu mâini și fructe cu antene. Concluzia este mai mult decât evidentă.

Pledoaria Anei Blandiana este în favoarea înțelepciunii, fiind fericirea la care toată lumea tinde și face caz este o noțiune atât de complexă și relativă.

Marea problemă e ca societatea bogată și democratică a Europei de vest să reușească să transforme în unități de măsură ale echilibrului și înțelepciunii experiența și suferința care o înconjoară. Este o problemă de convertibilitate a suferinței, de soluția căreia depinde chiar cheia armoniei universale.

La distinsa poetă, demersul literar a făcut un pas înapoi pentru a prima demersul atitudinal, ca parte a istoriei recente. A fost, spune aceasta, "nevoia de comunicare cu voce tare a unor idei, a unor soluții, a unor obsesii. Apoi, cu timpul, sunetele au reintrat în litere.

Rădăcinile răului de azi, de la spaima profilactică la indulgența ocultă este textul unei alte conferințe, susținute la Universitatea Sorbona III, Paris, în 1993, repetată la Universitatea Liberă din Berlin, Cracovia și Viena. Autoarea vorbește de faptul că, în România, existența partidelor politice până în '46, dar și a rezistenței armate în munți, până la începutul anilor '60, sunt argumente →

RĂZVAN DUCAN

care au dat *repreziunii comuniste forme mai sălbatice*, Fenomenul Pitești și Canalul Dunăre - Marea Neagră fiind *două dintre pseudonimele terorii fără egal*.

Vorbește despre teama și degradarea morală, dar și despre consecințele psihologice ale acestora, când, după ajungerea lui Ceaușescu la putere (1965), agenții Securității *nu trebuiau să se mai ascundă pentru a ne supraveghea, ci, din contră, îmbrăcați și tunși la fel, erau puși în cele mai vizibile locuri, pentru a fi remarcați și pentru a împiedeca astfel, prin simpla lor prezență, revolta*.

Vorbește de diabolica invenție comunistoidă, *spaima profilactică!* Vorbește și de *intensitatea terorii* împinsă la extrem, căreia i *s-a adăugat nuanța patologică a nebuniei personajului principal!* Vorbește și de *marea temă a vinovăției, pe fondul căreia evoluăm cu toții, victime și călăi, legați exasperant unii de alții*, inclusiv despre *bănuiala că, de fapt, am supraviețuit cu toții printr-o anume complicitate cu puterea, că totul, toate lucrările noastre și tot curajul nostru au fost posibile numai pentru că au fost îngăduite*. Despre *bănuiala că Binele nu este decât o indulgență interesată a Răului!*

Analizele sociale, în nota sa pregnant psihologică, sunt de mare rafinament. Trebuie să neapărat disponibilități de recitare. Stilul este curgător, doct, având trimiteri și patine istorice și literare. Aș spune chiar că este inconfundabil.

Se observă imediat cultura politică și socială, dar și execuția scrisului la cote înalte. O profeție a limbajului, stârnește bucurie în cititor.

P.S.1 Aceste texte ale Anei Blandiana trebuie să privească din perspectiva timpului în care au fost scrise, care era unul al dezmeticii și al primelor aspirații pentru români și România. Ele au meritul de a arăta nuanțat, psihologia gândirii vremurilor de dinainte de "ieșirea din utopia", de "marele deranj", cu trimiteri politice, sociologice, economice, mai ales dincoace de "cortina de fier". La modul nostru de a vedea atunci Occidentul. Chiar autoarea spune: *Nimic nu falsifică mai mult o privire decât iluziile noastre despre ceea ce vedem*. Este o privire, tocmai dincolo de iluzii. Oricum, pledoaria este

covârșitoare în favoarea sistemului social din vest, unde libertatea era la purtător, nu ca un privilegiu dat de cineva pentru ceva, ci ca un drept din naștere. De atunci, în 25 de ani trecuți, percepția s-a schimbat mult, trecându-se din sfera imaginilor distorsionate de propagandă încă persistentă, în una a realismului palpabil, inclusiv în percepția celor mulți, care au aflat pe propria piele că în Europa de vest nu umblă neapărat "câini cu covrigi în coadă", dar și că nici noi nu am trăit neapărat în copaci.

P.S.2 Prin implicarea sa social-istorică în societatea românească, imediat după '89, cu siguranță Ana Blandiana a fost o alta.

Dacă n-ar fi fost o alta, n-ar mai fi fost ea! Așa, și-a dăruit singură un zid din preajma ei, care ar fi chinuit-o toată viața. El se numește remușcare(a), de a nu fi acționat când a trebuit și cum a trebuit!

P.S.3 În analiza subsemnatului, m-am oprit la primele două texte din carte. Am optat pentru această soluție, fiind în imposibilitatea de a cuprinde într-un mod rezonabil, într-un material rezonabil ca lungime, bogăția ideilor autoarei. Voi continua un mic serial cu dezvoltarea analitică, o analiză de poet-cititor, a conținutului acestei cărți de excepție.

Delta Dunării, „Așteptare”

Eseu

TEMPORALITATEA ÎN LIRICA ANEI BLANDIANA

II. TEMA NE-TIMPULUI

Regăsim această temă a *ne-timpului* și-n poezia *Scaieți și zei*, din vol. *Refluxul sensurilor*. Aici apare ipostaza încremenirii în osuarul unui prezent agonizant, o stază temporală care înfricoșează. Dincolo de acel *fugit irreparabile tempus* care trimite, firesc, la orizontul thanatic, există, la Blandiana, această sincopă a timpului, acest abis care echivalează tot cu un pattern poetic infernal.

Nicolae Manolescu remarcă, în același context simbolic, *tema timpului gol* în *Orologiul fără ore*¹. Această observație o continuă pe cea a lui Dan Cristea, în cronică sa din *Lucașfărul*:

„Subtile, profunde, trecute prin filtre dintre cele mai fine se arată meditațiile Anei Blandiana pe tema timpului, care, cum zicea Claudel, nu e altceva decât sensul vieții. Într-o suplicație emoționantă (*Din oglinzi*), timpului care schimbă, i se opune coerența sinelui care rămâne”².

Claustrarea într-un „azi etern, năucitor./ Cu soarele deasupra nemișcat/ Nemaiîn stare/ Să măsoare/ Fărăderostul nemuririi”³ ilustrează un *Carpe diem* à rebours, o eternizare angoasantă a unui prezent în marasmul unei solarități prizoniere a propriei meniri, devenite futele.

Vedem aici un prezent care și-a anulat reflectările firec temporale în mecanica devenirii (*trecutul și viitorul*).

Această domnie a cantității bergsoniene dă naștere impresiei că lumea Anei Blandiana s-a scufundat în propria uitare, și-a pierdut reperele și sensul, acea logică a existentului.

Motivul încremenirii temporale, aceeași sugestie coșmarescă a *ne-timpului*, se regăsește în micul poem *Clepsidra*, din *Patria mea A4*:

Mă uit la clepsidra

În care nisipul

A rămas suspendat →

DANIEL KIȚU

¹ Nicolae Manolescu, *Clepsidra*, în rev. *România literară*, București, nr. 41, 2016.

² Dan Cristea, *Meditațiile lirice ale unei mari poete*, în rev. *Lucașfărul de dimineață*, București, nr. 8, 2016.

³ Ana Blandiana, *Refluxul sensurilor*, Ed. Humanitas, București, 2008, p. 21.

Refuzând să mai curgă.⁴

Imaginea aceasta a clepsidrei lipsite de seva ei temporală amintește de criza cantității din *Orologiul fără ore*. Aceeași angoasă a terei temporale revine aici. Moartea însăși și-a pierdut sensul în acest coșmar al osificării ontologice:

E ca într-un vis:

Nimic nu se mișcă.

Mă uit în oglindă: Nimic nu se schimbă.

Visul opririi

Din drumul spre moarte

Seamănă morții.⁵

Acest vis horific, în care timpul însuși pierde și încremenirea devenirii domnește, este semnul unei staze care, paradoxal, pare senină și stenică. Doar imaginea „drumului spre moarte” ce pare moartea însăși face trimitere la angoasa thanatică, acea impresie acut bacoviană că moartea e stăpâna Universului.

Clepsidra, ca motiv poetic legat de *ne-timp*, de absurdul pierderii reperelor temporale, apare și-n poemul *O clepsidră fără nisip*:

O clepsidră fără nisip,

O formă fără fond,

Făcându-se că măsoară

Ceva ce nu există,

Dându-se peste cap

Din când în când

Ca să poată picura,

Dintr-o parte în alta,

Neantul.⁶

Același izomorfism paradoxal *timp* – *neant* definește imaginea unui univers descuamat de sens, ilogic, sepulcral. Neantul este expresia căderii într-un infern al ilogicului.

Spațiul-timp bergsonian reflectă, de fapt, imaginea redundantă a dimensiunii atemporalității în versurile Anei Blandiana.

Timpul este doar un substitut al fricii de moarte. Treptele timpului sunt niște simboluri superficiale, o reprezentare falsificată la capătul căreia tot moartea este suprema realitate. Timpul ilustrează astfel nonsensul materiei umane:

Când spun El

Mă gândesc adesea la timp,

Cel cu numele de nepronunțat

Ca „Ucigă-l toaca”,

Cel ce ne umple,

Ca pe niște forme fără fond,

Pe care – când se hotărăște

Să ne părăsească –

Le lasă, biete baloane pleznite

De unde aerul a ieșit șuierând,

Dispărând în neant,

Adică în el însuși...⁷

Există aici impresia acceptării tacite, resemnate, a ilogicii mundane, un fel de oboseală a spiritului care-a cuprins aceste versuri ale *ne-timpului*.

III. MULTIPLICITATEA CALITATIVĂ A EULUI PROFUND

„Bergson ajunge să distingă două genuri de multiplicitate: o multiplicitate cantitativă, pe care o putem număra și evalua printr-un număr, și o *multiplicitate calitativă*. Multiplicitatea cantitativă [...], angajează eul superficial și se exprimă într-un limbaj abstract [...]. Multiplicitatea calitativă din contra, interesează experiența trăită și acțiunea, eul profund, pe care nu-l observăm, dar care trăiește.”⁸

Tocmai această preeminență a calitativului asupra cantitativului respiră în unele versuri ale Anei Blandiana. Timpul înseamnă *Marea Trecere*, așa cum inspirat înțelepța în versuri Lucian Bлага, în volumul al cărui titlu încheia inegalabila metaforă. La fel, în gândirea poetică a Anei Blandiana „Trecerea însăși este resimțită nu ca cenzură impusă, ci ca alegere deliberată, ca lucrare anume, ca auto-poiesis.”⁹

Poezia *Scrum* (vol. *Refluxul sensurilor*) dezvăluie imaginea timpului interior care se maculează în mecanica obsesiv cronofagă („Timpul din care s făcută/ Se stinge-n secunde și ore și zile”¹⁰), iar ca un pandant la această imagine a stingerii temporalității interioare vine alt text poetic, *Și totuși*:

Și totuși, și totuși desfid

Timpul stingându-se-n mine,

Ne-nvinsă de rău sau de bine,

Dar tot mai ridicolă când

Descopăr noi ceruri pe rând

În burta aceluiși chit¹¹

⁷ Ana Blandiana, *Patria mea A4*, Ed. Humanitas, București, 2010, p. 99.

⁸ Jeanne Hersch, *Op. cit.*, pp. 283-284.

⁹ Irina Petraș, *Eroziuni secundare*, în rev. *Viața Românească*, București, nr. 9, 2016.

¹⁰ Ana Blandiana, *Refluxul sensurilor*, Ed. Humanitas, București, 2008, p. 25.

¹¹ *Ibidem.*, p. 35.

Regăsim, în aceste rânduri fervente, sfidarea absurdului existențial concretizat în motivul lui *fugit irreparabile tempus* și conștientizarea amară a ridicolei posturi soresciene a prizonieratului universal.

Această provocare, sfidare a *limitei* care antrenează eliberarea de sub acțiunea timpului apare în finalul tragediei lui Marin Sorescu, *Iona*, în momentul în care protagonistul descoperă, în lume, prizonieratul continuu:

- Mă miram de ce nu sunt fericit!

- (*Se suie pe movila de pietre*) Ce vezi?

- Orizontul.

- Ce e orizontul ăla?

- (*Îngrozit*) O burtă de pește.

- Și după burta aia ce vine?

- Alt orizont.

- Ce e orizontul acela?

- O burtă de pește uriaș.¹²

Multiplicitatea cantitativă bergsoniană antrenează prizonieratul mundan, drama solitudinii și a neînțelegerii.

De aici, refuzul și revolta la nivelul celălalt, al multiplicității calitative, ridicată nietzschean dincolo de bariera ce desparte binele de rău.

Poeza conștientizează această postură ridicolă a eului care se tot încapățânează în sfidarea perpetuă a absurdului existențial, a închiderii în condiția devenirii.

În acest punct, ne întâlnim cu arhicunoscuta concepție existențialistă a lui Albert Camus privind *înstrăinarea* ființei umane într-o lume ale cărei legi nu le înțelege.

¹² Marin Sorescu, *Iona*, Ed. Fundației „Marin Sorescu”, București, 2000, p. 50.

⁴ Ana Blandiana, *Patria mea A4*, Ed. Humanitas, București, 2010, p. 13.

⁵ *Ibidem.*

⁶ Ana Blandiana, *Orologiul fără ore*, Ed. Humanitas, București, 2016, p. 103.

„Tot ce aş vrea/ să spun despre tine./ alții au scris cu mult înainte/cu mult prea izvor/, de aceea *mi-e dor/ de un neam mai străin de cuvinte*” (Tot ce aş vrea...).

Și adevărat este că, devansând tradiționala poezie de dragoste, Dumitru Ichim creează versuri de certă originalitate („un neam mai străin de cuvinte”), în care topește vâlvătaia trăirilor, torcând cuvântul pe spiralele oscilații ale iubirii pure, curate, înălțătoare, care unește oamenii peste ani și ocean, zburând uneori precum puful de păpădie.

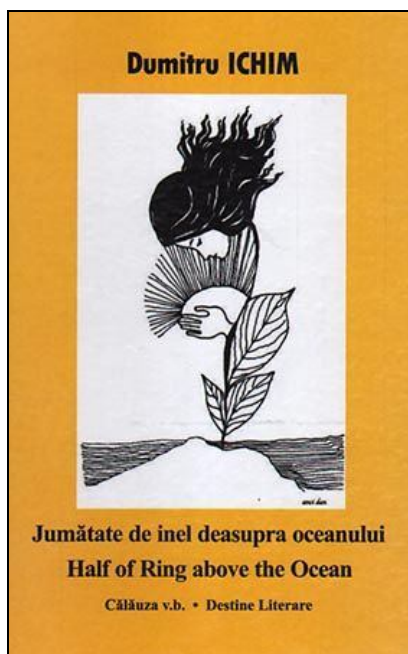
Abil mânător al nebănuitorilor resurse lexicale și gramaticale ale limbii române, practician al stilisticii rafinate, scriitorul explorează și, totodată, valorifică potențialul expresiv al cuvintelor, așa cum puțini poeți au făcut-o.

Sensibilitatea, discreția și combustia afectivă a Domniei Sale găesc suport al sentimentelor în poezia care stârnește imaginația, căci „De n-ar fi stihul/ năluca s-o aprindă/, n-ar mai fi îngeri...” (Poetul).

Aceste gânduri ni le-a trezit volumul bilingv **Jumătatea de inel deasupra oceanului – Half of Ring above the Ocean**, de Dumitru Ichim (Editurile Călăuza, Deva și *Destine literare*, Montreal, 2014), în traducerea profesionistă în limba engleză a doamnei Muguraș Maria Petrescu, care, după cum afirmă și Tudor Vianu despre traduceri foarte bune, confirmă „*rezultatul unor acte de creație, expresiile unor conținuturi bine gândite și adânc simțite de către cel care le întreprinde*”.

Domnia Sa a și prefațat volumul, surprinzând particularitățile lingvistice și filozofice, prin care poetul, care mizează pe puterea de încantație a cuvintelor, se dovedește inovator în conținutul și forma „*poeziei de dragoste- love poems*”, precizată în subtitlul cărții.

Timpul trăit de poet de-o parte și apoi de alta a Oceanului se scurge prin clepsidra vremii, furându-i anii, fără să-i poată fura amintirile, adânc încrustate în memoria sa afectivă, apropiindu-l de iubirea visată, dar nefinalizată, precum jumătatea unui inel a fusului orar („la tine-i răsărit/la mine-i apus... la fiecare arătând/ doar

jumătatea de inel?”- *Jumătatea de inel deasupra de ocean*). Versurile descifrează semnificația titlului sub care se grupează poeziile acestui volum aparte, în care cuvintele, subtil îmbinate contextual, dobândesc expresivitate neașteptată, transparența cristalului și profunzimea adevărului.

Rareori ne-a fost dat să descoperim vibrația unor asemenea explozive poezii de dragoste, care sparg tiparele învechite, topind, într-o originală formă poetică, furtuna trăirilor autentice, recompunând un pseudoalfabet al iubirii laice („Eu n-am scris de iubire niciodată, deși genunea ei mă soarbe și mă știe”- *Eu n-am scris de iubire niciodată*) cu ecouri și prelungiri religioase („...ci-n lut de om îndrăgostit/ e drumul cel mai scurt spre Dumnezeu”- *Ce amicul Platon nu știa*).

În poeziile lui Dumitru Ichim, emoțiile apropierei „actorilor” sunt proiectate cosmic (*cerul, luna, luceafărul, stelele* etc.) și teluric (*iazul, marea, muntele, pădurea, grădina* etc.), într-o duioasă îmbrățișare a regnului vegetal (*cireșul, mărul, teiul, salcâmul trandafirul, orhideea, păpădia* etc.) cu al insectelor și al păsărilor (*albina, cucul, privighetoarea, pescărușul* etc.) a tot ceea ce este viu, potențând freamătul dulce al iubirii, care îmbrățișează cerul și pământul.

Cu o impresionantă intuiție, poetul surprinde etapele sentimentelor adolescente, nelămurite și confuze, până la cele împlinite, de la sfiala și timiditatea îndrăgostiților, cuprinși de tremurări nedesluite, ascunse în

banalitatea discuțiilor („...ne-drăznind să o cuprind/ ca-ndrăgostit,/ continuam să discutăm/ de-algebră și valoarea lui pi...” – *Așa cum stam...*) până la tainicele vibrații ale fluturilor în stomac („Buzele noastre nu știau de sărut/ dar despre visul mării/ se întrebau mereu...”- *Ce-o fi visând marea?*). Nevinovata iubire juvenilă, din anii de liceu („De ziua ta, venind de la liceu/...și-am dăruit o floare/...și amândoi ne înșoșirăm în obraji” - *Romanță cu breton*) se topește în tăcerile fremătânde ale simțurilor („în neastâmpăr de lumină/ către cuvânt făcu un pas/, dar tot tăcere a rămas” – *Tăcerea primelor cuvinte*), în timp ce în jur totul e lumină și armonie („...încep culorile să cânte... dar ea nu știe...” – *Au nu cumva oi fi îndrăgostit?*).

Atingerile nevinovate ale mâinilor („Mâinile noastre cunosc mult mai mult despre noi/, de parcă/ nu s-ar fi văzut niciodată” - *În vremea aceea*) și pretextul ghicitului în palmă apropiere sufletele de magia cuprinderii necuprinsului biblic („Dă-mi cântecul în palme să-l țin!/ Ce mult senin se făcuse senin!/ Liniile palmelor noastre/ se îmbătau cărărilor/ ghicindu-se una din alta,/ sorbind/ Cântarea Cântărilor” – *Așa ca din senin...*).

Chemarea ancestrală a apropierei complementare, proprie tuturor ființelor, este surprinsă cu discreția și cu sensibilitatea îndrăgostitului, care aspiră la omeneasca bucurie a împlinirii mult-așteptate („Nu cumva la început a fost sărutul? – *Abecedarul luminii*) sau retrăite („...încă mai simt fiorul/, pare-mi-se/, al primului sărut” – *Adamica*), sperând în repetarea greu-exprimabilei emoții („Singurul lucru la care jinduiesc/ este sărutul nostru pământesc” – *Anotimpul cincii al lui Vivaldi*).

Din atingeri, sărut și fiorul emoției, departe de lume „pe banca din spatele morii/ din spatele morii/, din spatele morii”, neașteptat și firesc între cei doi se naște iubirea, când „...cine din noi izvod/ într-o zi/ învolburările altor chimii...” (*Mai simți pe deget un fior rotund?*)

Repetarea complementului circumstanțial de loc îi plasează pe cei doi adolescenți din „clasa ultimă de liceu” în singurătate, în intimitatea naturii care-i apropiase sub pretextul pregătirii lecțiilor. →

LIVIA FUMURESCU

Neastâmpărul simțurilor e surprins exploziv, pendulând între constrângerea biblică și descătușarea omenescului catapultat în Paradisul Luminii („...cum se căutau buzele noastre/, cu iad, cu păcat, cu lumină...” -*Închipuiri de cântec iberic*). Jocul celor doi, ascunzând chemarea și reținerea, precum în știuta poveste cu „du-te-ncolo, vino-ncoace, lasă-mă și nu-mi da pace” îi dezvăluie LUI frumusețea și proștețimea provocatoare a trupului EI („...și-așa ca un capriciu/ de soare zbughind prin oglinzi/ cu trup de pădureață crudă,/ ai început prin livadă s-alergi:/ - Hei, ciudă, ciudă! Nu poți să mă prinzi,/ nu poți să mă prinzi! Da-n cele din urmă/, hoțoaico,/ te-ai prefăcut brațelor mele/ cântec de pradă, /cât de frumos către da/ zvârcolindu-l pe nu!” - *Iar te strig de-a păpădia*).

Inovațiile stilistice și structurale, cochetând cu simplitatea compozițională a grupajului versificat surprind admirabil vibrațiile ascendente, unice, înălțătoare („Când ești îndrăgostit/ nimic nu curge/, totul se înalță!”) repetabile în succesiunea generațiilor („- Ca voi au fost și ei,/Veneau din mâine/ cu mâinile/ cântec în cântec” - *Nu-l ascultați pe Heraclit !*).

Misterul intimității și evadarea din rigoarea biblică trezește justificate porniri pământești („Să știi că l-am închis afară,/ cu sabie cu tot, pe heruvim” - *Arhanghelul ni s-a părut o tufă de bujori*).

Ca o suvenire „con de pin/, rătăcit prin sertare/, grijă ai/ să nu-l calci în picioare”, când trecutul chinuie „O fi fost, o fi fost.../dar ce rost?! Focu-i stins, drumu-i fum...”, deși amintirea „Pe-amândoi, ai grijă/, la fel o să ne doară” (*Floare comului de pin*). Deșertăciunea, sub semnul motivului horațian „Labuntur anni”, se învâluie în jocul de cuvinte, marcat și de interogația dureroasă, dar și de constatarea inevitabilei destrămări în timp și-n spațiu („- Tu nu-nțelegi clepsidrele ni-s goale?! Că-i nepermis ca să mai fim copii?” - *Rătăciți prin cetate străină*). Cuvintele cad greu „la vârsta colorii de alb”, ca timpul care, sub povara amintirii, se așterne peste „trecutele iubiri” ale anilor „rătăciți prin livada de la liceu”.

Ceea ce impresionează cititorul în exprimarea Eului poetic este răsucirea topicii firești a cuvintelor la nivelul propoziției, în care se regăsesc

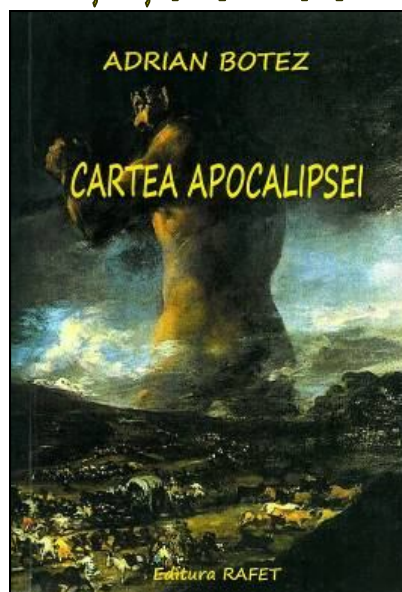
zvâcnirile sufletești, încărcate de nostalgii reținute, vrând să împace lutul pătimaș cu lumina Creatorului („Cum aş putea decât omenește/ cuvânt cu cuvânt/să Țes lumina/ cu care se-nveșmântă Dumnezeu/ amintindu-și de cer,/de pământ/și, mai ales, de gustul amar/ din frământ” - *Abecedarul luminii*), căci „Iubirea nu-i oglindă/ pe sine-n pescuire să se prindă” - *Zborul și scrisul de lăstun*). Frecvențele transferuri semantice între cuvinte, precum substantivizarea verbului (din *frământ*, ...*părăndului* părănd etc.) sau a adverbului (*demultul* de ziuă etc.), dar și a verbalizării substantivului (mijește *lăstărind*) demonstrează legătura dintre limbă și viață, fiindcă în limbajul poetic, prin multiplicarea valențelor cuvântului, se reflectă trăirile, sentimentele, impulsurile, generând remarcabile efecte stilistice, care aduc haloul de strălucire emoțională poeziei lui Dumitru Ichim.

Procedeele derivării ingenioase cu sufixe (graiul *singurit*, buze *nebunite*, *hoțoaico*, *hoțește*), spectrul metaforic al imaginilor vizuale (*hlamida diamantelor* de ploaie) sau motorii (*tremurul stelei/ zâmbind* prin brădet), comparațiile enigmatice (...te strecuri *ca păcla* pe sub vorbe,*ca timpuria ceață*), ca și efectele de mare forță sugestivă ale paletii cromatice (*albastru*, *verde*, *alb*) contribuie la perceperea registrului afectiv, drapat în textura cuvintelor ziditoare de suflet și gând. Poetul clădește cuvinte, personificându-le în originală îmbinare („Ce bine-i stă luminii/ făcând cu ochiul prin cuvânt!” - *Ce bine-i stă luminii...*). Superlativul substantivelor (*mult prea izvor*) dezvăluie disponibilități stilistice inovatoare, rar întâlnite în poezia contemporană.

Numeroasele trimiteri livrești (Edgar Allan Poe, Arhimede, Euclid, Diogene etc.) și biblice (merii lui Adam și Eva, lotca lui Petru, pașii lui Iisus etc.) confirmă orizontul cultural și temeinica pregătire teologică a poetului.

Deși nu se încadrează în prozodia tradițională (măsură, ritm, rimă), poeziile lui Dumitru Ichim se armonizează surprinzător, într-o dulce legănare a trăirilor omului, descoperite în „Abecedarul luminii”, care deschide noi perspective de exprimare și de interpretare a Eului poetic.

Trăiește-ți propria epopee...

Adrian Botez este unul dintre cei mai harnici poeți. Implicat, dedicat și serios, bazându-se pe o cultură solidă, având drept reper valorile creștine, el s-a remarcat în spațiul literaturii prin mai multe cărți de poezie, eseu, proză scurtă și roman.

Sușține revista „Contraatac”, a fost remarcat și nominalizat drept candidat la Premiul Nobel pentru Literatură în anul 2017 de Asociația Academia Daco-Română TDC (președinte Geo Stroe). Despre Adrian Botez, Cezarina Adamescu nota:

„Adrian Botez este, fără doar și poate, cel mai original poet pe care mi-a fost dat să-l cunosc, răsfoind/ răscolind prin ceasloavele prăfuite, dar și cele de ultimă oră ale liricii românești.

El este fără pereche. Creația sa atât de diferită de vulgul cotidian care aduce osanale nesfârșite dimensiunii trupești a omului, și-a pus amprenta, marca ei prețioasă pe domeniul, atât de râvnit al literaturii și locul său nu poate fi ocupat de preopinienții zilei, oricât s-ar da aceștia de ceasul morții” (*În amurgul lumii cuvintelor – poeme pentru ziua mâniei: Adrian Botez, Rog, inorog*, poeme, Editura Salonul Literar, Focșani, 1998 în Revista ARP – *O carte pe zi*, martie 2009).

Despre poet au mai scris și alți iubitori de literatură: Roxana Sorescu, Aurel Rău, Virgil Anghel, Hristu Cândroveanu, Mircea Dinutz, Emilian Marcu, Marin Ifrim, Ion Miclău, Eugen Evu, Artur Silvestri etc.) →

CONSTANTIN STANCU

Antologia de poeme *Cartea Apocalipsei*, 265 pagini, apărută la Râmnicu Sărat: Editura Rafet, 2018, director Constantin Marafet, este o sinteză a creației poetului, oglindă a vieții sale, a viziunii care l-a dinamizat, o mărturie despre lumea în care a trăit, un exercițiu de dăruire. Probabil, cartea va rămâne ca reper în opera sa, punct fix în mișcare dintre a fi și a nu fi.

Volumul are mai multe secțiuni, bine închegate, cu legătură solidă între ele și cu viața lumii:

- *Prolog;*

I. *Cartea Apocalipsei;*

II. *Cartea iluziilor și puterilor;*

III. *Cartea neamului;*

IV. *Cartea poetului – răzbaterea prin bezne și dincolo de crimă.*

La final, volumul include *Aprecieri critice asupra operei lui Adrian Botez... de-a lungul timpului*, drastic selectate, epistole de la scriitor către scriitor, monografiile lirice menite să ne adeverească poetul în patria sa de suflet și credință.

De la viață la moarte, cântecul salvat, cântecul așteptat de întreaga creație, semn că poetul, la fel ca preotul, are cuvinte de laudă pentru Cel care ține cuvintele în lumină.

Cântecul învie pădurea, aduce libertatea, descoperă fulgerul care dă viață, cântecele – epopei nemurite (*Cântecul – cântecul – salvați cântecul!*, ultima copertă).

Volumul descoperă secretele creației, descoperă poetul, dragostea pentru artă și neam, lupta spirituală pentru dezvăluirea tainelor de sub coaja faptelor crude, moartea între crimă, boală, destin și cântec...De remarcat viziunea și organizarea poemelor sub puterea unor linii de forță bine coagulate.

Prologul ne aduce în atenție energia care pune în mișcare cuvintele poetului: duhul (spiritul). Povestea duhului care dinamizează omenirea, eroii nevăzuți și cei acceptați, dedați Misticiei Nunți, este povestea istoriei noastre. Cei dedicați vor sta la masă cu Iisus, vor înțelege chemarea și crima...Nunta ne leagă de cer.

Judecata apare ca o necesitate pentru poet, argumentele sale dau liber poeziei cheie peste mlaștina celestă.

Apocalipsa, în sensul larg cultural, este percepută ca o imprevizibilă catastrofă. Pentru poetul lucrurile au alt sens, este judecata divină, parte

din planul general prin care creația se descoperă. Păsări se sfarmă în văzduh, noroi și sânge curge în ceruri, moartea este aproximată, există o pajiste în amurg, vise periculoase, lipsa autorității, alte ninsori coboară în lume, toate sub atenta economie ținută de funcționarii neantului, sub arta banalului de zi cu zi.

Primăvara – carnea/ țipă – ca niște/ șuruburi suprasolicitate - și cu/ filetul neuns: industrie/ celestă – complet/ dezorganizată și/ nerentabilă – neconvenabilă – oricând și/ din toate/ părțile atacabilă” (45 – *Economie de piață*, p. 60).

Se observă un discurs evaziv în contrast cu alte poeme riguros construite, o descompunere a zicerii simultan cu descompunerea universului, o lume în disoluție.

Ca într-o dramă bine structurată, elementele ultimului ritual se relevă cititorului: hulubii cântă de pe tărâmul dus, sete sălbatică de a incendia întreg universul, în dragoste ca și în ură, riști să devii poem de zgură, isteria elipsei, magii nu mai umblă prin ceasuri, reumatismul cosmic s-a instalat dictatorial...

Tragedia omului normal este aspru descrisă în *17-Epopeea Fiului de Dumnezeu, a Fratelui de Dumnezeu - și a lui „Însuși Dumnezeu”*, un poem lung, un manuscris din orașul mort, baladă a rupturii dintre oameni.

În ciclul *Cartea iluziilor și puterilor*, Adrian Botez prezintă forțele care pun în mișcare lumea, falsele țării care manipulează lumea, jocul dintre a fi și a nu fi. O viziune proprie marchează cititorul, cultura și valorile certe în care el crede, modelează zicerea. Poezia se apropie de proorocie, preia ceva din modul de a fi a văzătorilor din vremurile străvechi, utilizând mijloacele puse la dispoziție de literatura clasică și modernă. Solid în ceea ce transmite prin poezia sa, poetul reface harta puterii și insulele de neadevăr care ies în calea omului. Este o epopee și

Casă de pescari în Delta

fiecare trebuie să-și trăiască aventura cunoașterii și a experiențelor care ne asaltează. Este nevoie de înțelepciune și de faptul că iluziile fascinează mult, identitatea fiecăruia putând fi alterată prin minciuna de fiecare zi. Este posibil și dialogul între om și Dumnezeu, atenția căzând asupra poveștii omului ca facere/ geneză.

Pentru fiecare există un drum spre Emaus, un drum al inițierii directe. Pentru poet s-a făcut târziu, spectrele toamnei îi afectează experiențele, visul este la limită, spectacolul care fascinează lumea s-a închis în idee, rămâne doar taina. Poetul scrie: „e frumos – e sublim – dar plutind cu vagi nori/ nestatornica **Formă** te-mbie să mori/ nici nu știi să pui punct unei cărți – la sfârșit/ să fii sfânt – să fii demon: un biet osândit...” (3-*Trăiește-ți propria epopee*, p. 69).

Curajos și hotărât, poetul definește secolul în care locuiește vremelnice, definindu-l ca veac al Numelor și Intrărilor, urmând să se ivească Nunta și Mirele, „Frumusețea va cânta în desișul luminilor”, cerul va fi generos, identitatea se va limpezi ca Vocală și Cristal, el se va înveșmânta în lacrimi fierbinți și-n parfum înalt de rășină, asemenea preoților care refac universul din cântec. De observat că elementele secolului au identitate, sunt scrise cu literă mare, semn că spiritul va ține în rețeaua sa lumile. Este o dezvăluire a miracolelor, o întoarcere în Grădină, cum scrie poetul absorbit de inspirație.

Reținem un indemn la viață: „Silește-te să/ trăiești – ca să-i faci în ciudă/ hulubului de pe casă ori din / copac – care/ cântă – cu foc și văpaie – încă din/ zori” (8-*Silește-te să trăiești*, p. 73). Degradarea universului este vizibilă, soarele își pierde forma, omul este un cadavru furat din veșnicie, lumina, iată, este pângărită, toate marchează omul.

Dialogul posibil între om și Dumnezeu este relevant, Creatorul întreabă dacă este bine în lume, i se răspunde negativ, concluzia: „atunci mori”... Efectele se văd din percepția omului despre sine și despre cosmos, creația are regulile ei, omul nu poate interveni, orice intervenție duce la ne-ființă, brutal, justițiar. Modul acesta de a prezenta lucrurile este dur, dar se încadrează în rigoarea divină. Poetul notează: „e-atât de blândă frumusețea morții/ cât de stângaci se mișcă →

mâna sorții/ la mine vin cu jalbe în priviri/ nu mii de lumi – ci mii de fericiți” (25-*Nu fii mâhnit*, p. 88).

Motivele vizionare, combinație de teologie și filozofie, revelație și gând riguros, sunt multe, sub vălul formelor se ascund adevăratele puteri, șocul vieții și al morții. Se pot face și comentarii pe marginea ploii, dar spectacolul s-a terminat, atât pe lună cât și pe pământ, un univers brăzdat de febre istorice. Există muntele ascuns – *Kog-a-ion-ul*, o temă preferată de poet, una abordată profund, trimițând la rădăcinile lumii, preluată din mitologia spirituală a părinților, sub puterile Demiurgului. Observăm o împletire dintre doctrinele vechi ale lumii și speranțele constante ale omului, sub *Poemul Firii...*

Profund legat de patrie, de locul unde a intrat în lume, Adrian Botez este adeptul unui patriotism dens, în contradicție cu fenomenele globalizării actuale. Patrie este locul unic, matricea. De acolo începe povestea fiecăruia. El dă un avertisment celor care atacă leagănul românilor, lansează imprecății. Se simte responsabil pentru acest pământ, vrea o țară curată, cu mistice berze care luncă pe timp. Vede, la fel ca profetul ebraic, vechii oșteni revenind la viață într-un mod tainic, colindul spală fața timpului, e chemarea la sărbătoare. Eroii nu pot fi uitați, credința leagă neamul, lupul dacic menține simbolul puterii, iar trădătorii nu au loc sub miturile noastre. *Curățenia de sâmbăta* este un poem de legătură între părinți și copii, curăția depinde de obiceiurile bune. *Sâmbăta/ sabatul* reprezintă ziua în care dispar conturile, lucrurile vechi, sâmbăta ești liniștit și împăcat cu Dumnezeu.

„sâmbăta – bunica mea făcea/ curățenie – în casa veche - și/ fără să-mi dau seama/ cum – începeau să dispară – rând pe rând și/ unul după altul – o/ mulțime de lucruri și contururi/ inutile: rămânea/ curată casa și/ luminată (...de parcă n-ar fi fost niciodată/ veche...) – precum/ Potirul Domnului (2. *Curățenia de sâmbăta*, p. 101-102).

Alternanța dintre versurile solemne și cele ale vieții de zi cu zi aduc dinamism în discursul poetic. Elementele din folclor cu cele din istoria profeților dedicați aduc un aer mistic, credința se împletește cu

faptele românilor, cântecul are ecou în timpuri vechi și timpuri noi. La fel doina, la fel sunetul cântecului străvechi, ecouri ale miturilor care au făcut veacurile.

Reținem mișcarea destinului în memoria românilor: în fiecare dintre noi crește un copac, Dumnezeu este unul din familie, cenușa se spulberă, nasc stelele pe rânile poetului, e prea târziu să ceri un număr, fiecare fir de iarbă trebuie sărutat, a crescut din sânge de martiri, ars de stele – scris de fluturi, așa se aude cântecul valah. Trădătorii de neam, cei care au părăsit patria, rățăcitorilor li se aduce aminte de *Logosul Divin...*

Sunt chemați în sărbătorile patriei îngeri, Făt Frumos, sămânța-Cain, pecetea-Cain, munții martori, lupul dacic, umbra Babilonului, calpul Crăciun, vrabia, oglinda, Grădina/ Raiul, Monastirea lui Manole, Oameni-Carte, voievozii... Toate sunt simboluri ale sufletului românesc trecut prin furtuni.

Ca o semnătură și semn, poetul are cartea sa, drumul prin bezne, depășind crima de a ucide poemul-poem. Sunt puncte de reper privighetoarea cu ochii arși, pragul casei, epopeea, sonetul și binecuvântarea, castelul poeziei, ordinea din viața celui care trăiește între cuvinte, tristețea, singurătatea, mitul lui Manole, cel care își zidește în poem ceea ce iubește. Poetul se vrea ocean dezlănțuit, declanșarea energiilor îi dă viziunea, cerul se închide, altul se deschide, poetul are o istorie a incredibilei răbdări, bolile necesare dau putere versurilor scrise, timpul s-a oprit în clopotnițe sfinte, *cartea se scrie cu sânge după dictarea lui Dumnezeu*. Poetul vede dincolo de limitele omului obișnuit: „aș vrea să fiu un/ astronom – să aflu – pe/ ceruri – steaua unde se va duce/ sufletul meu – sau/ să mi-o aleg/ eu însumi...” (10. *Aș vrea să fiu un astronom*, p. 163).

Adrian Botez ia drept exemplu modul cum creează Dumnezeu frumosul, la o dimensiune cosmică, cu energii subtile: „Mărite Doamne – capodopera Ta-s munții/ pădurile – păsările și florile/ și-n toată noaptea – privighetorile:/ aceștia-Ți ajung – nesmintit – dimineața – în dreptul/ frunții” (23. *Ne-capodopera lui Dumnezeu*, p. 172). Poetul acceptă moartea la final de epopee, are o rugăciune pentru Creator, cel care

Delta Dunării, “Urme pe ape”

înțelege arta. Botez se consideră Celestul Cavaler - un titlu vechi, nobiliar. Moartea este poarta spre Sine, sufletul strună în lira divină...

Volumul se încheie lucid, în cheile suferințelor, poetul își asumă finalul ca un alt poem făcut din tăceri. Este eroul care se retrage din scenă, duce pe umeri cuvintele... Se consideră Frate cu Hristos... Poetul și-a trăit acut poezia, o boală care i-a fost pecete, cântec de nuntă. El a alternat poezia cu formă fixă cu poezia liberă de orice rigoare, acceptă extremele ca o eliberare, o democrație a poezilor sub semnului marilor mituri. Ne lasă nu mesaj: „*Salvați cântecul!*” Folosește linioara ca semn de ortografie în locul virgulei, o preluare din scrierile vechi, din manuscrise pierdute, secrete.

Adrian Botez nu se simte legat de vreun stil, de vreun curent anume, poezia este pentru el mărturie, spovedanie și cântec pentru Cosmos. Limbajul academic se împletește cu limbajul obișnuit, el este copleșit de menirea sa, de importanța artei. Se luptă cu brutalele căderi din jurul său până la sânge, *neacceptarea poetul este o crimă...*

Poemul *16-Reînviata epopee daco-valahă (în cinci cânturi – cu Prolog și Epilog)* se prezintă ca un adevărat testament literar.

Poemul este masiv, preia din viziunea cărturarilor români veritabili, începând cu Dimitrie Cantemir, **bucuria învierii prin suferința pentru neam**. De la mistica rădăcină, la taina supremă.

Cartea Apocalipsei este cartea unui destin care a ars și a biruit prin frângere sub ochii Arhanghelului, sub ochii prietenilor literaturii. Va sta drept la judecata poezilor...

Doina poetul este cântecul celui care a văzut **munții**: „Munții mei/ frații mei/ de temei: oi urca pe voi/ să văd stele roi/ oi urca pe voi/ să văd Ziua-de Apoi... (42. *Doina poetului*, p. 194).

RĂZVAN DUCAN ȘI PEISAJUL LIRICII PATRIOTICE

Spirit înobilat de o bogată cultură și disponibilitate creatoare, poet la „curtea metaforei”, cum îl numește Cezarina Adamescu, Răzvan Ducan își rezervă un spațiu îndeajuns de reliefat în contextul liricii civice și patriotice. Vocea poeziei sale e ecoul prelungit al sentimentului românesc ce străbate ființa națională.

Chiar dacă mai persistă prejudecăți care încearcă să vestejească poezia patriotică, Răzvan Ducan se situează pe o poziție fermă, sinceră, atitudinală, promovând această temă majoră pe care au abordat-o clasicii literaturii noastre, poeții contemporani și este pusă la loc de cinste, chiar și de generația tânără.

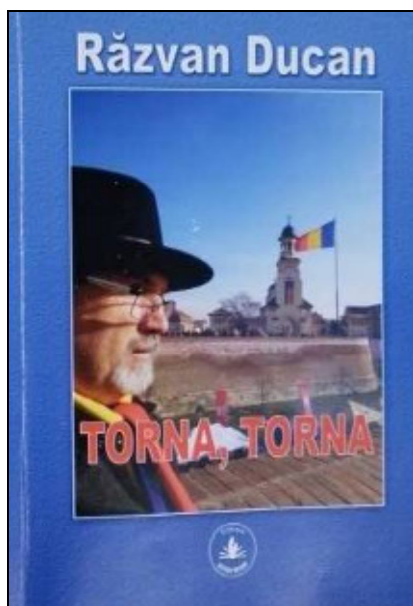
El consideră că, atâta vreme cât se va scrie literatură adevărată, este posibilă și o literatură patriotică cu vocația sa de a colora național un segment existențial.

Patetismul lui Răzvan Ducan nu e o beție de cuvinte, profunzimea sentimentelor sale vine din substanța trăirilor adevărate sub și în culorile patriei, spune prefăcătorul cărții, Nicole Băciuț.

Cele 53 de poeme selectate din volumele sale de versuri publicate de-a lungul anilor, sunt un elogiu adus valorilor fundamentale ale identității noastre, reflectate în limbă și în istorie, în tradiții și obiceiuri, în cuget și în simțire. Antologia *Torna, Torna* e dedicată Anului Centenar 2018, prin care autorul face un apel de întoarcere la moștenirea noastră istorică, apel sugerat chiar de titlul volumului.

Poeziile sale despre patrie, par scrise cu „colțul inimii” și împărțite între dorința de expresie și conștientizarea incapacității cuvintelor de a cuprinde atât inefabilul conceptului, cât și plinătatea sentimentului.

Răzvan Ducan se numără printre acei luptători care poartă în suflet arma cuvântului pentru a menține Țara și Limba Română pe verticalitatea care li se cuvine : „Tot ce mi-a intrat vreodată mai frumos în ureche./ Tot ce mi-a ieșit vreodată mai bun pe gură./ Floare la butoniera simțurilor mele./ Agavă ce sinelui i-a dăruit armătură./ Ziditoare de biserică din cuvinte./Cu vocale și consoane, pe post de sfinți./ Binecuvântate de

Dumnezeu în lexic./Polisemantice și expresive și cuminiți”/(Limba Română). Adoptând o formulă poetică pe care o găsește cu ușurință, aproape întotdeauna, fără improvizații sau gratuități, Răzvan Ducan dă o amplă deschidere lexicului său spre stările interioare cele mai complexe. El structurează poezia eminesciană „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie!” într-o viziune proprie, pe baza invocației retorice, în care realitățile cotidiene sunt puternic reliefate. „Ce nu-ți doresc eu ție, dulce Românie ! : „Orfană de părinți, stearpă de copii./ Dulce Românie, nu-ți doresc să fii! /Fără loc pe hartă și cu rost uitat./ Cu câini de-mprumut, ce să latre în sat./ Dulce Românie, nu-ți doresc să fii./ Preferat cobai, furată prin hârtii./ Câr-pă pentru șters, piele pentru-mpuns,/ Cal pentru povară, vacă pentru muls. /Ce nu-mi doresc eu mie, nu-ți doresc nici ție./ Să devină moartă limba noastră vie./ Să vorbim în șoaptă, doar pe înserat/ Și o limbă nouă să ne doarmă-n pat./ Și să vină alții, care déjà sunt, /Să ne dea-n chirie propriul pământ.../ Cu o fină ironie își exprimă revolta față de nedreptățile care planează asupra României. Poezia *România de sub unghie* este un cântec de luptă pentru salvarea a tot ceea ce se mai poate salva de noianul amenințărilor: „Mă grăbesc să înregistrez/ la Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci/ pământul de sub propria unghie./ ultima mostră de pământ românesc/ pe care politicienii nu au vândut-o încă”. Se simte aici acea legătură dintre neam și țară, dar și spiritul justițiar al poetului. Ca un

adevărat seismograf, sufletul lui înregistrează tot ceea ce este strâmb și rău întocmit în țară, se răfuiește cu cei aflați la putere, observă stările de fapt și trage la răspundere pe cei care au generat și continuă dezastrul. Elocventă în acest sens este poezia „V-am dat pe mâini o țară ca o floare”: „V-am dat pe mâini o țară ca o floare./ V-ați întrecut să-i smulgeți din petale./ Vândând pistil, înstrăinând stamina,/ Ați aruncat în desuet albine./ Pe trântori i-ați pus paznici peste miere/ Și pe soldați, să vă țină la putere./... O haiducie inversă-n Carpați,/ Luând săracilor și dând la cei bogați,/ Doar greutatea grijilor, pe sub araci./ Măi, haită de lupi, peste o turmă de oi./Dați-mi țara înapoi!” Discursul său este inconfundabil, incisiv, plin de furie, ca apoi să se încheie pe un ton imperativ : „Dați-mi țara înapoi!” Este evident că poezia lui Răzvan Ducan își îndreaptă săgețile spre sfera politicului. Un soi de lirism voievodal se conturează în poeziile care evocă personalitățile neamului românesc, radiografiind într-un stil original evenimentele care ne-au marcat istoria. Iată o comparație îmbrăcată în haina trecutului, dar și a prezentului: „Dacii se arunca în sulțe/urmașii lor se aruncă în carduri,/ un altfel de supliciu se cheamă că este,/ dar și Zamolxes este un altul...” (*Dacii și noi*). Poetul este neîmpăcat de ceea ce vede pe cerul libertății noastre și face aluzie la caracterul strămoșilor noștri: „Dacii nu au fost îngenuncheați niciodată”. Obârșia ardeleană îi pecetluiește lirismul solemn prin care vorbește despre o geografie istorică: Ardealul cu Țara lui Horea și Avram Iancu, Pământul lui Coșbuc, Alba Iulia – Cetatea Marii Uniri. Evenimentul de la 1 Decembrie 1918 este redat în cele mai semnificative metafore: „Era un frig de crăpau imperiile,/ dar în români era cald/ de se topea fierul,/ aburii, ce ieșeau din gurile/ celor ce-și strigau unirea./ au dezghețat cerul... Limba lui Eminescu le-a învelit,/ așa cum astăzi,/ fără parcimonie, le învelește./ „România dodoloată” de atunci,/ a fost doar început/ de poveste” (*1 Decembrie 1918*). Răzvan Ducan nu are numai calitatea de observator al faptelor cotidiene, ci e și purtătorul de cuvânt al neliniștilor care ne apasă: instabilitatea, nepăsarea, deznădejdea, minciuna, căpătuiala, șpaga furtul etc:→

MIRCEA DAROȘI

„Munții se dau cu bucata./Soarele se dă de-a dura, /Câmpiile se dau în grămăjoare./ Dealurile se dau cu legătura„. Se pare că la multe lucruri nu le mai găsim rostul, așa cum spun și versurile din poezia„. Să facem tabula rasa” : „Cred că ne simțim complexați în fața brazilor ... Și de aceea vrem să scăpăm de ei/ spunând că foșnetul crengilor/ sunt șerpi cu clopoței/ ...Pământului i-am găsit hiba./ se așează sub unghii./ atunci când, din când în când, îl mai muncim/ și de aceea trebuie să scăpăm de el/ dându-l pe trei aspirine/ și pe un pahar cu vin./Nici cimitirelor nu le mai găsim rostul./ să vedem toată ziua cum moșii noștri/ se răsucesc în mormânt./ întrebându-ne de brazi, de munți, de pământ”.

Creația poetică a lui Răzvan Ducan este o frumoasă lecție de istorie, prin care se poate respira lejer, aerul tare al iubirii de patrie. Cartea mustește-n simboluri, iar verbul său face să se audă mai bine dangătele de clopot ale sentimentului românesc. Versurile din acest volum ilustrează cel mai bine acel tip de poet pentru care idealul estetic se află într-o strânsă armonie cu cel patriotic.

„O DULCE ȘI AMARĂ VINĂ”

Valentina Becart face parte din acea categorie de oameni stăpâniți de dorința irepresibilă de a-și așterne pe hârtie senzațiile, experiențele, observațiile din viața trăită cu intensitate. Pentru aceștia, marile sau micile întâmplări însoțite de amănuntele lor caracteristice capătă înțelesuri și semnificații personalizate. Valentina Becart e, cum se spune, un suflet sensibil, receptiv la ceea ce îi oferă parcursul exaistențial din care extrage esența în enunțuri uneori axiomatice. Aspectele contradictorii cu care se confruntă sunt analizate cu ochiul și inima unei femei care trăiește, iubește și pătimește. Noua sa carte, *Cântec de ape/ Water Song*, în ediție bilingvă, română-engleză, apărută la editura PIM din Iași, în 2017, reprezintă tributul unei feminități accentuate, cu o bulversantă paletă de nuanțe, stări, sentimente. Dominanța iubirii se revărsă în versuri de prim impact, confesive, cu delicate lamentări dezvăluind emoțiile așteptării celui drag, tristețea așteptărilor aducătoare de singurătate, melancolia trecerii tim-

pului cu ale lui urme nemiloase și de neșters. Când iubirea pleacă, îi ia locul singurătatea, o soră geamănă, devotată: „Numai singurătatea mi-a rămas/ soră devotată/ mereu cu un pas mai aproape/ mereu mai tandră/ când eu îi strig să dispară pe ușa/ întredeschisă/ a primului gând/ a clipelor răvășite...ce nu vor s-o mai vadă.” Poezia sa respiră constant candoare, uneori în candoare adolescentină, ce o ajută să pună (la rându-i), dezinvolt, marile și vechile întrebări ale omenirii, rămase fără răspunsurile așteptate. De ce e nevoie de suferință în iubire, în poezie? Și în cazul de față, farmecul discursului vine tocmai din aceste frământări, tatonări, ambiguități în zona gri a sufletului, în efortul dureros și insidios de cunoaștere a sinelui. Prin introspecție, singurătatea se multiplică în „singurătăți delirante”, ajungând chiar „un imperiu al fricii!” Elanurile pasionale („Să ne iubim o vară”) alternează cu renunțarea, deziluzia, transformându-se în încrâncenare, când poeta „scrie cu pumnii strânsi”.

Deși sentimentală par excellence, Valentina Becart are forța, la un moment dat, să-și regândească, să-și reorienteze opțiunile privind în față, cu luciditate, realitatea, care își pierde podoabele romantismului, când a pierdut iubirea. Rămâne însă înțelepciunea concluziei: „Ai grijă, și dragostea, da, poate ucide!” Tot ce strălucea înainte, acum se stinge, urbea în care locuiește poeta, Pașcani, devine un loc anost: „Eu sunt aici, mereu o/ așteptare,/ în târgul ce suspină/ sub pași străini/ și trenuri, mereu/ întârziate.../ coboară cineva?/ E toamnă, e oftat și dor./ în pragul disperării,/ nimeni...”. Singurătatea își caută un refugiu în poezie, în artă, cu revoltate dubitații: „ce-i arta?/ ce-i scrisul?/ o dulce și amară vină/ prin care/ eu – umilul serv – / mă nărui...”. O ars poetica recuperantă ce trimite litotic la o veritabilă conștiință a propriei valori. Privind în oglinda vieții cu un fior narcisist, dar în același timp detașându-se, eul poetic își redefinește ironic identitatea: „Când nimănu-i va păsa de tine,/ Valentina,/ revino/ în labirintul primului cuvânt,/ eco și miros de pământ,/ în umbrele lungi/ ale serii. (...)/ Când nimănu-i va păsa de tine,/ Valentina,/ un glas te va striga pe nume,/ și-atunci, revino/ pe țărnul îmbrățișat/ de ape/ și de corăbieri/

ce-ți caută privirea.” Întâlnim aceeași autoreferențialitate ca în *Poemele becartiene*, câteva dintre acestea regăsindu-se și în recenta carte, *Cântec de ape*, titlu în acord cu fluenta versurilor moderne ce curg cu o anume muzicalitate obținută prin rime neașteptate, asonanțe etc. Ele sugerează trecerea unui râu, cu grație, și peste pietrele netede și peste cele colțuroase, urmându-și destinul deplin înțeles. *Cântec de ape* e un cântec de dragoste, când împlinită, când sfâșiată. Poeta se identifică cu pasărea-spin, al cărui tril este cu atât mai duios cu cât suferința este mai mare când se aruncă cu pieptul în spinul unui copac, înțelegând că iubirea, dar și arta, cer un preț, văzut sau nevăzut. Cartea se prezintă în ediție bilingvă, traducerea poeziilor în limba engleză fiind realizată, inspirat, de *Mariana Zavati Gardner și John Edward Gardner*. Cu ceva timp în urmă, Valentina Becart mi-a trimis câteva poezii pentru a i le traduce în limba lui Shakespeare. Le-am regăsit aici, sub semnătura mea, inclusiv poemul ce dă titlul cărții. Dacă traducerea în limba engleză mărește suprafața de receptare a poeziei, îndrăznesc să spun că uneori îi mărește și altitudinea expresivă. Un exemplu: „Eu sunt cântec/ de ape/ tu ești furtuna nemiloasă/ ce rupe puntea/ firavului gând...”; în traducerea mea: „I'm the water song/ you are the merciless storm/ breaking the deck/ of my frail thinking...”. Cartea reprezintă o reușită și datorită aspectului grafic, alături de coperta elegantă, realizare a cunoscutului pictor și grafician Mihai Cătruna.

VICTORIA MILESCU

„Esentele tari în sticlute mici se fin”

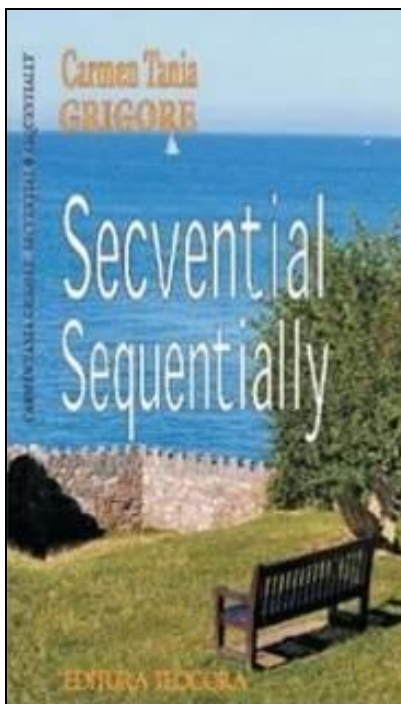
Când te afli în fața unei cărți de poezii ai aceeași senzație ca înaintea unei confesiuni. Încerci să-ți eliberezi sufletul de angoasele prezentului, să te cureți de fobii și întrebări, te pregătești pentru întâlnirea cu ceva sfânt. Și chiar așa este, având în vedere că harul reprezintă legătura directă cu divinitatea.

Ori ca să scrii poezii și nu numai poezii - și mă refer aici la scriere nu doar ca un hobby, ci ca o mistuire care nu-ți dă pace și nu te lasă să exiști decât prin ea însăși - ai nevoie de talent, dăruire și sinceritate, calități de care se bucură din plin poeta Carmen Tania Grigore.

Rar mi-a fost dat să întâlnesc o carte de buzunar, așa cum pare volumul ei de versuri „*Secvențial*”, apărut la editura Teocora, în 2017, care să-mi trezească emoțiile și sentimentele unei destăinuirii. Spun asta pentru că forma minimalistă de prezentare și numărul redus de poeme, patruzeci, poate nu ar fi fost de ajuns să emită în mine sentimente destul de puternice încât să vreau, nu numai să le recitesc, dar și să citesc o continuare a volumului.

Cartea în ediție bilingvă, româno-engleză, cum era de așteptat, având în vedere că poeta a trăit departe de casă, pe meleagurile Imperiului Britanic, este revizuită din punct de vedere al lingvisticii engleze de către Alexandra Noica-Wilson, nu alta decât fiica marelui filozof Constantin Noica. O carte de vizită greu de trecut cu vederea, dar nu numai acest amănunt va face cititorul să nu poată șterge ușor urma poeziei scrise de Carmen Tania Grigore, ci mai ales confidența, modul elegant și firesc al destăinuirii, dezarmant - așa putea spune - căci volumul este format, în principiu, din secvențe lirice din viața autoarei.

În prefața cărții, scriitoarea Luminița Zaharia, ține să ne atragă atenția că nu ne aflăm în fața unei poezii oarecare, ne pregătește pentru o altfel de poezie feminină, actuală, în care erosul bine dozat, se împletește firesc cu secvențe de viață dezvoltând diluvii de sentimente în versuri seducătoare: „Carmen Tania Grigore este diafană fără a cădea în dulcegărie, este senzuală dincolo de

simțuri, seducând prin cuvântul scris, care devine astfel viu, tactil, necuminte.

Cuvântul ei te atinge, te doare, te mângâie, te ia de mână și te poartă pe căi nebănuite ale propriului tău suflet!”

Mecanismul prin care poeta Carmen Tania Grigore te determină să te lipești de poezia ei, este unul subliminal. Ea nu face altceva decât să se dezvăluie cu har și mai ales dragoste de cuvânt. Autoarea volumului *Secvențial* are deja o autonomie a versului ce se poate observa din ușurința cu care își concretizează ideile. Poemele nu suferă de un final elocvent, ba din contră se bucură de el.

Temele predilecte ale cărții cum ar fi iubirea, dorul, regăsirea, ne poartă prin meandrele unei vieți trăite departe de casă, unde „odată cu înserarea/ se aștern alegorii hibernale/ peste relieful/ discret al inimii”, în care „coliviile/ au rostul lor” și „ieșirea în larg/ este ca un dor/ în continuă creștere” (pag. 35/ „din străinătate, cu dor”). Și din toate secvențele sufletului, prezentate poetic de către autoare, se prefigurează un sentiment de bucurie a vieții, iubirea pe care o trăiește Carmen Tania Grigore estompează în mod firesc celelalte neajunsuri:

„această dimineață/ în care sângele înmiresmat/ - nu se știe cum de mâna ta/ îmi aduce lent/ vindecarea/ dimineața aceea în care

nu ai grija zilei de mâine...” (pag. 17/ „bucuria cea de toate zilele”).

La poeta Carmen Tania Grigore, femininul ființei are o tainică rezonanță cu sentimentul poetic din care se nasc trăiri de un erotism fin, senzual care va marca versurile sale. Trăirea carnală a iubirii, are în poemele din volumul *Secvențial* ceva cu totul special, care mărește tensiunea lirică a versului, stârnind emoții și senzații cititorului. Este de apreciat, și în acest caz, naturalitatea cu care autoarea abordează o temă atât de sofisticată, delicatețea și senzualitatea cu care construiește imagini concupiscente. Am extras din context câteva exemple edificatoare: „ne însemnăm reciproc/ cu majuscule fierbinți/ să nu ne rătăcim/ în adormire/ când se va da/ stingerea trupurilor”; „adormim cu veioza aprinsă/ lipiți unul de altul/ ca după un desfrâu/ cu peltea de gutui”;

„presimt/ s-ar putea stârni/ un lied/ dacă/ mi-ai atinge trupul/ scuturat de buze și somn”; „atât de bine mă potrivesc ție/ încât devin/ carne/ insomniei tale”.

Forma minimalistă a poemelor din volumul față, cât și mesajul bine conturat în atât de puține cuvinte, denotă o experiență poetică pe care autoarea a căpătat-o în ani de scriere și lectură.

Avem de-a face, la Carmen Tania Grigore, cu o maturitate lirică, poezia ei fiind deja concludentă, singurul scop al poetei fiind să urce pe scara poeziei contemporane.

Am remarcat, cu încântare, o stare de bine pe care o ai în urma lecturii poeziilor din volumul *Secvențial*.

Poeta e un om de factură pozitivă, cu poftă de viață și încredere în aceasta, care observă fiecare sentiment, îl trece prin prisma poeziei transformându-l în cuvinte tandre, metafore vaporoză, încrezătoare că totul „va fi bine” și nimic nu poate rămâne de nerezolvat sau răpus de tristețe: „adun înnoptarea/ cu mâinile amândouă/ fără să tulbur/ mirajul din spatele retinei/ încă nu deslușesc/ cale întrebărilor/ reperele mă duc/ spre un țărm/ cu restricții la sinceritate/ dar știu/ va fi bine/ va fi răcoare/ va fi lumină/ și în cugetul meu”. (pag. 67) Nici oamenii și nici dramele lor nu o lasă rece pe poetă, cum nici →

MIHAELA MERAWEI

Elogiul jocului existențial

depărtarea de țară nu o înstrăinează cu adevărat, sufletul ei rămânând aici acasă, trăind, în vers, bucuriile sau durerile țării, cum este cazul emoționantului poem dedicat victimelor incendiului din Clubul Colectiv din 30.10.2015 și pe care îl redau în totalitate *in memoriam*: „dacă s-ar lua literă cu literă./ cifră cu cifră/ lacrimă cu lacrimă -/ s-ar dezvălui cum solzii cromatici ai toamnei/ îmbracă un somn # colectiv/ în timp ce în case nimeni nu doarme// Nessun Dorma/ Nessun Dorma/ răsună ca un ecou divin/ trecut prin ochiul pustiu al lui Munch.// Fluturi cap de mort sunt orele nopții/ și inima pulsează heavy metal până în zori/ apoi se topește ca o gutuie senzuală/ în gura umanității.// Nessun Dorma...// Nimeni nu doarme.../ dar încotro aleargă sângele acesta tânăr/ încărcat cu mirodenii?”. (pag. 31/ „nimeni nu doarme”)

Poemul care oferă titlul cărții, deși întregul volum este format, cum precizam anterior, din secvențe de viață și trăire, poemul „secvențial” este o înșiruire de emoții suferite de poetă în procesul de maturizare, fie poetică, fie a iubirii, fie a sinelui.

O resemnare blândă egală cu înțelepciunea va face lumină deplină într-un vers care, chiar dacă nu a fost sfârtecat de sentimente și trăiri distructive, va fi ranforsat de emancipație și profunzime lirică: „am străbătut/ distanța/ dintre trădări/ cu inima atrofiată/ de febra unei/ înfometări/ dureroase / (...)/ zile și nopți/ am ținut la piept/ un cuțit/ care-mi incita imaginația/ până când/ am început/ să plutesc/ în marea/ incendiarei/ singurătăți/ abia atunci/ am înțeles/ pacea ochiului/ invulnerabil”. (pag 83/ „secvențial”)

Secvențial este un volum de consistență, cu versuri puternic metaforizate, în care ideile răzbat din context clar și epatant.

Este un volum atent construit, grija pentru cuvânt și poezie fiind evidentă.

Poezia lui Carmen Tania Grigore este de esență tare, autoarea fiind inspirată când a ales să o încadreze într-o carte de dimensiuni reduse, pentru că *verba docent, exempla trahunt*, și cum spune proverbul: „esențele tari în sticlute mici se țin”.

Nici eu nu iau viața în serios, altfel nu aș mai avea timp să o trăiesc. Emoției fiecărei picături de viață nu îi trebuie nicio justificare, nu e cazul de a cere voie pentru a te da pe toboganul secundelor, pentru a îți jumuli coatele și genunchii dacă prinzi vitează și te mai intersecți cu câte-o muchie care n-ar trebui să fie. E o simplă chestiune de percepție personală, care desigur poate fi contrazisă deși mai greu. Până la urmă, când îți vine nota de plată, e cu totul altceva și nu mai contează dacă te furișezi făcându-te că plouă eufemistic.

Jocul este totul, poate să spună orice mare doctor în indiferent care zonă a înțelepciunii, absolut orice vrea despre seriozitate și responsabilitate și alte bla-bla-uri. Și da, chiar jocul cu existența este exact ceea ce se poate traduce în farmec absolut. Ei bine, am surprins-o în toiul faptelor pe **Adela Conciu**, atunci când s-a încumetat și bine a făcut, „**jucând șotron cu răsăritul**”.

Plecând de la poemul care de altminteri girează titlul cărții, putem parcurge liniștiți taina jocului devenit aici artă a trăirii limpede, frumoase. „Azi m-am dezlegat/ de surăsul amar al/ nepăsării./ Sunt frumoasa/ nelegitimă/ ce soarbe păcatul/ din câmpul tău de maci./ M-ai purtat pe brațe/ botzate-n rouă./ smulgându-mă uitării./ m-ai dezbrăcat de mantia/ cenușei/ și-am alergat desculță / în maratonul

nemuririi./ Cu palme calde/ degete arzânde./ m-ai învățat să mângâi/ ploaia/ și viața.../ m-ai găsit./ jucând șotron cu răsăritul”. Se vede clar cum poeta nu se complică inutil cu construcții menite să te învârtă în cerc până la obșteasca interminabila amețală. De altfel, nici nu ar fi ’mers’ o astfel de abordare, ar fi fost categoric contrară spiritului ludic, liber, descotorosit de amănunte seci.

La fel de directă este expresia lirică aproape oriunde deschizi cartea. Ceea ce îmi place mie în mod deosebit, parcă mă și văd străbătând involuntar prin poem șine de cale ferată, în căutarea unei atemporale dar bineștiute gări... „**Umbra inimii**”: „În gara dintre brazi/ mi-am pierdut umbra inimii./ Am rătăcit-o prin trenurile/ ce întreabă mereu de tine./ De prea multă iarnă./ depărtarea a înțepenit a uitare./ Undeva în infinitul ei./ umbra inimii mele tremură./ S-ar îmbrăca în haina sufletului tău./ Din orizont îndepărtat ninge/ din aripi de înger./ Ochii mei privesc cerul/ sfredelind amintiri./ Mirosul vinului fiert cu/ scortîșoară./ venit de undeva, îmi aduce/ căldura îmbrățișării tale./ dezmierdînd fulgi gri./ întind brațele să te cuprindă./ Cu fața hădă râde de mine/ peronul./ scrășnind din dinți de fier./ linia infinitului./ mă întreabă de sunt nebună./ Doar inima oftează/ a clipă de tăcere./ Umbra ei te-a găsit și îți/ Sărută... sufletul.” Poemul este fără cusur, asta zic eu. Probabil că va veni cineva să emită alte considerații și eventual să sugereze alternative. Mie unuia, finețea scrisului așa cum se manifestă aici, îmi ajunge! Și spun asta în timp ce, de la o vreme nu mai obișnuiesc să fiu îngăduitor cu nimeni, în primul rând cu mine.

Țin să reproduc un poem care m-a copleșit prin sinceritate, prin acuratețe, prin relevarea realului: „Respirăm întunericul/ vieții./ cuvintele ne scârțâie./ silabele plâng cu ploaia, doar dragostea se vrea/ a fi voluptuoasă.// Îmbătrânim căutând/ a-devărul/ unei sublime iubiri.// Tu.../ păstrează o taină/ și uită obsesia/ as-cuns adânc/ în coapsa mea” (**Dioge-ne**). Și fără a da ocol prin exprimări evazive, îndrăznesc să afirm că da, simplu și elegant, așa se scrie un poem!

DANIEL MARIAN

ISTORII ȘI DESTIN

La al optulea roman din seria inițiată de **Cozmeștii** (2001), o narațiune monumentală, în stilul marilor fresce viguros realiste din interbelic, care va marca, fără îndoială, literatura română de azi*, Iuliu Ionaș duce la împlinire nu doar o vocație scriitorială de excepție, fixându-l pe prozator (cum spuneam și cu altă ocazie) pe linia glorioasă a marilor ardeleni, dar și o pătrunzătoare meditație, mai exact deja o filosofare spornică asupra istoriei (v. **Otrăvurile sorții**, Editura Vatra veche 2018): trecerea, să zic, a acesteia (cu toate libertățile pe care și le va apropria, în secol, ca psihoistorie) de la peripeție și, ca să spun așa, vremuire, însă cartografiată, la evenimentul somat de ursită, căzut, cu alte cuvinte, sub porunca sorocului, a destinului. Destăinuirea Aureliei Păcurar – încă o dată unul din personajele feminine ale lui Iuliu Ionaș construit cu o remarcabilă expertiză tipologică – adresată fiului ei Emil, studentul eminent, așteptat după toate datele de o realizare superlativă în medicină, e menită, undeva în prima jumătate a cărții, a pregăti și înfățișa premisele: familia Păcurar ar fi bleșemată, pe linie masculină, de extincțiuni dramatice și premature („-Da, Milu! Da! Soarta a fost nemiloasă cu fiecare din bărbații neamului.../Neamul Păcurar se află – nu știe nimeni pentru ce – sub zodia unui teribil blestem, întrucât de ani și ani, de generații întregi, toți bărbații lui au rămas orfani și fiecare din ei au pierit în împrejurări cumplite și nici unul de moarte naturală...). Tatăl, inginerul Augustin Păcurar, este împușcat, într-o anchetă montată, de milițianul Mățoiu, ins bestial și patibular, infectat fatalmente de ponciful securistocomunist. Primul din arbore, un Ilie cade din car, într-o iarnă cu lupi, și e strivit de lemnele prăvălite peste el, lăsând orfan pe Iosiv ale cărui oase, peste ani, n-au mai fost găsite vreodată pe un câmp de bătaie austroprusian. Rămas fără tată la trei ani, fiul, Păcurar Ștefan, va ajunge contabil la Primărie și va pieri și el, spre sfârșitul primului Mare Război, la 1918, „undeva în Italia... Milu, constată Aurelia Păcurar, ar fi ultimul orfan, cum să nu tremure de soarta care poate-l va aștepta și pe el, se întreabă, după spovedania îngrijorată, femeia - mai ales că – își va aminti ea repede – chiar iubita viitorului doctor, s-a stins, iată, repede de cancer, lăsând „pustiit,, „sub

efectul „otrăvurilor sorții,, sufletul curat al tânărului. Aurelia Păcurar, ea însăși bolnavă incurabil, e convinsă așadar că destinul lucrează ca un blestem („-Tu, Milu, dragul meu, ești al cincilea bărbat din neamul Păcurar, cum să nu tremur de spaimă și griji ? Mă mir , de foarte multe ori, cum de mai exist ? Cum de n-am înnebunit,, etc.)

E vorba prin urmare de destin (o temă constantă în ideea epică a scriitorului, un roman anterior intitulându-se chiar așa, **Împotriva destinului**). Când ar apărea adică acesta? Dacă, așa cum crede câte un gânditor (cum ar fi Hegel, de pildă), între existență și neant nu e nici o diferență (atunci, cu alte cuvinte, când existența e despuiată de orice calitate), destinul apare îndată ce ființei i se atribuie ceva, o determinare oarecare. Numai când apare în neființă o potență e loc acolo și pentru devenire. Spre ce, ori cât de dreaptă e aceasta, sub ce semn stă sau spre ce se îndreaptă această devenire nu va fi nicicând un dat de cunoaștere, doar exercițiile vieții ne-o descoperă: va fi poate, cu vorba poetului cunoscut, ca o lumină lină, sau, precum în paginile cărții de față (căreia o teorisire de felul acesta îi oferă temeiul ideistic - ideea aceea din umbră care fecundează și hrănește trama narativă), ca o deșertare inevitabilă de „otrăvuri,,.

Dar o altă otravă a sorții, cum va fi percepută de protagonist, e precumpănitor, am impresia, dilema interioară a acestuia: redescoperirea sinelui, mai concret, a umanității lui - și, în acest caz, și ceea ce ar urma ca o altă toxină a destinului: însingurarea în lume, rătăcirea. În speță – așa cum sugerează și predicțiile îngrijorate ale mamei – poate apărea, în anii de formare a insului superior (**Otrăvurile sorții** fiind, ca să zic astfel, și un *bildungsroman*), confruntarea între interioritatea eului și existența celuiilalt – aceasta s-ar putea rezuma convingător în expresia gânditorului francez notoriu: *infernul e celălalt*. Fără să intru în amănunte (las cititorului obligația și plăcerea), e demn de remarcat că, cel puțin în latura profesională, una de excepție, Milu va izbuti să rupă păcătoasele fire destinale și să iasă întreg de sub întunecatele zodii.

Precum în romanele sale anterioare, Iuliu Ionaș se înfățișează și cu cartea recentă ca un prozator realist, mai exact – să nu ne ferim de canon – ca un realist critic; nu neglijează însă ceea ce s-ar putea numi realismul descriptiv, literar adică, acest lucru neînsemnând că refuză, cum se

întâmplă frecvent în această, să-i spunem, subspecie, mesajul și teza. Ca în toate romanele sale, apare va să zică și în **Otrăvurile sorții** o idee dragă prozatorului: anume că marile mișcări colective reteză sensurile bune ale istoriei; și tot aici, obsedante, alte motive ale remarcabilului scriitor: pasiunile irepresibile, iubirea neclintită, voluptățile impresionante – în totul un spectacol al obscurităților viețuirii și al iluminării.

Se înțelege așadar de aici că romancierul nu se ferește a implica în istorie politicul, mai exact e vorba de căderea sub presiunea politicului a acesteia. De altfel, romanul **Otrăvurile sorții**, una din cărțile de căpătâi ale venerabilului Iuliu Ionaș, se încheie cu reflexia neagră a autorului vizavi de scepticismul tinerilor români care, cu studii încheiate la înaltele școli ale Apusului, întâmpină la întoarcere o țară sub stăpânirea comunisto-oligarhică. Rândurile din urmă ale romanului sunt, iată, vrednice de pana unui mare scriitor: „Dumnezeule (constată acum, aproape panicat, protagonistul, aflând de cesiunea surprinzătoare a dascălului și îndrăgătorului său), noi te credem puternic, înțelegător și drept. Cum poți permite sorții să otrăvească o țară, un întreg popor, nu doar câte-un individ ici-colo? Cum? Asta ne mai lipsea? Nu ne-au fost suficiente otrăvurile celor aproape cincizeci de ani ai comunismului? Extenuat, sfârșit, își rezemă ceafa de speteaza băncii și imediat își prăbuși pleoapele peste ochi, deranjat de prea marea limpezime și puritate a nesfârșitei bolți cerești,,.

A.I.BRUMARU

*Romanul, cuprinzând în tramă momentul sublim al Marii Uniri de la 1918, poate fi considerat ca un tribut plătit Centenarului și ca atare ar trebui deîndată reeditat.

Satul paralel

Dacă tot e la modă formula „statul paralel”, de ce să nu existe și cea de „sat paralel”? Cu atât mai mult cu cât este perfect aplicabilă în ceea ce privește romanul *Trezește-te, Maria!* de Gheorghe Secheșan (Editura Krista, Timișoara, 2015), care este „un fel” de aducere aminte a anilor copilăriei dintr-un sat bănățean din județul Severin (Caraș-Severin), la sfârșitul deceniului al patrulea și începutul celui de-al cincilea, punând față în față satul vizibil, aparent și satul ascuns, real. Spun „un fel” de aducere aminte întrucât există aici text [în care naratorul se adresează Mariei (sora lui), trezindu-i amintirea diferitelor întâmplări din copilărie, cu bune și rele] și intertext [un număr de nouăsprezece dosare cu descrierea activităților „subversive” din împrejurimi ale partizanilor, urmărirea, prinderea ori împușcarea lor (de o parte, lumea vizibilă, aparentă și de cealaltă – lumea invizibilă, secretă)]. Persistă, însă, o senzație de ruptură între text și intertext, care nu dispare până la sfârșitul romanului.

Copilul nu este unul oarecare, ci fiu de prim-secretar, de ștab, care izbuteste totuși să descopere dualitatea satenilor - sub aspectul relațiilor între ei vizavi de cele față de oficialități, dar și al percepției și al participării la sărbătorile creștine și obiceiurile vechi față de sărbătorile inventate, impuse, precum Ziua Recoltei [„Cu toate că aveau concursul «autorităților» (cum se spunea) aceste sărbători erau sterpe, sărace”]. Plus diferența care există între familia sa și familiile din sat („Desigur, în sat, oamenii nu aveau atâtea bunătăți. Dar nici foarte, foarte rău nu o duceau”).

Abia trecerea timpului duce la conștientizarea unei a doua realități, aspre, dure, a ororilor, de unde și chemarea din titlu, de trezire la adevărata realitate, acolo unde există lagăre pentru copii („Cei care îi văzuseră pe copii în lagărul special destinat lor, spuseseră că filmele în care erau prezentați copiii exoftalmici de la Auschwitz sau Dăchau erau de-a dreptul niște desene animate, pe lângă ce se întâmpla acolo”), deportare în Bărăgan („Era mai rău ca pe front, în prima bătaie, acolo știai măcar cu

cine te bați, aici era ca la sfârșit de lume. Nu știai nimic, unde vei fi dus, de ce și pentru câtă vreme”), muncă silnică (la canal sau la Spitalul Nou: „Toată partea din spate era înconjurată cu sârmă ghimpată. În cele patru colțuri se înălțau foisoare de lemn, în care erau postate santinele îmbrăcate în uniforme albastre, cu arma mitralieră la piept”; „În spatele sârmei ghimpată stăteau oameni în haine vârgate, ponosite, murdare și zdrențuite, așa cum nu îi mai văzusem niciodată, nici măcar pe țigani, Maria”) și închisori [„Erau oameni care zăceau în închisoare, Maria (...). Ei refuzaseră să intre în colectiv, Maria, sau pur și simplu îi vorbiseră de rău pe comuniști peste tot, spunând că aceștia nu vor face altceva decât să aducă oamenilor necazuri, moarte și mizerie”; „Acolo domnea foamea, foamea absolută, Maria (...)”].

Așadar, comunismul ajunge să fie perceput, din aproape în aproape, ca răul absolut, iar reprezentanții lui sunt văzuți ca lipsiți de orice valoare („Oamenii spuneau că, de fapt, toți acești «comuniști» erau niște oameni de nimic, cei mai slabi, lipsiți de orice demnitate și valoare din toate locurile, oameni care nu însemnaseră nimic înainte”).

Și se naște, firesc, rezistența, pe mai multe planuri: armată (două grupări de partizani, conduse de Spiru Blănaru și colonelul Ioan Uță); păstrarea religiei, a credinței, a tradițiilor și obiceiurilor („În zilele de sărbătoare, aici era un adevărat pelerinaj. Oamenii veneau de bunăvoie, și nu obligați”); fuga peste graniță (chiar și cu riscul de a cădea sub gloanțe, precum Pavel Cămpan)

Delta Dunării – Casă pe ape

ori refuzul de a-și ceda avutul (pământul, animalele, utilajele).

Naratorul este, așadar, un martor, un fin observator, nu-i scapă nici faptul că unui copil de ștab i se permit mai multe decât unui copil obișnuit (inclusiv să fure fructe din livada oamenilor ori a statului), dar nici nu înțelege de fiecare dată anumite situații la adevărata lor valoare, chiar și atunci când asistă la pierderi de vieți omenești („Nu înțelegeam nimic, dar tremuram tot”); ceea ce nu îl împiedică să sufere, să empatizeze („Știu, Maria, că atunci am căzut bolnav – după ce a asistat de departe la execuția a cinci oameni la abatorul de vite ORACA, n.n. Am zăcut câteva zile, am avut temperatură mare, cei ai casei credeau că voi muri...”).

Singurul moment în care copilul ia contact nemijlocit cu partizanii în plenitudinea forței lor este la o nuntă. Ultimul joc al fostului iubit cu mireasa este unul cât o renunțare la tihnă și liniște, la lumesc, cât o îmbrățișare finală a libertății [„Așa că Zaharia (așa îl chemase pe flăcău), în haine de soldat și cu arma în mână venise să joace, pentru ultima oară, pe cea care îi fusese dragă”].

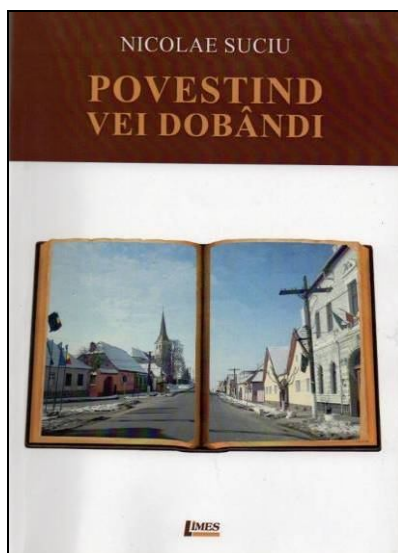
Faptele din acele vremi de după cel de-al doilea război mondial nu trebuie șterse niciodată din memorie, pentru că ele și-au pus din plin amprenta pe oamenii de atunci, dar și de mai apoi. Urmările a ceea ce s-a petrecut atunci sunt vizibile și în ziua de azi, și nu în sens pozitiv. Este ceea ce subliniază și romanul de față.

DANIEL LUCA

Povestind vei dobândi

„Eu analizez calitățile cărămizilor, pentru a constata trănicia zidului”. De la Răzvan Ducan, citire!

Cărămida 1 - De la **Libertatea de a trage cu pușca** a lui Geo Dumitrescu până la **Libertatea de a nu fi singur** de Nicolae Suci, (Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2018) chiar dacă nu e „un pas mare pentru omenire” este un pas important pentru înțelegerea noii perspective, în care noi, cei de acum din Anno Domini 2018, suntem spectatori și protagoniști deopotrivă. Ar trebui ca să stăm în cap ca să vedem corect lumea. Dacă nu o facem, o vedem incorect, tributari fiecare propriilor cutume. Așadar, un profesor pensionar vinde în Piața Păduchilor, din motive terapeutice „de a nu fi singur”, „obiecte dezafectate”: păpuși ciungi, chioare, șchioape, chele, „sutien mono”, „probabil pentru femeii cu un singur sân”, „chiloți rupți”, „evident de toate neamurile”, o „galerie de smocuri”, „mașini de tocat carne fără menghină”, dar și pălării unde „una nu mai are boruri, alta n-are acoperiș, și în sfârșit, alta pare roasă de șoareci”. Și multe altele. Faptul, inedit, atrage atenția curioșilor, el fiind în total dezacord cu obiectele lustruite, parfumate și cu funde vândute de inși dubioși, „cu scobitori între dinți și cu priviri grețoașe”, „cu ceața dreaptă parcă cioplită din topor”, „cu dinți de aur...” și cu „deficiențe în rostirea consoanelor dentale”,...mâncați-aș! Cu toate că profesorul Dejeu (nu **Mergea**), fiindcă așa îl cheamă, nu vindea nimic, dar absolut nimic, atracția persoanelor din piață, acei „gură cască”, a stârnit invidii pentru „stăpânii pieței de vechituri”, care nu vedeau cu ochi buni această popularitate. „Ungerea” roțiței cu tărie și câteva beri „făcută de „portavocea” unui fost elev, cel care „îi și striga” cu aplomb marfă, a mai demolat agresiunea, fără însă să o înlătore. Cam aceasta e substratul acestei *saga*. Analogia inutilităților și obiectelor incomplete cu clasele de „repetenți și copii fără căpătâi” de care a avut parte profesorul, în calitate de diriginte, pe motivul că „ține în frâu astfel de clase de

rebuturi” este evidentă. Situațiile spun povestea. Nu finalul e important și nici narațiunea, ci raportarea oamenilor la situații. Este o lume a simbolurilor, al „acelor de ceas care se învârt anapoda”, într-un mental colectiv pervertit și tributar anacronismelor de tot felul. Nota bene!

Cărămida 2 – „Denis răsturnat pe colțar, sumar îmbrăcat și cu picioarele rășchirate înspre tavan. Ceva obișnuit de câteva săptămâni încoace”. De asemenea „colțarul mic, intim, din fundal, o mescioară așezată la mijloc și două fotolii alături de mescioară, toate cu picioare în sus. Pe peretele din spate, diverse tablouri atârinate cu capul în jos...”. Este o altă povestire despre puterea obișnuinței, inclusiv ale lucrurilor anormale. Anormalul poate deveni normal dacă nu mai surescită atenție și interes la public. Anormalul poate deveni normal, inclusiv în lucrurile mai grave: „- Iubire, știi cum e și cu aceste atentate? Omenirea rămâne uimită numai până se obișnuiește cu ele și cam atât...”. „Normalitatea anormalității”. De la **Victimele datoriei** a lui Eugen Ionescu se ajunge la **Datoriile victimelor** proprii. „A scrie despre cum să stai strâmb, ca să văd lumea drept e o experiență cât o mie. Încercă și tu, ca să nu mai fii victimă”, spune personajul principal. Denis și concubina lui Irina sunt doar repere neglijabile, pentru ca autorul să arate „că suntem mingi de ping-pong ale unui sistem și, în calitate de victime, avem datorii. Călăii nu. Ei nu au datorii...”. Urmează să descoperiți călăii. Eu nu am făcut

decât să vă ridic, sper, mingea interesului, „la fileu”.

Cărămida 3 - Puterea obișnuinței perpetuează o stare de fapt a timpurilor de altădată când se stătea la coadă pentru orice. Și uneori chiar fără să se știe pentru ce, ci doar pentru „că se dădea ceva... Femeia văzută prin gaura cheii este locul unde „se dădea ceva”, în consecință, în această povestire, s-au așezat la rând, într-un subtil joc de-a v-ați ascunselea, în „spatele” lui Teo: „fratele celui care pretinde că l-a văzut pe Dumnezeu la televizor”, „cetățeanul care șchioapătă puțin”, cetățeanul „cu șapcă tip Stalin”, cetățeanul „cu căști în urechi”, etc., etcetera-ul fiind de fapt alți și alți cetățeni, atenți sau neatenți de a păstra „distanța de confidențialitate așa, ca la becere...”. Ei „vād nimic sau pe dracu”, în entuziasme de două parale: „ffff!” de trei ori, „he-he-he! N-aș fi crezut. N-aș fi crezut!”, „Super! Superfain! Să-mi bag picioru’ de nu!”. Toate acestea au o uvertură, discuția lui Teo cu Geta, soția lui, pe tema femeii „văzută prin gaura cheii unei uși gaisice, versus femeia văzută prin gaura cheii unei uși și pictată”,... „tablou în ulei al prietenului D.S...”. , discuție căzută ulterior „din Paradisul lui Dante, zdrobind fulgerător postamentul nesigur al Purgatoriului și (care-n.m.) nu se opri decât într-una dintre primele bolgii ale Infernului Divinei Comedii...”.

Cărămida 4 - O altă povestire se învârtă în jurul ticului soțului Adam Adam, de a spune aproape la orice sau după orice „E-e!”, și a soției, Eva Eva, de a spune ca replică „E-e-e!”, recomandare primită de la doctori de doctori, care i-au trimis la alți doctori, specialiștii lui pește-prăjit. Așadar, „E-e!” toată viața lui Adam Adam și a Evei Eva, personaje ce par dinainte sau după Adam și Eva, cei originari. Nu se știe exact. O apelare la o paranormală și înscenarea, ca recomandare, unei înmormântări triste și apoi vesele, în propria casă, inclusiv cu cumpărare de sicriu și bocitoare și apoi „veselitoare”, nu are efectul scontat, Adam Adam răsând sau plângând, după caz, dar tot cu „E-e!” în coadă. O voce necunoscută la telefon, care cere să se retragă de pe facebook (feisbuc, cum scrie autorul) afirmații de genul „Democrația se→

RĂZVAN DUCAN

aplică numai la europenii-gazdă, nu și la europenii-musafiri, cei care vor să fie ei gazde mâine, poimâine,, fac ca înțelegerea lumii să fie mai aproape de Matei Vișniec, decât de Sanda Brown. **Secretul stereotipului** urmează să fie descifrat de cititor!

Cărămida 5 – Până nu se scurge nisipul din clepsidră s-ar fi putut numi, la fel de bine, „Recviem pentru un Wartburg combi” - ar fi de adăugat - promoția 1962, mașina tinereții lui „de om modest, de profesor tânăr”, „achiziționată prin anii șaptezeci și ceva, de la un prieten sas din Hoghilag, care urma să plece definitiv în Germania”, mașină pe care o privea acum cu nostalgie prin gardul ce împrejmuia un cimitir de mașini. A fost mașina care i-a marcat tinerețea, inclusiv în imbolduri sexuale: „La vârsta aceea, a primei tinereți, pentru băieți, problema nu era cu cine s-o facă și nici cu ce. Problema era unde s-o facă”. A fost împrumutată și ră- împrumutată, acesta „văzând” cam tot ce era de văzut, el „trecuse cu vederea peste petele dubioase de pe tapițeria banchetei din spatele mașinii, peste șervețelele murdare de ruj, aruncate pe sub scaune, peste prosoapele ude și prezervativele vârate în torpedoul mașinii”. O poveste cu niște verișori din Brăila și cu Lacrima, în centrul acestor inși, avizi de amor ieftin, arată fața unei aparențe, care ascunde un cu totul alt adevăr. Lacrima, iubirea platonice din tinerețe, joacă un rol ingrat, tocmai pentru a-l recucerii. Jocul „de-a vrea și de a nu vrea” are până la urmă, un sfârșit tragic. Ea devine ...Lacrima Cristi (nu, nu ...băutura) și moare răpusă de o boală, nevindecată de iubire. În paralel, moare și timpul acelei iubiri odată cu Wartburg-ul dispărut din țarc și dat la casat. Cu alte cuvinte, povestea vieții și a morții oamenilor și lucrurilor.

Cărămida 6 – Peisaj cu corbi este despre cum „să nu dai porcului mărgăritare”, adică cum să nu dai pe gratis, la un Festival de bere, la cine se nimereste, cartea ta „proaspăt ieșită de sub teasc,, **Goana după aer**. La fel de bine ar suna și „Goana după glorie”, dacă nu s-ar știi că cele aproximativ 50 de exemplare, date de autor de pe niște cartoane, „de pe o margine de trotuar, au fost date din altruism și generozitate. „Citiți, măi copii! Citiți. Atâta vă costă, dragii

mei, să citiți...”. „Primiți acest izvor de cultură, de la cel care a trudit din greu ca să îl poată aduce din străfunduri, la lumină. Mulțumirea lui e să vă știe cititori fideli. Cu alese gânduri de bine, al vostru Solomon Sfetnic”. În ciuda unor vise naive privind impactul cărții sale asupra acestor cititori de ocazie, acesta are a doua zi surprize dintre cele mai neplăcute, găsindu-și fragmente din carte în tomberoane, lângă „farfurii de plastic de unică folosință”, „încliate în muștar uscat”, sau la un bar „ca suport de farfurii și pahare” și, și mai rău, pe post de hârtie igienică. Într-o fină ironie tragică, cineva îi vindea filele cărții dăruite cu generozitate, pe post de cornete, care - zicea vânzătorul - vor avea valoare „peste ani și ani, în plin Ev Mediu care mijește la orizont...”. Ba mai și găsește o replică la gestul lui, scrisă cu mâna, în partea de sus ale unor pagini: „Ce să mai faci cu cărțile acum, când lumea s-a deșteptat de tot? Ca să te ștergi la c***, cu ele, și e frică să nu pângărești organul sacru...”. În sfârșit, post factum, găsește un număr de exemplare și la vechituri în Piața Păduchilor, pe care totuși, din mândrie de scriitor, evită să dea bani pe ele ca să le recupereze. Apoi scapă din gură „...porumbelul” în fața vânzătorului „matahală, cu scobitoarea ținută fudul între dinți”, cum că el este autorul acelei cărți. Este luat la bătaie de acesta și încă „rei hândrălai” „Dumneata ai făcut cumva pușcărie ca să scrieți cărți? Ai suferit cum au suferit domnii ăia în ptenenciaruri până să editeze în fiecare lună o carte? Ai avut dumneata vreodată blenoragie la unghii și sculament la creier, ca să scrieți cărți? Ai mâncat cumva din brișcă? Ai avut caca la crer, ca să zici că ești scriitor de cărți? Nu. atunci cum o să poți fii tu scriitor, băi ciumete?”. Așa cum spuneam la început, trebuie să eviți „să dai porcului mărgăritare”.

Cărămida 7 – Virtuțile textului sunt și virtuțile celui care îl compune, mai ales atunci când acesta este scris, într-un moment de remuşcare, de un pensionar, cu ambele labe ale picioarelor amputate. La îndemnul grijuliei lui soții, acesta simte nevoia de „a spune cuiva adevărul”, adevărul despre un zvon, care a complicat în tinerețe viața a doi colegi de școală, având același nume,

prenume și inițială a tatălui, Gabi I. Palcu, fiind totuși „o ea” și „un el”, fără legătură de rudenie. Morți acum amândoi, cu adresele de E-mail încă vii totuși, în memoria calculatorului, acesta găsește soluția. Să scrie câte o scrisoare fiecăruia, „să am cui să-i spun că n-am zis nimic în legătură cu gândacii care-i ieșeau colegei Gabi pe urechi, în timp ce ea cânta la acordeon când era fetiță! Nici nu-mi dau seama cine a mai putut zvoni astfel de chestii. Și toate astea m-au măcinat noapte de noapte, ani întregi”. Acel „el”, Gabi, era convins că ceea ce i se atribuiseră ei, îi era adresat lui. Scrisorile sunt scrise „ca și cum eu, ca expeditor, aș fi și destinatarul,, , luându-i o piatră de pe inimă. Apăsarea „scade încet-încet”, ca apoi, în happy end, „o greutate infernală dă să-i deschidă pieptul, tăindu-i respirația”. Este până la urmă virtutea terapeutică a scrierii unui text și nimic mai mult. Oare?

Cărămida 8 – „La fiecare ședință a consiliului managerial, primul vorbitor se știe cine este. Este domnul Ducu Pucă. Indiferent de dificultatea subiectului aflat în discuție, indiferent dacă se pricepe la tema aflată pe rol sau nu, acestuia îi place mult de tot să se audă vorbind. Vorbește extrem de mult și, de fapt, nu spune nimic”. „...După ce epuizează tot ce are el de spus...își postează din nou mâna sprijinită-n cot, cu două degete ridicate-săgeată în sus, spre tavan, ca și cum ar vrea să ia din nou cuvântul” „Mai urmează scobitul în nas și construirea cu migală, din materialul excavat, a biluțelor”. Aceasta e scena care declanșează micul moment epic al prozei **Ieșirea din scenă, în care un alt personaj, Grigore Zile, terorizat de aceste gesturi stereotipe, de la fiecare ședință, după un exersat timp îndelungat în oglindă, încearcă să-l imite, pentru a-l dezvăța, pe Ducu Pucă, într-o ședință reală, stârnind „uraganul”, fiind acuzat de acesta de „mobbing și bullying”, căci „așa se zice când te agresează cineva la servicii”. Discuțiile se învârt în jurul ideii de ceea ce înseamnă conduita scrisă și nescrisă de comportament uman, pe care unii nu le înțeleg ca fiind complementare, ci cu prioritate a uneia față de cealaltă. O lecție de morală, spusă altfel. Ca și *Scoala Altfel*, d-le profesor Nicolae Suci.**

Cărămida 9 - Revenirea obsedantă a lui Natu, lângă o barieră veche „unde, pe meleagurile copilăriei sale, cam la o sută de km de actualul său domiciliu,, unde „să stea și să aștepte, fără un anume scop”, este la prima vedere neverosimilă, dacă nu ar fi în proza „*Povestind vei dobândi*”, pretextul rememorării unor ani din trecut, de pe vremea când „erau parcate vagoane pentru a fi încârcate cu grâu, cu destinația URSS”, unde acesta a asistat, involuntar, la o crimă. Un muncitor care și-a uitat haina într-un vagon, și care a încercat a doua zi să o recupereze din vagonul, care între timp fusese sigilat, este taxat de către soldații păzitori, cu un pat de pușcă în figură, care îl dezechilibrează, căzând, rănindu-se mortal la cap, crimă deghizată în „accident de tren”, fiind tras de soldați pe șine...etc.

Acesta „a fost odată ca niciodată, că de n-ar fi nu s-ar povesti”. Acum, fapta este uitată și locul reconfigurat.

La Nicolae Suci, creștinescul îndemn *Dăruind vei dobândi*, se transformă, speculativ, în **Povestind vei dobândi**. Este dovedit științific că atunci când dăruim ceva cuiva, creierul nostru, fără să știm, secretă serotonină, care face să ne simțim mai bine.

Probabil, la fel dacă povestim. Dacă nu, măcar ne dă speranță că așa se întâmplă.

Scriitorul de forță, Nicolae Suci, ne spune poveștile lui proprii de adormit adulții, doar pe cei incapabili să viseze dincolo de aparențele lumii, și de a-i trezi „din somnul cel de moarte”, pe cei care au putea să vadă în „certitudini”, precaritatea lumii.

El propune situații, pentru a arăta și partea nevăzută a lunii. Am spus lunii? Fie! Lunii, lumii, ce mai contează! Tot despre văzut și nevăzut e vorba!

Lumea reală este văzută prin ochelari cu diverse dioptrii, pentru a crea lumi răsturnate și instabile, pline de suculență și savoare. Textele sunt de recitare, în cel mai bun spirit nichitastănescian. E forță cu carul și trebuie atenție de a citi... cu paharul, în această carte de proză scurtă a unui autor, prea puțin cunoscut față de cum o merită.

Fără a avea prejudecăți îi spun suprema urare pe care un scriitor poate să o facă altui scriitor: *Aș fi vrut să scriu eu această carte!*

Edenul de lângă noi

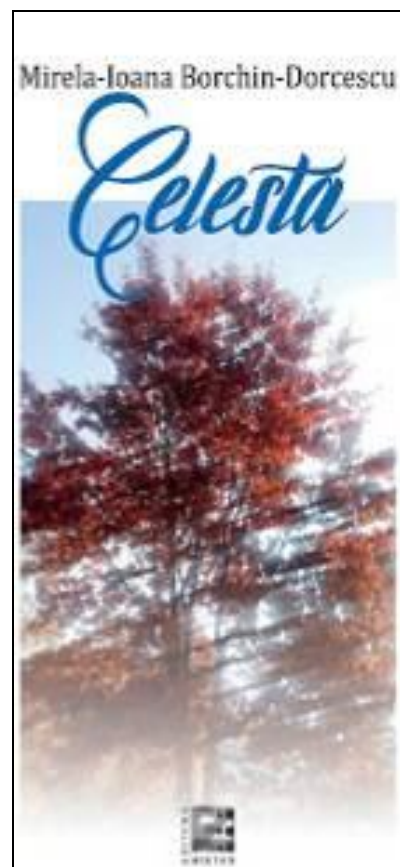
Celesta este un roman dens și incitant, plin de surprize și căutând certitudini, scris cu pasiune de Mirela-Ioana Borchin-Dorcescu și publicat la Timișoara: Editura Mirton, 2018. Subiectul textului îl constituie experiențele unei femei mature, **Arina**, în relația sa cu **Teodoru**, personalitate puternică, înzestrată cu energia unui destin de excepție.

Ambii, ajunși la vârsta deplinei cunoașteri a vieții, au ocazia să intre într-o zonă a descoperirilor, printr-o iubire înnobilită de curiozitatea depășirii limitelor convenționale.

Teodoru, poet, cult, cu operă consolidată, capabil de creații valoroase, participant la viața culturală a orașului, se află după un mariaj încheiat cu pierderea soției, desemnată, în carte, prin pronumele EA, convertit în substantiv propriu. Aceasta este Celesta, cu alte cuvinte, femeia care a trecut dincolo, în lumea exclusiv spirituală. Cei doi au format un cuplu întemeiat pe iubire, au avut o relație strânsă, până la contopire. Două suflete într-un trup... O parte s-a dus, a rămas sufletul, atins de eternitatea clipei de iubire. Teodoru simte pierderea ca pe o rană, caută să depășească drama prin munca sa de scriitor și de recuperator al opereii celei care i-a fost parte din ființă. Caută să se autodefinească. Omul, însă, nu este destinat să trăiască singur, ducând în suflet tot timpul și nontimpul primit în anii anteriori. Teodoru se desprinde cu greu de trecut, de miracole.

Arina apare, însă, în economia divină și schimbă perspectivele. Profesor universitar, preocupată de viața literară, de opera lui Teodoru ca mărturie în epocă, în stare să pună în valoare maximă creația poetului, intervine, prin destin și predestinare, în viața lui Teodoru.

Arina își povestește experiențele în această carte, se rupe din căsătoria ei anterioară, devine liberă și deschisă unei noi relații, una visată, dorită, una ideală. Teodoru o inițiază în această călătorie unică, inedită, la o vârstă complicată, când oamenii s-au așezat în matca unor relații consolidate, fără riscuri sociale, spirituale, existențiale. Acceptă provocarea, are simțul eternității, energia necesară de a continua. Viața celor doi se reface din

cenușă, din zgura unor fapte arse. Iubirea este motorul care pune în mișcare lumea. În această călătorie de inițiere, Arina se confruntă cu EA, fosta soție a bărbatului iubit: o umbră permanentă, greu de explicat. Teodoru mai păstrează în biroul lui urna cu cenușa fostei soții, ca o prezență bizară pentru restul oamenilor. Femeia nu poate înțelege, la început, această legătură a lui Teodoru cu EA. Există, la prima impresie, ceva inacceptabil și de netrăit.

El, cunoscător al tainelor feminine, om cu o cultură profundă, adept al valorilor creștine, o duce în labirint, îi prezintă oglinzile necesare, o reînviată lumea pierdută a cuplului EL și EA (Ish / Isha), așa cum a stabilit-o Creatorul.

Fosta soție (EA) este o prezență spirituală, una care nu piere, e la fel de vie în mintea bărbatului, în lumea subtilă a universului, precum orice altă entitate. Așa va fi și Arina. El este responsabil, din acest punct de vedere, pentru femeile din viața sa, în mod egal, cum s-a rânduie la Geneză.

Întrebările pe care și le pune Arina, frământările zilnice, copleșitoare, și luminile iubirii îi desăvârșesc identitatea. Devine femeia care-și urmează bărbatul→

CONSTANTIN STANCU

dispusă mereu să învețe, să înțeleagă. O inițiere destul de lentă, valorile culturale, dialogul, capacitatea de adaptare, dorința de împlinire deplină o duc într-o zonă a certitudinilor spirituale. În toate se simte Mâna lui Dumnezeu, pentru că ei se pun la dispoziția energiilor divine care pot schimba oamenii.

Mirela-Ioana Borchin-Dorcescu reușește performanța de a scrie un roman al tensiunii dintre bărbat și femeia sa, de a povesti noua experiență, într-un limbaj deschis, sincer și curat.

Teodoru are capacitatea de a duce această relație în zone greu de bănuț la început, se recuperează timpul risipit în fapte simbol. El este bărbatul-preot, se îmbracă elegant, folosește un parfum rafinat, este atent la gesturi, ca într-un ritual, cuvintele sale au forța de a influența mintea iubitei (*metanoia*) și de a o duce în zone tainice. Este arhetipul, recuperează amprentele divine. În fața iubirii, dispar, la ambii protagoniști, orgoliile, mândria, experiența de viață asimilată prin uzanțele normale, apărând, în schimb, bucuria, curiozitatea, puterea de a învăța.

Evoluțiile din cuplu sunt analizate deschis, uneori, cu multă duritate, se pătrunde în mintea personajelor ca într-o sală cu oglinzi. Sinceritatea și capacitatea de a vedea peste limite rezolvă echilibrul dintre cei doi. Restul personajelor dau consistență povestirii, sunt apariții fugare, colegi, admiratori și copii, maturi și ei. Personajele conferă dinamism povestirii, pun în evidență frumusețea relației dintre el (Teodoru) și ea (Arina).

Este o poveste de dragoste? Așa intenționa autoarea. La final, descoperim o poveste a inițierii în lumea spirituală, lumea care pune în mișcare carnea, materia, sângele. Principiile biblice luminează narațiunea, o limpezesc, simbolurile se încheagă, universul se reface în mintea celor doi pe alte coordonate.

Povestea demonstrează că oamenii se caută pe sine, iubirea e o relație ce durează în eternitate, dincolo de aparențe. Raiul este lângă noi, poate fi atins cu inima, se deschide un alt orizont după faptele de fiecare zi.

Sunt câteva etape simbol: În Piața Libertății din cetatea lor (Timișoara), o țigăncușă vindea brândușe. Teodoru i-a cumpărat un buchet Arinei. Țigăncușă are o

Delta Dunării, "Fulger alb"

remarcă pentru cei doi: „Frumoasă doamnă ai!” (p. 47). Vânătoarea de flori are vocație divinatorie, ca în marile mituri antice.

Urmează căsătoria, oficiată direct, în parc, de cei doi, în fața lui Dumnezeu, fără intermediari, ca un jurământ pur, de nerefuzat. Teodoru citează din Biblie un text (cititorul va afla conținutul), este bărbatul-preot care își duce femeia în fața Cerului. Ulterior, cei doi apelează la ritualul civil și bisericesc al căsătoriei, la tradiția din lume, care consolidează și aduce siguranță.

Călătoria celor doi la Carani, satul natal al Arinei, este o călătorie de inițiere inversă pentru Teodoru, el acceptă universul femeii sale ca pe un dat favorabil.

În final, urma cu cenușa El (a fostei soții) este îngropată conform ritualului bisericesc, realitatea văzută devine (măcar temporar) o certitudine. Umbrele se topesc în pasta timpului brut.

Livius Petru Bercea notează, pe coperta interioară a cărții: „*Celesta* este un *Bildungsroman* modern, cu deschideri metafizice, în care Teodoru (poet de succes, bun cunosător al Bibliei, el însuși în căutarea unui echilibru interior, deci având nevoie de <<sprijin>>) își va asuma rolul de Pygmalion, în raport cu Arina (a cărei realizare profesională nu poate contrabalansa neîmplinirea afectivă)”.

Iată cum redă Arina clipa trăită, experiența unică de a fi iubită de Teodoru: „Trăiam clipa. Lunga mea clipă de fericire. Istovitoare. Sclipitoare. Uitasem cu desăvârșire toate întrebările de până acum. În sufletul meu era pace. Mă odihneam, în sfârșit. În armonie. Trăiam dragostea fără nicio umbră de îndoială. Din copilărie, de când mă iubeau bunicii, n-am avut parte de o asemenea dragoste” (p. 72).

Frământările femeii, prinsă între relații sociale dure, general acceptate,

și iubirea care deschidea noi orizonturi, sunt descrise cu emoție: „Ceea ce oamenii legii amânau *sine die*, a împlinit Dumnezeu repede și tranșant. Nimeni nu a avut de suferit. Fiecare a primit ce merita. S-a limpezit situația, s-a netezit calea pentru mine. Următorii pași i-am făcut singură. Motivată de sentința definitivă de divorț. De vârsta mea. De sprijinul necondiționat al familiei mele. De brațul protector al lui Teodoru. De convingerea că Dumnezeu mi-a dat un semn clar că exist pentru El și că merit ajutorul Lui. Cel Drept mă eliberase” (p. 103).

Mirela-Ioana Borchin-Dorcescu povestește simplu, sincer, fraza ei are un fior care străbate mesajul real, ea se armonizează cu dramele pe care le descrie. Le înțelege și le pune sub lumina Providenței. În spatele narațiunii, sunt personaje concrete, care au suferit pentru a se pune pe linia desăvârșirii.

Istoria literară va reține episodul povestit, ca pe o bază serioasă de analiză a vremii în care s-au scris cărți importante. Cine a citit cărțile lui Eugen Dorcescu va înțelege mai mult din povestea de dragoste prezentată de Arina. Unele lucruri merită a se păstra în tăcere și cu sfială. Altele se pot expune deschis, există modele prin care lumea devine mai frumoasă. Depinde și de valorile spirituale pe care ni le asumăm. Arina, de exemplu, află întreaga poveste a Bibliei de la Teodoru, cunoaște astfel, mai profund, cum a modelat Dumnezeu Adevărul dat oamenilor, ca o eliberare de țărâna trecătoare din care am fost făcuți. Povestea Bibliei devine povestea lor, povestea omului care iubește sub stele grele de lumini, ce i-au devenit străine prin uitare (p.p. 156-158). Iată cum explică Teodoru textul sacru: „Aceste Cărți sacre și povestea lor reprezintă Minunea Minunilor! Frumusețea Frumuseților! Sunt inspirate de Duhul Sfânt. Se simte. Când citești oricare verset din Textul canonic, resimți un suflu teribil, o energie copleșitoare” (p.p. 157-158).

Arina recunoaște, în povestea aceasta, că personajele cărților sale sunt cele care o ajută să se caute și să se regăsească. Prin faptele, prin vorbele lor, prin dramele care sparg eternitatea secretă și permeabilă, câteodată.

Suflete de cerneală

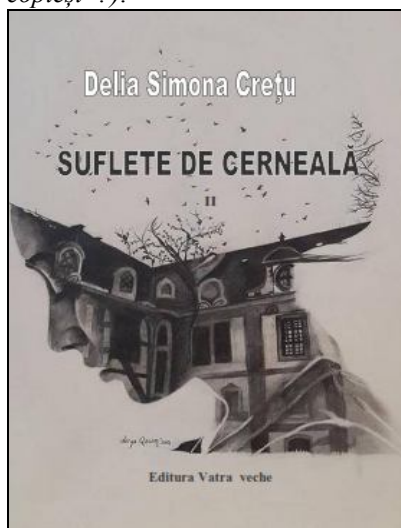
Eu voi da samă de ale mele câte scriu, afirma cronicarul moldovean de secol 17. Tributară acestui deziderat, simplu mănuiitor al căilor de receptare a literaturii române, mă aflu în ipostaza de a scrie despre modul în care un elev, pe care îl știu de mic, își pune numele pe o carte. E un act dual, în egală măsură copleșitor și responsabil.

Ceea ce te copleșește este de fapt ambiția, dorința, perseverența și cutezanța tinereții, cea care se avântă pe tărâmul iluziei. Un adolescent aflat la vârsta primelor iubiri transformă o iluzie într-o poveste. O face cu mijloacele scrisului. Respectă câteva reguli: ia o temă, alege niște motive, combină câteva epitețe, fixează un cronotop, dinamizează niște verbe și, iată!, iluzia e gata. Pentru adolescent e o joacă. O crede serioasă, dar e un alt fel de a aduce în prim plan păpușile. Nu le construiește castele din cuburi de lemn și mobilă colorată, ci apelează la vorbe. E un joc diferit. Îl vrea al înțelepciunii, îl dorește al iubirii, dar e un simplu joc. Devine responsabil atunci când cuvintele au prins formă într-o frază, iar fraza a devenit capitol, iar capitolele s-au metamorfozat într-o poveste. Acum intervine din nou rolul profesorului. Acesta pune condeiul în mână, arată ingredientele, dă o rețetă. Copilul o aplică. Vede că poate și vrea mai mult. O fi bine? O fi rău? Te întreb...

Datoria ta de dascăl, de profesor este să arăți căile. Binele pe care îl face e că ne dezvăluie sufletul. Îl expune pe o tavă. Scrierea nu e exprimarea unei experiențe: vârsta e prea mică, mai degrabă e o trăire interioară, extrem de intensă, un joc al ielelor care a cuprins-o și de care nu a putut fugi, decât atunci când ultimei fraze i s-a pus punct. Atunci obsesia de a scrie s-a sfârșit. A început un alt drum – cel al tipăririi. Cuvântul scris transmis mai departe devine asumat. Acum nu poți să fugi de ceilalți, de părerile lor, de atitudinile lor, trebuie să ți le asumi! Apar comentarii pozitive, dar și negative. Cu alte opinii a trebuit să se confrunte atunci când editorul, tehnoredactorul, editura, alți profesori au intrat în contact cu manuscrisul. Dacă forma inițială a fost a copilului care a scris-o, forma scrisă îi implică

și pe alții. E tot jocul copilului, supus însă regulilor societății în care trăim. Astfel, binele inițial se transformă în rău. De cele mai multe ori copilul nu înțelege. Se revoltă, emite opinii, argumentează, schimbă, dacă e sfătuit să o facă, dar inocența sufletului a dispărut. În loc e pusă lupta de a păstra ideea inițială. Copilul pierde frumusețea jocului, bucuria de a iubi scrisul, tema, scrierea și adoptă pragmatismul căii înțelepciunii. S-a maturizat, spun cei de lângă el. Nu, în realitate a pierdut vârsta de aur și a pășit în lumea griilor.

Cartea a căpătat o formă nouă. E cea de astăzi, prin care pătrundem, cu voia sau fără voia ei, în sufletul Deliei. Descoperim delicatețe, voință, inocență și fermitate. Semințele vor încolți. Peste ani vor da rod bogat, poate, dar prima carte de identitate în calitate de scrib se petrece acum. Acestea sunt elementele care țin de verbul *a te copleși* (*aici nu e „a copleși”?*).

Nu putem uita însă nici responsabilitatea. Responsabilitatea profesorului poate deveni exagerată. Voce auctorială obiectivă, mistagog, reușești să discerți pericolul, mult mai repede decât cei din jur. Iei în calcul piedici, critici, impedimente. Spui și îți spui că toate aceste lucruri sunt probe ce țin de maturizare. Și totuși, până la urmă respecti alegerile făcute. Singura responsabilitate obiectivă e cea de dascăl, prin intermediul căreia i-ai deschis copilului tainele frumosului, drumul literaturii. De aici până la a-ți asuma modul prin care a scris sau felul prin care a dezvoltat ideea sau curg frazele, e calea lungă. Peste ani, când timpul va discerne, scrierea de tinerețe va genera tema operelor de maturitate, asta în măsura în care încercarea de astăzi nu va rămâne singulară. Dacă e o reușită, ea va aduce binecuvântare, dorință de a continua, ambiție. Dacă rezultatul nu va fi cel scontat, viața e cea care ne va aduce mângâiere. Rămân tributară ideii că un vis trebuie urmat până la capăt, trebuie asumat și construit picătură cu picătură. Pentru copil e o zidire de suflet, e o jertfă, o dăruire, o expunere. Cu ce rămâne copilul? Cu ideea că viața e cel mai aspru judecător. Iar el, ca învățăcel, va accepta că trebuie să fie propriul său dascăl. Scrierea va sparge bariera timpului, iar frumusețea ei va fi dacă nu va rămâne undeva, izolată pe un raft, prăfuită. Căci în asta constă performanța.

Până la urmă, îți alegi singur calea în viață. Alege, deci, așa încât, după ce pornești, nu mai e cale de întors.

Prof. MIRELA LAURENȚIU

SCRISORILE DESTINULUI

Citind cele două cărți de poeme *Datori cu o țară și Nu ne mai vrea pământul*, apărute în anul 2017, la Buzău, semnate de Emilia Amariei, și mai nou, cartea de față, *Scrisorile destinului*, un cititor avizat își poate lesne da seama că asemănarea autoarei cu celebrul personaj al romanului *Baltagul*, de Mihail Sadoveanu, nu este o metaforă forțată, ci un adevăr bazat pe argumente ce se vor desprinde din rândurile ce urmează.

Poemele din cele două cărți o legitimează pe Emilia Amariei, ca o poetă de forță, o altfel de poetă, cum îmi place mie să spun.

Ambele volume de poeme sunt parcă smulse din „cartea vaerelor” a Evangheliei mateiene (Cap. 25, vers 27) „Vai vouă cărturarilor și fariseilor fățarnici...”. „S-a săturat de noi acest pământ!” strigă poeta, sătulă până în gâtul cuvântului de nemerniciile lumii în care ne este dat să ne trăim viața. Strigătele din poemele Emiliei Amariei sunt strigăte colective, dar comunitatea e parcă legată la gură, și atunci poeta își ia inima în dinți, strânge pe buze toate gemetele, toate vaerele ei și le dă drumul în eter, în numele semenilor. Păcat că nu le aude cine trebuie, că sunt receptate doar de aceia care sunt pe aceeași lungime de undă, ființe de-o ființă cu autoarea.

Cartea *Scrisorile destinului* e o mică scriptură din marea Scriptură a literaturii române contemporane. Volumul este împărțit în 5 părți distincte, la fel cum sunt cele cinci degete ale unei mâini umane.

Scrisori din America e alcătuită din epistolele unui prieten care își deapănă amintirile cu lux de amănunte, folosind când un limbaj comun, când unul cu tentații net literare, când utilizând un lexic ușor alambicat.

Pe alocuri, amintirile sunt de o melancolie periculos de amară, iar altele au o doză satirică molipsitoare. Autorul scrisorilor își descrie într-un mod lapidar trăirile din spațiul în care a emigrat cu mai mulți ani în urmă, America. Una peste alta, scrisorile din America se citesc cu interes, ele fiind și un mic documentar al anilor în care România era sub stăpânirea Puterii Populare.

Capitolul intitulat *Amintiri din copilăria mea* e o confesiune de suflet a autoarei, care, descinsă fiind din târâmurile mare-lui povestitor Ion Creangă, propune cititorului o descriere a satului coplăriei, un sat moldav istoric, Borca. Emilia Amariei, scriitoare ajunsă la vârsta matură a creației, povestește cu haru-i hărăzit de sus, etapele copilăriei, cu toate ale ei. *Bunica, ma-ma, tata, drumurile vechi și noi, femeile satului, obiceiurile de sărbători*, sunt temele pe care se clădește narațiunea amintiri-lor. Nu sunt uitate porecele utilizate în sat, Șchioapa lu' Ciubo-tă, Drozmanoaia, sau dialogurile neaș moldovene, în dialecte interesante, necercetate îndeajuns de către etnologi. Borca Emi-liei Amariei e localitatea nemțeană evocată de marii povestitori ai nației, Creangă, Hogaș, Sadoveanu, așezată pe Valea Sabasei, celebra locație din romanul mai sus amintit, *Baltagul*.

Într-o secțiune a volumului, cea de-a treia, sunt redată scrisorile unui consătean și prieten al autoarei, ucenic al marelui poet Nichita Stănescu. Este vorba despre poetul optzecist, Aurel Dumitrașcu, trecut la Domnul, din nefericire, la numai 35 de ani. Textul scrisorilor, adevărate poeme în proză, ne demonstrează două lucruri:

1) că destinatarul era/este o persoană importantă, nu doar ca o cunoștință veche, dar și ca ființă care-i înțelege mesajul poetic și înaltele-i trăiri

2) că scrisorile sunt documente de istorie literară. Valoarea scrisorilor lui Aurel Dumitrașcu este confirmată și de faptul că au fost publicate în

prestigioasa revistă *Vatra veche* (nr.4 (88) aprilie 2016, pagina 61 pe trei coloane).

Emilia Amariei este o luptătoare, o eroină a propriei existențe și aici intervine comparația pe care am făcut-o în titlul prefetei, cu Vitoria Lipan. Obligată de succesiune evenimente-lor care s-au derulat în România după întâmplările din 1989, autoarea ia drumul pribegiei în speranța că viața îi va oferi un destin mai bun. N-a fost să fie! Socoteala din Ardeal nu s-a potrivit cu cea din inima cetății romane.

În *Amintiri din Roma*, ne sunt prezentate dramele prin care trece, culminând cu un accident care avea să-i schimbe radical viața. Povestirile, m-a asigurat autoarea, sunt adevărate și nu ficțiuni cum poate fi tentat să creadă lectorul.

Emilia Amariei spune lucrurilor pe nume, fără menajamente, nedisimulate, netrunchiate. Ei nu îi e teamă să spună adevăruri pe care partea bărbătească a scriitorilor doar le simulează. Le spune pentru că nu are ce pierde. A pierdut de prea multe ori, a pierdut aproape totul, dar a ieșit învingătoare pentru că i-a rămas intactă libertatea. Libertatea de a scrie. Trăiește în scris, nu din scris. Scrisul său e cutremurător. E o scriitoare de care literatura română contemporană avea nevoie.

În *Amintirile unui copil adoptat*, Emilia Amariei redă întâmplări din copilăria unei prietene de suflet, aflată actualmente la Roma, amintiri dramatice care ne sensibilizează și ne întristează. Parcurgând aceste rânduri învățăm să dăm alte valențe copilăriei pe care am avut-o fiecare dintre noi.

Nici pe autoare nu au ocolit-o deloc necazurile, însă, ca și Vitoria Lipan, ea se luptă cu răul și iese biruitoare. Se luptă cu nedreptatea și o supune.

Așa cum am mai afirmat, Emilia, căzută de prea multe ori, s-a ridicat, s-a scuturat de praf și a mers mai departe. A mers iată, până la noi, la inima cititorilor, pe care îi captivează.

Cartea *Scrisorile destinului*, dar și celelalte două cărți de poeme, deja publicate, plus una în curs de apariție, nu ar trebui să lipsească din nicio casă unde mai trăiesc români adevărați. Lectură plăcută!

GIREL BARBU

Decebal Seul a recidivat!

Într-una din convorbirile noastre din preajma Anului nou 2018, domnul Decebal-Alexandru seul își manifesta bucuria c-a împlinit o jumătate de secol de când colaborează la cotidianul „Crai nou”, fost „Zori noi”. Și cu acest prilej ne va face o mare surpriză. Și s-a ținut de cuvânt.

Ne-a pus la dispoziție volumul aniversar „Mă uit spre zările albastre”. Eu mă așteptam să facă o selecție riguroasă din ce-a scris în jumătate de secol. Dar dânsul ne-a făcut din nou surpriză înmănunchind în paginile acestui volum numai prozele din anul 2017, anul aniversar. Cred că s-a temut să navigheze mai mult, spre începuturile sale în ale scrisului, pentru a nu scoate la iveală nostalgiile tinereții sale.

Pornind de la titlul volumului, pot arăta că este unul foarte potrivit. Viețuind în creierii munților, la mare înălțime, este un stăpân absolut al zărilor albastre. Cerul albastru, prezent pe 4 copertile cărții, l-a inspirat foarte mult pe autor. Și tot el l-a ajutat în compunerea acestor proze, adevărate bijuterii de proză scurtă și foarte scurtă, capitol la care domnul Seul a devenit un adevărat maestru recunoscut. Cei câțiva norișori strecurați pe acest cer limpede cred că simbolizează clipele grele prin care a trecut autorul, împreună cu distinsa sa soție, de-a lungul vieții lor. Altfel cerul ar fi fost senin, senin.

Cum este normal, autorul a închinat primele rânduri lui Dumitru Teodorescu, directorul cotidianului „Crai nou” și lui Liviu D. Clement, redactorul-șef al aceluiași cotidian. Sunt două personalități cărora autorul le datorează mult. Dânsii au fost cei care, de-a lungul unui sfert de veac (din 1990 încoace) au avut grijă ca prozele autorului să vadă lumina zilei în paginile acestui cotidian.

Împart prozele sale în două părți: prima în care-i evocă pe prietenii săi cei mai apropiați (Dumitru Teodorescu, Liviu D. Clement, Artemizia Ignătescu, Ion Aflorei și Ion Grămadă) și a doua formată din 21 de proze pe care autorul le-a publicat în anul 2017 în paginile acestui cotidian.

Tematica prozelor sale este arhicunoscută publicului cititor. Tot ce mișcă în satul Izvoarele Sucevei, în munții sau în localitățile din jurul acesteia se regăsește în prozele sale. Mai rar așa observator al naturii înconjurătoare, al consătenilor săi, al animalelor, al plantelor și a fenomenelor din natură. Astfel el observă totul: de la povestea unei berze singuratică până la necesitatea unui elicopter Smurd pentru localitatea sa și a celor din jur.

Scrie foarte frumos despre tot ce vede, aude sau i se povestește. Se entuziasmează și-n fața unui cadru didactic, care nu-i din localitatea sa, dar opțiune rezultate remarcabile cu elevii săi; este foarte mândru de studenții care s-au ridicat din sat și care obțin rezultate remarcabile, ca și de fata doamnei director Crizantema Alexander cu tot cu rezultate remarcabile. Ce să mai spun de cei patru suceveni, laureați ai Festivalului „Vrancea literară”, de pictorul localnic Hotopilă, care-a pictat pereții școlii din sat. Cu aceeași nedisimulată mândrie vorbește despre Vasile Popiuc, săteanul lui, care-a împlinit un veac, și de Dumitru Ciornei, care va împlini veacul la anul.

Câteva cuvinte despre cei care-au colaborat la realizarea acestei cărți. Cristian Radu, care-a îngrijit și

Delta Dunării, „Între cer și ape”

tehnoredactat cartea a făcut o muncă de adevărat profesionist. Mă refer la faptul că nu găsești nicio greșală în cuprinsul cărții. Editura „Cristian” din București a tipărit cartea în condiții grafice deosebite. Dar mă așteptam să găsesc în carte și un minimum de ilustrații. Nu înțeleg de ce iconografia lipsește cu desăvârșire din carte. Cred că erau strict necesare și câteva crochiuri ale pictorului localnic Hutopilă, poate unele reprezentate și pe pereții școlii din comună. Se potriveau foarte bine, mai ales că autorul a închinat gânduri pline de căldură și cadrelor didactice, din școală sau de aiurea. Dar cele arătate de mine nu știrbesc cu nimic valoarea acestei cărți.

Dar câte n-aș mai putea spune despre această carte și despre distinsul ei autor ! Este foarte importantă prin faptul că-n ea scrie despre prietenii lui cei mai apropiați, cât și despre faptul c-a tipărit-o9 la împlinirea unui jubileu, un număr rotund de ani de la începutul carierei sale de ziarist

Cu toate acestea mă opresc aici. Las cititorul să descopere atâtea și atâtea subiecte, pe care Decebal Seul, maestrul prozelor scurte și foarte scurte, ni le-a pus în față. De asemenea, cred că cititorul va constata că, atunci când ai talent, în cuvinte puține și foarte puține, poți spune multe. Vorba latinului: non multa, sed multum. Dixit !

A consemnat cu mare interes, admirație și cu felicitări.

PROF. GH.DOLINSKI

1. Aparent, orice scrisoare încearcă din răspuțeri să conserve la maximum timpul acțiunii, în detrimentul timpului redactării, cu scopul de a evidenția adevărul despre fapte, sentimente, concepții, adică să aleagă viața împotriva poeziei, să aleagă acel res gestae împotriva memoriei rerum gestarum (1), diaristul obligându-se să accepte povestirea cel puțin ca formă de epifanie- structură, dacă nu și ca epifanie-viziune (2).

2. Cartea lui Gheorghe Sarău, aparținând colecției „Dimitrie Stelaru - Scrisori literare vol. III”, intitulată *Dimitrie Stelaru Corespondență din perioada 1934-2018* (3) și apărută la editura Vatra Veche, 2018, este structurată în două mari capitole, unul cuprinzând corespondența din timpul vieții poetului (1934-1971), iar celălalt oferă cititorului o corespondență diversă privind viața și opera lui Dimitrie Stelaru, după moartea acestuia, în noiembrie 1971. În altă ordine de idei, Corespondența conține 230 de scrisori, cărți poștale, ilustrate, bilete, etc., pe de o parte fie trimise de poetul Dimitrie Stelaru unor colegi sau prieteni, fie primite de Stelaru de la aceștia, iar pe de altă parte, conținând schimbul de scrisori dintre Gheorghe Sarău și toți cei care i-au furnizat acestuia date concrete despre cel care s-a dovedit a fi scriitorul de mare valoare, Dimitrie Stelaru.

Prima parte a corespondenței, cuprinzând scrisorile antume, e structurată la rândul ei, pe 19 capitole care marchează anii, așa cum se poate observa și în cuprinsul cărții: 1934, 1941, 1943, 1948, 1950, 1956, 1957, 1958, 1960, 1961, 1962, 1963, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970 și 1071.

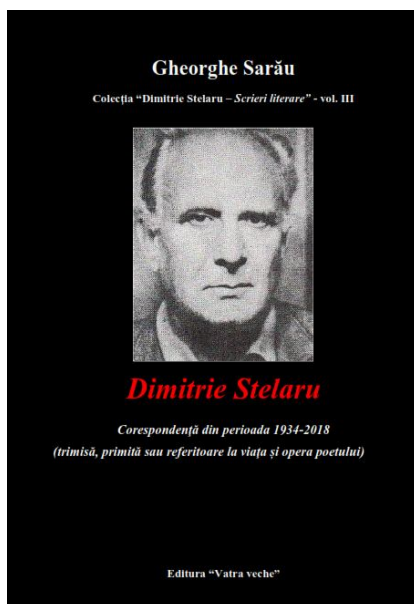
Scrisorile pot fi împărțite pe categorii:

- prima categorie cuprinde corespondența dintre poetul Stelaru și alți scriitori, prieteni de-ai lui.

- o altă categorie cuprinde, fie răspunsurile unor edituri, favorabile sau nefavorabile, fie contracte încheiate în vederea editării unor cărți de-ale poetului Stelaru.

- o altă categorie descoperă scrisorile Despinei către mama poetului.

Încă de la început, de reținut este faptul că, din toate scrisorile, chiar și

din cele „aparent banale”, aflăm nu numai câte ceva despre patina epocii, dar aflăm detalii importante despre portretul moral al poetului. Încă din prima scrisoare cititorul poate afla detalii, atât despre concepția tânărului Dimitrie Orfanu în ceea ce privește importanța unei scrisori și sinceritatea cu care este scrisă: „O scrisoare nu este numai aceea de-a spune cum sunt: bine sau rău. Nu. Ci tot ce simți” (scrisoarea trimisă în toamna anului 1934, de către elevul Mitea-Dumitru Petrescu - de la Liceul din Stupini, județul Brașov, unor veri, p.18), cât și despre trăsăturile morale ale celui care scrie, cum ar fi: dorința avidă de a călători, dorința de a cunoaște lumea: „Ași vrea să plec tot mai departe, cu un elan tineresc, să văd lumea întregă...”; dorința de a fi liber: „Sunt aici ca să învăț. Voi învăța să trăiesc, să fiu liber. Nimic nu mă va reține de-a fi întotdeauna independent, liber”; concepția tânărului despre viață și maturitatea gândirii la o vârstă cât de cât, fragedă: „Căci, ce e viața? Ce trebuie să faci în ea? Dacă vei face ce-ți va spune inima, conștiința, atunci ai făcut bine. Căci totul este o deșertăciune. Totu-i nimic” (p.18).

Din corespondența cu prietenii poetului, cititorul poate afla, fie în ce stadiu se aflau, la ora respectivă, posibilitățile lui Dimitrie Stelaru fie de a publica, de a i se edita volume de versuri sau proză, fie de a i se pune în scenă diferite piese de teatru. Spre exemplu, pline de interes sunt scrisorile expediate de poet, unor scriitori cum ar fi criticul Șerban

Cioculescu, căruia îi trimite o poezie (în scrisoarea din 18.08.1941) adresându-i-se totodată, cu multă politețe. De asemenea, documente la fel de prețioase sunt scrisorile către Constant Tonegaru (scrisoarea din 19.07. 1943), căruia i se plânge că s-a urcat în tren gol, „vagabond autentic”, murdar, sărac și fără liniște, „nici apropiere de Dumnezeu mucegăit și pentru oameni” (p. 20). Întrebă de Vladimir Streinu și de Caraion, de la Timpul, care-i datorează 1000 de lei. Din această scrisoare trimisă din Cernăuți, aflăm că poetul este, pe cât de sărac, pe atât de demn: „Nu mai spune și turmei unde îmi pierd zilele, prin ce lumi” (20). La fel de palpitate și prețioase sunt scrisorile trimise în 1948, poetului Geo Dumitrescu. Și de această dată aflăm că autorul Îngerului negru se luptă cu sărăcia și cu deznădejdea de a nu-și vedea operele publicate: „Sunt obosit și sănătos. Avem o sobă cu paie. Aduc paie cu coșul și încălzim camera (...) M-a dezolat mult d[omnu] dr. Weigl de la Editura de Stat și d[omnu] Davidoglu (...) dacă tot scârțâie apariția poveștilor înseamnă că nu-s bun de nimic” (21). Constatăm și aici, un mod original de a încheia o scrisoare: „Aștept lumina ta: editura și multe”(21). Următoarea scrisoare (noiembrie 1948) trimisă tot lui Geo Dumitrescu, o încheie: „Te salută umilul Dimitrie Stelaru”(22). În scrisoarea din februarie 1949, adresată tot din Constanța, aceluiași Geo Dumitrescu de la revista Flacăra, aflăm mai multe despre sinceritatea și fina autoironie a poetului „Vezi tu, eu nu umblu după glorie, ci muncesc (...) Astăzi, aici, e târg de vite. O să-mi duc și eu Pegasul la vânzare. De altfel, nu e bun Pegasul meu nici de arat, nici de căruță: se împiedică în aripi.”

Pline de interes se dovedesc scrisorile devotatei prietene, Carmen Miheșescu, regizoarea care făcea demersuri la Teatrul Giulești (în scrisoarea din 10 febr 1962, în care amintește și de piesa Filimon), ca să i se joace lui Stelaru, piesa de teatru Îngerul negru. Ea îl informează pe dramaturg, despre faptul că Radu Beligan nu știa nimic despre piesă (în scrisoarea din 31.03.1962, p. 76). În ajunul Crăciunului 1962, aceeași Carmen îl înștiințează pe Mitia, →

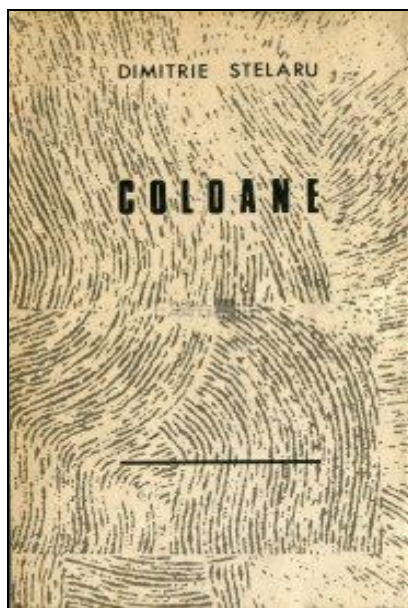
NICOLAE SUCIU

că Ben Corlaciul a pierdut manuscrisul cu piesa. Pe de altă parte, Lucian Cotoi este încântat de piesele lui Stelaru. Teodor Ionescu salută cordial Oameni și flăcări, despre care tânărul critic pe atunci, Nicolae Manolescu, nu scria favorabil. În 31.07.63, p. 93, Teodor Ionescu scrie: „Ești un mare jmecher (artist) – dragul meu”. De asemenea, Ben Corlaciul îi pregătește o premieră la Teatrul Nottara. Camil Balthazar, în scrisoarea din 8 aug. 1963, îl informează pe poetul Stelaru, despre intenția lui Paul Georgescu, de la Viața Românească, de a scrie o recenzie despre o carte de versuri a lui. În scrisoarea din 4.11.63, autorul Îngerului negru îl roagă pe Lucian Cotoi să aibă grijă de piesele lui. Pe 22.11.63, Stelaru îi vorbește lui Ben Corlaciul despre angajamentul lui de a scrie despre combinatul de la Turnu Măgurele. Ben Corlaciul, în scrisoarea din 1.05.63 (?), scrie despre invitarea lui Dimitrie Stelaru, din partea lui George Vraca, la Teatrul Nottara. Profesorul de estetică de la Universitatea din Iași, Alexandru Husar, în scrisoarea din 29.04.64, p.102, scrie despre notorietatea poetului din Segarcea Vale: „Mă bucur să aflu despre unul dintre cei mai arzători oameni pe care i-am întâlnit în viață, despre poetul generației mele, pierdut între neguri, niciodată uitat, că a rămas între oameni și flăcări, și versurile sale țintesc încă spre un cer al desăvârșirii dorit de noi toți noi aproape de zarea zilelor noastre”. Deosebit de valoroase sunt scrisorile poetului Miron Radu Paraschivescu. Acesta, în scrisoarea din 1.12.1965, îi face cunoscut poetului, că Editura pentru Literatură Universală caută traducători cu nume de prestigiu și, cu alte cuvinte, îl invită să facă traduceri. În scrisoarea din 8.08.1967, Lucian Teodosiu îi face cunoscute aprecierile profesorului Al. Husar la adresa lui Stelaru: „Prietenul d-tale, Stelaru, are un volum de versuri la editură. Îi bagă în buzunar pe Jebeleanu, Banuș, Beniuc, când o să apară...” (p. 131).

La sfârșitul lui aprilie 1969, Ben Corlaciul îl invită pe autorul Îngerului negru să colaboreze la Almanahul litar.

Aflăm despre eșecul lui în teatru, și anume că Polixenia Karambi anunță că piesa Îngerul negru a fost respinsă (30.03.1962, p. 76).

Semnificative sunt scrisorile, telegramele, cărțile poștale, primite de Stelaru, fie din partea diferitelor edituri care urmau să-i tipărească diferite opere: Contemporanul, ESPLA, Cartea Românească, Iașul Litarar, Almanahul litar, Tribuna din Cluj, Editura Minerva, fie din partea URSS, Secția poezie – Casa de creație. Scrisori prin care Stelaru, fie este invitat să colaboreze, fie e înștiințat de acordarea unui ajutor pentru internarea la Călimănești, decernării premiului. Editura Pentru Literatură din București îl invită pe Dimitrie Stelaru să treacă pe la sediu, „pentru a definitivă împreună sumarul poeziilor în vederea trimiterii la tipar” (30.10.1962). Lucian Teodosiu îl înștiințează pe 3.05.63, că la Iași a apărut săptămânalul cultural, Iașul litar. În scrisoarea din 13 iul 1964, URSS îl invită la Săptămâna poeziei (1-7 aug), iar în 21 iulie îi e expediat și fondul de deplasare, 320 lei. Traian Iancu din partea URSS, în scrisoarea din 10 sept 1968, intervine pentru neevacuarea din casă a familiei Petrescu Stelaru. Nu lipsită de interes este și scrisoarea din 26 mai 1969, a lui Ben Corlaciul care îl informează pe Stelaru despre împrumutul pe care președintele URSS, Zaharia Sancu, i-a dat un împrumut de 2000 lei. De asemenea, Felicia Marinca de la Editura Minerva, îl invită pe poet, în scrisoarea din 27 septembrie 1969, la editură pentru lămuriri în vederea apariției cărții. În scrisoarea din noiembrie 1955, din partea URSS și semnată Aurel Mihale, aflăm că

poetul este primit în URSS ca membru definitiv. Alte scrisori sunt primite de poet de la edituri, cum ar fi contractul din noiembrie 1955, din partea Editurii Tineretului, pentru lucrarea Pățaniile lui Ben Zină, de 800 versuri, într-un tiraj de 5.000 exemplare. Sau contractul încheiat în octombrie 1956, de Editura pentru literatură și artă, pentru traducerea și stilizarea operei The Wreck de Rabindranath Tagore și altul încheiat în oct 1957, de către Editura Tineretului pentru editarea cărții Doi lei planeta. În ziua de 27 decembrie 1971, URSS i se face cunoscut familiei poetului decedat, eliberarea deciziei nr. 713, prin care Anghelina și Eunor Vlad Petrescu Stelaru primesc pensia de urmaș (p. 185).

Scrisorile familiale, alături de cele amicale, ocupă un loc aparte, atât în ceea ce privește creionarea portretului scriitorului, cât și în ceea ce privește măsurarea pulsului societății în care un poet nonconformist cum era Stelaru, trebuia să trăiască și să-și întrețină familia. Nenumărate sunt scrisorile Despinei și ale Eumenei, fiica poetului. Scrisorile adresate mamei lui Stelaru (1949 și 1950), de către Despina și Mitia, scrie, evident de soția Despina, vorbesc și ele, cu maximă sinceritate, de nevoile cu care se luptă tânăra familie care, dacă ar fi avut bani, ar fi făcut o călătorie la Segarcea Vale dar că o invită pe mamă să stea la ei, pentru a avea grijă de Eumene căreia îi ieșiseră doi dințișori (se precizează că sunt sănătoși și ei și copiii). Carmen Miheșescu în scrisoarea din 20.04.1962, scrie: „Dar dacă plec nu am bani, și ca să am cu ce să-mi duc zilele trebuie să stau aici și să fac o muncă care mă țimpește”. Original pare a fi acest post scriptum: „Știu că te-am întristat, dar, în același timp, știu că tot e mai bine să ți se comunice ceva de la suflet la suflet, decât zidurile astea de gheață care ne împresoară. Chiar și moartea e parcă mai umană – când poți să înțelegi ceva”. Tot regizoarea Carmen Miheșescu, în scrisoarea din 30.04.1962, (p. 81), relatează: „În sfârșit, ai dreptate că n-are nici un rost să ne supărăm unul pe altul – sîntem destul de singuri și de triști și așa”. Pe spatele scrisorii trimise de revista Contemporanul, din 27 iul 1964, Dimitrie Stelaru scrie următoarele→

versuri: „Și m-am așezat/ în pat. / În fiecare zi, / Cineva îmi retează picioarele / Să-ncap, în pat / Nu, nu e voie / Să-mi crească picioarele / Mai mult decât patul ăsta, măsurat. / Nici nu e voie să umblu, / decît între masă, scaun și pat / Aici am cărțile cu vorbe / Ce multe vorbe! / Învățații m-au învățat ce e voie / Să pui, adică, / O linie frîntă. / Nu, nu e voie Să-mi îndrept Capul spre cer./ Am avut mîini?/ Nu mai știu./ E mult, decînd m-am culcat / în pat măsurat / Și-mi tot retează picioarele/ Dumnezeuul meu, din cartea cu îngerii! / Nu cumva te-au culcat / și pe tine în pat măsurat / și-ți taie învățații picioarele?”

3. Cea de-a doua parte a Corespondenței, cuprinde scrisorile cunoscuților despre Stelaru, pe care domnul Sarău a reușit să le adune într-o carte. Merită să spicuiem și din această parte, scrisori valoroase prin informațiile pe care le le aduc. Teodor Ionescu, în scrisoarea din 3 mai 1989, adresată lui Gheorghe Sarău, oferă o imagine inedită a lui Stelaru, evocând împrejurările în care-l cunoscuse pe poet (1948), când acesta, după despărțirea de Despina, le-a citit celor de față, manuscrisul Scelavul roșu, cu subtitlul Nevoia de dictatură (p. 193). O altă scrisoare, cea a profesorului Alexandru Husar, trimisă lui Gheorghe Sarău, de la Iași, ne face cunoscută dorința profesorului ieșean de a scrie despre Dimitrie Stelaru și că, dacă ar cunoaște pe cineva la Arhivele statului din Năsăud, ar putea scoate la lumină recenzia pe care o scrisese despre Noaptea geniului, apărută în Tribuna de Brașov, în 1942. În scrisoarea din 7 iulie 1989, a lui Teodor Ionescu către Ghe Sarău, aflăm, fie că în 1948, Dimitrie nu era încă depărțit de Despina, fie că, mai târziu, Eumene a lucrat ca macaragiu în port și anexează câteva poezii inedite. O dedicație pe Coloane, piesă manuscrisă cu specificația autorului scrisorii: „Poezia a devenit fadă, fiindcă a fost jugănită...” (p. 198) În aceeași scrisoare sunt făcute cunoscute o serie de poezii inedite ale lui Dimitrie Stelaru, cum ar fi printre altele, Exil, Judecătorilor, Odaia (pp. 200-201), Ea doarme sub pătura aspră, Câte iluzii răspândește luna (p. 198) și nu în ultimul rând, Mie-mi, dedicată lui Teodor Ionescu în 1948-1949, când se cunoscuseră în Dobrogea (pp. 198-199). Tot aici se găsește o poezie de-a Despinei,

intitulată Sufletul meu veghează lângă sufletul lui. Merită să cităm măcar primele versuri din Odaia: „Stau în odaia ca un sarcofag de piatră neagră/ numai cu numele și foșnetul moleculelor –/ aud creanga stelei căzătoare/ mă aud în gura afundă a bufniței” și versul final: „Nu mai sînt aici. Lăsați-mă!”

Alte scrisori primite de Gheorghe Sarău de la Livia Folea, de la Stan V. Cristea, de la Alexandru Husar, de la Victor Corcheș și alții întregesc imaginea „personajului” cărții, Dimitrie Stelaru, așa cum a fost, un nonconformist și un neînțeles.

N-ar fi de e omis nici scrisoarea lui Gheorghe Sarău, din 4 aprilie 1997, predată, împreună cu toate documentele, Muzeului Literaturii Române, spre a fi valorificate de acesta și de revista Manuscript.

Dacă rolul scrisorii, ca literatură, este de multe ori ca, prin „căutarea altor ritmuri temporale decât cele în care îi este omului sortit să trăiască” (4) să-l scoată pe cel care compune textul, din rutina vieții cotidiene, să-l situeze desupra acesteia, cu o oarecare detașare, atunci rolul ei este și de a-i asigura cititorului (neutru), acel „ceva”, cum spune același Eliade, care se interpune „între om și nimic”, adică „mitul” necesar salvării.

BIBLIOGRAFIE:

Eco, Umberto, *Poeticele lui Joyce*, ed. Paralela 45, 2007, p. 95

Id., p 91.

Sarău, Gheorghe, *Dimitrie Stelaru Corespondență din perioada 1934-2018 - trimisă, primită sau referitoare la viața și opera poetului*, ed. Nico, 2018.

Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, Ed. Univers, București 1998, p. 178.

Dimitrie Stelaru, cu puțin timp înainte de moartea sa, împreună cu fiul Eunor

UN DOCUMENT TULBURĂTOR

Viețile pierdute, idealurile risipite ale luptătorilor anticomuniști "Gărzile Libertății" din Delurenii, Bistrița Năsăud, se alătură unui șir impresionat de jertfe în numele speranței că există lucruri sfinte pe lume, de la apărarea cărora nu se poate abdică.

La polul opus al luptei pentru apărarea libertății, demnității, credinței, valorilor umane supreme, stă un sistem represiv, în slujba căruia s-au pus, lipsiți de scrupule și fără inimă, obidienți, servili dar și profitori, „semeni” cu ghilimele, căci nu pot fi puși sub niciun chip în aceeași lumină ontologică, atâția înregimentați unui regim care s-a dovedit, până la urmă, nu doar falimentar, dar care a oprit ceasul istoriei pentru devenirea ființei naționale.

Această carte vorbește deopotrivă despre cei condamnați și despre călăii lor, despre suferințe inumane și sălbăcia unor ființe care nu merită nici să fie numiți oameni.

Istoria i-a condamnat, dar nimeni nu le dă înapoi viața furată celor care au fost victime ale unei anomalii a veacului trecut.

Demersul lui Iosif-Mihai Stupinean este încă un avertisment că cine nu-și cunoaște istoria merită să o retrăiască.

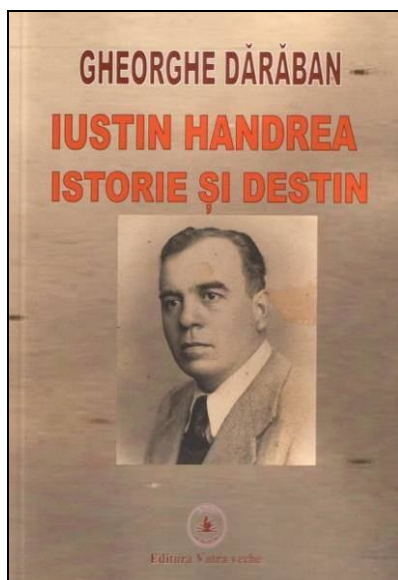
Vieți furate e un document tulburător, care mărturisește, dar care trebuie să ne și responsabilizeze. Dar și care cinstește memoria unor înaintași prea ușor trecuți în anonimat și uitare.

NICOLAE BĂCIUȚ

Iustin Handrea - Istorie și destin

Amintirea unei personalități de primă mărime în cultura și istoriografia românească își are importanța ei cu totul deosebită, atât pentru instituția care a dat o asemenea personalitate creatoare de valori, pentru comunitatea în care s-a ridicat și lucrat, pentru cei cu care a activat, cât și pentru toți cei care au beneficiat și beneficiază de roadele muncii de excepție a acestei personalități. Ca o memorabilă aducere aminte, apare cartea *Iustin Handrea – istorie și destin*, a distinsului profesor dedean Gheorghe Dărăban, care de ordinul zecilor de ani slujește cu pasiune, acrivie și dăruire învățământul românesc și elementul cultural autentic.

Aducerea în centrul atenției a unui mare om de cultură este un lucru frumos, mai ales când este vorba de o personalitate de excepție a culturii române, cum este Iustin Handrea. Alături de Vasile Netea, Miron Cristea, Andrei Ghidiu, Teodor Ceonța, Simion Mândrescu etc., Iustin Handrea face parte din pleiada marilor oameni de cultură pe care i-a dat Valea Mureșului Superior în îndelunga sa existență de-a lungul timpului. Prin această carte, prof. Gheorghe Dărăban aduce în actualitate figura lui Iustin Handrea cu convingerea deplină că activitatea și importanțele realizări ale acestuia trebuie să fie cunoscute cât mai mult, nu numai de cei de azi, ci mai ales de generațiile care vor veni după noi, căci, după cuvântul episcopului-cronicar Macarie al Romanului (secolul XVI), avem datoria morală ca „lucrurile întâmplare în vremile și domniile trecute” să nu fie „acoperite de mormântul uitării”. Într-adevăr, o viață de neîncetate strădanii, desfășurate pe parcursul multor ani, nu poate să fie uitată, ci trebuie să fie „pusă în sfeșnic”, ca „să lumineze” celor de azi și de mâine. Iustin Handrea este un fiu distins al neamului nostru românesc, neam, care, a dat de-a lungul secolelor atâția cărturari luminați care, și-au avut rostul lor în ridicarea culturală a poporului român. Un luminător pentru poporul său a fost și învățătorul, astristul, publicistul, marele luptător pentru binele neamului românesc Iustin Handrea.

Lucrarea de față despre Iustin Handrea este extrem de bine structurată, pe șapte capitole: Copilăria și școala, Învățător la Bozed și Vălenii de Mureș, Maioreștii și culturalizarea maselor, Școala țărănească de la Grid – Făgăraș, Căminul Cultural „Avram Iancu” al refugiaților ardeleni din București, După eliberare, Iustin Handrea – publicistul. În partea sa finală, lucrarea cuprinde și o serie de anexe extrem de interesante, utile și edificatoare, care au menirea de a aduce un plus de valoare și de a scoate în evidență cercetarea intensă care a stat la baza acestei cărți.

Iustin Handrea, originar din localitatea Maiorești, de pe frumoasa vale a Mureșului Superior, pe care Nicolae Iorga o denumea atât de frumos „cea mai frumoasă natură”, a fost învățător, a fost un ilustru membru al ASTREI, a fost un reputat publicist, un militant pentru propășirea poporului român, luptător pentru drepturile acestuia, om de cultură complex, ale cărui realizări stau măturie și vor constitui pentru viitorime un exemplu și un model.

Iustin Handrea a fost un dascăl cu vocație și pasiune. El a fost un autentic element al instruirii și educației, misionar al transmiterii valorilor culturii și civilizației, răspunzător de calitatea umană a urmașilor, animator al transmiterii valorilor culturii și civilizației, modelator al personalității, îndrumător al emancipării, socializării, coautor al formării tinerei generații. Constantin Rădulescu-Motru a subliniat faptul că vocația

dascălului ca dominantă asigură temeiul exprimării personalității prin performanțe creatoare, originale. Învățătorul Iustin Handrea a dovedit tot timpul seriozitate, acrivie pentru nobila misiune la care a fost chemat, și anume aceea de luminare a poporului, transmitere de învățăminte tinerelor generații, formarea personalităților și caracterelor celor care reprezintă societatea de mâine, lucruri greu de realizat și care atrag o maximă responsabilitate. Dascălul Iustin Handrea reprezintă acel chip luminos, acel apostol al învățământului românesc care a transmis permanent bunele învățături. El a luminat ca o făclie cărările vieții celor din jurul său, a luminat și în vremuri de întuneric. „De învățământ depinde viitorul țării”, spunea Vasile Netea. Învățătorii erau cei care aveau rolul principal în formarea oamenilor. De modul în care sunt formați acești oameni depinde felul în care ei vor acționa mai departe în societatea românească și implicit de acest lucru depinde și viitorul țării.

Gândire originală, creatoare, îndrăzneată, capacitate de adâncire până la epuizarea tuturor posibilităților de explorare a unui gând, a unui fapt, a unei prezențe a adevărului istoric în lume, în cuvânt, în om, în univers – iată ce și cine a fost și rămâne Iustin Handrea. Nimeni ca dânsul n-a descoperit sensuri noi acolo unde nimeni nu le bănuia, n-a elaborat mai pe înțeles și cu noi înțelesuri adevăruri și realități din timpuri mai îndepărtate sau mai apropiate. Înzestrat de Dumnezeu cu o minte ageră și pătrunzătoare, cu orizonturi largi, cu o sete neostoită de cunoaștere, stăpân pe o cultură temeinică, cu o putere de muncă puțin obișnuită, învățătorul Iustin Handrea a pus, la rândul său, toți talanții cu care a fost dăruit de Dumnezeu în pregătirea temeinică a elevilor săi. El a izbutit ca împreună cu colegii săi, să facă din elevii lor, ceea ce se impunea, și anume: călăuze luminoase pe calea adevărului și a dreptății, oameni integri, conștiințioși, muncitori, care să poată constitui, la rândul lor, pilde vrednice de urmat pentru cei de după ei.

Chipul luminos și activitatea prolifică a lui Iustin Handrea fac parte din acele figuri și momente din istoria poporului român care sunt mereu →

FLORIN BENGAN

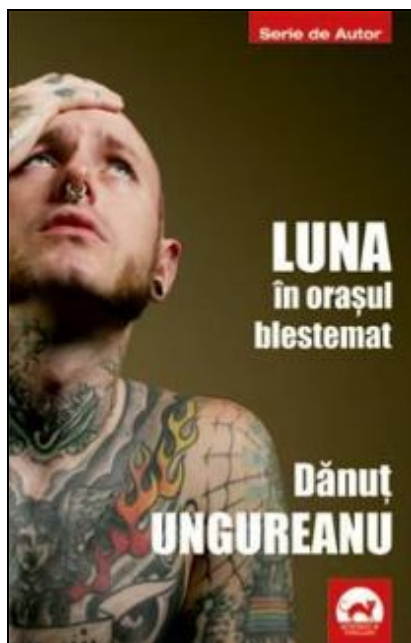
Luna în orașul blestemat

”Nimeni nu se scaldă de două ori în același râu, deoarece nici râul și nici omul nu mai sunt la fel.” zicea Heraclit, în Antichitate, despre modificarea iute a vremii și a vremurilor...Butada, lăsată moștenire, a început a se aplica prin simpla ”ștanțare”, fără vreo decelare suplimentară, astfel încât, în contemporaneitatea atât de marcată de ritm, know-how și de un soi impudic de transparență (!), nu mai există vreo străduință excesivă de reactivare semantică potrivită contextelor, înțelepciune care ar feri umanitatea de efectul de vertigo.

Autosuficiența, sentimentul de absolut cognitiv, simularea fericirii au devenit noile etichete, laolaltă cu histrionismul, mascarea, pastșa și falsul. Social și politic vorbind, impresia de nisipuri mișcătoare, de inconstanță, nu ar trebui să fie atât de evidentă, căci este osatura comunitară. Dar ea, în prezentul alert, nu mai este niciodată aceeași, ci într-o continuă schimbare, mai precis, alunecare și, mult mai precis, degradare, imperceptibilă în lumea glitter și consumeristă...

Când este, însă, captată de ”senzori”, de voci care intuiesc

dincolo de formalismul de mucava, senzori agresive, se nasc indicatoare ale unor devieri deloc comode, căci timpurile se schimbă, iar cele noi devin, instantaneu, vechi, maculate, grosiere și lipsite de speranță. Cum răul se elimină, uneori, prin intervenții brutale, prin exorcizare și contraforță, cărțile nu mai au fraza șlefuită și diegeza plăcută, cât pentru o relaxare, la o cafea, pe terasă, iar mizeria capătă dublu sens și.

vehiculează, în subsidiar, alegoric, senzori de revoltă”Luna în orașul blestemat”^{xx} este un astfel de text în care toposul este orașul plin de secreții umorale, scursori de mahala, întunecate și burlești, Timpul curge încâlcit, ca un melanj pre+postcomunist, dar și pre+postrevoluționar, într-o Românie scindată în raioane și cetăți dominate de jointuri, decrepiți, președinți trăitori în Primăvară, victorași și tatuaje, scârnavii și sentimentul de noapte polară.

Fundalul e puternic amprentat de miorlăituri de manea, răcnite obsesiv până când virusează celulele, vigilanții suferă de nomadism și de o crâncenă depresie, de un onirism amestecat cu realismul vulgar și puroiat. Nici eroul nu scapă; sau tocmai el, vocea apropiată sinelui narator simte visceral neputința, durerea, micimea și nu poate fi outbox decât prin spunere.

Pamflet politic, cartea imaginează o minusRomânie, fără nimic și, paradoxal, plină de nimic. Este o distopie amară care face lectura deloc facilă, pentru că amprentează în mod agresiv și interogativ...Dacă răul se schimbă, omul se lasă doar schimbat? Sau se trezește?

MARIOARA NOVAC

IUSTIN HANDREA...

→permanente în conștiința tuturor generațiilor fiindcă el este unul din apărătorii templului unității noastre naționale. El lasă o puternică dâră de lumină în viața poporului român din Transilvania. Felul cum a slujit el valorile românești transilvănene, activitatea lui multilaterală și consecvență pe această linie, pilda vieții lui, toate acestea constituie un exemplu viu pentru toate timpurile. Iustin Handrea, prin viața și activitatea sa, este și rămâne și pe viitor un model mereu prezent și viu, cu adevărat vrednic de urmat, nu numai pentru cei care l-au cunoscut și au fost contemporani cu el, ci și pentru toți care iubesc din suflet neamul românesc. Pentru noi toți, el este și rămâne un apostol al neamului românesc, un dascăl de mare prestigiu, un titan al culturii române, o figură înălțătoare și impunătoare,

care va radia permanent lumină și căldură.

Din întreaga activitate a lui Iustin Handrea reiese imaginea pilduitoare a unei vieți de om, trăită în neconținută și stăruitoare muncă. Iustin Handrea intră în istorie, scriind, cu sufletul, cu viața și cu faptele sale mărețe, pagini de o neîntrecută frumusețe, care se vor impune posterității ca o comoară scumpă, vrednică să fie păstrată și cinstită. Pentru activitatea și realizările sale, se cuvine să-l cinstim pe Iustin Handrea, unul din fiii minunați ai Văii Mureșului Superior, așa cum se cuvine. Trebuie să subliniem aici importanța meritorie a activității sale, precum și profundul patriotism de care a fost însuflețit tot timpul zilelor vieții sale. Cu toate că au trecut deja mai bine de patru decenii de la trecerea sa în eternitate, Iustin Handrea continuă să viețuiască în amintirea și cinstirea noastră. Într-adevăr, el va

trăi de-a pururi și va fi prezent în conștiința generațiilor următoare.

Considerăm că această lucrare a prof. Gheorghe Dărăban reprezintă o contribuție extrem de importantă la cunoașterea vastei personalități a lui Iustin Handrea, precum și un frumos prinos de cinstire și recunoștință adus celui care, de-a lungul vieții sale, prin truda și osârdia sa, a realizat lucruri mărețe, contribuind astfel la dezvoltarea și consolidarea societății românești.

Aducem cuvânt de felicitare, însoțit de omagiul nostru de profundă cinstire și aleasă prețuire autorului acestei cărți, prof. Gheorghe Dărăban din Deda, care s-a preocupat ca acest volum să poată vedea lumina tiparului în condiții dintre cele mai bune. Îl felicit pentru seriozitatea și rigurozitatea de care a dat dovadă și de data aceasta, ca și cu alte multe ocazii similare și îi urez mult succes în activitatea viitoare a domniei sale.

"Radical din doi"

sau "Radical din poezie"!?

A apărut de curând "Radical din doi" NICOLAE BĂCIUȚ în interpretări critice- Antologie a concursului de Creație Literară "Ion Creangă", Brăila, 2017, Ed. Vatra veche, 2018, volum apărut în colecția "10/100", dedicată Centenarului Marii Uniri și celor 10 ani de existență a revistei "Vatra veche", Serie de autor Nr. 1.

În prefața cărții Nicolae Băciuț vorbește de un privilegiu avut cu acest concurs, "pentru că una dintre secțiunile sale, apărută la insistența organizatorilor și la cedarea mea, a avut ca tematică interpretarea critic a unui text poetic contemporan, iar aplicația s-a făcut asupra cărților mele de poezie"... "Mi s-a întâmplat și mie să am parte de o receptare critică aparte, care îi are ca protagoniști pe cei mai tineri...critici literari, la concursul de la Brăila, care a supus atenției elevilor din toată țara cărțile mele de poezie, din 2011 încoace (Poemul Phoenix, 2011, Cinzeci și cinci, 2012, Poeme verzi pe pereți, 2013, Despărțirea de înger, 2014, La taclale cu Dumnezeu, 2015, Radical din doi, 2016), care au fost comentate, nu ca întreg, ci "pe bucată", adunându-se câteva sute bune de pagini, cuprinse în șase volume, cu acesta de față, urmând ca în 2018 să fie comentate poeme din volumul Pleoapa lui Homer, apărut în 2017 și care e cel din care se vor alege texte poetice pentru a fi comentate/interpretate. Am publicat cele cinci volume ale participanților la concurs, la edițiile de până acum, ca un gest de prețuire pentru efortul lor (pentru unii elevi includerea în aceste volume a însemnat chiar debutul literar) dar și ca pe un document referitor la opera mea poetică, ca pe o mărturie a unui timp în care literatura e împinsă cu înverșunare spre periferia vieții școlare..." "Am privit fiecare text cu înțelegere, atât pentru vârsta comentatorilor, cât și pentru experiența lor de lectură critică"... "În joc au intrat și unii profesori, care au analizat în pertinente comentarii cărțile mele, oferindu-se ca model și imbold totodată pentru elevii pe care i-au înscris în

concursul brăilean", concurs - menționez eu- ce ființează de 12 ani la rând și care este gestionat cu bucurie, profesionalism și devotament de d-na **prof. Angela Olaru**.

Așadar, o carte cu analize "la fir", adică disecarea unor poeme (iar uneori a mai multor poeme) în care elevi cu chemare literară și cu spirit critic au simțit transcendențe și înfloriri interioare. Redau rânduri din acest adevărat florilegiu :

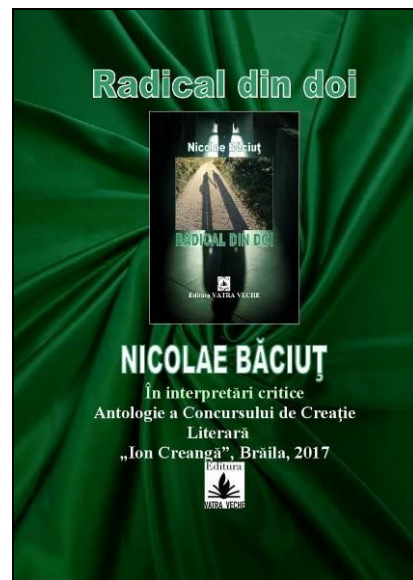
"Lirica lui Nicolae Băciuț - o manieră inedită de a scrie despre obiectul poezie". (**Aenoaei Anamaria-Larisa**, cl. a XI-a, Liceul Tehnologic. "Ștefan cel Mare și Sfânt" Vorona, Botoșani).

"Poetul se raportează la moarte ca la o împlinire, o vede ca pe un zbor pe care trebuie și pe care a început deja să-l învețe...Există o ciclicitate în istoria textului conform căreia sfârșitul este urmat de o realitate existențială nouă, așa cum elemente specifice cosmogoniei și escatologiei eminesciene apar în poemul Scrisoarea I." (**Anescu Mihai**, cl. a XII-a, Liceul Energetic Târgu-Jiu, Gorj).

"Încep a crede că enigmele universului - ascunse deseori printre fine cuvinte-tele - mi se deschid în fața ochilor asemenea volumului "Radical din doi" de Nicolae Băciuț - o riguroasă structură arhitecturală ce lasă a se întrevede poeme noi, întoarse spre vechile și fundamentalele întrebări ale ființei umane; citind, reapare dorința de a-i simți eterna Lui prezență în fiecare clipă a vieții și descopăr faptul că scânteia divină este ascunsă în semeni - ca parte dintr-un întreg. Mă întâlnesc cu pagina magică dincolo de care regăsesc poezia - rugăciune trăită intens și încredințată cu generozitate atât divinității, cât și cititorilor; citită va deveni lumină...Mă despart de vers, dar port în mine tandru apropierea de Dumnezeu.." (**Antoniuc Claudia**, cl. a VIII-a, Sc. Gimn. "Grigore Hagiu" Târgu Bujor, Galați - despre poezia "Paralele inegale").

"Misterul creației este prezent în fiecare cuvânt, fiecare vers al poeziei." (**Ciotor Oana**, cl. a X-a, Liceul teoretic "Ion Gh. Roșca" Osica de Sus, jud. Olt - despre poezia "Vis interzis").

"Personal, susțin faptul că această operă aduce în lumină, cu o

delicatețe impresionantă și o veridicitate impunătoare, existența umană raportată la impactul deciziilor individuale, dar și la dorința, am putea spune chiar necesitatea extinderii conștiinței dincolo de țărnișurile necunoscutului." (**Cîmpean Andreia**, cl. a X-a, Colegiul Național UNIREA, Tg. Mureș).

"Poet de suflet al Ardealului, Nicolae Băciuț surprinde într-o ipostază inedită spiritualitatea românească a vremurilor actuale, aflate sub influența tehnologiei...Creația poetului Nicolae Băciuț se află sub influența preocupărilor pentru mister, creație, alienare, Logos și salvare prin puterea Cuvântului, este romantică, dar și simbolistică, are tentă filosofică, dar și teologică, este patetică, dar și insistent reflexivă, este delicată în exprimare și puternică în sugestie...La nivel sintactic, prospețimea limbajului derivă din simplitatea și claritatea exprimării, iar la nivelul prozodiei se remarcă naturalețea succesiunii versurilor cu măsură inegală, deoarece poezia este în vers alb...Atât prin poezia "Titanic", cât și prin creația sa, în ansamblu, Nicolae Băciuț dovedește că arta nu este o gratuitate, ci o căutare asiduă a valorilor umane - binele, adevărul și frumosul, iar experiențele lui artistice împărtășite publicului larg, într-o manieră aparent simplă, dar cu încărcătură simbolistică, pot fi considerate adevărate nestemate literare." (**Codoi Alexia-Maria**, cl. a VIII-a, Sc. Gimn. Păușești-Otăsău, jud. Vâlcea).→

RĂZVAN DUCAN

”Am descoperit citind ”Încercare de profil literar., că Nicolae Băciuț este cu adevărat un Om de Cultură de astăzi prin multitudinea domeniilor de preocupări...Poezia lui Nicolae Băciuț este, în general, interiorizată, reflexivă, interogativă, dar și plină de simboluri ale misterelor existențiale, cu substrat bazat pe noțiuni filosofice de maximă generalitate...Nicolae Băciuț se alătură marilor poeți, precum Tudor Arghezi, Ioan Alexandru și Paul Aretzu, prin consecvența cu care evocă stările spirituale, prin atitudinea apoleogetică față de valorile Ortodoxiei; prin modul cum simbolurile sunt conturate în versuri, transmițând mesajul că scrisul înseamnă pentru el o respirație permanentă, ce însuflă cititorilor săi speranță, credință și adevăratele valori morale.” (Costache Andrada Elena, cl. a X-a, Colegiul Național ”dr. I. Meșota” Brașov –despre poezia ”Înecarea lacrimii”).

”...Nicolae Băciuț se dezvăluie drept o personalitate culturală a vieții contemporane românești...Poetul Nicolae Băciuț conturează prin fiecare poezie un tablou demiurgic în care cuvintele-i devin servile și dau naștere prin fiecare vers unui nou univers de cunoaștere care se adresează fiecărui cititor în parte. Nicolae Manolescu afirma: ”Acuratețea stilistică e neîndoielnică, Nicolae Băciuț fiind în definitiv un calofil, cu emoții discrete, o natură așa-zicând delicată.” (”România literară,, 1986”).(Crînganu Tomaida, cl. a XI-a, Colegiul Național ”Mihail Kogălniceanu”, Galați – despre poezia ”Icoana din fereastră”).

”Nicolae Băciuț se afirmă ca o voce originală în lirica contemporană, iar versurile sale degajă un aer de reală prospețime și ingenuitate. Versul său se încheagă în forme de expresie concentrate asupra esenței ideii, e redus și stilizat, încifrând stări existențiale firești, specific umane, dar mai ales particulare marilor creatori de poezie, care caută împlinirea în arta cuvântului.” (Ghergu Ioana Laura, cl. a VIII-a, Șc. Gimn. Brebeni, jud. Olt – despre poezia ”Radical din doi”).

””...poemul ”Sămânță fără nume” al lui Nicolae Băciuț e o artă poetică prin care eul liric își transmite direct, cele mai intime și de profunzime sentimente, idei, concepții, adică

propria sa viziune despre om și lume sau despre artă și condiția poetului.” (Guzu Emilian, cl. a XI-a, Liceul tehnologic ”Ștefan cel Mare și Sfânt” Vorona, Botoșani).

”Conexiunile de factură modernistă și simbolistă vizează și exprimarea sentimentelor de nostalgie, de melancolie și de profundă angoasă existențială. de asemenea, filiația postmodernistă este evidentă, prin intertextualitate și prin jocuri de cuvinte.” (Macri Gabriel, cl. a X-a, Șc. centrală, București – despre poezia ”Orizont”).

”Am rămas captivă în labirintul creației lui Nicolae Băciuț, visătorul de cuvinte, care dă viață poeziei, întreținând flacăra iluzorie a unei închipuiri.” (Marc Alexandra, cl. a X-a, Colegiul Național UNIREA, Tg. Mureș - despre poezia ”Autoportret în tren”).

”A crea și a iubi, vocile care vorbesc cu același glas în poemul ”Umăr rănit” de Nicolae Băciuț.”.(Milandru Maria – Elena, cl. a XI-a, Colegiul Național ”dr. I. Meșota” Brașov)

”Nicolae Băciuț e unul dintre rarii poeți care (pe urmele lui Nichita Stănescu) dematerializează, dezîncarnează cuvântul dintr-o tentație Absolutorie: poezia sa pare scrisă dintr-o purificată stare de rasă, transmițând continuu o jubilației a gândului autarhic” și subliniez sintagma ”purificată stare de rasă,, din afirmația lui Cezar Ivănescu, apărută în revista ”Lucașfărul” din 1983, deoarece am convingerea că ”Lirica religioasă a lui Nicolae Băciuț se definește în raport cu lumea, cu divinitatea și cu propria identitate poetică, semn că divinul lucrează în straturile

conștiinței....Nicolae Băciuț e poetul creștin care trece prin filtrul poetic puterea rugăciunii și a creației.”(citat din Maria-Daniela Pănzăan, Nicolae Băciuț, Lacrima poeziei luminii, în ”Vatra veche”, nr. 12 din 2016, pg. 57) (Notar Sabina, cl. a XI-a, Colegiul Tehnic ”A.I. Laurian”, Agnita, jud. Sibiu – despre poezia ”Primăvara – iar și iar”).

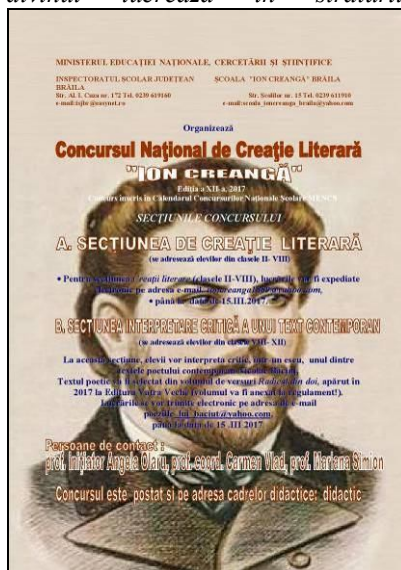
”Atins de aripa genialității și ocrotit de inspirația divină, Nicolae Băciuț a reinterpretat sensul matematic al radicalului din doi prin cuvânt, transformând rădăcina pătrată, din noțiune aritmetică, în reprezentare atât a iubirii, cât și a relației viață-moarte, eu empiric-eu spiritual, om-Dumnezeu.” (Sperlea Diana-Maria, cl. a XI-a, colegiul Național ”Gh. Lazăr”, București – despre poezia”Arheologie”).

”...Nicolae Băciuț, personalitate distinctă în cultura începutului de secol XXI...Scrierile sale vehiculează o varietate de simboluri, teme și motive care vizează spiritualitatea, credința, destinul, erosul, sau Thanatosul; toate acestea fiind concentrate în volumul recent de poeme ”Radical din doi” (Ed. Vatra veche, 2017).” (Stoleriu Andreea-Daniela, cl. a XI-a, Colegiul Național ”Mihail Kogălniceanu”, Galați – despre poezia ”Telefonul”).

”Poetul contemporan Nicolae Băciuț este (pentru mine) o adevărată descoperire, o personalitate remarcabilă...”.(Șevciuc Galina, cl. a XII-a, Colegiul de Industrie Ușoară, orașul Bălți, Republica Moldova - despre poezia ”Orizont”).

”Această personalitate marcantă impresionează publicul prin stilul de scriere neomodernistă, varietatea temelor și a surselor de inspirație, dar și a motivelor literare folosite de acesta. De asemenea, prin volumele publicate, cum ar fi ”Radical din doi” sau ”La taclale cu Dumnezeu” se remarcă talentul său îmbinat de o vastă imaginației și perspectivă asupra vieții umane.” (Talpoș Vlad, cl. a XII-a, Liceul ”Constantin Brâncoveanu”, Horezu, jud. Vâlcea – despre poezia ”Nuntă de argint”).

”POEMUL PHOENIX” e o artă poetică...Și ele, poeziile, au fost înzestrate cu libertate și existență proprie. Băciuț ne mărturisește poemul ce se reînnoiește pe sine: ”poemele scriu/ singure/ alte poeme.” (Tarcan Delia, cl. a IX-a, Colegiul Național de →

Artă "Octav Băncilă", Iași – despre poezia "Poemul Phoenix").

"Nicolae Băciuş e un poet oracular....Poezia lui Nicolae Băciuş e o poezie interiorizată, reflexivă, plină de simboluri." (**Tincu Anuță Măriuța**, cl. a VIII-a, Liceul Tehnologic Ocna Șugatag, jud. Maramureș - despre poezia "Cuplu").

În carte sunt și alte analize de texte efectuate de către: **Ciocan Aladin** (cl. a X-a, Liceul Teoretic "Ion Gh. Roșca" Osica de Sus, jud. Olt – despre poezia "Geneză"); **Rădoi Cristina Ioana** (cl. a X-a, Liceul Teoretic "Ion Gh. Roșca" Osica de Sus, jud. Olt – poezia "Vis interzis"); **Rogojină Alexandra** (cl. a X-a, Colegiul Național "Vasile Alecsandri", Galați – poezia "Maluri"); **Toth Vanessa** (cl. a XI-a, Liceul Tehnologic "Marmația", Sighetu-Marmației, jud. Maramureș - poezia "Telefonul"); **Trifu Adelaida Sorana** (cl. a VIII-a, Colegiul Național de Informatică "Tudor Vianu", București – poezia "Vis interzis"); **Trifu Amelia Damiana** (cl. a IX-a, Colegiul Național de Informatică "Tudor Vianu", București – poezia "Orizont"); **Trofin Miruna** (cl. a X-a, Liceul Teoretic "Sfânta Maria", Galați - poezia "Acuarelă"); **Vinan Paula** (cl. a X-a, Liceul teoretic "Sfânta Maria" Galați - poezia "Poemul Phoenix").

O radiografie literară pertinentă poartă semnătura profesoarei **Geta Truică**. Spune, printre altele, aceasta: "Scris din fulgerări de simțire, versul lui Băciuş e o poartă străvezie spre mișcarea interioară, al cărui ritm cadențat se oprește salutar în dreptul unei chemări de sus, neștiute, misterioase. Adesea retoric, verbul său, niciodată mut, zvâcnește în tot atâtea nuanțe, câte diferențe cromatice se izbesc în noi din albul luminii."

Am citat pe la începutul materialului rânduri din prefața lui Nicolae Băciuş, intitulată, inspirat, **Radical din poezie**. Tot de acolo închei, cu rândurile -concluzie ale acestuia: "E aceasta o experiență singulară, originală, care-i onorează pe inițiatori și, deopotrivă, pe "beneficiarul" judecăților de valoare ale copiilor. E un câștig pentru toți cei care, să zicem, au riscat să provoace pe cei mai tineri cititori să privească lectura nu ca pe o activitate recreativă, ci ca pe o cale de a se cunoaște mai bine pe ei înșiși, valorificând experiențe literare".

Cărți în seria „EUROPA ERLESEN“

MOLDAU/MOLDOVA

În „Ante scriptum“ îi informează Lojze Wieser, directorul editurii Wieser din Klagenfurt / Celovec pe cititori că începând din toamna anului 1997 s-au editat până în prezent 200 de volume în cadrul seriei „EUROPA ERLESEN“.

Volumele sunt în format mic (16/9 cm) și majoritatea se referă la orașe și ținuturi.

Interesante pentru noi, în mod deosebit, sunt următoarele: "București" (1999), "Transilvania" (1999), "Cernăuți" (2004), "Sibiu" (2008), "Banat" (2011), "Dunărea" (2012), "Basarabia" (2013), "Delta Dunării" (2014) și, bineînțeles, recentul **MOLDAU/MOLDOVA (1)** (2018), editat de Markus Bauer.

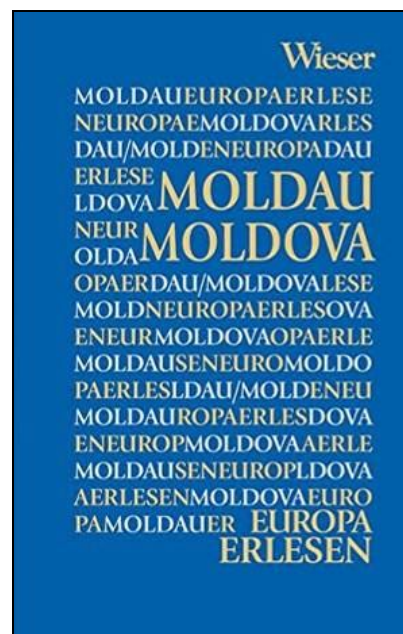
În "Postfață" (pp. 283-286), după un succint excurs istoric în centrul căreia stă personalitatea covârșitoare a lui Ștefan cel Mare, editorul cărții îi amintește pe muzicienii George Enescu, Sergiu Celibidache și Ciprian Porumbescu, pe avangardiștii Tristan Tzara, Victor Brauner, Benjamin Fondane (Fundoianu), pe M. Blecher, pe "poetul național" Mihai Eminescu, pe Mihail Sadoveanu, Alexandru Vla-huță, Calistrat Hogaș și Ion Creangă.

Cartea propriu-zisă se deschide cu "Predoslovie, asta înseamnă cuvântare către cetitori", pe o pagină și jumătate, de Miron Costin, text urmat de balada "Miorița".

Materialul antologat este frumos ordonat în următoarele capitole: "Contururi", "Despotism", "Locuitorii", "Aerul și clima", "Povestind întâmplări", "Munți, păduri și râuri", "Mâncare și băutură", "Legături", "Oraș și sat" și "Strămoșii", în fiecare capitol fiind incluse materialele adecvate, așa încât, cititorul străin, în urma lecturării antologiei să aibă o imagine de ansamblu asupra ținutului respectiv.

Lăudabil este și faptul că la rubrica "Anmerkungen" (pp.287-288) adică Note, sunt explicate o serie de cuvinte precum: "bani", "catrință", "conu", "cucoană", "han", "mămăligă", "moș", "parale", "sarmale", "vatră", "vornic" etc.

Dimitrie Cantemir este inclus cu două fragmente din "Descrierea Moldovei", Vasile Alecsandri cu

prozele "Istoria unui galbân și a unei parale", cu "Lecția de franceză" și cu "Zamfira și Nedelcu", dar și cu poemul "Adio Moldovei", cu care se încheie de fapt cartea de față.

Costache Negruzzi e prezent cu "Rețeta", Mihail Sadoveanu cu "Iapa lui Vodă", Matilda Cugler-Poni cu poezia "Doar o clipire", Nicolae Gane cu proza "Aliuță", Alexandru Vla-huță cu schița "Socoteala" dar și cu "Cu pluta de la Dorna la Piatra", Ion Creangă cu fragmentul "Irinuca și râia căprească", Lucian Dan Teodorovici cu "Un tonomat de poezii", Lili-ana Lazăr cu "Copiii dracului", Calistrat Hogaș cu "Spre Pipirig", N. D. Cocea cu "Cotnari", Varujan Vosganian cu "Miros de cafea" dar și cu încă un fragment din "Cartea șoaptelelor", Mihai Eminescu este prezent cu proza "La aniversară" și cu poemele "Pe lângă plopii soț" și "Sara pe deal", Veronica Micle cu poemul "Ah, fugi...", Garabet Ibrăileanu cu fragmentul "Cetatea Neamț" din romanul "Adela", Grigore Cugler cu "Pista de alergare iubire", Cezar Petrescu cu fragmentul "Refugiatul" din "Valsul rozelor", Otilia Cazimir cu proza "Un certificate medical", Mariana Codruț cu "O femeie divorțată", Matila Ghyka cu "Dumbrăveni", Benjamin Fundoianu cu "Herța" (I, III), George Bacovia cu poemele "Furtună" și "Note de primăvară", Profira Sadoveanu cu "Mănăstirea Neamț", Tristan Tzara cu poemul "Vino cu mine la țară", M. Blecher cu un fragment din →

MIRCEA M. POP

“Întâmplări din realitatea imediată”, Nicolae Labiş cu poemul “După secetă”, Nina Cassian cu poemul “O fabulă”, Radu Pavel Gheo cu un text destul de întins din romanul “Noapte bună, copii!”, Svetlana Cârsteian cu un fragment din “Floarea de menghină” iar Norman Manea cu “Începutul înaintea începu-tului” din “Întoarcerea huliganului”.

De semnalat că toate textele sunt redată numai în traducere germană, excepție face doar poemul “Scrisoarea unui provincial” de Constantin Acosmei, redat bilingv (pp. 259-261), în traducerea lui Michael Astner.

În antologie sunt incluși, desigur, și scriitori străini care scriu despre Moldova, precum Jacques Baret, Jean-Louis Carra, Georg von Reichersdorffer, Karl-Markus Gauß, Georg Christoph Fernberger, Balthasar Hacquet, Andreas Döbel, Graf Vinzenz Batthyányi, Carl Otto L. Von Arnim.

Dacă în celelalte antologii amintite inițial prezența scriitorilor români era mai modestă, de data aceasta, așa după cum se poate vedea, este destul de mare.

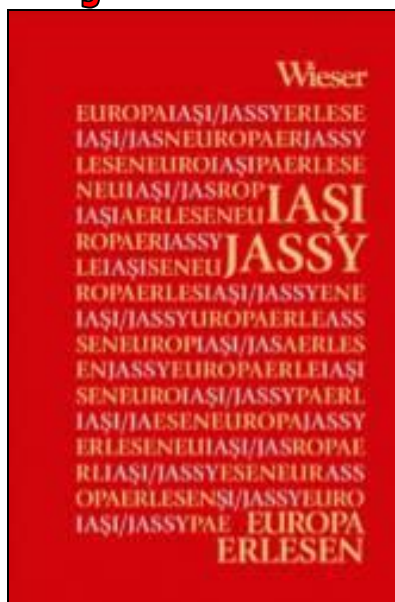
Desigur că, așa cum se obișnuiește în alcătuirea unei asemenea antologii, editorul Markus Bauer s-a orientat spre autorii ale căror texte au fost traduse dar el are meritul de a mai fi tradus destul de mult (din Otilia Cazimir, Matilda Cugler-Poni, Radu Pavel Gheo, Matilda Ghyka-din franceză, Calistrat Hogaș, Costache Negruzzi și Profira Sadoveanu).

Poezia ni se pare însă mai slab reprezentată în antologie. Ne-ar fi plăcut să găsim și poeme ale băcăuanului Ovidiu Genaru, ale botoșăneanului Gellu Dorian, ori ale ieșenilor Marius Chelaru, Adi Cristi, Nichita Danilov, Cassian Maria Spiridon ori Aurel Ștefanachi. Poate însă în următoarea antologie anunțată de editură: IAȘI, care va fi editată de același Markus Bauer.

În încheiere am reproduce, în traducerea noastră, strofă a doua dintr-un poem de Günter Deickel (1922-2006), intitulat „Salut prietenilor români”:

“Câteodată mă gândesc la Cotnar,
care are un pic gust de piatră
și de cer limpede de octombrie
peste Iași
și de sărutări la despărțire” (p. 24).

IAȘI / JASSY

Cu acest titlul (2) apare în Austria la Wieser Verlag o antologie în cadrul seriei EUROPA ERLESEN.

În carte sunt antologați 53 de autori, dintre care unii au două sau chiar trei texte, așa încât în total sunt 79 de texte incluse. Cu poezii sunt prezenți: Mihai Eminescu cu „Glossă” în română și în traducere germană, precum și cu „Melancolie”, Matilda Cugler, care apare fie cu acest nume, fie Matilda Cugler-Burla sau Mathilde Poni, cu o serie de poeme: “Cântec”, “Pagină de album”, “Roua” și “Secretul”, Veronica Micle cu „Povestea rozei” în română și germană, Benjamin Fundoianu cu „Contemplare” și „Romașă”, George Topârceanu cu „În Iași”, în română și în traducere germană și cu poemul „Broasca țestoasă”, Otilia Cazimir cu „Flori de vis, flori și ameteală...”, Itzig Manger (1901-1969) cu „Iași, seara la ora șapte”, Mihail Codreanu cu „Ruine”, Magda Isanos cu „De parte e ceața de noi”, Nicolae Labiş cu „A nins la Iași” în română și germană, iar dintre contemporani, Emil Brumar cu „În regia lui Radu Stanca” pentru Maia Morgenstern și cu poemul în proză „Apucă melcul de coarne”, Ovidiu Nimigean cu „Nicolina blues”, ușor injurioasă pe alocuri și cu poemul-protest „Peste mlaștină” și Constantin Acosmei cu poemul „Prima iubire” în română și germană.

Cel mai vechi text antologat este fragmentul „Drumul spre bazarul din Iași” de Johannes Schiltperger (1380-1427).

Dimitrie Cantemir este prezent cu „Despre provincii și despre orașele de azi ale Moldovei”, Dan Lungu cu “Poemul monguz”, Costache Negruzzi cu “Iașul iubește artiștii”, Titu Maiorescu cu „Scrisoare din Paris”, scrisă pe data de 8 iulie 1865, plină de umor în final, Ion Creangă cu al său „Popa Duhu”, Sofia Nădejde în „Unii nihilisti” vorbește despre exilul lui Constantin Dobrogeanu-Gherea în Siberia, Emil Gârleanu e prezent cu proza ușor umoristică „Flămând”, Rudolf Suțu (1880-1949) cu „Dimitrie Mavrocordat și salonul din strada Săulescu”, din care aflăm că Dimitrachi Mavrocordat dă un supé pentru Sarah Bernhardt când aceasta vine pentru prima oară la Iași și în eleganta sufragerie a casei acestuia Sarah Bernhardt exclamă; „*On se croirait vraiment à Paris, dans un des cercles les plus lettrés et cultivés*” (p.181). E prezentă și Lucia Mantu (Camelia Nădejde) (1988-1971) cu „Două cumetre”.

Ionel Teodoreanu este prezent cu un scurt fragment din „Bal mascat”, Alexandru O. (Păstorel) Teodoreanu în „Manaș” își amintește o agapă cu Mihail Codreanu și cartea se încheie cu un interviu pe care Crisula Ștefănescu i-l ia Ioanei Celibidache (1925-2012), din care reiese dragostea lui Sergiu Celibidache pentru Moldova, și în special pentru Iași.

Dintre scriitorii contemporani mai sunt incluși: Mariana Codruț cu fragmentul “Apartamentul” din “Casa cu storuri galbene”, Florin Lăzărescu cu fragmentul “Cerșetorea cu capotul roșu” din romanul „Seelenstarre”/ Amorțirea sufletelor, apărut recent la această editură și Cătălin Mihuleac cu fragmentul „Tabloul” din romanul „Oxenbergs & Sternbergs”, apărut recent la editura Zsolnay din Viena.

Cea mai tânără autoare antologată este Corina Bernic (n. 1981), prezentă cu două proze, “Gripa, iarna și canarul” în care relatarea se face din perspectiva copilului, nu fără ironie însă: „*De spital într-adevăr mi-e frică, am auzit că acolo într-adevăr, într-adevăr e rău, fiindcă medicii și asistentele fumează acolo multe țigări Kent și beau multă cafea Alvorado*” (p.234), iar în „Onomastică” e simpatică afirmația: „*Mie nu-mi plac vânătorii fiindcă ei omoară animalele și apoi le arată altor oameni*” (p.236).

Dintre străini, trebuie neaparat →

amintiți Curzio Malaparte (1898-1957) cu textul „Pogrom“, din care aflăm că era cunoscut la Iași, căpitan fiind, și care utilizează și o serie de cuvinte românești, precum „brînza“, „domnule capitan“, „mulțumesc“, „fara copii“, „la dracu“ și Heinrich Böll (1917-1985), care în „Rănirea“ prezintă un episod cu o vătămăniță, când el neavând bani să plătească biletul, îi oferă acesteia o forfecuță pentru care ea se oferă să-i plătească douăzeci de lei, dar îi dă doar zece lei și un bilet de cinci lei.

O antologie interesantă, în care sunt integrate texte despre Iași scrise de-a lungul timpului, atât de autori români cât și străini.

Proză românească în revista „die horen“

Revista trimestrială de literatură, critică și artă „die horen“ (3) este în format relativ mare (23,5/15,5 cm), apare în Hanovra și este editată de Jürgen Krätzer.

Se cuvine înainte de toate amintit faptul că nr. 235 al revistei, 54 (2009) 3, sub titlul „Pisica halucinogenă“, a fost dedicată literaturii române, prezenți fiind cu proză Petru Cimpoeșu, Ioan T. Morar, Lucian Dan Teodorovici, Dan Lungu, Daniel Bănulescu, Ioana Bradea, Cezar Paul Bădescu, Mircea Cărtărescu, Simona Popescu, Cristian Popescu, Iulian Tănase și Nora Iuga, iar cu poezie Ioan Es. Pop, Ion Mureșan, Daniel Bănulescu, Caius Dobrescu, Claudiu Komartin, Teodor Dună, Radu Vancu, Mariana Marin, Simona Popescu, Mugur Grosu, Dan Sociu, T.S. Khasis și Constantin Virgil Bănescu, cu 12 desene de Tudor Jebeleanu din cartea „cincizeci de sonete de mircea cărtărescu cu cincizeci de desene originale de tudor jebeleanu“, pe 183 de pagini ale revistei, din cele 228 de pagini, cât însuma, deci aproape integral.

Iată însă că acum, nr. 269 al revistei, 63 (2018) 1, cu titlul **Răpirea din serai**, număr finanțat de landul Niedersachsen, orașul Hanovra precum și de către Institutul Cultural Român, este dedicat în exclusivitate literaturii române, și anume prozei.

Bogdan-Alexandru Stănescu în prefața sa la carte, arată că s-au ales proze scurte, de sine stătătoare și nu fragmente de roman care oferă doar o

imagine parțială și trunchiată asupra textului.

În revistă sunt incluși 23 de autori cu tot atâtea proze, oscilând între patru și șaisprezece pagini, divizate în următoarele secțiuni: O moralitate oarecum alunecoasă (6), Trebuie să ținem seama că istoria este făcută de oameni (4), Blacks dream (1) – conține 16 desene realizate de Răzvan Luscov, Este complicat (5), Așa se putea încheia povestea (7).

Traducerea textelor este realizată de Ernest Wichner și Georg Aesch.

Autorii antologați sunt tineri. Cea mai tânără este Lavinia Braniște (n. 1983), urmată de Augustin Cupșa (n. 1980) și Alexandru Potcoavă (n.1980), iar decanul de vârstă este Florin Iaru (n. 1954), urmat de Răzvan Petrescu (n. 1956).

În „Trucaje“ Radu Pavel Gheo relatează un episod din vremea lui Ceaușescu, când era la ordinea zilei să se ia curentul și emisiune la televizor era doar două ore, tineretului nerămânându-i decât să savureze filmele porno de la două noaptea de la sărbii.

Cezar Paul-Bădescu este prezent cu textul „Filmul învinge viața“, singurul care nu a fost publicat anterior.

În „Vacanța“ Alexandru Potcoavă relatează o posibilă întâmplare de la Paris, nu lipsită de haz.

Sorin Stoica în „O zi din viața lui Nae Stabiliment“ oferă de toate: o interesantă discuție din tren, urmată de intervențiile prozatorului, pe alocuri, realizând o proză completă pe doar 16 pagini.

Florin Lăzărescu în „Cumătrul Mihai și tovarășul Dumnezeu“ realizează o reușită satiră din vremea lui Ceaușescu (mai ales cuvântarea acestuia) iar convorbirea lui Mihai cu crapul Iliuță ne duce cu gândul la cea a bătrânului pescar al lui Hemingway cu peștele său.

Cu adevărat dramatic este „La cimitir“ de Dan Lungu, care, până la un punct, ne duce cu gândul la schița „Uzina vie“ a lui Alexandru Sahia.

În „Răceala“ de Augustin Cupșa tot despre perioada comunistă este vorba. Un dentist fusese nedreptățit și acum fiul vede actele, aflând cine au fost turnătorii.

O satiră reușită este „Cat Funeral“ de Alex Tocilescu în care suntem duși...în iad, unde de asemenea sunt probleme și lipsuri ca peste tot.

Mobilul acțiunii îl constituie înmormântarea pisicii.

Florin Iaru redă, inspirat, în „O beție cu Jorj“, o beție a unui adolescent din 1968.

Proze de dragoste scriu Ana Maria Sandu („Spre dimineață“) și Lavinia Braniște („O escapadă“).

Lucian Dan Teodorescu prezintă un concediu în Turcia („Scufundări“) iar Bogdan Răileanu în „A găti pentru lesbiene“ are meritul de a oferi o proză din perspectiva unei femei.

Atât Ionuț Chiva („Dragostea mea părăsit când am fost de doisprezece ani“) cât și Marius Chivu (în „Wyoming“) scriu despre copii emancipați.

Tot despre adolescenți, dar din „epoca de aur“, scrie Radu Paraschivescu în „39“.

Veronica D. Niculescu în „Cărămida“ prezintă un avort făcut la modul primitiv, al unei studente din anul trei.

În „Logo“ de Răzvan Petrescu asistăm la confesiunea tatălui bătrân.

Memorabilă, de asemenea, este și proza lui T.O. Bobe, „Răpirea din serai“, care dă, de altfel, titlul antologiei.

Am semnalat că pe alocuri se folosesc cuvinte tari, spre a impriona, mod specific de a reacționa al tineretului de astăzi.

De asemenea, găsim adesea oscilații între seriozitate și joc.

→

O antologie de proză și poezie despre România

Publicarea cărții **Bluesul blocului cu fluiet ciobănesc (4)**, cu subtitlul “România nou povestită” a fost susținută de Institutul pentru cultură germană și istorie sudest-europeană de la Universitatea Ludwig Maximilian din München și sprijinită de delegata federală pentru Cultură și Medii.

Antologia însumează texte în proză sau versuri scrise de douăzeci de autori. Textele, cu o singură excepție, Noémi Kiss, au fost scrise direct în germană.

În antologie sunt incluse proze de Carmen-Francesca Banciu sau Dana Grigorcea, care au publicat fiecare câteva cărți aici, precum de autori germani proveniți din România, Werner Söllner, William Totok, Frieder Schuller sau Franz Hodjak, autori germani care mai trăiesc în România, precum Eginald Schlattner sau Joachim Wittstock, tineri autori din România, cum sunt Mara-Daria Cojocaru, Alexandru Bulucz sau Iris Wolff și, bineînțeles, autori germani, precum: Elke Erb, Uwe Tellkamp, Elmar Schenkel, Jan Konefke, Roland Erb, Tanja Dücker, Jürgen Israel sau Ingo Schulze.

Maria-Daria Cojocaru în „Ce-i mai important la urmă” prezintă o vizită făcută la rude în România, la București, Bistrița și Iași, ba ajunge și la mănăstirea Agapia, apoi la Eforie Sud, pe alocuri presărând o serie de cuvinte românești: „*Taticule draga, te iubesc*”, „*vreau să caut urmele tatălui meu*”, „*Mara are lalele*” etc. De remarcat că impresiile ei sunt punctate din loc în loc în versuri.

Dar, potrivit titlului, ce-i mai important la urmă: „*Un dram de noroc nu strică*” (pag.26)

Carmen-Francesca Banciu în “Polen și diamante” relatează despre un mic dejun copios oferit de Katalyn, care își presimte moartea. Totul e redat prin ochii plini de uimire al copilului. Proza ei este un portret memorabil realizat unei femei.

Dana Grigorcea în „Femei române” include trei texte, dintre care cel mai interesant este primul, „Din viața poetei romance Mara B.”, în care am pute-o recunoaște pe Ana Blandiana, până la un punct...

Roland Erb, Alexandru Bulucz, Werner Söllner, William Totok și Jürgen Israel sunt prezenți cu versuri.

William Totok în „scurta biografie a lui alois simtsik (1878-1946)” folosește cu succes anaphora și procedeul acumulărilor cantitative. Redăm câteva versuri care se repetă ca un refren:

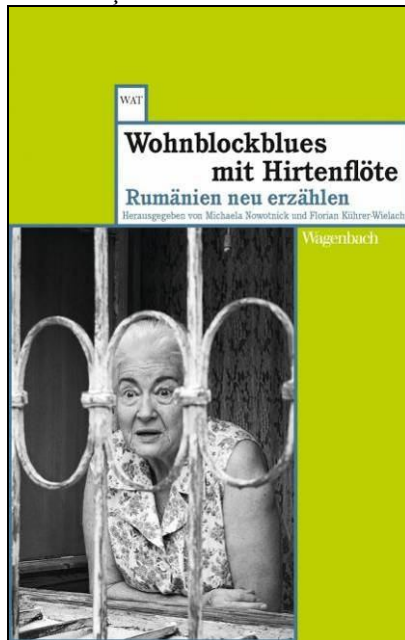
“*alois era sărac*

alois era socialist

alois era un îmbunătățitor al lumii” (pp.147 și 148).

În cealaltă poezie, “Bunica mea”, prezintă succint viața bunicii cu toate greutățile pe care le-a avut.

Franz Hodjak în proza “Vizite” realizează o legătură, prin intermediul personajelor, între cele două țări, România și Germania.

Eginald Schlattner este prezent cu fragmentul “Bolșevicul și baroana” din romanul în curs de apariție “Filigranul hârtiei”, din care reiese că soarta oamenilor este în mâna istoriei, ea îi ridică pe unii sau îi coboară pe alții, așa încât o baroană ajunge să se căsătorească cu un bolșevic.

Joachim Wittstock în “Sanatoriul doctorului Tartler” evocă cu nostalgie o lume revolută.

În fragmentul “Bogdanowska, seara de ajun” din romanul “Dr. Draculescu”, Frieder Schuller relatează despre masacrul a 52.000 de evrei în fosta Bucovină românească, astăzi Ucraina.

Din secvențe este construit textul “Casa zmeului” de Iris Wolff. Ea relatează despre Henny, care rămâne

în țară singură, după ce familia ei plecase în Germania. Are însă prieteni și prietene români și maghiari, cum e de altfel firesc în Transilvania.

Tanja Dücker este prezentă cu proza “Cadoaș de călătorie” iar Noémi Kiss din Ungaria cu textul tradus “Timișoara. Un oraș frumos dacă îl renovăm în cap”.

Elke Erb în “Tema mea România. Între 1979 și 2017” are la bază cartea „Germanii despre originea românilor” a lui Ion Hurdubețiu, apărută în 1977 la editura Kriterion din București.

Memorabil este textul prozatorului Uwe Tellkamp care relatează despre vizitarea Bucureștiului, vizita și discuțiile cu Cărtărescu, despre mănăstirea de la Sinaia, despre Brașov și Sibiu, descrie frumos munții Făgăraș și apogeul îl constituie discuția purtată cu Eginald Schlattner. Titlul este „Ce mundo o miró. Călătorie spre zilele verii”. Prima parte pe țigănește înseamnă „Ce mândră e lumea”...

Elmar Schenkel e prezent cu „Discuții cu Mircea”. Nu e vorba nici despre Mircea cel Bătrân, nici despre Mircea Eliade sau Mircea Dinescu, ori Mircea Cărtărescu, ci despre un moțan cu acest nume, care fusese și în Germania, deci poate relata atât despre o țară cât și despre cealaltă. O proză satirică prin excelență.

Deosebit de interesant este ultimul text, interviul pe care Michaela Nowotnick i-l ia prozatorului Ingo Schulze din care aflăm că acesta a avut rude în România și că la vârsta de 4 ani a fost prima dată acolo.

Găsește că limba română e așa de frumoasă: “*La revedere*”, “*poftiți la masă*”, “*Du-te dracu!*” (p. 234).

După părerea noastră acest interviu și textul lui Uwe Tellkamp ar merita traduse și puse la dispoziția cititorilor români.

Am încheia cu un fragment dintr-un poem de Werner Söllner:

„...*Pe rafturi în spatele tău cuvinte, cuvinte, cuvinte. Vechituri și minuni. Împlinire și gol. Așa de mult ai vorbit și nu ai spus nimic. Nimic despre adevăr, despre greșeală și mai puțin*” (p.104).

Păcat că a fost omis Reiner Kunze cu a sa “Kleine reisesonate” / Mică sonată de călătorie...

O antologie de proză românească contemporană

Cu titlul *Viața ca un blat de tort* (5)ⁱⁱ și cu subtitlul “Proză nouă românească” a apărut recent la editura TRANSIT din Berlin cu sprijinul financiar al Institutului Cultural Român o interesantă antologie de proză românească contemporană.

Editorii cărții sunt trei: Daniela Duca (n. în 1987 în Constanța la Institutul Cultural Român din Berlin), dr. Anke Pfeifer (n. în 1955 în Berlin, autoarea disertației “Picarescul în proza românească a secolului 20”, 1994) și dr. Valeriu Stancu (n. în Corbu la Slatina, lector de română la Universitatea Humboldt din Berlin).

Antologia însumează 14 prozatori români ale căror texte incluse au fost traduse de 16 studenți, (la unele texte au lucrat câte doi), cunosători ai limbii române (pentru unii fiind chiar limba maternă), discutate și corectate cu priejul discuțiilor colective.

Textele au fost selectate din cărți apărute între 2002-2014, majoritatea publicate la editura Polirom din Iași.

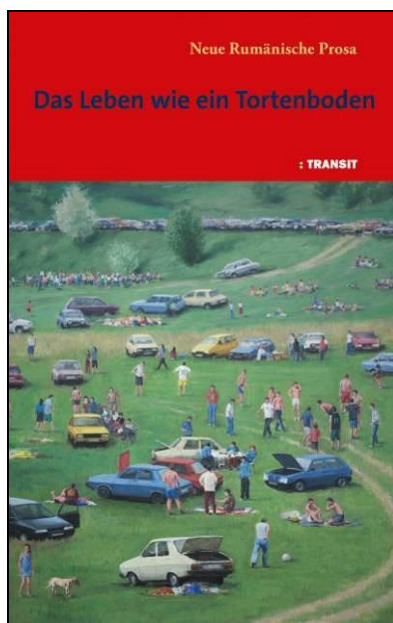
Cea mai tânără autoare antologată este Adina Rosetti (n. în 1979 la Brăila) iar decanul de vârstă este Nora Iuga (n. în 1932 în București).

Textele incluse sunt, cu o excepție, fragmente de roman. Nu ne îndoiim că s-a făcut în prealabil o selecție serioasă din fiecare carte, doar că aceste fragmente nu pot oferi decât o viziune trunchiată, parțială, asupra romanului din care au fost desprinse. Și totuși, s-ar putea ca fragmentul dintr-un roman sau altul să constituie mobilul interesului de a traduce cândva integral cartea...

Titlul antologiei este ales din textul lui Lucian Dan Teodorovici: “...*viața e ca un blat greșit de tort. Se fărâmițează când nici nu te aștepti, se rupe în două. Dar ce este cu crema? Dar cu siropul? Dacă știi să însiropezi bine blatul, dacă îl ungi cu crema potrivită, va fi la urmă un tort gustos. Cu blat greșit, dar totuși gustos...*” (p.10).

Fragmentul din “*Cercul nostru vă prezintă*” e alert scris, inteligent și amuzant totodată. Sunt spicuite trei scene memorabile din cartea sa, care conțin mult dialog și în care se deapănă amintiri.

Textul lui Petru Cimpoieșu “*Femeia traversează strada*” este singurul de sine stătător din antologie, desprins din volumul “*Nouă proze vechi: ficțiuni ilicite*” și este interesant nu atât prin tema abordată, cât mai ales pentru observațiile și comentariile adiacente, cumva în stilul cehului Milan Kundera.

Marta Petreu este prezentă cu un fragment din „*Acasă, pe Câmpia Armagedonului*“, scris la persoana întâi, în central căruia stă mama ardeleană care muncește pe rupte, dar copiilor le oferă puține clipe fericite.

Dan Lungu este prezent cu două texte, “*Douăzecișisase*” și “*Douăzecișisapte*” din romanul “*În iad toate becurile sunt arse*”, primul scris la persoana întâi, al doilea la persoana a treia.

Interesant, proaspăt și alert scris, la persoana întâi, este fragmentul din romanul “*Deadline*” al Adinei Rosetti (adică, pe românește, “*Ultimul termen*”).

Adela Greceanu în fragmentul ales din “*Mireasa cu șosete roșii*”, scris la persoana întâi, inserează un amalgam ciudat de titluri de cântece (p.27).

Ioana Pârvulescu este prezentă cu fragmentul “*Marți, 23 decembrie-Întâmplarea*” desprins din romanul “*Viața începe vineri*” și este comparată de editori în “*Postfața*” antologiei, pe drept, cu Hortensia Papadat-Bengescu. Acțiunea se petrece în 1897 și dacă la ceilalți autori este vorba de calculatoare, celulare și smartfoane, aici, în schimb, este vorba despre “*lampa cu petrol*” (p. 34). În fragmentele alese este inserată și o scrisoare, interesantă rămâne paralela medic-polițist, amintită fiind și moartea artistului Pascaly.

Marin Mălaicu-Hondrari în fragmentul ales din romanul “*Lunetitul*” își duce personajul, pe Constantin, în Spania, ca militar în soldă. Autorul, prin tematică și modul de a scrie, se încurdește mai mult cu romanul occidental: dragoste, despărțire, reîntâlnire, urmărire etc, pe linia romanului picaresc.

Răzvan Rădulescu în fragmentul “*Otto din Ottenburg*” din romanul “*Teodosie cel Mic*”, scris la persoana a treia, prezintă, printre altele, un fel de Nero local care făcea mașini ciudate.

Bine construit este fragmentul “*La lacul pescarilor*” din romanul “*Provizorat*” al Gabrielei Adameșteanu, în care apar o serie de probleme sociale de dinainte de ‘89: ciubucul, turnătoră, arestarea legionarilor, interzicerea ascultării postului de radio “*Europa liberă*”.

În ce privește achiziționarea unei mașini, existau două posibilități: Dacia 1100 (nu “*110*”-p. 113) sau Skoda.

Și totuși, pentru eroii ei erau încă vremuri bune: “...*mâncau împreună salam de Sibiu și fileu afumat cu pâine...*” (p. 116).

Nora Iuga este prezentă cu un fragment din romanul “*Harald și luna verde*”, titlul fiind de fapt, cel al unui spectacol de balet. Proza este inspirată din lumea artiștilor, mai exact a balerinilor, securitatea fiind cea care, intransigentă, nu iartă pe nimeni...

Corina Sabău în fragmentul din romanul “*Blocul 29, apartamentul 1*” inserează, la persoana întâi, amintiri din copilărie.

Ovidiu Nimigean în fragmentul “*Irigator*” din romanul “*Rădăcia de bucsău*” este prezent cu o proză realistă, naturalistă pe alocuri, care se desfășoară în paralel pe două planuri.

Din romanul “*Cum să faci primul milion*” al lui Bogdan Costin este inserat un fragment în central căruia stau, după cum era de așteptat, probleme financiare, dorința de îmbogățire rapidă și fără muncă – problemă abordată de altfel în “*Postfață*” de către cei trei editori ai cărții.

În afară de Gabriela Adameșteanu, Nora Iuga, Dan Lungu și Lucian Dan Teodorovici, din creația celorlalți nu s-a tradus până în prezent în germană. Să sperăm însă că se va face de acum înainte...

¹ Markus Bauer (Hg.): **MOLDAU / MOLDOVA**, Wieser Verlag, Klagenfurt/Celovec, 2018, 296 p.

² Markus Bauer (Hr.): **IAȘI / JASSY**, Wieser Verlag, Klagenfurt/Celovec, 2018, 266 p.

³ **Die Entführung aus dem Serail. Rumänische Erzählungen aus dem letzten Jahrhundert** in „die horen“. Zeitschrift für Literatur, Kunst und Kritik, Ausgabe 269, 2018, 219 p.

⁴ Michael Nowotnick und Florian Kührer-Wielach (Hg.): **Wohnblockblues mit Hirtenflöte**. Rumänien neu erzählen. Verlag Klaus Wagenbach, Berlin, 2018, 240 p.

⁵ Daniela Duca, Anke Pfeifer und Valeriu Stancu (Hrg.): **Das Leben wie ein Tortenboden**. Neue Rumänische Prosa, TRANSIT Buchverlag, Berlin, 2018, 240 p.

MIHAIL DIACONESCU

TENDINȚA SPIRITUALĂ ÎN CULTURA ROMÂNĂ DE AZI (VII)

- Și eu sunt convinsă de acest fapt. Aș dori însă ca D-Voastră să amintiți și de alți poeți care se înscriu cu creațiile lor în această tendință!

- Ei sunt mulți... Poezia lor seamănă ca atmosferă și orientare tematică, fără să se confunde... Mă gândesc, bineînțeles, la poeți ca Maica Teodosia (Zorica Lațcu), Paul Aretzu (care este și un critic literar de mare autoritate), Horia Bădescu (splendorile poeziei sale fac casă bună cu eseurile teoretice pe teme literare, estetice și civice pe care le publică), Paula Romanescu, Grigore Vieru, un mare clasic al literaturii române, și la mulți alții, ale căror opere ar trebui analizate pe larg, înțelese mai bine și prezentate într-o necesară sinteză ca participante la curentul spiritualist din cultura română de azi.

- Oare cine va scrie această sinteză?

- Nu știu... Constat însă cu mare tristețe că ea lipsește din cultura română de azi... Dacă eu aș lucra la o astfel de sinteză aș acorda neapărat o atenție specială poetului Horia Bădescu, pentru care am o admirație profundă și un respect deosebit.

- Vă rog să argumentați această admirație și acest respect!

- Toate creațiile lirice ale lui Horia Bădescu au o evidentă orientare spiritualistă, patriotică și tradiționalistă. Ca și Ioan Alexandru și Nicolae Băciuț, evocatori lirici ai Luminii necreate, ai credinței noastre și ai valorilor patriei, Horia Bădescu și-a conceput poezia ca act participativ la evoluția spirituală a lumii, ca iubire și ca aspirație spre armonie.

„Căci ce altceva, scrie poetul Horia Bădescu, care s-a afirmat și ca un estetician susținut de mari elanuri speculative, este poezia decât neostenita încercare, nu de a descifra taina lumii, ci de a ne face să o trăim și, trăind-o, să ne-o revelăm întru Ființă, iar a revela întru Ființă înseamnă a revela întru iubire. Întru iubire înțeală ca izvor de armonie, ca extaz al aflării de sine în Sinea divină a contopirii și pierderii fericite în aceasta. Fiindcă iubirea spirituală - și poezia exprimă, în ceea ce are ea

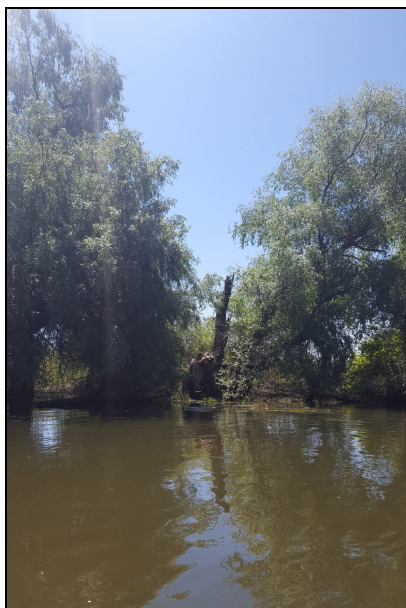
mai profund, o asemenea iubire - nu este altceva decât dăruire fără rezerve, ferveare aneantizatoare, aspirație spre contopirea golită de dorință, abandon purificator și împlinitor. Poetic vorbind este imn și rugăciune. Este adorație, cum spune Hölderlin” (Vezi Horia Bădescu, *Dacă Orfeu*, Editura Limes, Florești, jud. Cluj, 2015, pag. 8).

- Ceea ce Horia Bădescu afirmă este profund și emoționant. Este foarte frumos spus.

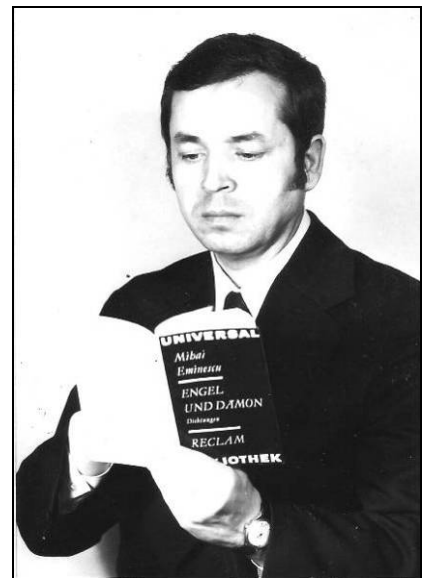
- La cele afirmate de Horia Bădescu în *Dacă Orfeu* este necesar să adugăm constatarea că forța revelatoare și excepționala putere de atracție a versurilor sale își au sursa în arta cu care el exprimă liric neliniștea ființei și aspirația noastră spre ilimitat și etern.

Faptul că el se înscrie, ca și Ioan Alexandru și Nicolae Băciuț, în tendința spiritualistă din cultura română de azi este semnificativ nu numai din punct de vedere literar. Cei mai importanți creatori, cei mai ascultați în agora, cei mai iubiți ilustrează actuala tendință spiritualistă în artă.

Când Horia Bădescu scrie că „a revela întru Ființă înseamnă a revela întru iubire. Întru iubire înțeală ca izvor de armonie, ca extaz al aflării de sine în Sinea divină, al contopirii și pierderii fericite în aceasta” ne aflăm nu numai pe tărâmul unei înțelegeri profunde a artei poetice, în general, și al creației lirice, în special, ci și al teologiei dogmatice ortodoxe.

Delta Dunării, “În tăietura cerului”

Când spunem aceste cuvinte nu uităm că în *Întâia epistolă sobornicească a Sfântului Apostol Ioan* găsim cuvintele: „Dumnezeu este iubire” (I, Ioan 4, 8). Găsim, de asemenea, îndemnul „Să ne iubim unii pe alții, pentru că iubirea este de la Dumnezeu și tot cel ce iubește este născut din Dumnezeu și-L cunoaște pe Dumnezeu”.

Psalmistul strigă patetic: „Iubi-Te-voi, Doamne, vârtutea mea” (Ps. 17, 1). Iar în altă parte tot psalmistul afirmă: „Doamne, iubit-am frumusețea casei tale și locul unde sălășluiește slava Ta” (Ps. 25, 8).

Mântuitorul le spune oamenilor de pretutindeni, pentru care S-a jertfit: „Așa cum m-a iubit pe Mine Tatăl, tot așa v-am iubit și Eu pe voi; rămâneți întru iubirea Mea!” (Ioan 15, 9).

Sfântul Apostol Pavel scire în *Epistola către romani* că nimeni și nimic nu va putea „să ne despartă de iubirea lui Dumnezeu cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru” (Rom. 8, 39).

Faptul că Horia Bădescu afirmă rostul poeziei „ca imn și rugăciune”, ca mod de a trăi întru taină și trăind-o „să ne-o revelăm întru ființă” ne îndeamnă să ne gândim la Ioan Alexandru și Nicolae Băciuț, dar, mai ales, la modelul sublim al creațiilor lirice pe care Sfântul Simeon Noul Teolog le-a adunat în culegerea *Imnele dragostei dumnezeiești*.

Ne mai îndeamnă să ne gândim și la marii poeți de la *Gândirea* în frunte cu Nichifor Crainic, mentorul revistei.

R. SUBȚIRELU

(XIV)

Toate aceste elemente atât de diferite au fost sintetizate prin experiența de viață a românilor și au format treptat o identitate puternică de grup, numită românească, dar care este și europeană în același timp.

Românii au și experiența alterității, trăind de multe secole alături de maghiari, sași, secui, șvabi, evrei, armeni, greci etc. Aceasta i-a făcut, dincolo de momentele tensionate, să-i respecte pe ceilalți, să le accepte valorile și tradițiile, calitățile și defectele.

Românii au învățat, mai ales în ultimele decenii, că nu sunt singuri, că nu au suferit numai ei, că nu au doar ei dreptate, că nu sunt doar victime ale istoriei și că trăiesc într-un concert de națiuni, etnii și regiuni numit Europa. Oscilând secole la rând între Occidentul latin, catolic și protestant și Orientul bizantino-slav și ortodox, românii și-au făurit civilizația și cultura lor modernă cu privirea spre Europa Centrală și Vestică. De acolo și-au luat modelele recente de progres, care sunt pe cale să le asigure nu doar perpetuarea, ci și prosperitatea.

Istoria oferă explicații pentru toate fenomenele prezentului (fiindcă nimic din ceea ce se petrece acum, sub ochii noștri, nu e fără rădăcini), fiind nevoie doar de specialiști capabili să reconstituie trecutul și să tragă concluzii adecvate. Natural, trecutul nu poate fi refăcut niciodată în plinitudinea sa (de aceea, istoricul ajunge la adevăruri relative), dar aceasta nu dă nimănui dreptul să elaboreze „teorii” fantastice despre români. Românii sunt un popor european obișnuit, cu o istorie normală, care poate și trebuie să fie cunoscută, iar înscrierea lor între popoarele romanice, în urma romanizării Daciei și a etnogenezei, petrecute la fel ca în cazul tuturor popoarelor surori, nu poate fi pusă sub semnul îndoielii și niciun specialist autentic nu o face.

Cu o veche și intensă conștiință europeană, românii învață

azi să fie și cetățeni europeni, cu drepturi și îndatoriri, egali cu ceilalți, dar și diferiți, adică specifici. Nu este simplu, dar merită încercat, în numele viitorului, al copiilor noștri, altfel spus al noii Europe.

Marea Unire și Sărbătoarea Națională

Românii sunt un popor ca toate popoarele de pe lumea aceasta și au un stat ca toate statele, cu bune și cu rele. Nu cred că românii și România sunt „altfel” în sens rău, ci „la fel”, cu particularități, firește, fiindcă identități perfecte nu există decât în teorie. Istoria românilor ca popor constituit se derulează de mai bine de un mileniu, ca și istoria celorlalte popoare romanice și nu numai. Nu a fost o istorie imaculată și idilică, dar nici oribilă și plină de dezastre. În această lungă istorie, românii și-au alcătuit și instituit o serie de simboluri naționale, după criterii similare cu ale vecinilor lor, alături de care și-au trăit viața în succesiunea generațiilor. Aceste simboluri oficiale sunt drapelul, stema, imnul de stat, sărbătoarea națională etc. Asupra celor neoficiale nu zăbovesc.

Unele astfel de simboluri au fost și sunt statornice, altele, schimbătoare. De exemplu, spre deosebire de mai toate popoarele europene, România a avut șase imnuri într-un interval de circa 150 de ani, de când există, de fapt (inițial doar ca nucleu), statul național modern: „Marș triumfal și primirea steagului și a Măriei Sale Prințul Domnitor” (1862-1884), „Trăiască Regele” (1884-1948), „Zdrobite cătușe” (1948-1953), „Te slăvim, Românie!” (1953-1977), „Trei culori” (1977-1989) și „Deșteaptă-te, române!” (1989-prezent). Poate că dacă țara aceasta avea o existență multiseclară sau milenară în granițele sale actuale, precum Franța, de exemplu, românii și-ar fi schimbat imnul de mai multe ori. Se aud deja voci, prea grăbite, care pretind că imnul actual nu mai este potrivit cu vremea, ba deoarece nu are ritm de marș, ba fiindcă este prea lent și trist, ba pentru că versurile poeziei „Un răsunset” de Andrei Mureșanu (Mureșianu) exprimă sentimente de la 1848-1849. Se aud toate acestea, deși se știe bine

că melodia poate fi armonizată ritmată după exigențe sau că versurile și cântecul i-au însuflețit pe români mereu, inclusiv în timpurile recente, din decembrie 1989 până în noiembrie 2015. Pentru comparație, să ne gândim că „La Marseillaise” – compusă de Claude Joseph Rouget de Lisle în 1792 – este imn național al Franței (cu anumite întreruperi, e drept) din 1795 și că francezii freamătă la sunetul și versurile ei, fără gânduri de schimbare. Nici Franța nu mai trăiește în mileniul al treilea „tirania” amenințării austriece de la 1792, dar a rămas sensibilă la toate „tiraniile” care au urmat și pe care le-a combătut. La fel, „deșteptarea” românilor nu se referă doar la libertatea cucerită la 1848-1849, ci la toate libertățile amenințate mereu, dar unii dintre acești români cârtesc, din moment ce tot s-a dat liber la cârteală. Schimbarea deasă a imnului național a creat pentru România situații penibile, la olimpiade sau cu ocazia altor evenimente solemne, când s-a cântat alt imn decât cel în vigoare.

Cu Ziua Națională nu a fost chiar la fel, dar nu suntem nici departe. Doar data de 10 mai a fost ceva mai statornică, altminteri, sub comunism, ne-am bălbăit destul, celebrând „muncitorește”, în chip internațional și național, ba 7 noiembrie, ba 1 mai, ba 23 august, separat, câte două ori chiar pe toate trei, cu accente diferite. În 17-25 decembrie 1989 și chiar mai târziu, până prin martie-aprilie 1990, când unii dintre noi – mai ales în Transilvania – am simțit că era în pericol însuși edificiul național, clădit cu mari sacrificii între 1859 și 1918, s-a dezvoltat organic în sufletele românilor ideea fixării sărbătorii naționale la 1 Decembrie.

Acad. IOAN AUREL POP

La „Majoratul” României Din învățăturile preotului Morușca Matei (1890-1979), către nepotul său

- Tot mai vrei ceva, nepoate? Lasă lingușeala, mai bine șterge sticla de lampă, pune-i petrol, curăță-i fitilul și adaugă lemne pe foc, măi, „linguriță”! Pe când mă întorc de la vecernie s-avem căldură și lumină, că-i mare sărbătoare!

- Sărut mâna, așa o să fac! Dar te rog, Moșule Matei, când te-ntorci, să-mi mai spui de la Alba!

- De câte ori să-ți povestesc, măi, „nupoate”?

- Ba poate, moșule! Poate să te-asculte nepotul, chiar și de-o sută de ori, că tot nu se satură!

...

- Ei, m-am întors! Dumnezeu să primească sfintele rugăciuni!

- Să primească Dumnezeu!

- Atunci, la Alba, „ne-am împlinit”. Când se-nalță din ideal, împlinirea ți se furizează în suflet, ca fumul smirnei din cădelnița dreptății.

Unul din cele mai înălțătoare momente ale vieții mele s-a petrecut pe 1 Decembrie 1918, când Pronia și alegătorii m-au învrednicit să merg la Ierusalimul românilor, să votez Rezoluțiunea, alături de ceilalți 1227 de delegați, să consfințim pe vecie Unirea noastră cu România. Atunci, Țara și-a serbat „Majoratul”.

Cu 12 ani înainte respirasem aerul libertății în Regatul de dincolo de Carpați, împreună cu părinții și cei cinci frați. Trecând fruntariile vremelnice, mi-am întărit credința, sădită-n glia familiei, că am crescut din aceeași tulpină cu cei de peste munți.

Ruga pentru Unire, murmurată de preoți din moși - strămoși, cu îndelungă răbdare și neclintită credință în Atotțiitorul, ne-a adus dreptatea la ceasul convenit, ceas ce m-a purtat și pe mine în inima Sărbătorii celei Mari a Neamului.

Bunăvoința divină și ruga din Ceruri a străbunilor m-au închinat ca delegat la Marea Adunare de la Alba. Poate moșu' Matei, preotul al cărui nume îl port, m-a vegheat din Înalturi. Da, tot Matei îl chema și pe bunicul meu, din Cristești. Sau poate sorții m-au ales la întâmplare dintre

toți vrednicii preoți și învățători din împrejurimi. Așa că nu mă întreb de ce tocmai tânărul învățător fusese ales. Trebuia să mă port la înălțimea demnității primite!

Pe 22 noiembrie 1918 am completat și semnat credenționalele pentru mai multe cercuri electorale, printre care și cel numit „reuniunea învățătorilor greco-ortodocși din Abrud”. Formularele ne veniseră scrise deja, eu doar completam numele, localitatea și cercul electoral, apoi semnam, ca secretar și dădeam spre semnare președintelui. Așa se face că, pe credenționalul meu, vei vedea același scris sus, la nume, ca și jos, la semnătura secretarului.

- Cum ai ajuns de la Presaca la Alba, bunicule?

- Cu o zi înainte, în straie de sărbătoare, am plecat cu Mocănița, coborând pe Valea Ampoiului, iar prin gări, la Metes, Ampoița, Șard, Ighiu, oamenii ne întâmpinau cu steaguri tricolore și cântece patriotice. De o vârstă cu mine, Mocănița ne-a dus cu alai până în gara din Bălgrad.

- Dar acolo, în Sala Unirii, cum a fost, mai spune-mi!

La intrare mi-au verificat credenționalul, apoi am ajuns în cazinoul, cea mai mare sală din Alba Iulia. Pe peretele din spate trona portretul lui Mihai Viteazu, iar mai jos, tabloul lui Horea, Cloșca și Crișan. Prin bunica ta, Aurelia, născută Nicola, te tragi și tu din neamul lui Horea, cel devenit martir prin crucea de tortură, roata. Îi datorez și lui prezența în Sala Unirii, ca și Crăișorului Iancu, cel ce la Presaca a însuflețit românii, la 1848, să-și apere ogorul și să-și verse jalea purtată în suflet de veacuri.

În cazinoul militar, forfota a încetat când, sub aplauzele noastre, au intrat demnitarii, Goldiș, Pop de Băsești,

Casa în care s-a născut Matei
Morușca la 1890

Cicio Pop și Maniu, așezându-se pe podium, la o masă lungă. Noi, om lângă om, nu încetam să aplaudăm. La ceasul amiezii, Vasile Goldiș a citit Rezoluțiunea pe care am votat-o, iar Iuliu Maniu a explicat hotărârea istorică a Unirii. Au urmat alți oratori, în total opt. După ce am ieșit pe Câmpul lui Horea, în fața mulțimii a vorbit și Episcopul Miron Cristea, ce urma să fie primul patriarh al României Unite.

În așteptare, vreme de vreo oră jumate înainte, povestiserăm între noi, cei din sală, cum am ajuns acolo, de ce lumea însuflețită și îngrijorată se întreba de trupele generalului Mackenzen, aflate la doar 10 kilometri, la Oarda. Știam că suntem apărați doar de gărzi, căci armata română abia ajunsese la Târgu Mureș. Vorbeam de reuniunea din seara trecută, de la hotelul Hungaria, al cărui nume se schimbă în Dacia.

Cu mintea simțurilor am trăit împlinirea Neamului Românesc. De atunci, Carpații ne leagă, nu ne mai despart. Suntem uniți între noi, cum uniți suntem în Hristos prin botez. Venisem acolo nu numai în numele celor ce m-au ales, dar și al bunicului Matei, al tatălui Ioan și al fratelui mai mare, Pompei, ce slujise pe front ca preot ortodox misionar¹³. Pe soția lui, preoteasa Marioara, sora mitropolitului Bălan, o deportaseră, săraca, împreună cu preoteasa Aurelia, mama poetului Octavian Goga, în satul Ruszt, din comitatul Șopron¹⁴. →

RADU ȘERBAN

¹³ Pr. Academician Mircea Păcurariu – „100 de ani de la intrarea României în Primul Război Mondial. Jertfele preoțimii”, Telegraful Român, vineri, 4 noiembrie 2016

¹⁴ Valeriu D. Popovici – Ursu – „O fotografie inedită - Șezătorile organizate de Octavian Goga la Rășinari”, ziarul Națiunea, 7 octombrie 2011. A se vedea și Gheorghe Constantin Nistoroiu – „Martirajul romanilor ardeleni sub unguri”, documentar, martie 2010, <http://roncea.ro/2010/03/20/martirajul-romanilor-ardeleni-sub-unguri-documentar/>

La ieșirea din sală, orașul se îmbrăcase în nea ca într-un giulgiu sfânt.

- Moșule Matei, de ce-l ții pe Iancu pe perete, ca pe o icoană?

- La Presaca, la fel ca în toată Țara Moșilor, oamenii îl țin de sfânt, la fel îl țin și eu de icoană, căci fără jertfa lui nu am fi trăit ceasul Unirii.

- Moșule, ...

- Hai, lingușește-te, zi-mi și „cocoloșule”, cum mă porecliți voi, nepoții!

- Ba nu, Moșule, numai dumneata crezi așa! Dar, spune-mi, eu sunt dac, sau roman?

- După lobul urechii lipit, ești pui de roman, dar după năzdrăvăni, tot dac ai rămas.

- Dar noi de ce ne numim români?

- Nicio altă țară, în afară de România, nu poartă în nume cuvântul „Roma”, căci noi îi moștenim pe romani, cu limba și numele. Noi, moșii, folosim cuvântul latin „fodină”, în loc de mină, căci munții noștri bogăți i-au atras pe romani, să ne aducă vorbele latinești în schimbul aurului. Noi măsurăm pământul în „iugăre”, de la cuvântul latin „Jugerum”. Frații mei poartă și ei nume de romani: Pompei, Silvestru, Aurel, Adrian, și Lucreția.

- Dar în Regat, când ai fost prima oară?

- Cu părinții și frații, am mers, la sfârșitul lui august 1906, cu „Corul Moșilor” din valea Ampoiului¹⁵, alături de preoți, preotese, învățători și alți tineri, la expoziția din București, la sărbătoarea celor 18 veacuri de la cucerirea Daciei de către romani și a 40 de ani de la înscăunarea Regelui Carol I. După ce am trecut frontiera cu trenul pe la Turnu Roșu, nu ne-am mirat să auzim lumea vorbind tot românește, la București, Sinaia, Constanța sau Ploiești, pe unde am poposit. Simțeam că noi, moșii, suntem de-un neam cu ei, regățenii.

La statuia lui Ovidiu din Constanța, unde părinții au depus o coroană de flori împreună cu membrii „Corului”, am înțeles de ce mă numesc „român”.

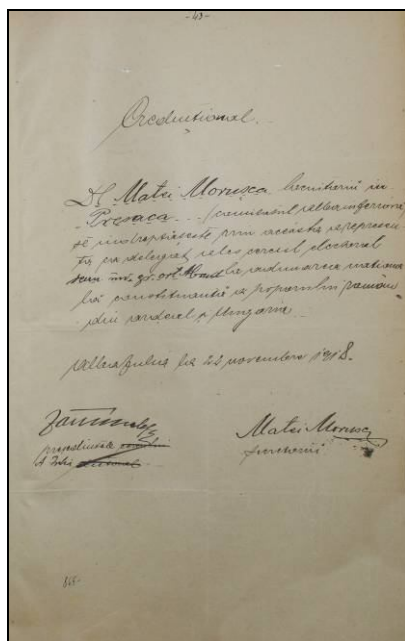
Bucuroși că am văzut România, la întoarcere, ne-am închinat cu toții lui Hristos, iar tata ne-a încredințat că

într-o zi, Bucureștiul va fi și capitala noastră. Știam că, mai devreme sau mai târziu, visul lui se va mplini. În anul 1906, ca adolescent, lucrurile îmi păreau greu de schimbat, însă încrederea în tata mă oțelea. El văzuse de multe ori capitala, Viena, dar ținuse să mergem, împreună, în capitala Regatului, București.

De-ar mai fi trăit tata încă cinci ani, să-și vadă profeția împlinită! A plecat la Domnul în 1913, lăsându-ne moștenire neamul „morușcan”. Numele Morușca vine tot din latină, de la „morus”, adică dud, pomul biblic al lui Zaheu. Frunzele de dud au dat borangicul iilor cu care se înveșmântaseră femeile din „Corul Moșilor”.

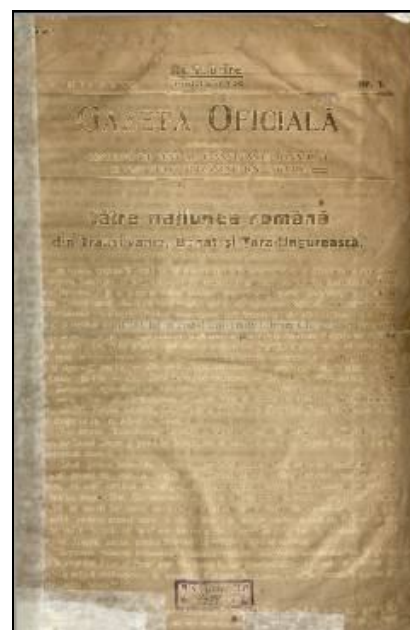
După moartea tatii, înaintea Unirii, când durerea în suflet ne crescuse văzând cum frații ne pier pe front, am trăit mereu cu nădejdea că Atotputernicul ne va face dreptate, în cele din urmă. Eram al doilea absolvent de teologie dintre frați, după Pompei, purtând mai departe tradiția preotească.

După cum vezi, nepoate, acel al 18-lea an al veacului, hărăzise românilor un număr norocos, 18, ca semn de divină ocrotire, de trecere la „Maturitatea Neamului”. Am fost de față la „Majoratul” României. Până și romanitatea noastră intrase în al 18-lea veac. Să mai știi, că pe lista delegaților la Marea Unire eram al optsprezecelea, așa cum apăruse în

Credencial volum II (43) Matei Presaca Ampoiului, Matei Morușca

¹⁵ Vezi și „Cronica parohiei Pâclișa”, Ioana Rustoiu, Vaida Dănilă, Ed. Altip, 2008, paginile...

Gazeta Oficială, 1, din 14 decembrie 1918, cu lista delegaților la Marea Adunare de la Alba Iulia

Gazeta Oficială¹⁶, dacă îi socotim separat pe primii trei corifei de pe listă: Gheorghe Pop de Băsești, Alexandru Vaida Voevod și Iuliu Maniu.

La vârsta maturității, am devenit un neam „Major”! Așa cum Capitolul 18, versetul 18 al Vechiului Testament ne spune de unde ne tragem noi, creștinii, tot așa anul 1918 ne amintește de unde ne tragem noi, românii.

*

Matei Morușca – scurtă notă biografică

Preotul Matei Morușca s-a născut la 1 martie 1890, în familia preotului Ioan și al Aureliei (Nicola), în satul Cristești – Alba.

Absolvent al Gimnaziului din Alba Iulia și al Institutului Teologic din Sibiu, a slujit ca învățător la Presaca Ampoiului, notar la Meteș – Alba și apoi preot paroh și protopop la Iclandul Mare, Mureș.

Fratele său mai mare, Pompei, a fost ales, în 1935, primul episcop al românilor din Statele Unite.

Prin mama sa, Ana, născută Cado, se trage dintr-o altă familie de →

¹⁶ Ioan Străjan, Membrii de drept ai Marii Adunări Naționale de la Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918, extras din Gazeta Oficială, nr. 1-12 și 14-15/1918, fond Direcția Județeană Alba a Arhivelor Naționale, Dacoromania, Nr. 67, 2013

preoți ardeleni, ce duc până la German Popoviciu, paroh în Pâclișa, între 1762 – 1784.

Soția, Aurelia, născută Nicola, își are obârșiile în familia lui Nicola Ursu (Horea).

La 1 Decembrie 1918 a participat ca delegat la Marea Adunare de la Alba Iulia, în calitate sa de preot greco-ortodox, învățător, din Presaca Ampoiului, cu „credențional”, înscris la poziția 21 din lista celor 1228 de delegați, listă publicată în Gazeta Oficială din acea vreme.

În anul 1945 l-a tănuț, în casa parohială din Iceland, pe scriitorul Nichifor Crainic, aflat sub mandat de arestare.

Credenționalul (mandatul) prin care era împuternicit să participe la Marea Adunare de la 1 Decembrie 1918, are o particularitate, aceea că numele, localitatea și cercul electoral erau completate olograf de el însuși. De ce?

Pentru că tocmai el fusese secretarul comisiei emitente, după cum rezultă din semnătura din dreapta jos a documentului.

La Constanța, la 16 ani

Marioara Morușcă, născută Bălan, și preoteasa Aurelia, mama lui Octavian Goga

Mitropolia Ortodoxă Română a Basarabiei

Câteva considerații istorice – trecut, prezent și perspective – 25 de ani de la reactivare...

(V)

10. Câteva date concrete cu privire la încălcările grave ale legislației naționale și internaționale în cazul Mitropoliei Basarabiei

Conform Raportului Internațional al Biroului pentru Democrație, Drepturile Omului și Muncă, SUA, cu privire la Libertatea Religiei anul 2008 - Moldova „Înregistrarea oferă grupurilor religioase statut juridic, care le permite să aibă proprietate, să deschidă conturi bancare, precum și să angajeze personal la serviciu. Comunitățile religioase sau părțile componente ale cultelor religioase înregistrate, nu sunt obligate să se înregistreze la Ministerul Justiției, atât timp cât nu efectuează tranzacții juridice și nu primesc donații ca persoane juridice în condițiile legii. Cultul religios, a cărei parte componentă sunt acestea, trebuie să exercite autoritatea în aceste domenii pentru comunitățile locale neînregistrate. Comunitățile neînregistrate nu pot avea proprietate, nu pot obține autorizații de construcție pentru biserici sau seminarii, nu pot deschide conturi bancare, nu pot angaja personal la serviciu sau să obțină spațiu în cimitirele publice în numele lor”¹⁷. Însă din mai anul 2007 nici o parte componentă a Mitropoliei Basarabiei nu a mai fost admisă în legalitate, în pofida multiplelor cereri în acest sens. Toate aceste cereri au fost și sunt tratate de Ministerul Justiției cu exces de birocrație și fără bună credință. De fiecare dată reprezentanții comunităților locale solicitante din cadrul Mitropoliei Basarabiei s-au conformat pe deplin tuturor cerințelor Ministerului Justiției, însă la fiecare nouă prezentare a setului de acte necesare înregistrării, Ministerul avansa noi și noi cerințe, care, de asemenea au fost acceptate de fiecare dată. Există cazuri în care pachetul de documente a fost refăcut de 7 ori și tot nu a fost acceptat și aprobat de către Ministerul Justiției, care avansa noi și noi

cerințe. Din iunie 1995, Republica Moldova a devenit stat membru al Consiliului European. În avizul său nr. 188 (1995) adresat Comitetului de Miniștri privind admiterea Moldovei în cadrul Consiliului European, Adunarea Parlamentară de la Strasbourg a recunoscut angajamentul de a respecta prevederile legale internaționale pe care le-a contractat cu această ocazie. Printre aceste angajamente, reafirmate înainte de adoptarea Avizului menționat figura și acela de a asigura „o libertate completă a religiei pentru toți cetățenii, fără nici o discriminare” și „o soluție pașnică a conflictului dintre Mitropolia Moldovei și Mitropolia Basarabiei”¹⁸. Mitropolia Basarabiei există *de facto* și *de jure* și acest drept de existență este garantat de Constituția și legile țării, precum și de cadrul juridic internațional în materie, în special de *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, care a fost încălcată de Guvernul Republicii Moldova prin neadmiterea premeditată a intrării în legalitate, timp de 10 ani, a Mitropoliei Basarabiei¹⁹. Prin urmare, dreptul la existență presupune dreptul natural de a avea bunuri. Dar și viceversa: dreptul de a avea bunuri presupune obligatoriu dreptul la existență. Iată de ce devine cât se poate de evident că atunci când Guvernul îi refuză Mitropoliei Basarabiei dreptul de succesiune în sens larg și dreptul de proprietate în înțeles îngust, dorește să-i refuze însuși dreptul la existență, așa cum și Curtea de Apel a Republicii Moldova a observat și a susținut prin Hotărârea sa din 19 august 1997, când a dat →

Material documentar întocmit de Dr. STELIAN GOMBOȘ

¹⁸ <http://cubreacov.wordpress.com/2009/05/02/vlad-cubreacov-cazul-privind-sucesiunea-juridica-a-mitropoliei-basarabiei-1/>

¹⁹ <http://www.bice.md/?cid=22&link=43&sublink=136>

¹⁷ <http://romanian.moldova.usembassy.gov/media/irfr-2008-rom.pdf>

câștig de cauză Mitropoliei Basarabiei²⁰. *Negarea personalității juridice și a dreptului la existență a Mitropoliei Basarabiei și dorința de a o discrimina și de a-i bloca acesteia pe viitor accesul în justiție pentru apărarea bunurilor și patrimoniului său au fost adevăratele scopuri urmărite de cei doi copârâți*, Mitropolia Moldovei (Patriarhia Moscovei) și Guvernul Republicii Moldova, iar acest fapt cade sub incidența mai multor Hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului²¹. Aceasta prevede prin art. 9. 2 că „libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile, nu poate face obiectul altor constrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare într-o societate democratică, pentru securitatea publică, protecția ordinii, a sănătății sau a moralei publice, sau protecția drepturilor și libertăților altuia”²². Mitropolia Basarabiei nu a atentat nici o dată la securitatea publică, protecția ordinii ci invers, faptele atestă că stoparea reactivării ei duce la anumite conflicte nedorite între enoriași.

Fiind vorba de culte, ca entități sociale specifice, divino-umane, Guvernul ar fi trebuit să evite amestecul în astfel de chestiuni, întrucât, Legea despre culte, ca și Constituția Republicii Moldova le recunoaște cultelor, adică bisericilor, dreptul la urmarea tradițiilor și normelor proprii, tradiții și norme care încorporează și dreptul canonic, astfel încât, prin intervenția sa, Statul să nu se facă vinovat de parțialitate, ilegalitate și de generarea inutilă de probleme. Potrivit dreptului canonic, toate înstrăinările făcute fără respectarea condițiilor canonice sunt nule. Pe de altă parte, dacă Mitropolia Moldovei ar fi indicat ca temei al uzurpării drepturilor Mitropoliei Basarabiei la acel moment pretinsa necanonicitate a acesteia, i-ar fi fost amintit onoratei Curți că nu ține de competența Statelor sau Guvernelor acestora să aprecieze canonicitatea sau legalitatea unei sau altei credințe religioase ori Biserici, fapt confirmat din abundență și de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor

Omului²³. Cadrul legislativ național, respectiv Codul civil, articolul 39 prevede că „În caz de fuziune sau divizare a persoanelor juridice patrimoniul (drepturile și obligațiile) trece la noile persoane juridice care au luat naștere.

Dacă o persoană juridică este absorbită de o altă persoană juridică, patrimoniul ei (drepturile și obligațiile) trece la aceasta din urmă. Patrimoniul (drepturile și obligațiile) trece din ziua semnării bilanțului de transmitere, dacă legea ori hotărârea cu privire la reorganizare nu prevede altfel”. Legea Republicii Moldova privind cultele religioase și părțile lor componente nr. 125-XVI din 11/05/2007 nu a suportat nici o modificare în sensul cerut de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei și nici o inițiativă legislativă de modificare nu a fost introdusă în Parlament²⁴. Nici una din cererile parohiilor Mitropoliei Basarabiei nu a fost rezolvată pozitiv după Reuniunea a 997-a (DH) a Comitetului de Miniștri din 6 iunie 2007 și Reuniunea a 1007-a (DH) a Comitetului de Miniștri din 18 octombrie anul 2007, chiar dacă, în conformitate cu noile prevederi, aceste cereri trebuiau a fi rezolvate. *Recunoașterea altor culte*. De la adoptarea Legii despre culte, Guvernul a recunoscut un anumit număr de culte. Pe data de 7 februarie 1993, Guvernul a aprobat statutele Bisericii Mitropoliei Moldovei, afiliată Patriarhiei de la Moscova. La 28 august anul 1995, Guvernul a recunoscut o altă biserică creștin-ortodoxă Eparhia Ortodoxă Rusă de rit vechi din Moldova, afiliată și ea Patriarhiei de la Moscova. La 22 iulie anul 1993, Guvernul a recunoscut “Biserica Adventiștilor de ziua a șaptea” și la 19 iulie anul 1994 a recunoscut “Biserica Adventiștilor de Ziua a Șaptea – Mișcarea de Reformare”. La 9 iunie anul 1994, Guvernul aprobă statutul și a recunoscut “Federația Comunităților Evreiești (religioase)”, în timp ce la 1 septembrie anul 1997, a fost aprobat statutul “Uniunii Comunităților Evreiești mesianici”.

DE LA STUDIUL ISTORIC LA EPOSUL EROIC

(1)

Istoria românilor curge spre MAREA (RE)UNIUNE

“Deschid sfânta carte unde se află înscrisă gloria României, ca să pun înaintea fiilor ei câteva pagini din viața eroică a părinților lor [...] timpuri de credință și de jertfire [...] fie ca aducerea-aminte a acestor timpuri eroice să deștepte în noi sentimentul datorinței ce avem d-a păstra și d-a mări pentru viitorime această prețioasă moștenire” (9p.17)¹. Metafora “deschid sfânta carte” dă gestului caracter de ritual și rugăciune.

Această primă pagină a cărții, care vibrează de un adânc și sincer sentiment patriotic, este profesiunea de credință a lui Bălcescu, care ne cheamă să ne împărtășim din ea.

Jertfirea către patrie e legământul lui Bălcescu. În zilele sfârșitului său (1852) se mărturisește Mariei Cantacuzino care îl vizitează la Hyeres, sudul Franței unde se îngrijea de boală: “La urma urmelor, ce însemnătate are viața mea? Țara noastră să trăiască.”²

Ce a determinat pe istoricul Bălcescu să se oprească asupra lui Mihai Viteazul pentru a-i închina un “poem istoric” (așa avea de gând să-și intituleze cartea). Fără îndoială din dorința de a căuta în trecut o figură simbolică prin care să ilustreze ideea de căpătâi a gândirii și aspirațiilor sale: libertatea și unirea poporului român. Prin faptele sale, voievodul Mihai, supranumit Viteazul, era simbolul acestui ideal în numele căruia a trăit și luptat pașoptistul Nicolae Bălcescu, sfânt și martir al poporului său. Bălcescu nu scrie “Istoria domniei lui Mihai Viteazul”, nici “Cronica Țării Românești sub domnia lui Mihai Viteazu”, ci **Istoria românilor supt Mihai-Voievod Viteazul**. Ideile structurante ale cărții sale despre istoria românilor sunt: libertatea și unitatea națională. *România, român, nație, unitate națională* sunt termeni fundamentali din vocabularul lui Bălcescu.

În urma luptelor purtate mai mult singur împotriva turcilor și văzând intrigile, vicleniile, trădările împotriva sa și a țării, Mihai “se încredință că o nație spre a câștiga și →

IONEL POPA

²⁰ <http://cubreacov.wordpress.com/2009/05/02/vlad-cubreacov-cazul-privind-sucesiunea-juridica-a-mitropoliei-basarabiei-1/>

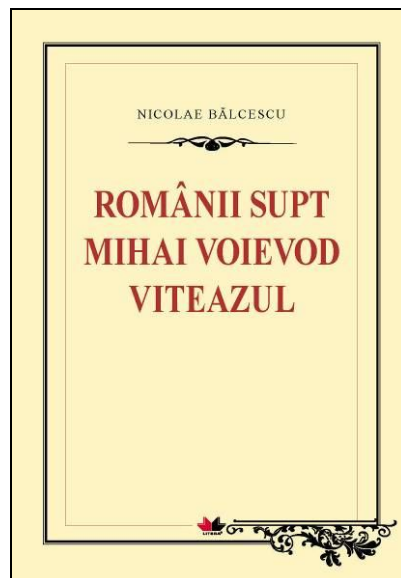
²¹ *Ibidem*.

²² Patriarhia Română, *Op. Cit.*, p. 74.

²³ http://www.scj.ro/decizii_strasbourg.asp

²⁴ http://www.mitropoliabasarabiei.ro/evolutia_dupa_octombrie.html

a-și păstra independența trebuie s-o puie sub ocrotirea puterii sale, iar nu a străinilor, orucât de blând și dulce s-ar arăta” (p.176). Cele trei țări românești erau mereu amninate de expansiunea puterilor vecine: Împărăția turcească, Regatul Ungariei și apoi Viena *Imperială*, “Era dar firesc lucru ca orice voievod din aceste trei țări [ce] se simțea în putere să caute a le uni într-un singur stat și astfel a reînțemeia vechiul regat al Daciei” (p.176), “moștenirea lor părintească”. Bălcescu face distincția necesară între dorința legitimă a domnitorilor noștri de cucerire a teritoriilor românești, de “cucerire” din mintea principilor unguri ai Transilvaniei în numele ideii de Dacie. Din punct de vedere stric istoric, Bălcescu greșea când transferă în evul mediu conceptele de națiune și unitate națională. Totuși, în entuziasmul său revoluționar romantic și idealist greșeala este cu tâlc. Gândirea lui Bălcescu pentru acea epoca sa este în mare măsură realistă, el afirmă: “voievozii români [...] se inspirară din sentimentul național [...]. Naționalitatea deși nu avea atunci acel caracter mintos și ideal [caracter politic – I.P.] ce a dobândit în zilele noastre, dar era mult mai întinsă și mai puternică ca *sentiment* [s.n.—I.P.]. Toți istoricii veacului de mijloc se miră de puterea cu care românii își păstrează obiceiurile romane și sentimentele lor naționale, trăind în mijlocul barbarilor, fără a se amesteca cu dânșii. << Țin ei – zice Tumasî, autor contemporan al lui Mihai-Vodă – de ocară numirea de valah, nevrând a fi chemați altfel decât români, glorificându-se (lăudându-se) că se trag din romani>>” (p.176-177) și scrie Bălcescu mai departe: “marea idee a unității naționale era dar pre acele vremi un *sentiment popular*[s.n. I.P.]. În ochii poporului ea era aceea ce e astăzi un drept și o datorie, singurul mijloc d-a se mântui de supt stăpânirea străinilor, d-a intra în întregimea drepturilor sale naționale și d-a le păstra nevătămate, de băntuirea dușmanilor. Spre a realiza, ce trebuia oare? O sabie românească puternică.” (p.176) Această sabie este Mihai Viteazul. Acum “În capul Țării Românești sta un domn român tânăr, îndrăzneț, ambițios, cu minte înaltă, cu inimă aprinsă pre fapte vitejești, vestit și meșter în războaie. El se

inspiră de sentimentul nației, se aprinse de această idee a regenerației naționale și, cu puternica lui voință, hotărâ a nu pregeta până la moarte întru împlinirea ei” (p.177-178). Iată dară pentru ce Bălcescu încununează pe Mihai cu aureola de mit făcând din el simbol al libertății și unității naționale.

Bălcescu înțește “poema istorică” co o Introducere în care schițează o filosofie romantic-idealistică a istoriei: ideea de progres ca “misie supremă” impusă omenirii de o putere transcendentă, Dumnezeu, imbricând spiritul științific cu mesianismul creștin: “Sunt 18 secolii și jumătate de când Hristos întreprinse a răsturna lumea veche, civilizația păgână, ce reprezenta principiul dinafară, obiectiv, al materiei și al silei, substituind în loc o altă lume, o altă civilizație, întemeiată pe principiul subiectiv, dinlăuntru, pe dezvoltarea absolută a cugetării și al lucrării omenești în timp și spațiu, prin identitatea între esența naturii spirituale a omului și esența naturii divine, el descoperi fiecărui individ legea libertății, a demnității, a moralității și a perfectibilității absolute.” (p.5) Bălcescu amintește pe “învățatul istoric Cantu”, pe Pascal. Progresul e posibil, după exemplul lui Iisus “jertfindu-ne invidia familiei, aceasta patriei, patria omenirii viitorului”(p.5). Fiecare popor are de îndeplinit o misiune pe pământ. “[...] să cercetăm și să întrebăm, scrie Bălcescu, și pe această nație română atât doritoare de viață ce a făcut?” (p.7) Cerându-și drepturile trebuie “ca ea să poată dovedi folosul

ce a adus și poate aduce lumii, trebuie să arate formula înțelegătoare și soțială ce ea reprezentează în marea carte a înțelegerii și a istoriei omenirii. Să aruncăm dar o ochire asupra trecutului acestei nații române și să vedem ce a făcut în cei 18 secolii de când se află statornicită pe pământul său. Această ochire ne va da înțelegerea revoluției ei de față și a revoluțiilor ei viitoare.” (p.7-8) Folosirea unor astfel de ample citate nu mai trebuie motivată. Astfel vom proceda ori de câte ori este nevoie; fragmentarea ori parafrizarea ar deteriora conținutul lor.

În *Introducere* identificăm parametrii istorici și ideologici în care Bălcescu scrie *Istoria românilor...*. Rezumând în cele 7 capitole ale *Introducerii* istoria noastră de la împăratul Traian la Mihai-vodă Viteazul, Bălcescu pune în evidență trei elemente esențiale care definesc istoria noastră, dar și ale gândirii sale istorice: 1. Permanentă luptă pentru apărarea “Daciei” de barbarii și imperiile care ne-au amenințat mereu; 2. Dintre toate țările cucerite de imperiul sultanilor, și n-au fost puține, cele trei țări românești n-au fost transformate în pašalac --- simplă provincie otomană; 3. Transilvania, chir supusă prin puterea armelor, nu și-a pierdut statutul de principat autonom și caracterul românesc, cu toate încercările regilor unguri, apoi, a kaiserilor de la Viena.

În 1850 Bălcescu scrie lui Ion Ghica: “Voi să sfârșesc o scriere asupra lui Mihai Viteazul și să pui piatra de temelie a unității naționale.”³ *Istoria românilor supt Mihai-Vodă Viteazul* a fost scrisă în intervalul ianuarie 1851 noembrie 1852 printr-un efort uimitor. Moartea l-a împiedicat s-o termine, s-a oprit la capitolul XXXIII al Cărții V --- Mirislău. Bălcescu și-a vrut cartea când “poem istoric”, când “povestire”. A izbutit acest lucru fără ca ea să-și piardă caracterul și valoarea de lucrare istorică. În 1877 Alexandru Odobescu publică pentru prima oară Cartea I și II integral și Cartea III parțial în “Revista română”, iar integral în volum în 1878. În finalul “precuvântării” sale, Odobescu scrie: “Noi sperăm și credem că această carte, așa cum este ea va aduce, în împrejurările de față, folos și întărire cugetului național al întregii români.”→

Pe o pagină din manuscris, prezentată de Odobescu, e trecut planul lucrării: “iată [...] împărțirea ce el voia să deie operei sale, scrie Odobescu :

Tomul I: *Introducere. – Cartea I. Libertatea națională (1593- aprilie 1595). – Cartea II. Călugăreni (aprilie1595-dechevrie 1595).* --- *Cartea III. Robirea țaramului (dechevrie1595-aprilie 1599).* --- *Acte adaose.*

Tomul II: *Cartea IV. Unitatea națională (aprilie1599-iulie1600).*--- *Cartea V Mirislău (august 1600-ianuarie 1601).* --- *Cartea VI. Gorăslău (ianuarie1601-septembrie 1601.* --- *Acte adaose.* --- *Lista izvoarelor acestei istorii”.*⁴

Planul pune în lumină structura arhitectonică a cărții. Titlurile “cărților” condensează ideea fundamentală a fiecărui moment fundamental din diagrama epoeică a voievodului erou. Construcția astfel concepută (cărți, capitole numerotate, episoade) dau autorului posibilitatea stăpânirii materiei și pe cea a narării pe mai multe fire de acțiune înfrângând “una din marile dificultăți [...]de a urmări simultan desfășurarea evenimentelor” în locuri diferite⁵ Dincolo de această structură de suprafață, textul are una de adâncime. Există un plan profan de roman, cel al Europei, al lui Sigismund și Andrei Bathori, al împăratului Rudolf II și al “ducăi Maximilian”, al generalului Basta, al lui Malaspina trimisul papal, și unul sacru-mitic al faptelor eroice ale lui Mihai. Existența celor două planuri arată că tehnica basoreliefului nu este doar un procedeu stilistic, ci și unul compozițional și de semantizare.⁶ Cartea lui Bălcescu este și o meditație de sorginte romantico-idealiste asupra Istoriei: “Istoria, contemplată dintr-o dublă perspectivă : perspectiva eroică, aplicată acțiunii semnificative, adică acele acțiuni umane care încorporează și traduc în faptă un principiu transcendent (legea divină sau <<misia>>) constituindu-se astfel în destin, și o perspectivă ironică aplicată acțiunii umane întâmplătoare, liberă de orice determinare transcendentă, desfășurându-se într-un spațiu profan, desacralizat și incapabil să se constituie în destin.”^{6bis}

Rămânând în siajul documentului și a mărturiilor contemporanilor lui Mihai, și

respectând conologia evenimentelor Bălcescu își organizează materia ca un autentic prozator omniprezent și omniscient, trama eposului său amintind tiparul romanesc (cărți/părți, capitole, episoade toate legate într-o succesiune de idei și de logică narativă). Multe din episoade sunt nuclee de virtuale povestiri ori nuvele istorice cu irizări psihologice. Menționăm doar trei bruioane curat narative: popasul la Rucăr a armatei lui Sigismund Bathori (p.105-106); fuga și moartea lui Andrei Bathori (p.269-275) și, o adevărată schiță nuvelistică, cucerirea de către Mihai a “castelului Sân Giorgiu” (p.121-133).Ca un narator omniscient, dar naiv-romantic în ficțiunea sa, la sfârșitul relatării unor bătălii ori anumite alte evenimente, Bălcescu trage concluzii, formulează reproșuri. Iată, spre exemplu, ce scrie autorul la finalul luptei de la “castelul Sân Giorgiu” când Andrei Bathori se întoarce grabnic în Ardeal: “Mult mai bine ar fi făcut el de alegea din oastea sa cei mai buni oșteni [astfel Mihai] ar fi putut în acea iarnă a curăți Bulgaria de tot de turci [...] spre a porni spre Constantinopol. Ce ieșiri minunate n-ar fi putut avea această expediție pe care nepriceperea lui Bathori o stârpi cu totul” (p.134).

Talentul scriitoricesc al lui Bălcescu găsește câmp larg de manifestare în descrierea faptelor de arme ale vestitului voievod. Bătăliile, mari sau mici, sunt evocate printr-o impresionantă narativizare a descrierilor. Componentele tehnice ale acestei narativizări sunt: dilatarea episodului, predominarea elementului cinetic și sonor, prezentarea echipamentului militar, “întocmirea “ și dispunerea trupelor, tensiunea așteptării, notarea aglomerărilor umane (cifrele de oameni, de piese de artilerie devin funcții epice⁶), anumite elemente de stil și retorică, aglutinarea secvențelor. Prin folosirea acestor mijloace se realizează imaginea panoramică a luptei. Epiczarea descrierii luptelor de la Călugăreni, Șelimbăr, Sân Giorgiu etc. are drept rezultat estetic ceea ce se poate numi în termeni muzicali

Eroica

În paranteză fie spus, regizorii noștri de filme care evocă pe Mircea, Ștefan, Țepeș, Mihai, fără doar și poate s-au inspirat și din paginile lui Bălcescu.

Inversări

Cu inima zdrențe și sufletul rupt,
Îmi caut culoarea și-un fulger, să lupt,
Căci zac pe pământ ca un cer doborât,
Sub vălul tristeții cel sur, mohorât.

Pletoasele sălcii pe umeri îmi curg,
Iar zorii se-aruncă năuci în amurg,
Aripile nopții cad frânte și reci,
Prin zilele mele croindu-și poteci.

Prea liniștea-mi surpă tăcerile-n gol,
Și gânduri nebune îmi dau rotogol,
Spărgându-mi în colțuri de vii amintiri
Ecol crăpat al trecutei iubiri.

Și parcă nu-i loc, parcă timpul nu-i timp,
Iar zeii se-ntorc din legende-n Olimp,
E totul invers, pare totul pe dos
Frumosu-i urât și urâtul, frumos,

E totul pe dos, pare totul stălcit
Și tristul prezent în trecut e-ncălcit.

La plus feminin

Grea boală e ura ce cuibul și-l sapă
În cel ce-o primește, crescând-o la sân,
Izvoarele ei otrăvite adapă
O inimă rece și-un suflet hapsan.

Căci simt când furia-n spre mine
pormește,
Ca apele care zăgazuri au frânt.
Din minți năpădite de răul ce crește,
Trimiteți, trimiteți, eu sunt de ne-nfrânt.

Chiar dacă loviți până când se despică
Și duhul, și carnea, de osul trudit,
Îndur orișice, de durere n-am frică,
Demult cu tortura eu sunt înrudit.

Aprindeți cuptoare cu flăcări vrăjmașe,
Să spulbere trupu-mi de sânge și lut,
Căci poate scăpați de porniri ucigașe,
De monștrii ascunși ce tain-au crescut.

Și câinii sălbatici afară să iasă,
Curat să rămână doar focul divin,
Loviți fără milă, de chinuri nu-mi pasă,
Căci rabd suferința la plus feminin.

EMILIA AMARIEI

Asterisc

MIHAI EMINESCU ȘI BASARABIA

Basarabia la 2018.

Ce-i de făcut?

(II)

La Iași, în aceeași gară Nicolina, eram așteptați de corespondenții tuturor posturilor de televiziune. Evident, n-am scăpat prilejul de a informa toată lumea despre abuzurile regimului Voronin împotriva noastră, condamnându-le cu duritate. Spre seara și ministrul nostru de externe, prin titularul de resort, Cristian Diaconescu, a reacționat, avertizând Chișinăul să respecte libera circulație a persoanelor între cele două țări.

După ce am vorbit în fața camerelor de vedere de la toate posturile de televiziune, un grup de 4 – 5 români expulzați, la sugestia mea, ne-am îndreptat spre postul de radio Iași. Nicolae Tomescu, directorul postului, ne-a primit imediat, a dispus oprirea emisiunilor curente, băgându-mă pe mine în direct. Timp de 18 minute am vorbit despre cele întâmplate în Basarabia, neomițând să spun răspicat că tot ce se întâmplă se petrece din cauza mării trădări a Basarabiei de după 1990 a regimului Ion Iliescu. Am rugat autoritățile românești să reacționeze. M-am lungit, dar trebuia să explic.

Așadar, ca să-l citez pe militarul moldovean de la Ungheni, „Ștefan cel Mare n-a fost domn la România!!!”, ci la Moldova. Adică, voia să ne zică soldatul cel mititel, una este Moldova și alta e România! Diferite! Străine una de alta! Scopul Moscovei de a îndoctrina pe românii basarabeni a fost parțial atins. Dar nu pe vecie. În timp, numărul celor care vor unirea cu România va crește. Iar când vor depăși 50%, nimeni și nimic nu va putea opri reunificarea. În acest sens am fost eu la est de Prut de zeci de ori. La Chișinău, Soroca, Bălți, Drochia, Orhei, Răzeni și alte localități. Am dăruit cărțile mele. Am ținut discursuri la studenți și elevi. I-am rugat să aibă curajul de a privi spre Vest și nu spre Est ca părinții lor, căci suntem una și aceeași mare seminiție traco-latină.

A doua întâmplare, datează din mai 2012, când, director al Casei Corpului Didactic Botoșani fiind, am condus o delegație la Chișinău, unde am stat 3 zile și 3 nopți. Am vizitat facultatea de Istorie din Chișinău și câteva licee extraordinare precum „Iulia Hașdeu”, „Alexandru cel Bun”, „Mihai Viteazul” din același oraș.

Vizita noastră se încadra într-un șir succesiv de activități comune Botoșani

– Chișinău și Chișinău – Botoșani, ca urmare a semnării unui protocol de colaborare transfrontalieră între C.C.D. Botoșani și Direcția Generală pentru Învățământ și Sport din Chișinău. Protocolul l-am semnat personal la Chișinău, în noiembrie 2010, împreună cu Tatiana Tvertohleb, având o valabilitate de 5 ani. M-am folosit de acest document pentru a invita în România, între anii 2011 – 2012, zeci de cadre didactice din Republica Moldova, care altfel erau obligate să obțină viza pentru a vizita România. La C.C.D. Botoșani, cadrele didactice din Chișinău au beneficiat de stagii de instruire profesională, efectuată de specialiștii de marcă ai instituției, între care numesc pe Cristina Manolache, Isabela Cantemir, Daniela Biolan, Alin Șeucaliuc. Să revin la vizita din mai 2012 la Chișinău.

Cum spuneam, am vizitat la Chișinău în mai 2012 trei mari licee și o școală profesională de fete. Liceele le-am numit. Amintesc primirea extraordinară făcută delegației noastre de conducerea liceului „Alexandru cel Bun”, unde am fost întâmpinați cu pâine și sare la intrare ca niște oaspeți de seamă. La fel de bine am fost întâmpinați și la celelalte două licee. Liceul „Alexandru cel Bun” fusese construit din inițiativa primului ministru de atunci, Vlad Filat (acum în închisoare), la marginea Chișinăului, nu departe de aeroport.

La liceul „Iulia Hașdeu” ni s-a oferit un spectacol de gală oferit de elevi ai instituției, cântece și nelipsite și inutilele versuri de diferiți autori. Spectacolul a durat vreo trei ore. Eu am stat vreo oră, căci aveam programată o emisiune la radio „Vocea Basarabiei” cu Eugenia Bulat-Săhârneanu. După emisiune, am revenit la liceul „Iulia Hașdeu”, tocmai când spectacolul, inutil și demodat, se încheia.

La masa oferită de gazde, adică de conducerea liceului „Iulia Hașdeu”, s-au ținut scurte cuvântări. Directoarea liceului de care vorbesc n-a ezitat să ne

atragă atenția că, suntem bineveniți la ei, în „Republică”, dar că prietenia e prietenie, neamurile sunt neamuri, dar fiecare să fie stăpân la el acasă. Am înțeles bine ce vrea să spună tovarășa al cărui nume l-am uitat, și, mai ales, pentru cine și care cauză bate inima ei. În declarația mea, am precizat că mă bucur să văd că moldovenii vor să fie stăpâni la ei acasă. Numai că, am subliniat eu cu calm, am mari îndoieli că ei, moldovenii, sunt stăpâni la ei în „republică”! Și că, mai degrabă rușii și rusofonii joacă nestingheriți cazaciocul pe masă la ei, la Chișinău! „De altfel”, am zis eu fără a o menaja pe tovarășa directoare, „România nu are de gând să trimită tancurile la est de Prut, niciodată. Fiți stăpâni la voi acasă. Dar nu în declarații, ci cu adevărat”. Directoarea în cauză mi-a aruncat o privire rea, dar a tăcut.

Așadar, la 100 de ani de la unirea din 1918, Basarabia este foarte departe de a se gândi la unirea cu România. Nu am de gând să fac trimitere la acel eveniment, din 1918, căci a devenit deja obositor și exasperant ca, după atâta vreme, să nu avem alt reper istoric cu semnificații istorice majore în legătură cu Basarabia.

Marele avantaj pe care îl are România în ochii cetățenilor din Republica Moldova, indiferent de origine etnică, este că a devenit de ani buni stat membru U.E. Aceasta ar putea fi magnetul, motivația care ar putea grăbi unirea Republicii Moldova cu România: intrarea rapidă și fără prea mari eforturi în federația europeană dacă se unesc cu noi.

Va permite Rusia să se petreacă acest fapt? Iată întrebarea! Rusia să-și ia acasă Transnistria, dacă o lasă Ucraina, și să-și vadă de marile ei probleme care cu timpul se vor acutiza. Pentru că, o știi din studierea Istoriei: niciodată în derularea sa milenară, în Istorie, vrea mare putere, fie ea din antichitate sau epoca modernă, nu a scăpat fără a fi pedepsită pentru crimele și fărâdelegile comise. Or, în această privință, de departe, Rusia se afla în fruntea tuturor imperiilor care au disprețuit viața și libertatea unui număr foarte mare de popoare și națiuni.

Iar când cineva, fie el și buricul pământului, așa cum se crede Rusia, își așează existența pe un șir infinit de crime și genocide, judecata, pedeapsa, hai să-i zicem divină, chiar dacă întârzie, nu va putea fi ocolită.

De luat aminte! Numărătoarea inversă pentru Rusia a început...!

GICU MANOLE

Drum la Cernăuți,

în anul Centenarului Marii Uniri

(I)

Drum printre Obcini

Dovedesc plecarea în 12 mai, la orele 10.30 de la Autogara Voiajor, din Târgu-Mureș. Suntem câțiva oameni în autobuzul gol ca o conservă. Drumul spre Suceava e estimat să dureze 8 ore. Încetuc, printre dealuri cu arhitectura românească a fânului din viitor, simt cum, în sfârșit, după ce mi se descarcă de tot telefonul mobil, pot *privi*. Peisajul e splendid, lăfăit în fața mea cu o voluptate greu de descris, în ciuda geamului murdar, cu solzi. Bistrița. Vatra Dornei. Gura Humorului. Orașele par goale, aerisite, dar pline de liniștea binefăcătoare tot mai greu de găsit și la care tânjim îndelung. Șoferul are aerul reținut, dar amabil (probabil e învățat și a văzut multe). La Vatra Dornei coboară un om foarte sărac, încotoșmănit în plăsoaie, pe jumătate beat, pe jumătate trist. Nu știu de ce, dar am impresia că șoferul l-a dus pe jumătate din suma biletului, de milă. Coboară direct într-o casă care stă într-o rână, unde îl așteaptă o familie numeroasă și ca vai de ea. După ce ajung la Suceava, trag la Continental și, prin amabilitatea fiicei autorului (venită de la Paris), văd *Proștii sub clar de lună* (în premieră, în regia Ancăi Bradu) în debutul ediției de anul acesta a *Festivalului Matei Vișniec* de la *Teatrul Municipal Matei Vișniec* (Merită din plin Matei această onoare pe care nu știu să o mai fi avut, în timpul vieții, un dramaturg român la el în țară!). Piesa e bine jucată și regizorul a făcut tot ce a putut ca să îi reducă din *datare*. Mă învârt prin centru, pe la casele de schimb. Nimeni nu are grivne să îmi vândă. Nici măcar bișnițarii din piață. Toți mă privesc de parcă Ucraina ar fi o țară îndepărtată sau nici nu ar fi o țară, ci un compromis istoric. Poate că este, poate că logica lor e bună, iar a mea e strictă, geopolitică. Lentoarea privirii lor nu știu dacă are treabă cu sărăcia sau cu stagnarea. Probabil, cu ambele. Mă urc a doua zi în autobuzul care mă duce la Cernăuți, un autobuz vechi, sovietic, răpănos și murdar. Șoferul, un ucrainean mic, îndesat, cu mustață tipică, îmi dă semne că nu e român. Îi vorbesc clar și lent în română. Nu mă clintesc. Îmi

pune bagajul (burdușit de cărți) în pânțelele mașinii, îmi ia 30 de lei și îmi cere numele, pe care îl trece într-un tabel. Mi se pare un abuz, dar, într-o lume încă nedezechetată de sovietism, aceste reflexe par a fi normale. Reușesc să comunic cu el, deși e deosebit de iritat că sunt român. Vorbește o română de graniță (o română de margine, aș vrea să zic, dar mă abțin). Eu vreau să intru în țara mea, care între timp a devenit a lui. Îi cer să îmi schimbe 10 lei, ca să am bani măcar de un bilet de troleu. Îmi dă 70 de grivne, în bancnote mici, îndesate ca și el. Înaintăm prin ceturile Țării de Sus a Moldovei, pe care unii au numit-o impropriu Bucovina, așa cum, atunci când furi un copil, îi schimbi numele sau, când furi o mașină, îi schimbi plăcuțele de înmatriculare, ca să i se piardă urma în istoriografie și, *deci*, în istorie. Tragedia e, totuși, mult prea grea ca să poată suporta astfel de comparații... Am în telefon afișul evenimentelor pregătite la Cernăuți: conferința de la Universitate (despre Eugen Ionescu) și cea de la *Centrul Cultural Român Eudoxiu Hurmuzachi* (despre Ioan Alexandru), menită a prefața lansarea cărților mele. Nu îl urc pe facebook decât după ce trec granița. Ca să nu am surprize și să ajung fără cărți.

Vama de la Siret

Ne apropiem de vamă cu autobuzul, care scârțâie din toate încheieturile. Pașapoartele ne sunt verificate, șoferul se uită la poze înaintea vameșului. Intră cei doi vameși, iau pașapoartele și dispar cu ele. Aș dispărea și eu, vorba unui vers al lui Adrian Păunescu, cu *granița-n desagi*. Revine doar unul dintre ei, după vreo zece minute, lasă pașapoartele și pleacă. La 15 oameni care suntem în autobuz, 5 pașapoarte sunt românești. Unii dintre cei care își recuperează pașapoartele ucrainiene vorbesc între ei în ucraineană și, după pauze lungi, izbucnesc (cu aceiași interlocutori) în română. E o română frumoasă, ușor nevorbită, prin ritm, dar fără accent. Nu am mai auzit de multă vreme o română atât de limpede. Probabil, cu cât nedreptatea ocupantului vremelnice apasă mai tare, cu atât, în formă creștină, limba se filtrează isihast. Privesc chipurile oamenilor din această rată jalnică, iar unora li se văd trăsăturile nobile. Ucrainenii sunt, în general, mici și

îndesați, iar femeile tinere sunt frumoase, zvelte și destul de lipsite de personalitate. Cel puțin aceasta e prima impresie, după câțiva oameni văzuți. Plecăm. Urmează următoarea vamă. Mai așteptăm puțin. Nu am luat multe cărți cu mine, de teama să nu îmi fie confiscate, mai ales că două din trei au pe pagina de gardă simbolurile României Mari, ale României firești. Trecem frontiera și înaintăm prin peisajul neschimbat. El devine *altul* abia când întâlnim clădiri pe care inscripțiile sunt cu alfabet chirilic. E interesant cum peisajul se schimbă nu atât prin faptul că apar zone locuite, clădiri în devălmășie, ci prin faptul că limba nu mai e a ta și, cu atât mai mult, nici alfabetul. Ceața se ridică încet-încet și ne apropiem de Cernăuți mai repede decât mă așteptam. Începe o ploaie mărunță, dar senină. Îmi amintesc versurile lui Eminescu:

Și era ploaie cu senin

Senin cu ploaie,

Salcâmi ramurile-nclin

Și le îndoiaie.

E cea mai frumoasă stare în care puteam ajunge în Țara de Sus a Moldovei...

Strada Domnească

Odată ajunși la autogara din Cernăuți, încerc să aflu de unde pot lua troleul ca să ajung pe pietonala Olha Kobylanska, fosta Stradă Domnească. Un taximestrist mă agață. Îl întreb dacă primește lei, căci grivne am doar pentru un bilet de troleu, nu cât pentru un taxi. Omul e român și acceptă. Îmi spune că taxiul face cam 15 lei. Îmi povestește puțin viața *lor* și despre oraș. Orașul e plin de afișe și o ploaie mărunță, care strălucește pe caldarâmul de piatră de râu, deșălat pusă (între timp), austriacă. Trecem pe lângă o biserică frumoasă și pe lângă bustul lui Paul Celan (urât) și ne trezim pe pietonala Cernăuților. Cobor, îmi iau bagajul și îi las →

DARIE DUCAN

șoferului 20 lei, cu un mic ciubuc, pentru amabilitate. O iau încet, prin ploaia mărunță, cu o valiză de cărți, spre *Centrul Cultural Român Eudoxiu Hurmuzachi*. Bucuria face să mă pot lua după muzica noastră populară, care se aude pe toată strada: am picat numai bine, la parada costumului popular românesc. Ajung în fața centrului nostru, unde sunt câteva sute de oameni în straie populare, veniți de la Crasna, Voloca, Boian, din satele dimprejur, din România și din Republica Moldova. Nimeni nu are baiul ploii mărunte, ci toată lumea petrece, dansează și simte voia bună, *de acasă*. Doar câte un trecător ucrainean traversează mulțimea, în contrasens, ascunzându-și iritarea. Asta o dată pe an, că - în rest - e complicat să fii român: disprețul și privirea de deasupra (le-aș numi ungurești nemeșe) sunt la ordinea zilei. La microfon, se aude vocea lui Vasile Tărățeanu, sufletul cald și aprig al românilor cernăuțeni, care, fără să știe că am ajuns și stau și eu într-un colț de piață ca să îi observ fără să mă recunoscă, anunță venirea mea, venirea unui *tânăr poet român, de la Paris*, în cuvinte frumoase, laudative. Cunosc și recunosc oameni în fața *Centrului Cultural Român*. Consuli de toată distincția și eleganța, care fac tot ce pot (pe cale diplomatică și chiar personală) pentru românii de acolo, într-o poziție politică nu totdeauna ușoară și în virtutea tratatelor existente, profesori de literatură de o căldură sufletească rar întâlnită. I-aș aminti pe doamna Eleonora Moldovan, pe domnul Edmond Neagoe, cu care am avut onoarea și plăcerea să discut personal, pe doamna profesoară Lora Bostan (care mi-a spus că, vorbindu-le studenților despre teatrul absurdului, se referă deseori și la Marin Sorescu, remarcă excelentă și pe care nu știu câți profesori de literatură din România o fac, preluând *tale quale* forma *strict* franțuzească a acestei etichete, până la urmă...). De asemenea, Gina Puică e o prezență universitară de toată lauda, care a înțeles necesitatea de a merge de la Universitatea din Suceava și a se ocupa de Lectoratul de limbă română al Universității din Cernăuți (am avut ocazia să ne cunoaștem la Paris, cu ceva timp în urmă). Am ajuns într-un moment deosebit care pare că dizolvă chinurile vieții de peste zi, dar care le

și dă oamenilor puterea să nu-și uite ei înșiși istoria și să-i facă și pe străini să nu uite că se află într-un oraș care, încă de la atestare, din vremea lui Alexandru cel Bun, a fost românesc. Se face seară... de atâtea dansuri. În vitrina *Centrului Cultural Român* se află o hartă mare a României Reîntregite, cu- în prim-plan, ceea ce unii numesc Bucovina (nume dat de ocupant). Înăuntru, se află un restaurant, o frescă mare reprezentând intrarea în Alba Iulia a marelui voievod unificator Mihai Viteazul, iar alături o librărie cu carte românească foarte bună, uneori chiar rarități: ediții frumoase din Nicolae Iorga (unele accesibile), Antim Ivireanul etc. - pe Calea Victoriei, în buricul Bucureștilor, ar fi greu de găsit - la noi se vând licențele date la pensie ale lui Lucian Boia! Cultural, cu toate greutatețile evidente, Cernăuții ar putea să ne dea lecții de determinare culturală și de patriotism luminat, mai ales într-o epocă de fals relativism identitar, când, din păcate, chiar profesori universitari corupți sufletește (Bucureștii în care am învățat sunt martori!) cultivă un soi de greață față de românism (unii bine remunerați pentru asta). Cultural, recunosc că mă simt la Cernăuți mai acasă decât la București. Oamenii (o mână de oameni, până la urmă, care se chinuie din răspuțeri să facă ce ar trebui să facă statul român!) nu au căzut în iluzia europenismului care poate însemna direct europenism, fără să însemne românism, ca și când ai putea iubi o mamă abstractă înaintea mamei care te-a născut (apropo, Adrian Păunescu are o poezie dedicată lui Nicolae Manolescu, despre așa-zisa *natură de-a doua*, nu cred că îi face plăcere criticului să și-o amintească...)

Adevărata rezistență culturală

Rezistența culturală a românilor din zona Cernăuților e legată de *Centrul Cultural Român Eudoxiu Hurmuzachi*, al cărui suflet mare și generos este academicianul Vasile Tărățeanu, scriitor, publicist, omul care se luptă de ani de zile (nu chiar singur) pentru firescul drept de a-și vorbi limba și de a o învăța în școli, mai ales când noua lege a educației din Ucraina, abuzivă, tendențioasă și violentă (prin articolul 7), vrea să îi împiedice să facă ceea ce nici sovieticii, nici austriecii (care au

început implantările masive de populație străină pentru deromânizarea acestei părți de Moldovă) nu au făcut: interzicerea limbii române în școală. În regiunea Cernăuți, mai există 63 de grădinițe, școli și licee în care se predă românește. În Transcarpatia (Maramureșul istoric) mai sunt câteva, dar de acestea ne vom ocupa în curând, precum și în zona Odesei, în așa-zisa limbă moldovenească. Rezistența lor reală, în contextul în care cam 13-14 % dintre cernăuțeni mai sunt români, e remarcabilă și plină de un cald devotament pentru limba română, mai mult decât jertfitor. Un domn distins îmi spunea că ar trebui duse cărți de basme, că, dacă prima rugăciune și prima poveste sunt în limba română, copilul e câștigat, e întors din asimilarea deliberată ocupantului. Situația e cu atât mai critică cu cât, în lipsa unei majorități (măcar relative) a populației românești, România nici nu își poate pune problema recuperării acestui teritoriu care i se cuvine din punct de vedere istoric. Ce se poate face, se poate din punct de vedere cultural și identitar. Cât mai mulți oameni de cultură să întrețină legături cu românii de acolo. E necesară carte românească, dar și ajutor politic. Cât poate să facă Eminescu, de acolo din mit, nu ajunge. Trebuie statul român să intervină cu fonduri pentru inaugurarea unui *Institut Cultural Român Aron Pumnul*. E mult mai necesară (prioritară chiar!) înființarea unei filiale a ICR acolo unde cultura română se chinuie să nu moară (în teritoriul ei de drept) decât acolo unde (în Occident) e doar unealtă politică și ciur cultural al cărui criteriu nu e nicidecum estetic, ci ideologic (a se vedea Parisul, a se vedea Berlinul etc.). Abia atunci ICR va fi util și devotat culturii române, când va inaugura o filială la Cernăuți și, eventual, una la Solotvino și Voivodina (în Serbia). Înainte de a ajuta diaspora artificial creată și provizorie, statul român ar trebui să ajute ceea ce numai printr-o siluire a termenului s-ar putea numi diasporă: teritoriile românești care nu au avut șansa de a se păstra în interiorul patriei-mame. Atât ar trebui făcut în Anul Centenarului, dincolo de toată fala care va trece, și ar fi destul.

Va urma...

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Hristos nu se odihnește în zidurile unei cetăți, ci Hristos Se odihnește în inima curată a omului.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, să presupunem că ne aflăm în Duminica Floriilor, la întâmpinarea Domnului nostru Iisus Hristos, în ziua intrării Sale în Ierusalim.

Îps. Ioan: Să ne alăturăm mulțimii care l-a întâmpinat pe Hristos când se îndrepta spre Ierusalim, când se pregătea de unul din marile acte ale dramei care a mântuit lumea. Într-o zi, precum sâmbăta Floriilor, Mântuitorul se oprise în Betania cu sfinții Săi apostoli și au fost primiți, oferindu-li-se o cină, în casa lui Simon Leprosul, din Betania.

Poate veți zice de ce n-a cinat oare în casa celui pentru care a plâns la mormânt, în casa lui Lazăr și a surorilor sale, Marta și Maria. Logic vorbind, în casa lui Lazăr și a surorilor sale, a poposit de mai multe, dar nu ne este menționat în nicio evanghelie că s-ar fi oprit vreodată în casa lui Simon Leprosul.

Cine o fi această persoană de l-a reținut istoria sfântă? Înclin să cred că Simon Leprosul era unul dintre cei vindecați de Hristos de lepră. Noi am auzit și ni s-a relatat în evanghelie despre vindecarea celor 10 leproși. Nu cred că Simon era unul din cei 10. Dar aflăm din evanghelie că ori de câte ori Hristos le vorbea mulțimilor, la sfârșit, consemnează evangheliștii că pe toți bolnavii i-a vindecat. Este posibil ca și pe acest Simon, bolnav fiind de lepră, să-l fi vindecat Hristos. Oare în toată țara lui Israel, în vremea aceea, se aflau doar 10 leproși?! Erau mulți. Și toți aceia care s-au întâlnit cu Hristos au fost vindecați de orice boală erau cuprinși.

Cina din casa lui Simon Leprosul a fost o cină a recunoștinței. Simon a vrut ca semn de recunoștință că l-a vindecat să-i ofere și el masa sa, casa sa, iubirea sa binefăcătorului său, Domnului nostru Iisus Hristos.

Ne relatează Sfântul Evanghelist Ioan că la această cină au participat Lazăr și cele două surori ale sale, Marta și Maria. Și vedem un fapt fără precedent, când Maria, sora lui Lazăr, ia un vas de alabastru cu mir și din el toarnă peste picioarele lui Hristos și le șterge cu părul capului ei.

Cum vă spuneam avem mărturia că de multe ori Hristos a intrat în casa lui Lazăr și a surorilor sale, dar niciodată nu avem mărturia că una din surori i-ar fi turnat mir pe cap sau pe picioare. Oare de ce a făcut acum Maria, sora lui Lazăr, lucrul acesta? L-a făcut tot în semn de recunoștință, căci nu cu multe zile în urmă, îl înviase pe fratele lor Lazăr. Iată, deci, de ce aș spune că această cină a fost o cină a recunoștinței din partea lui Simon Leprosul și din partea Mariei și a surorii sale, pentru că îl înviase pe fratele lor.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, ar fi interesant de știut care era atmosfera în cetatea Ierusalimului la vremea aceea.

Îps. Ioan: Atmosfera de la Ierusalim în zilele acelea era cu totul deosebită. Mii de oameni fremătau în jurul cetății Ierusalim. Mii de iudei erau veniți din toată lumea pe unde erau ei răspândiți în vremea aceea, din întreg Imperiul Roman. Mulți erau veniți pentru sărbătoarea Paștilor care era peste șase zile.

Dacă am putea coborî acum puțin prin cetatea Ierusalimului și să

ascultăm ce vorbeau oamenii prin piețe, prin târguri și pe ulițe în zilele acelea, am afla că toți vorbeau despre faptul că, în Betania, Iisus din Nazaret a înviat un om mort de patru zile. Vestea aceasta a mers peste toată cetatea și împrejurimi, încât, auzindu-se că Iisus și apostolii Săi au ajuns în Betania, mulțime mare de oameni s-a îndreptat spre Betania, să-L vadă pe Iisus și să-l vadă și pe Lazăr cel înviat.

S-a golit cetatea Ierusalimului, s-a golit templul. Templul era pustiu. Oamenii se îndreptau spre Betania. Lucrul acesta i-a făcut pe preoții de la templu să intre, aș putea spune, în panică. Își vedeau credința și rânduielile lor de la templu pierdute, compromise. Oamenii se îndreptau spre altceva. În clipele acelea, Betania strălucea mai mult decât templul din Ierusalim. Așa se face că fariseii și cărturarii îi spun lui Iisus să-și certe ucenicii. Hristos le răspunde: *Dacă ei vor tăcea, pietrele vor vorbi.*

La acel moment, în Ierusalim era dislocat un număr important de ostași romani care să supravegheze tot ce se întâmpla la templu, în acea perioadă dinainte de Paști.

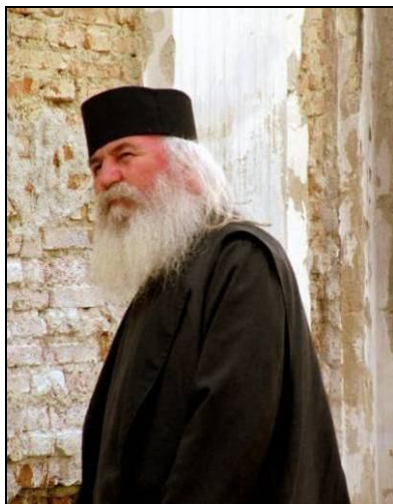
Romanilor le era teamă că această mare mulțime, adunată la Ierusalim, ar putea să declanșeze o revoltă împotriva lor. Romanii cunoșteau foarte bine toată rânduiala de la templu, dar de data aceasta vedeau că se întâmplă ceva cu totul neobișnuit și de neînțeles pentru ei. Astfel, ei vedeau că în loc să vină oamenii spre templu, pleacă în altă parte, spre Betania. Atunci intră și ei în panică, fiindu-le teamă ca nu cumva în Betania să se creeze un pol de putere, un centru de putere, ca să răstoarne stăpânirea romană din acea zonă. Așa se face că în momentul acela, găsim o apropiere mai mare între Sinedriu și stăpânirea romană.

L.C.: Pentru sărbătoarea Floriilor, imaginea cunoscută din icoane este aceea a Mântuitorului șezând călare pe un mânz, înconjurat de mulțime. Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte, să ne vorbiți despre aceasta.

Î.P.S. Ioan: După cum știm din relatarea Sfințelor Evanghelii, Hristos intră în Ierusalim așezat călare pe un mânz al asinei. Aici se împlineau cuvintele rostite de Profetul →

A consemnat

LUMINIȚA CORNEA

Amvon

lubirea milostivă dobândește vesnicia

Vreau să vă aduc aminte iarăși de milostenie, spunea Părintele Cleopa - Dumnezeu să-l odihnească - că nimic nu poate apropia inima de Dumnezeu ca milostenia, scria Sfântul Isaac Sirul. Iar când dai, să nu-ți pară rău. Să dai cu bucurie că lângă tine e îngerul care te scrie în cartea cu faptele bune. Iar dacă îți pare rău, nu te poate scrie, că te îndoiești în inima ta. Și lui Dumnezeu nu-i plac îndoielile. Dumnezeu e drept și bun și vrea să fim și noi la fel. Sfântul Ioan Gură de Aur spune în acest sens că: "...milostenia n-a fost lăsată pentru cei ce primesc, ci pentru cei ce dăruiesc, nu pentru cei ce iau, ci pentru cei ce dau, fiindcă aceștia, câștigă mai mult", deoarece "...nu dai atât cât iei! Dai argint, și primești Împărăția cerurilor.

Povestea următoare, e una care ne vorbește despre această virtute pe care e bine a încerca să o practicăm cu toții. Să ne aducem aminte că atunci când oferim un dar cuiva, îi dăm de fapt lui Hristos.

Convorbiri duhovnicești

→Zaharia despre acest moment, când spune: *Bucură-te, fiica Ierusalimului, că iată vine Împăratul tău la tine, pe un mânz al asinei!*

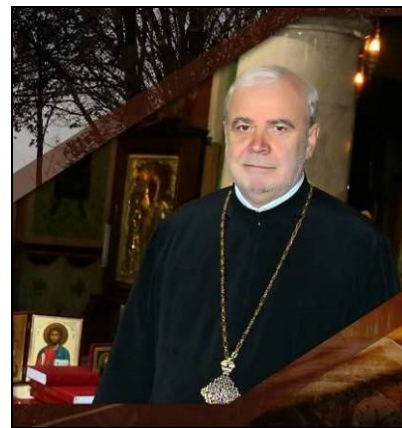
Cine intra într-o cetate pe un asin era considerat un om al păcii, că vine cu pace în acea cetate. Dacă ar fi intrat șezând pe un cal, ar fi însemnat că vine să cucerească cetatea aceea, vine cu război. Dar Hristos n-a venit în Ierusalim să cucerească zidurile ei. Hristos a venit în Ierusalim să cucerească inima Ierusalimului, să cucerească inimile celor pentru care a venit în lumea aceasta să pătimească și să-i mântuiască.

Iată ce n-au înțeles oamenii de atunci. De ce a venit Hristos în Ierusalim? Să-i cucerească inima, nu zidurile, pentru că Hristos nu se odihnește în zidurile unei cetăți, ci Hristos Se odihnește în inima curată a omului.

Ați văzut că oamenii și pruncii, cum relatează Sfânta Evanghelie, rosteau cuvintele: *Osana întru cei de Sus, bine este cuvântat cel ce vine*

Un preot a spus într-o zi că se va face la Biserica unde slujea, o colectă pentru o femeie căreia i se amputaseră ambele picioare. Ea avea nevoie să-și cumpere un cărucior.

„Am luat și am pus bani puțini în colectă, povestea parohul. Îmi dădeam seama rușinat că mare lucru nu am adunat. Am văzut apoi că a apărut o fată în biserica noastră. Era și ea tot într-un picior, căci celălalt îl avea amputat și umbla în cârje. Și a venit aceea tânără în cârje, fără un picior, a ajuns în față (că la noi colecta se adună în față, acolo vin oamenii și pun banii într-o farfurie). Mi-am dat seama că avea niște haine ponosite, dar mai posedea ceva. Avea doi cercei; erau cercei primiți de la mama sau de la bunica ei, căci era un model vechi, erau doi cercei din aur. Și i-a scos de la urechi și i-a pus acolo în cutia aceea, după care și-a târât cârjele și a plecat afară. Eu atunci, în momentul acela, când mi-am dat seama ce haine are pe ea, am realizat că de fapt ea dăduse tot. Ea avea un picior tăiat. Preotul s-a dus și a luat cerceii din farfurie și a fugit după ea; ieșise pe ușă afară, căci era sfârșitul slujbei, și i-a spus:

-Uite, tu nu ai bani, nu trebuie să dai tu; lasă că mai facem colectă și o să adunăm bani pentru femeia respectivă. Nu trebuie ca să dai tu cerceii aceștia, ia-ți cerceii înapoi. Fata s-a întors spre slujitorul bisericii și cu o voce foarte calmă i-a spus:

-Părinte, eu nu v-am dăruit dumneavoastră cerceii aceștia, eu i-am dăruit lui Hristos. Așa că dumneavoastră nu mi-i puteți da, că nu-s ai dumneavoastră!

Și încet, încet, târându-și cârjele (și nu am mai văzut-o de atunci), a plecat...

PR. GHEORGHE ȘINCAN

întru numele Domnului, Împăratul lui Israel! Sunt cuvinte pe care le rosteau și sunt scrise în *Psalmul 117*.

De la vârsta de 12 ani, putem spune că, aproape cred eu, de fiecare sărbătoare de Paști, Hristos, care de acum locuia în Nazaret, venea la Ierusalim. Ei! niciodată n-a fost întâmpinat așa cum a fost întâmpinat de data aceasta. De ce? Pentru că acum se apropiau zilele când se încheia unul din actele dramei care a mântuit lumea. Ați văzut că în text spune: *Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului, Împăratul lui Israel!* Hristos a fost primit ca un rege care intră într-o cetate.

În limba greacă, momentul acesta când o cetate era vizitată de un rege, actul acela se numea *parusie*, care se traduce în limba noastră *arătare*, deci am putea spune că sărbătoarea Floriilor are și conotația *arătării* Împăratului Hristos, cel ce s-a arătat cetății și mulțimilor care se aflau atunci în împrejurul ei.

Dar cuvântul acesta *parusie* mai are și sensul de *așteptare* – de

așteptare a arătării, de venire a unui împărat. Atunci vă spun că noi, astăzi, ne aflăm în timpul așteptării, arătării Domnului nostru Iisus Hristos. Așa se cheamă timpul acesta. În fiecare zi, noi așteptăm să se arate din nou Mântuitorul nostru Iisus Hristos. De aceea, vă îndemn să vă bucurați așa cum îndemna Sfântul Apostol Pavel: *Bucurați-vă!* Și vă spun că unul din mesajele sărbătorii de Florii este și acesta: *să vă bucurați întru așteptarea Împăratului nostru Iisus Hristos.*

Însă de data aceasta Hristos nu va mai veni din Betania, ci va veni din Cer, nu însoțit de mulțimea care-L înconjura atunci, ci însoțit de îngerii Săi din Cerul bucuriei Sale.

Iată în ce parte, și unde, și de unde, trebuie să-L așteptăm noi, astăzi, pe Hristos!

Așa cum L-au așteptat cei de atunci să intre în cetate, așa și noi, astăzi, zi de zi, ceas de ceas, trebuie să-L așteptăm să se arate, venind pe norii cerului, înconjurat de sfinții Săi îngeri

Icoana din suflet

Pretutindeni bisericile creștine ortodoxe, paraclisele și casele credincioșilor sunt împodobite cu sfinte icoane. Mărturii ale credinței și evlaviei creștinilor, icoanele s-au păstrat cu sfințenie din cele mai vechi timpuri pînă în zilele noastre dovedind statornicia Bisericii în credința cea adevărată. Ele învață neconștient adevărurile de credință ortodoxă, așa cum au fost formulate de către Sfânta Biserică și cum au fost trăite de către mulțimea credincioșilor de-a lungul veacurilor. Ca un izvor nesecat și un tezaur duhovnicesc neîmputinat, sfintele icoane cheamă pe fiii credincioși ai Bisericii la desăvârșire.

Închinarea la sfintele icoane ale Mântuitorului, Maicii Domnului, îngerilor și sfinților este o învățătură de bază a Bisericii Ortodoxe. Icoana reprezentând pe Mântuitorul Iisus Hristos este o mărturie a faptului ca Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat cu adevărat.

Este adevărat că „pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată” (Ioan 1, 18), dar așa cum explică în continuare Cuvintele Sfintei Scripturi: „Fiul cel Unul-Născut, care este în sânul Tatălui acela L-a făcut cunoscut”. Pe Dumnezeu-Tatăl L-a făcut cunoscut Fiul Său prin întruparea Sa. În răspunsul dat de Mântuitorul la rugămintea lui Filip „Doamne arată-ne nouă pe Tatăl și ne este de ajuns”, El precizează: „De atîta vreme sunt cu voi și nu M-ai cunoscut Filipe? Cel ce M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl” (Ioan 14, 9). Întruparea Domnului, așadar, ne-a dat dreptul să-L pictăm în icoane, fără ca aceasta să însemne că despărțim trupul Său de dumnezeirea Sa, pentru că icoana ortodoxă nu-L înfățișează numai după frumusețea naturală, ci mai ales într-o formă care să conducă pe cel ce o privește la adevărul credinței ortodoxe că Hristos cel întrupat este Dumnezeu adevărat și om adevărat. Dacă n-am înfățișa pe Iisus Hristos în icoane ar însemna că negăm firea Sa cea omenească, viața Sa pe pământ și răstignirea.

Cele spuse despre sfintele icoane reprezentând pe Mântuitorul sunt în strînsă legătură cu cele ce înfățișează pe Maica Domnului. Dacă negăm calitatea Maicii Domnului de Născătoare de Dumnezeu, înseamnă că nu primim învățătura Sfintei Biserici despre întruparea Fiului lui Dumnezeu. Maica Domnului n-a născut pe omul Hristos, cum zicea Nestorie, ci persoana Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu.

Pictarea în icoane a Maicii Domnului în Biserica Ortodoxă se face într-o formă care conduce pe credincios la marea taină care s-a săvârșit prin Ea – adică la întruparea Fiului lui Dumnezeu. Icoana Maicii Domnului nu reprezintă pe Fecioara Maria înainte ca Duhul Sfânt să vină peste Ea și puterea Celui înalt să o umbrească. Numai după ce harul lui Dumnezeu s-a pogorât peste Ea, a devenit cu adevărat Născătoare de Dumnezeu.

Învăătura Bisericii noastre este clară în formarea tipului de iconografie a Sfinților și a martirilor, care au trăit „viața cea nouă în Hristos” și luptând au câștigat în această viață „cununa cea nestrîcătorească a vieții celei cerești”. Fiecare sfânt a devenit pentru creștin un model de renaștere în Hristos

Sfânta Biserică ne învață să cinstim și Sfintele icoane. așa cum limpede aflăm și din hotărârea celui de-al șaptelea Sinod ecumenic. Nu ne închinăm materiei, ci celui ce este înfățișat în icoană, după cum nu ne închinăm materiei din care este făcută evanghelia, nici materiei crucii, ci chipului crucii...Cinstirea dată ei se urcă spre Fiul lui Dumnezeu Sfintele icoane pot deveni și scriptura celor mai puțin instruiți dintre credincioși, respectiv a celor ce nu știu carte. Sfintele icoane arată sfințenie, pietate, smerenie, cucernicie, fugă de păcate, arată sîrguința spre cele înalte, reprezentând că omenescul din sfinți este îndreptat spre dumnezeiesc.

Deseori, icoanele sunt împodobite cu motive de artă populară românească, demonstrând simțul pentru frumos credincioșilor Bisericii noastre. Unul dintre cei mai renumiți pictori iconari este Nicolae Grigorescu.

După o timpurie ucenicie (1848-1850) în atelierul pictorului ceh, Anton Chladek, lucrează icoane pentru bisericile din Băicoi și mănăstirea Căldărușani. În 1856 realizează compoziția istorică *Mihai scăpînd stîndardul*, pe care o prezintă domnitorului Barbu Știrbei, împreună cu o petiție prin care solicită ajutor financiar pentru studii.

În anii 1856-1857 pictează biserica nouă a mănăstirii Zamfira (județul Prahova), apoi, până în anul 1859 biserica mănăstirii Agapia, iar între 1859-1861 biserica parohială din Puchenii Mari, Prahova (cu excepția tamburului turlei mari, pe care nu apucă să îl mai picteze datorită plecării la Paris). La intervenția lui Mihail Kogălniceanu, care îi apreciază calitatea picturii, primește o bursă pentru a studia la Paris.

În toamna anului 1861, tânărul Grigorescu pleacă la Paris unde intră la Școala de Belle-Arte, frecventând atelierul lui Sebastian Cornu, unde este coleg cu Renoir. Conștient de propriile lacune în formația artistică, va studia în primul rând desenul și compoziția. Părăsește însă curând acest atelier și, atras de concepțiile artistice ale Școlii de la Barbizon, se stabilește în această localitate, desăvârșindu-și educația pictorală prin asimilarea experienței unor artiști ca Millet, Corot, Gustave Courbet și Théodore Rousseau. Participă la numeroase expoziții la Paris, devenind un artizan al impresionismului.

În anii 1873-1874 face călătorii de studii în Italia (Roma, Napoli, Pompei), Grecia și la Viena. În 1877 este convocat să însoțească armata română în calitate de „pictor de front”, realizând la fața locului în luptele de la Grivița și Rahova desene și schițe, ce vor sta la baza unor compoziții.

Icoanele pictate de Nicolae Grigorescu sunt simple, fără culori țipătoare se remarcă prin frumusețe adevărată și modestie. Acest har primit de un român iubitor de neam ne luminează cu o altfel de cunoaștere a lui Dumnezeu: însemne care să elimine păgâneasca necredință a celor necredincioși.

Un imbold neprețuit pentru păstrarea patrimoniului cultural al picturilor de biserică ne este dat, nouă, românilor, de Sfântul Părinte Arsenie Boca. S-a născut la Vața de Sus, Județul Hunedoara. Viața, în cea mai mare parte a petrecut-o la Mănăstirile Sâmbăta și Prislop, dar și în temnițele comuniste, fiind urmărit de securitate. Încă de la începutul anilor 1960 a pictat Biserica Sfântul Elefterie și Biserica Boteanu din București.

În satul Drăgănescu din Județul Giurgiu, în perioada 1967-1982, Părintele Arsenie Boca a pictat Biserica Sfântul Nicolae, apoi a trecut la construirea Complexului Monahal de la Sinaia. Cu un adânc spirit de sfințenie și credință, de clarvăzător și profet, amintirea Părintelui Sfânt, Arsenie Boca, rămâne mereu vie în inimile românilor.

PROF.DR.LUCRETIA BOGDAN

BIBLIOGRAFIE

Internet, wilkimedia
Carte de învățătură creștină-ortodoxă,
Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978

Sevraj

Dimineți cu ochii cârpiți
scutură în balcoane cearcafuri
din care curg visuri fierbinți.

Pe scări sub neoane pe patru etaje –
tălpi date la rindea, depozit de piele –
femeia cu trei plozi din trei mariaje
șterge șușoteli, rumeguș de pingele.

La gheena cu resturi de viață se bat
șobolani cu pisici, câini fără curți
cu boschetari nedormiți,
copii nedoriți înțărcați,
pentru cioburi de servicii de masă,
intarsii sărite din bătrâne bufete,
moțuri tăiate prinse cu ață,
iubiri dosite în cutii de pantofi,
cartofi refuzați de budinci,
sentimente expirate cu panglici,
borcane cu zacuscă de amintiri,
biberoane cu lapte brânzit
ejectați de etaj.

Sevraj.

În afara orașului

Din ochii căprioarei
plouă pe fruntea ierbii,
pe umbre de lup,
pe urmele iepurelui,
pe tâmpla melcului,
pe mireasma tăcerii,
rouă.

Singură albina,
de pază mierii.

În urma roților, șanțul
mustind de mormoloci.
În tremurătoare oglinzi
aștrii își aranjează ținuta.

Brazii privesc de sus
pe urmele celor plecați în orașe...

Clocind

Spre iluzii, fără durere, fără suspin,
îi petrecem pe cei dragi,
de la griul diurn, spre verdele sortit,
despovărați de dorințe și de corvezi.
Cloșca rămâne înhămată la himere.

Supus șederii în lumină,
nu fac doar umbră, ci și urme,
urc Golgote cu poveri, mă rog,
poftesc, nimic nu-mi prisosește,
adun să las...

Găină, după obicei, clocesc.
Nu pe oul meu, ci pe ou de rață.

Îi dau căldura mea,
în pui îmi pun speranța,
iar el îmi spune mac,
nu piu, cum m-așteptam,
și chiar mai mult,
se-avântă fără minte pe lac,
de lacrimile mele,
de visul meu nu-i pasă,
pe mal, fără regret, mă lasă.
Dar parcă m-ar chema...
L-aș însoți, lacul preț ar fi,
al dragostei ce-i port...

După cutremur

Pereți
cu absențe geometrice
la capul puterilor
dau intimitatea pe față.
Carbonizate uimiri,
urme ale nopților, zilelor,
pata difuzorului
legat la radioficarea locală
băjbăie axiome șterse.

Se încarcă în camioane
bufete cu perdelețe în geam,
moloz de vieți măsurate
cu ceasuri pisate
serviciu, trei mese pe zi.

Vânător vânt târziu.
Câini fără curți,
cu stăpâni pierduți,
urlă a pustiu
spre puncte cardinale
Nord-Sud, Est-Vest...

Nimic în rest.

Veghe

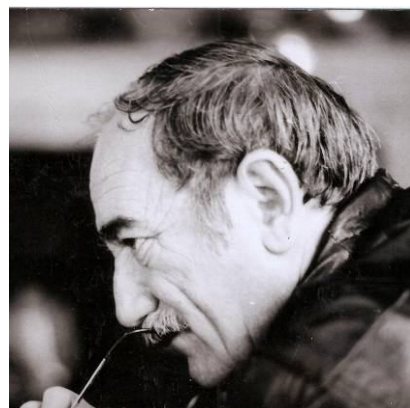
Uleiul și candela miroase a
soldatul plecat la război.
Fotografii cu marginile arse
păstrează glasul său,
îmbrățișări alunecoase sub gheață,
umbre pe alb, lacrimi împietrite,
obrazul ars de soarele de-acasă,
verde înghițit de ninsoare...
Cât doare!

Uleiul
mângâie obrazul icoanei
cu nori de iluzii.

Tu, de colo!

Hei, tu de colo!
Ce-mi stai pe capul
neplecat la sabia strămtorii
prin care trec,
lovit până la oase
de țarmuri stâncoase?

De ce strigi
să nu se lepede,
nici nuca de cămașa sa,

cât e verde și-i păstrează
amintirea verii,
cu umbra de verbe
sub care numele propriu
se leagă, de la țarm cu orizontul,
de la tăcerea umbrei cu cerul,
de la mister cu misterul...

Frumoșii vânători

Lui Mircea Iorgulescu

Ce pânde, câtă risipă! Până când
stelele – n-aveam timp să le privim -
ne întorceau spatele, nouă,
curioșilor vânători de iluzii,
de nu ne mai puteam ascunde
pe după ceva, nici pe după noi...

Și ce sărbători încingeam!
Nici nu știam, cât de tineri eram,
ardeam în devastatoare incendii,
fumeșii înspre nori, ne stingeam
cu poeme, pline de noi,
gri de proza furtunilor, strigoi,
zănateci, ne simțeam uriași,
râzând cu poftă de noi,
eroi trecători prea degrabă
în himerice chipuri, rătăcind
pe mișcătoare nisipuri
pe închipuie mări spre
piscuri, baloane de săpun...

A nins, urmele noastre s-au șters,
stelele, acum avem timp, le vedem,
frumoase străine și reci povestesc.

Glastre

M-am hotărât să vorbesc.
Mă ascultau cu atenție
florile care-și plângeau de milă.
Spuneam cu sufletu-n palmă
altceva decât aș fi vrut.
Florile nu erau flori,
glastrele nu erau glastre...

Cerul, impasibil, în măr,
privea pe fereastră.
Câte ferestre
atătea priviri
din afară.

IOAN GROȘESCU

Mă numesc Octavian Triumfu. Am 59 de ani. Port barbă, fără mustață. Albă, evident. Pantofi fără scart. Nu port niciun inel, nici brățări și niciun fel de lăntișoare. Am încă dinții mei, cu care m-am născut, originali, reclamă pentru pastă de dinți. Ca funcționar public, întotdeauna am fost un om docil. Un om care a respectat legea și nu tocmeala. Cu toate că uneori, fiecare lege are tocmeala ei. Cu alte cuvinte, pot spune că întotdeauna am fost un om normal. Printre altele, am fost și un fan al televizorului, conducându-mă în viață, de multe ori, după cele învățate la emisiunile acestuia. Am respectat, așadar, tot ceea ce s-a spus la televizor, ca un „om de bine” ce sunt, și am încercat să pun în practică, cât de cât, învățăturile primite. Dacă, spre exemplu, la televizor ne recomandă să bem zilnic, doi litri de apă, eu chiar așa fac: beau doi litri de apă. Dacă micul ecran ne recomandă să bem trei litri de apă, eu mă conformez, considerând că acesta e un lucru foarte bun și evident, beau trei litri de apă. Dacă la televizor, ni se recomandă să excludem din alimentație zahărul și sarea, eu o iau tot așa, de-a bună. Așa procedez și cu servirea cafelei. Când nu e recomandată de cei de la televizor, nu beau pic de cafea. Când însă, la televizor se spune că e bine să bem și cinci-șase cafele pe zi, eu așa fac. Și n-are ce să-mi strice. Cei de la conducerea tuturor televiziunilor din țara asta răspund, cu siguranță, și de problema asta, nu? Niciodată nu-mi aduc aminte ca eu să fi fost un nonconformist de dragul dragul nonconformismului și nici un fatalist, de dragul fatalismului. Fudul sau fariseu, nici atât. Cine se îndoiește de ceea ce spun eu aici, treaba lui. Că televizorul, fiți siguri, nu-și mai permite acum, cum își permitea odată, să mintă populația așa, gratuit, și să contribuie, cum spunea un mare dramaturg contemporan, la instalarea *delirului mediatic planetar*. Îmi pare rău. Și, cam ceea ce se spune la televizor, așa e. Dacă azi se spune că mâine o să plouă, atunci cu siguranță, mâine o să plouă. Dacă însă, mâine, televiziunea anunță timp frumos, timp

frumos va fi. Ce mai? Atât de sigure sunt informațiile de la televizor, chiar și în direcția buletinului meteo, încât ai crede că redactorii înșiși, cei din spatele micului ecran, adică din spatele spatelui șpicheriței care prezintă știrile, planifică până și vremea probabilă sau, mă rog, măcar probabilitatea vremii probabile...

Prin urmare, de ce o să-și permită televizorul să-și bată joc de telespectatori, cum îi aud pe unii că insinuează tot felul de idei din astea, retrograde. De reproșuri, când toată echipa din spatele micului ecran e extrem de bine documentată? Sunt convins că, la emisiunea aceea de la ora 5, de pe *PorTv*, când cei din platou mă luaseră prin surprindere și mă întrebaseră dacă am un orgasm sănătos, iar eu le răspusesem că așa e, deoarece întotdeauna am mâncat sănătos, la ore fixe, și am băut și câte un pahar de ceva, tot la ore fixe, s-a dorit promovarea mea ca fan al emisiunii respective. Cu toate astea, toți prietenii fuseseră în stare atunci, să râdă de mine cu zeci de guri. Dar mă întreb eu acum, ce-a fost rău în asta? În faptul că eu am răspuns cu sinceritate la întrebarea celor din platou și că, dacă ei au zis *orgasm*, în loc de *organ*, am zis și eu la fel, ca să crească nota de humor. Pardon: ei au râs, nu de mine, ci cu mine, așa cum, pe bună dreptate, avea să mă consoleze cel mai bun prieten al meu, ca să mă îmbărbăteze. Și i-am răspuns: nu mai trăim, domnule, pe vremea ailaltă, când, exploatat fiind omul de către om și nu invers, același om ardea de nerăbdare să râdă de alt om.

Când se spune la televizor, că în cutare loc a fost un accident și că a murit cine a murit sau n-a murit cine n-a murit, atunci noi, telespectatorii, trebuie să știm că așa este. Când s-a

spus că cetățeanul X și-a *sinucis* nevasta și copiii și mai apoi, a vrut să *se sinucidă el pe el însuși*, dar n-a mai avut curajul, vârandu-și cuțitul degeaba, în piept, așa a fost. Cu alte cuvinte, eu sunt convins că televizorul nu minte, iar dacă tu, ca om vaccinat și cu capul pe umeri, nu crezi nici la ce se spune la televizor, atunci la ce să mai crezi într-o lume foarte reală ca aceasta?

Când la televizor ne-a atenționat să fim atenți că în unele răstuște-jucării de plasic pentru bebeluși, colcăie tot felul de viruși și bacterii, am cumpărat și eu câteva răstuște din alea, le-am desfăcut și culmea!, n-am găsit niciun virus și nicio bacterie. Ceea ce iarăși a fost foarte bine. Nu. Televizorul nu mai are cum să mintă populația, ca atunci când era obligat să anunțe că sunt teroriști în oraș, chiar dacă nu erau, și că se trage cu armă automată în balconul cu mari revoluționari, ca să panicheze lumea, sau să anunțe că apa e infestată, etc. Dacă azi, la televizor, se spune că unele alimente conțin euri, putem fi siguri că e așa.

Se duce muncă de lămurire, atât la televizor, cât și pe facebook, în ceea ce privește, pe de o parte hrănirea omului mileniului trei cu miriapode (lăcuste, viermi, gândaci, greieri râme, etc.), deoarece, zice-se, constituie o alimentație foarte sănătoasă, iar pe de altă parte se fac apropouri, în ceea ce privește carnea de porc, vită, oaie, capră, iepure, cum că, zice-se, e extrem de nocivă. De asemenea, se duce muncă de lămurire a populației, în ceea ce privește înfometarea măcar o dată pe săptămână, arătându-se cât e de benefică organismului, din moment ce au practicat-o chiar și marii creatori ai religiilor lumii. În ceea ce mă privește, sunt convins că, în următoarea sută de ani, dacă nu mai repede, n-o să se mai consume veac, carne de petrupede, nici să o primească cineva pe de-a moaca. De peste nici nu se va mai pune problema. Va fi în fruntea listei cu cărnurile nocive. Gurile rele au comentat și de această dată, în spirit negativist, zicând că omenirea trebuie, de pe acum, dresată cu înfometarea și cu o alimentație săracă, pentru ca mai marii lumii de atunci, să o ducă bine-mersi și să →

NICLAE SUCIU

mănânce ceea ce mâncăm noi acum. Nimic mai greșit.

În sfârșit, toate ca toate, dar un lucru nu-mi convine. O viață întreagă, de când mă știu, am fost telespectatorul fidel, ținând piept împrôscărilor de tot felul, din partea tuturor netoților care și acum înjură drastic televiziunile noastre. Tocmai de aceea, mă așteptam ca mai marii televiziunilor să se fi gândit măcar o dată și la mine. Să zică măcar cineva de pe vreun canal: „Ăsta e omul nostru și ar merita și el un premiu. Adică să-l chemăm, că n-o fi foc, în platou, și să-i dăm un premiu și o diplomă cu *Cel mai fidel telespectator* sau *Fanul nostru cel de toate zilele*, cu scopul de a fi propus într-un viitor ceva mai apropiat, pentru *Cartea Recordurilor*. Dar trist, foarte trist e că cei din televiziune (până la urmă m-am convins că, orice am face, toate canalele sunt tot o apă și un pământ) se poartă cu mine mai rău decât cu cei care au dat tot timpul, curs sloganului: *Cu televizorul ați mințit poporul!*

Mai rău decât cu cei care dau sfoară-n țară cum că televiziunile sunt cele mai mari cozi de topor din țară-unelte în mâna celor care vor să denigreze tot ceea ce e pozitiv în lumea aceasta.

Și toate astea pentru ce? Ca să rădă lumea de mine, că în loc să fiu premiat eu, ca cel mai fidel fan al televiziunilor, e premiat, așa, hodoronc-tronc, cel care a fost și este dușman al televiziunii?

Că doar nimic nu e pentru cine se pregătește, ci pentru cine nimereste. Prost să fii, noroc să ai. Dar dacă, pe lângă noroc, mai ai și ceva mai multă minte, nu-i rău...

Dar de ce s-a umflat arpacașul în mine? Pentru că, dacă la emisiunile de la televizor, au fost luați în răs cei care au strigat *Jos guvernul*, eu n-am nici pâs, ca să fie bine. Adică m-am resemnat...

Dacă însă, la televizor s-a zis *Jos cu cei care strigă „jos guvernul”*, m-am resemnat din nou, tot ca să fie bine.

Dacă la televizor s-a pedalat pentru cei care strigă *Jos președintele*, am tăcut, gândindu-mă că știe televiziunea ce știe și că noi suntem prea mici ca să știm ce știe ea..., iar dacă s-a pedalat pe alt slogan și anume *Jos cu cei care strigă „jos președintele”*, eu am procedat la fel și

dintr-un anume patriotism mai patriot decât patriotismul de duzină.

Încă de la revoluție, eu am fost ochi și urechi la tot ce s-a spus la televizor. Dacă Ceaușistii au fost arestați în decembrie 1989 și mai apoi condamnați la moarte, eu am fost de acord, împreună cu țara care radia de bucurie, fără să conștientizeze aceasta.

Mai târziu, când cei de la televizor i-au vorbit de rău pe cei care i-au condamnat la moarte pe soții Ceaușescu, eu tot așa, n-am zis nimic, cum nici țara n-a zis nimica, tot așa, fără să conștientizeze că n-a zis nimica. Numai ca să fie bine. Dacă mai întâi televizorul vorbea despre teroriști de orice fel, la grămadă, și mai apoi, despre teroriștii nepericuloși care-i inventaseră pe teroriștii periculoși, eu am tăcut, așa cum au tăcut și alții.

Dacă, mai târziu, televizorul i-a dat în vileag pe cei ce i-au condamnat la moarte pe soții Ceaușescu și i-a pus la zidul infamiei, eu am fost de acord, negândindu-mă că peste nici 5-10 ani, aceștia care i-au pus la zidul infamiei pe călăii dictatorilor, vor fi declarați suspecti și li se va face dosar penal. Tot ca să fie bine. În loc să zic: *Nu, domnule! Stai așa, dragă Doamnă Televiziune. Spune matala unde e Democrația cu care ne-ai gădilat 27 de ani toate urechile posibile și imposibile? Cât a fost democrație și cât a fost minciună în tot ce ai ciripit tu în toți anii ăștia?*, eu am tăcut și am zis: *Da, da, televizorul nu are cum să mintă*. Și nu știu nici acum, dacă chiar am făcut rău, dar deocamdată știu un singur lucru: că nu mai vreau să fiu normal...A! Mai e ceva.

Deosebirea dintre libertatea de a fi normal într-o școală normală și libertatea de a fi normal într-o școală incluzivă care viază mai nou, prin racolarea tacită a copiilor normali din familii defavorizate, este că, în timp ce în școala normală, miracolul ține de *Programul lapte/corn*, în școala incluzivă, miracolul ține cel puțin *programul celor trei mese pe zi*.

În concluzie, am reținut că, dacă această știre ar fi fost prezentată la televizor, nu m-aș fi încumetat să nu cred toate astea.

Dar așa, nu știu cât de oficială ar putea fi știrea și mai ales, câtă încredere aș fi putea avea eu în ea. Și în libertatea de a fi normal...

urc scara din lemn de brad

sprijinită de ocna podului
fiecare fuscel geme sub talpa
piciorului
prin luminator dumnezeu travestit în
raze de soare
îmi răsfață privirea cu dansul prafului
de stele
ce se potolește în pătură caldă
pe cufărul nedeschis de generații
ca iarna fulgii de nea pe ogorul
semănat

întrebarea pusă la ora și locul potrivit
întotdeauna găsește răspuns
ca ruga murmurată în genunchi
la picioarele lui crist – revelația

cu poticneli de prunc la primii pași
ridic capacul sub care umbre
nedefinite
se întretaie în ritm năucitor
să ascundă vederii grăuntele de rod
ca umbra lebedei culoarea albă

oricât de îndemânatic l-ai mânu
urciorul se sparge cu mult timp
înainte

de secarea izvorului
rămâne imprimată în cartea
amurgului
bucuria de a fi fost o clipă laolaltă
privește umbrele cum urcă și coboară
aidoma îngerilor pe scara lui iacob

de când mă știu

mă întreb ce se află dincolo
de lucrurile ce se înfățișează vederii
îmi dau cu presupusul

dacă văd rana din inimă
pe tărâmul nevăzut
își etalează culorile iarba de leac
când mama spânzură de cuiul din
grindă
ceapa înșirată ca mărgelile pe ață
picurii de ploaie sunt lacrimile
îngerilor
care odată au fost copii ai străzii

mă admonestezi cu vorbe-fulger
nu-ți bate capul ca pe covorul
de pe bara din spatele blocului
caută răspunsul în arcada timpului
trecut
unde ceasul se oprește
să asculte țărâit de greier
așterne-l caligrafic până ce încăperea
se umple cu miros de hârtie arsă

ION RĂȘINARU

Biblioteca Babel

Albert Camus - cătore sociologie a revoltei

Existența ființei raționale dintotdeauna și de pretutindeni, prin conflictualitatea și prin determinările ei așa de variate, cu preponderențe alternative în plan personal, precum și în plan social, a condus la acutizări care nu de puține ori au primit răspunsuri grave, de dimensiuni variabile în funcție de unele constante emoționale, de unele insuficiențe raționale și de orizont cultural (socotind aici și credințele religioase).

Așa ne întrebăm, cu argumentul statistic, de ce, de pildă, rata suicidului, în Europa de azi²⁵ rămâne aproape constant îngrijorătoare la unele popoare (în 2010, cea mai mare rată a sinuciderilor nu este dată de Ungaria; 21/100.000). La altele e cu totul accidentală (Lituania – 28,2; Rusia – 19,5; Belarus – 18,3), în timp ce Grecia, de pildă, are o rată de 3,8, Italia – 4,7, iar Macedonia – 5,2.

Antropologii, psihiatrării și sociologii²⁶, scriitorii și filosofii au fost atenți la acest fenomen și l-au abordat din tot atâtea perspective, uneori încercând interpretări trans- și interdisciplinare²⁷ pentru problema așa de complexă a eșuarii ființei – fiindcă, în cele din urmă, interesează mai mult determinantele care converg în ființa rațională; animalele și păsările, cu toate încercările cercetării de a extinde fenomenul în toată lumea vie, oferă pilde discutabile atât timp cât suicidul se definește exclusiv ca act de voință în condiții de criză a rațiunii²⁸.

²⁵ potrivit EUObserver.

²⁶ Vezi, de pildă: Émile Durkheim, *Le suicide*, 1897; McGuffin, P., Katz, R. *Nature, nature and affective disorder. The biology of depression* (1986); Gary J. Kennedy, M.D., and Stacey Tanenbaum, M.D., *SUICIDE AND AGING: INTERNATIONAL PERSPECTIVES*; Vraști, R., Eisemann, M. (1996) *Depresii - Noi perspective.*, Editura ALL, București; Sorin M. Rădulescu, *Sociologia sinuciderii*, București, Editura Pandora, 2015; Beautrais, A.L., Gibb, S.J., Fergusson, D.M., Horwood, L.J., & Larkin, G.L. (2009). *Removing bridge barriers stimulates suicides: An unfortunate natural experiment.* Australian and New Zealand Journal of Psychiatry, 43(6), 495–497 etc.

²⁷ Biblioteca ASTRA, din Sibiu, organizează expoziții anuale, începând din 1994, cu lucrările de artă ale bolnavilor psihic realizate cu scopul recuperării lor printr-un laborator de ergoterapie.

²⁸ Cazul armăsarului care s-a aruncat în prăpastie, relatat de Aristotel, pare mai mult o extindere a mitului lui Oedip, iar unele experi-

Sociologii, psihiatrării și scriitorii se opresc însă predilect la ființele raționale, dar și ei ies uneori de sub controlul rațiunii și cedează emoțional: Seneca s-a sinucis la comanda lui Nero, Ernest Hemingway s-a împușcat după ce supraviețuise în două prăbușiri de avion, tot așa sfârșește și Hunter S Thompson, japonezul Yukio Mishima recurge la seppuku, Virginia Woolf s-a înecat după ce și-a umplut buzunarele cu pietre, John Berryman s-a aruncat în Mississippi de pe podul Washington Avenue, David Foster Wallace pune capăt depresiei prin spânzurare, Sylvia Plath se gازهază etc.

Orice studiu de specialitate, orice anchetă²⁹ însă nu ar fi suficientă, nu ar fi completă dacă nu ar avea în vedere complexitatea determinantelor, chestiune care, așa cum se știe, i-a sugerat lui Dostoievski o galerie de personaje la limita patologiei psihice, într-un dramatism altfel structurat la Marcel Proust sau la Franz Kafka.

Albert Camus, în *Omul revoltat*³⁰, observând atent personajul literar, izbutește, simultan cu tipologizarea, o corectă diagnoză a cazuisiticii (omul absurd, absurdul și sinuciderea, libertatea absurdă, ori sinuciderea filosofică). El crede, de pildă, că nimeni nu și-a sacrificat până acum viața de dragul argumentului ontic³¹ și ne amintește că însuși Galileo Galilei, când și-a văzut viața în pericol, s-a dezis cu multă ușurință de un adevăr științific în care a crezut foarte mult:

mente privind stresul la animale n-au nici relevanța acelor furnizate de ființele raționale în accese de paroxim și nici nu pot fi prevenite similar.

²⁹ A se vedea concluziile cercetărilor efectuate de Fahs și Chabaud asupra unor grupuri de tineri cu predispoziții suicidare.

³⁰ Albert Camus; *Fața și reversul; Nunta; Mitul lui Sisif; Omul revoltat; Vara*, Ed Rao, Buc., 1994.

³¹ Martirajul creștin se situează într-o altă ordine de idei.

într-un anume sens bine a făcut – conchide Camus (p.105). Cu o astfel de situație suntem deja în contextul absurdului, la a cărui extremă ipocrită Camus ne oferă pilda lui Arthur Schopenhauer care aducea în fața meselor îmbelșugate elogiile neconvingătoare sinuciderii.

S-a spus totuși că pentru a finaliza o sinucidere trebuie multă personalitate; alte ori s-a scontat pe o pervertire irevocabilă a voinței, mai ales că *e aproape imposibil să fii logic până la cap* (p.109). Kierkegaard o ilustrează amănunțit în *Jurnalul seducătorului* chiar dacă ar avea să-l contrazică pe Husserl care *nega puterea transcendentă a rațiunii*.

Camus îl amintește frecvent la acest capitol pe filosoful rus Lev Șestov, elogiind mult de intelectualitatea franceză a secolului trecut: *Singura ieșire adevărată se află tocmai acolo unde nu există ieșire pentru judecata omenească. Altmineteri, pentru ce am avea nevoie de Dumnezeu? Omul nu se întoarce către Dumnezeu decât pentru a obține imposibilul. Cât privește posibilul, oamenii îi pot face singuri față* (p.125), atractiv prilej pentru a divaga puțin în problema Binelui și a Răului, în eseistica lui Leibniz³² (*Dumnezeu a putut să îngăduie păcatul și slăbiciunea, să concure și să contribuie chiar la ele, fără a dăuna sfînteniei și bunătății lui supreme; deși, în mod absolut, el ar fi putut evita aceste rele* – p.35), în gnozele dualiste occidentale, în studiile cabalistice.

Un lucru trebuie totuși precizat: nici ontologia, nici conceptele nu incumbă revolta, fiindcă ea nu se cauzează din abstract. Nici absurdul nu poate fi o cauză atât timp cât el presupune doar o constatare; pasul spre atitudine se face cu totul în alt plan. Camus vede în el doar *un divorț*, o contradicție a elementelor în confruntare cu un standard ridicat de exigență, cu o trebuință superioară; refuzul unei realități și chiar mai mult decât atât – o realitate refuzabilă.

Așadar, absurdul, *păcatul fără Dumnezeu* (p.130), nu există ca atare în lucruri, ci numai în conștiință și se prelungește astfel în registrul ideatic, de unde începe *sinuciderea filosofică*, în care e implicată și dumnezeirea din perspectivă existențialistă; de la Dumnezeul abstract al lui Husserl, la Dumnezeul necruțător al lui Kierkegaard, un Dumnezeu care se susține prin →

IULIAN CHIVU

³² *Eseuri de teodicee*, Ed. Polirom, Iasi, 1997.

negarea rațiunii umane: *Rațiunea și iraționalul duc spre aceeași învățătură* (p.135): *omul absurd refuză învățătura* (p.136). Cum însă în lumea fizică nimic nu este absurd, ci simplă existență, înseamnă că absurdul nu ține de obiect, ci de subiect. În subiect absurdul nu poate fi negat, iar dacă lumea are un sens care o depășește, până și libertatea poate fi absurdă în funcție de limitele judecății subiective, de pricepere, de acceptare, de adaptabilitate.

Sinucigașul, prin renunțare, izbutește eradicarea absurdului și se epuizează odată cu el, dar nu este și aceasta o varietate de revoltă, una cu prețul în interior? Camus avertizează că sinuciderea nu urmează totuși revoltei, fiindcă aceasta din urmă este tocmai refuzul explicit al renunțării și are prețul în afară de sine.

Sinuciderea însă este un subiect uneori lăsat cu precădere în seama psihiatriei care tinde să și-l asume aproape întrutotul prin studii asemenea celor ale slovenului A. Marusic (British Journal of Psychiatry, 2001). Cercetătorul pune rata înaltă a acesteia la unguri și finlandezi pe seama efectului asimilării, în sec. al IX-lea, a unei populații uralice de migratori a căror structură genetică nu era compatibilă cu consumul de alcool (cauză importantă a suicidului la aceste popoare); rușii, care au și ei o rată crescută a sinuciderilor, împărtășesc altfel zestrea genei ADH2-2, responsabilă de consecințele dependenței de alcool.

Literatura s-a sensibilizat și ea la acest subiect, încât în august 1877 poetul Janos Arany închina un poem sinucigașilor de pe podul budapestan Sf. Margareta, preferat pentru „spectaculosul” suicidar.

Sociologul francez Emile Durheim crede că între suicid și factorii psihologici nu ar exista nicio legătură, de aceea preferă să se concentreze pe determinanta socială, de unde și tipologia specifică: *sinuciderea egoistă, sinuciderea altruistă, sinuciderea anomică și sinuciderea fatalistă*.

El găsește că protestanții au o astfel de predispoziție din cauză că dogma este mai puțin autoritară și individualismul devine permisiv (celibatarii sunt mai predispuși decât familiștii) – cazul *sinuciderii egoiste*. În contrast cu aceasta e *sinuciderea altruistă*, ca gest al omului care nu mai poate dispune de sine fiind asimilat total de societate (cazul societăților panteiste). Societățile în criză, dar și în progres vertiginos, produc dezechilibre în viața indivizilor dornici de echilibru, de certitudini, de reglementare –

sinuciderea anomică. Opus acestui tip este cel al excesului de reglementare, respectiv *sinuciderea fatalistă*.

Iată, deci, că sinuciderea este totuși un mod de a răspunde revoltei. Dostoievski nuanțează: Kirilov (*Demonii*) duce sinuciderea într-un alt registru făcând-o pedagogic, ceea ce este de acum un sacrificiu, pentru că la el domnește luciditatea atât cât să anuleze canoanele etice, reglementarea valorică. Și asta, amintește Camus, probează că, dacă nu suntem liberi, Dumnezeu e responsabil de tot răul din lume; iar dacă suntem cu adevărat liberi, Dumnezeu nu mai este atotputernic. Atunci, *omul absurd nu poate admite decât o singură morală, aceea care nu se desparte de Dumnezeu: aceea care se dictează. Dar el trăiește în afara acestui Dumnezeu* (p. 151).

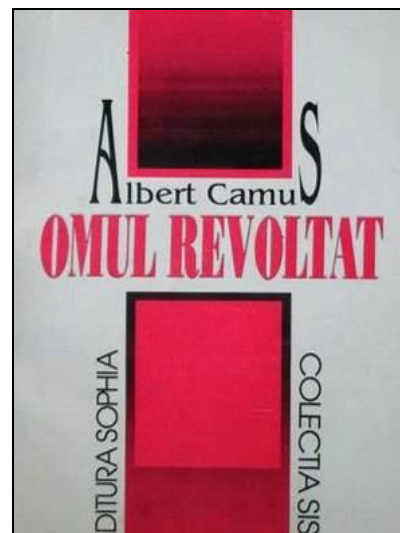
Marele artist, ca om viu în climatul absurdului, trăiește cel puțin revolta metafizică, exprimarea lui ca atare urmând să înceapă tocmai de unde se termină gândirea ca parcurs (*Geistesbahn*) spre a începe apoi înălțarea spiritului (*Geisteserhebung*), mai ales ca tendință a sufletului (*Seelenregung*). *Marii romancieri sunt romancieri filosofi* (p.177), contrar scriitorilor *cu teză*, notează Camus, cu gândul la un Kafka sau un Dostoievski.

Acesta din urmă face din reflexivitate artă a spiritului: *Am fost singurul care a scos în evidență tragismul subteran, un tragism al suferinței, al autoflagelării, al conștiinței de mai bine și, în primul rând, al convingerii de necontestat al acestor nefericiți că toți sunt ca ei, deci la ce bun să se mai îndrepte!* – notează el scriind *Despre literatură și artă*³³. La el diferența între sinucigaș și criminal este tranșantă din toate punctele de vedere: *În povestirea mea nu mai există, în afară de asta, o aluzie la ideea că pedeapsa juridică a condamnatului îl sperie mult mai puțin pe criminal decât o cred legiuitorii, parțial și din cauza faptului că el însuși simte, moral, nevoia de ei*³⁴. Sinucigașul, spuneam, crede că rezolvă prin faptul său absurdul; criminalul condamnat abia îl descoperă (condamnatul lui Kafka, din *Colonia penitenciară*, primește osânda exclusiv ca experiență absurdă).

La Kafka, el nu are nostalgia paradisurilor pierdute, ca la Proust, observă Camus, ci se definește ca un *strigăt desnădăjduit ce nu mai lasă omului nicio scăpare* (p.203). Suprarealiștii ar fi acceptat toate astea numai ca să apere până la capăt

³³ Ed. Cartea Românească, Buc., 1989, p.284

³⁴ Idem, p. 287

iraționalul și André Breton ar fi avut de ce să iasă în stradă cu revolverul în mână și să tragă la întâmplare în mulțime (p.290). Iar dacă marele artist trăiește cel puțin revolta metafizică, artistul lui Nietzsche nu tolerează realul, dar nici nu se poate dispensa de el și de aceea opera sa este un refuz al lumii atât prin ceea ce ea este, cât și prin ceea ce îi lipsește.

Revolta în artă, în excesele nihilistilor (*ucigașii delicați*), însoțită de efuziunile religiilor decepționate, *sfârșește astfel în terorism* (p.355).

Pilda lui Lautréamont (Isidore Lucien Ducasse, 1846 - 1870), unul din precursorii poeziei franceze moderne situat la confluența simbolismului cu suprarealismul, îi arată lui Camus că, în revolta lor adolescentină, *marii teroriști, ai bombei și ai poeziei, ies greu din copilărie* (p.281).

Iată de ce Camus, prin retrospectiva personajului într-o sociologie a revoltei, este statornic referențial: Suferința, între *catholită* și *ahoretie*, ar fi adăugat Noica, rămâne individuală, cu atât mai mult în paradigma experiențială a absurdului, iar când se pune în mișcare prin ființa colectivă își asumă responsabilitatea unei aventuri generalizate. În această aventură, sinuciderea și crima sunt răspunsuri grave, personalizate, date cu nefericită inteligentă aceleiași rânduiei. *Doar subiecții inca sau paria nu-și pun problema revoltei, fiindcă tradiția a decis în numele lor, înainte ca ei să și-o pună, iar răspunsul e sacru* (p.225) Însă, în societatea modernă, etica conformității cu natura nu ar mai da nici măcar satisfacții stoice (pentru că nu în lucruri stă răul, ci în păreri despre ele). Amenințările cele mai înșelătoare stau însă, după avertismentul pascalian, în excesiv: a nu lua în seamă decât rațiunea sau a o exclude fără...judecată.

Mapamond

Japonia - note de călătorie

(I)

De locurile vizitate cândva, și care ți-au plăcut prin frumusețea lor și a oamenilor care le locuiesc, sufletul ți se atârână – vorba Poetului și rămâne, parcă, acolo pentru totdeauna. Nu îmi sunt cunoscute detalii despre dimensiunea sufletului omenesc, dar nu cred că partea de suflet rămasă prin astfel de locuri binecuvântate de Dumnezeu pe Pământ ar scădea ceva din valoarea lui absolută, sau din aceea pe care noi, oamenii, o deținem în viață. Spun asta, nu pentru aceia a căror curiozitate turistică se rezumă la excursia cotidiană de-acasă până la vreo terasă cu bere și îndărăt, ci pentru toți pământeni cu destulă minte la cap și cu picioare suficient de zdravene spre a se lăsa purtați de „demonul călătoriilor” către splendorile mai de aproape sau mai îndepărtate, din cele patru zări ale lumii. Și tot așa, sunt convins că, printr-un mecanism la fel de miraculos, mintea și sufletul ți se îmbogățesc de pe urma locurilor unde ți-ai lăsat sufletul zălog pe un dor fără sațiu.

* * *

În cea de-a doua jumătate a secolului douăzeci, un distins și regretat poet, traducător, eseist, fost deținut politic, academician și senator român, cunoscut sub numele Ștefan Augustin Doinaș, îi trimitea bunului său prieten și amicului de-o viață al membrilor Cercului Literar de la Sibiu, doctorul chirurg Gheorghe Silviu Telea-Bologa, o ilustrată din „cel mai civilizată stat al lumii” – Țara Soarelui Răsare – Japonia. Firește, eruditul poet român călător pe toate continentele se situează, cu această observație, pe linia Spengler-Frobenius, în receptarea valorilor lumii orientale, departe de suficiența orgolioasă a superiorității unui homo europaeus de tipul Robinson Crusoe, cum lămurește lucrurile Modest Morariu, în prefața sa pentru volumul Itinerarii spirituale, apărut la Editura Meridiane, în anul 1983. În ciuda văicărelor unor mai recentți „boieri ai minții” pentru care vizita în Japonia ar fi fost un chin al șederii în posturi chinuitoare pentru supraponderali (lotus și semi-lotus), ori populistelor păreri ale acelorași cum că scaunele de toaletă electronice

japoneze i-ar fi pus în dificultate pe aceiași poligloți Pleșu & Liiceanu (<http://reteaua-literara.ning.com/profil-es/blogs/experien-a-lui-andrei-ple-u-n-japonia>) – desigur datorită faptului că au văzut Japonia într-o călătorie privată, privați de traducerea în engleză a instrucțiunilor de folosire a superigienicelor dispozitive – părerea lui Doinaș, după vizita mea în Japonia, a rămas la fel de actuală: Japonia a rămas și e port-drapelul civilizației planetare. Iar comparația cu sensul existenței și modul de viață extrem-occidental, prăbușite în materialism, animalitate și despiritualizare, îndreptățește părerea formulată încă dintr-al treilea deceniu al secolului trecut, de secretarul vice-regelui din Canton, despre „barbaria occidentală”.

Iată de ce: mai întâi, pentru că nimeni nu mănâncă pe stradă, nimeni nu bea pe stradă, nimeni nu fumează pe stradă. Nu mai vorbim de alte nevoi, pentru că toaletele – gratuite – sunt la tot pasul, iar curățenia generală stă dincolo de orice comentariu. Fumatul este permis numai în locuri puține, special amenajate. De mâncat se mănâncă la masă, într-un local public sau, firește, la domiciliu, și la fel se bea. Există automate cu băuturi răcoritoare, exclusiv alcoolice (nici măcar bere), iar consumul se face lângă automat și recipientul golit se aruncă la coșurile cu trei găuri circulare pentru dozele respective. Înghețata, chiar acoperită cu foiță de aur (sic!), se consumă stând pe loc, eventual privind mărfurile expuse la chioșcul respectiv, iar păhărelul de plastic sau hârtiuța din vârful conului în care primești înghețata se aruncă la coșul de gunoi al chioșcului.

Nu mai miră pe nimeni că în Japonia nu există coșuri de gunoi pe stradă: nu e nevoie de ele. Doar lângă parcurile cu local pentru servirea mesei și alte mici magazine, găsești și

Înghețata cu foiță de aur

Crematoriu de gunoi la Tokyo

coșurile de gunoi: pe cel puțin șase sortimente, iar cetățenii nu se simt obosiți să respecte sortarea impusă. Cu gunoiul se întâmplă ceva ce niciun stat european, în ciuda pretențiilor, nu a reușit până acum: localnicii aduc gunoiul menajer în pungi pe care le lasă la crematoriul de cartier, acolo fiind incinerat fără ca pe hornul înalt să se vadă fum negru sau altfel de fum, iar ambalajele de plastic urmează a fi presate pentru a deveni un soi de cărămizi foarte rezistente.

Interesant cum și noi, turiștii străini, am putut respecta obiceiurile japonezilor legate de curățenie, lăsându-ne călăuziți de forța exemplului.

Revenind la chestiunea toaletelor, fie publice (în localități, parcuri, grădini), fie în camere de hotel, trebuie menționată prezența unor scaune cu capac special, cu comenzi electronice și instrucțiuni simple de utilizare: colac încălzit, apă caldă pentru spălarea șezutului, rol de bideu, mișcarea jetului de apă după dorință, eventual parfumare și, la nevoie, climă; cu sunete de acoperire imitând susurul apei printre pietre etc. Hârtia igienică subțire ca mătasea, doar pentru ștergere, biodegradabilă, se aruncă în apă. Există și toalete de tip oriental, mai rar, la obiectivele turistice cu trafic intens. Pentru noi, turiștii străini, în toaletele publice erau afișate îndemnuri în limba engleză, spre a nu lăsa acolo gunoiul, ci a-l duce cu noi până acolo unde putea fi aruncat la locul său. O veche vorbă din popor spune că dacă vrei să cunoști un om, este suficient să vezi cum arată locul unde își face nevoile. Japonezii organizează comunicări științifice pe tema îmbunătățirii continue a performanțelor acestor dispozitive tehnice de igienă personală și, firește, a menținerii sănătății. Recent, și în magazinele românești de profil au apărut aceste instalații sanitare de confort sporit.

MIHAI POSADA

Războiul din Coreea este supranumit aici în America "the forgotten war" (războiul uitat). Numai uitat nu ar trebui să fie un război atât de sângeros și cu atâtea victime. Noam Chomsky a atras atenția asupra pericolului amneziei privind evenimentele istorice devastatoare, pentru că ea "undermines moral and intellectual integrity, but also because it lays the groundwork for crimes that still lie ahead" (subminează integritatea morală și intelectuală și pregătește terenul pentru crime viitoare - *Who Rules the World*, 2017, p. 43). La începutul celui de-al Doilea Război Mondial Washington-ul a anticipat planurile lui post-belice de dominație a așa numitei *Grand Area* (Marea Arie), care includea Occidentul, Orientul Mijlociu și Extremul Orient. Supremația militară și economică americană n-a fost pusă la îndoială. Doctrina lui *Grand Area* a fost o justificare pentru politica intervenționistă și limitarea suveranității statelor care ar interfera cu interesele globale americane. (cf. Noam Chomsky, *op. cit.*, p. 46). În opinia președintelui Bill Clinton, SUA ar avea dreptul folosirii forței militare pentru asigurarea unui "uninhibited access to key markets, energy supplies, and strategic resources" (accesul nelimitat la piețele cheie, sursele de energie și resursele strategice) și al menținerii unei vaste forțe militare în Europa și Asia, spre a manipula opinia publică din acele zone și a influența evenimentele care ar afecta modul de viață și securitatea americană (Noam Chomsky, *idem*, *ibidem*). Bill Clinton n-a făcut decât să exprime intențiile doctrinei imperiale care se contura în forță după a doua conflagrație mondială.

Tragedia coreeană se înscrie în perimetrul acestei doctrine, care își găsisse un adversar în instaurarea comunismului în Rusia Sovietică, China, Cuba, Coreea de Nord, Vietnamul de Nord. După ce marile companii americane (General Electric, General Motors, IBM, Standard Oil), marile bănci americane îl finanțaseră pe Hitler în ascensiunea lui, după ce mai înainte din Manhattan fusese sprijini-

nită pregătirea Marii Revoluții din Octombrie, acum, după război, marii capitaliști se temeau de expansiunea comunismului. Winston Churchill a dat glas agitației lor în discursul ținut la 5 martie 1946 la *Westminster College* în Fulton, Missouri, unde atrăgea atenția asupra amenințării totalitarismului de dincolo de cortina de fier. La scurt timp după aceea președintele Harry S. Truman (1884-1972) s-a străduit să convingă poporul american că dacă nu se va implica să combată comuniștii din Coreea de Nord, ei vor năvăli peste State.

Părerea comună (vezi Google) conform căreia războiul în Coreea a început la 25 iunie 1950, când 75.000 de soldați din Armata Populară din Coreea de Nord au invadat dincolo de paralela 38, nu este acceptată de toți cercetătorii. David Swanson a arătat că luptele au început lângă coasta de vest a peninsulei Ongjin, ceea ce însemnează că Pyongyang a fost ținta logică a unei invazii de către cei din Coreea de Sud. De asemenea ambele părți au anunțat cucerirea de către soldații din sud a orașului nordic Haeju. (vezi *War is a Lie*, Just World Books, 2nd edition, 2016, p. 61). Autorul comentează sarcastic pretențiile administrației Truman care a târât poporul american într-un război nedorit, venind imediat după conflagrația mondială. "The Korean War was waged in supposed defense of the way of life in the United States and in supposed defense of South Korea against aggression by North Korea as part of a global communist conspiracy". (Războiul coreean a fost lansat pentru o pretinsă apărare a modului de viață american și pentru o pretinsă apărare a Coreii de Sud de o agresiune a Nordului ca parte a conspirației comuniste globale - David Swanson, *War is a lie*, p. 61). David Swanson condamnă hotărârea Alianților de a diviza Coreea: "Of course it had been the arrogant genius of the

Allies to slice the Korean nation in half at the end of World War II" (Desigur a fost geniul arogant al Alianților să taie în jumătate națiunea coreeană la sfârșitul lui WWII - *idem*, *ibidem*). SUA a atras voturile unor state la Națiunile Unite pentru lansarea războiului "by lying to them that the south had captured tanks manned by Russians". (mințind că sudul a capturat tancuri mănuite de ruși - David Swanson, *op. cit.*, p. 62). Manevra ne trimite la fabricația evidentă din cazul Skripal sau a atacului cu arme chimice din Douma. Sunt practici vechi de decenii reluate mereu, care înveninează relațiile dintre țări.

Între cele două state coreene a izbucnit un război civil, în care America s-a implicat, dar, notează D. Swanson, nu ar fi trebuit să se implice: "The South Korea was not the United States, and was not in fact anywhere near the United States." (Coreea de Sud nu era Statele Unite și n-a fost de fapt nici măcar în vecinătatea Statelor Unite - *op. cit.*, p. 62). Uniunea Sovietică, sunt dovezi, nu dorea război, ci un acord pașnic. Dar belicosul general Douglas MacArthur, având aprobarea președintelui Truman, s-a repezit peste paralela 38, atacând o uzină electrică ce aproviziona China și bombardând un oraș de la granița cu China. Obsesia generalului era să atace China. Noroc că președintele Truman l-a concediat în aprilie 1951 pe zelosul general, înainte de a se aprinde o conflagrație încă mai distrugătoare. Această situație iresponsabil creată a atras intrarea în război a rușilor și chinezilor. A fost un război nimicitor, în care au pierit 2 milioane de civili din peninsula, 37.000 de soldați americani, iar capitalele celor două state au fost transformate într-un morman de dărâmături. Războiul nu a folosit nimănui decât fabricanților de arme. Cât despre locuitorii peninsulei, "people emerged from a mole-like existence in caves and tunnels to find a nightmare in the bright of day." (locuitorii au ieșit dintr-o existență de cârtițe în peșteri și tunele ca să descopere un coșmar la lumina zilei - David Swanson, *op. cit.*, p. 63). În timpul războiului din Coreea Statele Unite au bombardat toată partea de nord și o bună parte a sudului, aruncând masive cantități de napalm. E de asemenea foarte bine documentat, arată David →

SILVIA URDEA

Swanson, că americanii au împrăștiat deasupra Chinei și a Coreii de Nord insecte și pene conținând antrax, holeră, microbi de encefalită și ciură. (David Swanson, *op. cit.*, p. 63). În iulie 1951 președintele Truman a început tratativele pentru pace. După mai mult de doi ani, la 27 iulie 1953 s-a semnat armistițiul, care a redesenat granița lângă paralela 38, dând 1500 de mile pătrate Coreii de Sud. S-a creat o zonă demilitarizată de 2 mile.

După 65 de ani de la armistițiul cei doi președinți coreeni au decis, sub auspiciile americanilor, să alunge pentru totdeauna stafia cruntului război. Întâlnirea lui Kim Jong-un și Moon Jae-in la paralela 38, față în față, a fost un eveniment de rezonanță, care a rămas în memoria multor privitori ai secvenței. Momentul a fost un monument de emoții și trăiri speciale. Cei doi oameni de stat au dat impresia că pășesc cu grijă ca să nu tulbure liniștea, care s-a așternut peste durerile familiilor îndoliate de decenii, peste rănile care poate nu s-au închis niciodată, peste amintirile răscolitoare. La 27 aprilie a.c., într-o vineri de dimineață, Kim Jong-un a trecut peste linia care a separat poporul corean de aproape șapte decenii. Apoi președintele Moon a repetat gestul simbolic în partea de nord. Kim Jong-un atât de caricaturizat de presa occidentală ne-a apărut dominat de trăirea intensă a clipelor. Veșnic zâmbitor, Moon Jae a făcut oficiile de gazdă în localitatea de graniță Panmunjom cu o perfectă înțelegere a solemnității întâlnirii. Era vorba de destinul unui popor încercat într-o imensă încheștare a istoriei. Cei doi președinți au avut un meeting de dimineață cu ușile închise, apoi au luat masa împreună și au plantat un pom datând din 1953, anul terminării războiului corean. După o discuție în grădinile Casei Păcii și un alt dialog cu ușile închise cei doi președinți au semnat *Declarația de la Panmunjom*, în care se propune denuclearizarea peninsulei, clădirea bunelor relații între cele două state, care cultural și etnic sunt de fapt o singură națiune. Momentele emoționante care au avut loc în timpul Olimpiadei de iarnă, găzduită de Coreea de Sud, au netezit drumul spre un proces al unificării, care trebuie să se întâmple în viața unei națiuni divizate arbitrar.

Declarația și-a propus de asemenea să sprijine renunțarea familiilor care au fost despărțite de decenii de paralela 38, Președintele Moon Jae-un intenționează să viziteze Pyongyang, capitala Coreii de Nord în toamnă. Au fost schițați pași concreți spre normalizarea unei situații absurde, care trează de atâtea vreme ca o prelungire a celui de-al Doilea Război Mondial, ca o sinistră aducere aminte a ororilor generate de secolul trecut. Dar sunt oare mai puține orori la începutul acestui secol?!

Am auzit atâtea lucruri rele despre Kim Jong-un că am așteptat cu strângere de inimă întâlnirea celor doi lideri. De fapt întreaga atmosferă a întâlnirii a contrazis spiritul demonic al propagandei, încurajându-ne să sperăm într-o benefică rezolvare a conflictului corean. Propaganda se schimbă în bătaia vântului politic al intereselor. Dacă în urmă cu câteva luni Kim Jong era poreclit de Trump "little rocket man" (*micul om rachetă*), acum, după summit, este văzut ca fiind "very open and honourable man" (*foarte deschis și onorabil*). Cei doi lideri coreeni parcă s-ar fi cunoscut de mult timp și s-ar fi înțeles telepatic. Kim Jong părea transfigurată. Drumul pe jos al celor doi lideri pe lungul pod ca albastrul cerului din grădinile Casei Păcii ne-a inspirat încrederea în forța unei națiuni de a-și lua destinul în propriile mâini. Să nu uităm că la începutul secolului XX Coreea a fost parte a imperiului japonez, deci tot sub comandă străină.

Este frumos să gândim astfel, dar știm, în același timp că interesele geopolitice americane trag greu în cumpănă în acea parte a lumii. China, Rusia și Japonia au privit cu ochi buni istoricul summit. Rămâne să vedem dacă întâlnirea dintre Donald Trump și Kim Jong-un va fi la fel de constructivă, în sensul consolidării unui climat de pace și conlucrare între cele două Corei, care într-un viitor trebuie să ajungă să fie o singură țară ca și Germania.

Când în Orientul Mijlociu este atâtea distrugere oriunde și-ai rotii ochii, normalizarea de la paralela 38 ne-ar mai aduce o boare de speranță în forța rațiunii de a înfrânge monștrii acestui început de secol tulburat și amenințător.

Delray Beach, 10 mai 2018

TANGOUL BĂTRÂNEȚII

Motto 1:

Deosebim două tipuri de pedepse: Cu moartea și ...cu viața.

Filosoficus Anonymus

Motto 2:

Dacă tinerețea ar ști... Dacă bătrânețea ar putea...

Filosoficus Anonymus

Când ești bătrân
...devii obiect,
Chiar de-ai trei inimi mari în piept!
Și,
...ca obiect,
...n-ai nici un drept!
Chiar sperii că nu vei deranja!?
E cam târziu spre-a mai spera.
Tot ce-ai avut de spus ai spus
...în alte vremuri ce s-au dus!

Și chiar de vezi ce-a fost greșit,
...nu poți să-ndrești:

Ești depășit!

De vrei cumva a face schimb
Constați că nu-ți ajunge timpul!
Și pasul tău spre tinerețe
E luat în seamă... ca binețe!
Te simți privit impertinent
Și fără nici un sentiment?!
De fapt

...le ești indiferent
La tineri pari cam demodat
Dacă încerci să dai un sfat!
Nu fi așa de... tulburat!

Nu fi pe viață supărat!
Nu are rost să fii copil!
Ce-a fost, a fost:
Acu-i alt stil!

Dar nu te face că nu știi:
Ce-a fost din nou... va reveni,
Chiar dacă tu nu vei mai fi!

Toți care vin din urmă,
TOȚI,
vor trece prin aceleași porți!

Nu iei în seamă-acest aspect?!
E treaba ta, dar să-ți spun drept!
Nu scapă nimeni de subiect,...

Oricâte inimi are-n piept

NICU DOFTOREANU

Februarie 2009,
revizuit 2013

PRIN PUTEREA CUVÂNTULUI, DIN URMĂ... ÎNAINTE

Nu mă îndoiesc nici o clipă că "unind Cerul și Pământul, învățând a privi înainte spre a desluși enigma sufletului nemuritor care suntem" reprezintă un imperativ de o excepțională densitate spirituală, desprins din spusele atât de cuprinzătoare ale Aritiei, care vibrează acum și din RECIEVIEM PENTRU CAROLINA, clarvăzătoare prietenă abia plecată dintre noi întru o cerească întâlnire: "Iar când sus, acolo, vei afla Îngera, / să-i spui că ÎMPREUNĂ retrăit-am Vrerea, / că-atunci când Noima va cuprinde Totul, / vom birui s-aprindem, Pământeste... Focul". Iată o aspirație cardinală a timpului nostru.

Cum s-au petrecut în acest sens evenimentele, coborâte din istoria lumii de sus în istoria lumii de jos pentru ca focul cerului să se poată reaprinde în Vatra Neamului, așa cum Hestia însăși i-a învățat pe strămoși? Simbolic reiterate și povestite în puține cuvinte – spre a retrăi, o dată mai mult, TOTUL omenescului – ar trebui să urmăm un logic principiu Rig-Vedic: "Așa au făcut zeii (dumnezeii stând la masă cu Dumnezeu însuși, cum atât de cripticul Psalm 81 menționează), așa vor face și oamenii". Adică, inițiat: "Ce este sus este și jos" (Dionisie Pseudo-Areopagitul) sau, biblic, cum toți repetă zilnic rugându-se, dar atât de puțini înțeleg: "Precum în cer, așa și pe pământ".

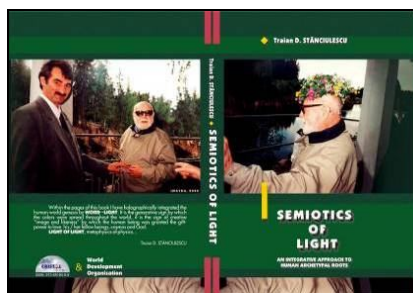
Potrivit principiului brâncușian – "Priviți până veți vedea" – a venit poate vremea ca, omenește, să unim spiritualitatea religioasă cu știința prin limbajul mediator al filosofiei, al unui limbaj simbolic creator. Așa cum – într-o recentă întâlnire la VATICAN, aparte prin semnificațiile sale – m-am străduit eu însumi să argumentez că este posibil și necesar: trecerea – prin CUVÂNT CREATOR – de la lumină la iluminare. Așa cum însuși Papa Francisc a recunoscut, asertând: "Creaționismul și evoluționismul nu se exclud... Știința justifică tezele teologiei. A sosit timpul unei alte recitiri a Bibliei".

Sub acest omenesc îndemn, coborât în palmele umane de la nivelul "operatorilor" instalați la "butonașele

cerești", se cuvine să înțelegem că istoria susului și josului se împreunează chiar acum în buclele unei fundamentale ciclicități istorice, hegelian descrise prin (SIN)TEZA: "Idea Absolută s-a materializat în lume spre a se întoarce mai apoi la Sine, îmbogățită prin experiențierea exteriorității". O atare opțiune este implicit marcată de întrebări retorice pe care eu însumi le-am formulat cândva poetic: "De ce izvoră cosmos din nesfârșit de haos, de ce poate profanul să se închine-n naos...?", respectiv, întorcând TOTUL pe dos: "De ce răsare haos din cosmică lumină, de ce vibrează sacrul în trupul greu de tină...?" ("Dece?" versus "Anti dece?").

Pentru răspuns, ca teme justificativ stă legea inexorabilă a devenirii exprimată în termeni eminescieni prin gândul că: "... toți se nasc spre a muri și mor spre a se naște", lege care asertează că orice creștere conține în sine germenul propriei descreșteri, cum dualitatea yin-yang sugerează că istoria a tot ceea este urmează ciclul ontologic: ...haos → cosmos → haos..., respectiv ciclul axiologic: sacru → profan → sacru.

Cum am putea descrie pe orizontala devenirii umane o atare procesualitate utilizând privilegiul semnelor de "a sta pentru", adică substituind semiotic întregul prin parte? Și acest răspuns devine simplu dacă – privind semiotic de deasupra istoriei umane – vom descoperi că toate procesele particulare care o definesc se caracterizează printr-una și aceeași trecere simbolică de la natură la cultură, de la motivat la arbitrar, de la simbol la semn, de la semnificant la semnificat, de la natură la tehnologie etc.

Atâtea alternative denominatorii – corespunzătoare tot atâtor ipostaze specifice de evoluție istorică – s-ar cuveni să aibă însă un numitor comun, arhetipal, care să permită raportarea la orice altă posibilă evoluție. Am decis că un atare transdisciplinar pattern ar putea fi CUVÂNTUL-LUMINĂ, care "stă ca semn" pentru orice altă posibilă geneză semnificativă, explicabilă printr-o SEMIO-BIO-FOTONICĂ, o teorie de curând dăruită lumii, împreună cu poeta Shanti Nilaya la Congresul Mondial IASS-AIS (Kaunas) și la Școala de Inițiere "ARITHEA" (Săcărâmb).

În acest sens, am argumentat biofonic că trecerea de la Cuvântul Simbolic motivat (purător de *phusis*, de energie și informație desprinsă direct din proprietățile obiectului pe care Adamul Pământesc trebuia să îl aibă în față pentru "dreapta lui numire") – la Semnul Convențional (marcat de *thesis*, de arbitrarul relației formă-conținut) reprezintă un proces pe care înțelepții sufi l-au intuit perfect: "Cuvintele noastre sunt sunete încărcate cu lumină". O excepțională definiție a LUXONICII, o ipoteză pe care biofotonica a validat-o explicând cum cuvintele primordiale, exprimate prin holograme / complexe bioelectromagnetice – transformate în comenzi adresate prin frecvențe aparatului verbo-kinestezic – au modulat sunetele cuvântate astfel încât acestea să rezoneze omomorfic cu obiectul denotat, permițând comenzi verbale de tipul: SESAM, DESCHIDE-TE! Și, magic, Sesam se deschidea...

În concluzie, limbajul simbolic verbal – arhetip al oricărei alte deveniri istorice – a trecut de la puterea de optimizare a "stării de bine" umană, prin *mimesis* și *catharsis* – pe care descântecul românesc o genera, de pildă – la starea de arbitraritate logogenetică, lipsită de consecințele armonizatoare ale unui imperativ hristic, de tipul: "Ridică-te! Ia-ți patul și umblă". Înțelegând sensurile onto-logice ale unui atare proces, vom pricepe că putem reconfigura starea noastră de armonie Bio-Psiho-Logică (re)modelându-ne limbajul, întrucât: Cum vom ști să vorbim, atât de sănătoși vom fi!

Iată noima unei îmbogățite "revrăjiri a lumii" (Morin), pe care viitorul o așteaptă de la prezent: CULTURA REÎNTOARSĂ LA NATURĂ, prin puterea armonizatoare a CUVÂNTULUI-LUMINĂ.

**TRAIAN-DINOREL D.
STANCIULESCU**

Ancheta „Vatra veche”

Prima casă

Când a năvălit Primul Război Mondial peste Moldova, bunicul meu Gheorghe Neagu avea unsprezece copii. Era arendaș și-și permitea să asigure starea materială pentru toți urmașii. Andrei Neagu, tatăl meu, a fost cel mai mic dintre copii.

După ce s-a terminat războiul, bunicul s-a întors de pe front, gras și dolofan. Îl *trataseră* nemții în lagărul de prizonieri în așa fel încât lumea să-l vadă frumos pe dinafară, dar putred de bolnav. Și așa a și fost. Gheorghe Neagu a murit la numai o jumătate de an, după întoarcerea din prizonierat.

Atâta a apucat bătrânul Șoican, cum îl porecleau sătenii din comuna Trifești de pe lângă orașul Roman, să lase moștenire o casă din cărămidă cu ceardac străjuit de deregi, ce sprijineau pazia de pe prispa înaltă de aproape un metru. Văduva a rămas în casa veche, unde-și născuse pruncii. Fratele Ion fusese fochist și mecanic de locomotivă, făcând războiul întregirii printre gloanțe, cărând soldați din Moldova și de la ruși, pe frontul sfârtecat de explozii. El mi-a fost naș de botez cu soția lui Sultana. Ceilalți frați au ajuns cum, necum, pe la casele lor.

Al Doilea Război Mondial i-a prins pe mai toți frații prea bătrâni pentru a mai merge pe front. Au simțit însă pe pielea lor ce-a însemnat să fi ocupat când de nemți, când de ruși. De fapt, odată cu venirea rușilor părinții viitoarei mele mame au murit de inimă rea lăsând-o pe Virginia Năstase orfană la numai șaisprezece ani. Tatăl viitoarei mele mame era primar liberal și n-avea cum să nu sufere de pe urma comportamentului trupelor rusești. După terminarea războiului, ofițerului Andrei Neagu i s-a dat „a treia cizmă”. Numai că înainte de a trece în civilie, o vrăjise pe mama mea cu uniforma-i arătoasă, încât au făcut nuntă. Iar la numai patru ani de la capitularea lui Hitler, în comuna Trifești am apărut eu, purtând numele bunicului Gheorghe. Clanul Șoicanilor avea urmaș.

Casa nouă, lăsată de bunicul, avea două intrări: prin față, mai ales pentru musafiri și prin spate, cea folosită zilnic de familie. Mai era o intrare în zămnicul săpat adânc și captușit cu o cărămidă specială pentru

păstratul cartofilor, morcovilor și a butoaielor cu murături. Pentru că avea podiș din grinzi de stejar, deasupra beciului trona o sanie boierească, pe care tata o folosea când mergea la târg. Avea un cal negru cu stea albă în frunte, foarte năvăș, pe care nu-l putea încăleca din cauza greutateii sale de peste o sută treizeci de kilograme. Nici pe front nu fusese lăsat să încălece caii ce trăgeau tunurile. Îmi povestea uneori, cum a făcut războiul numai pe jos. Poate de aceea nu făcuse burtă. Era însă, musculos. Ridica ușor un om într-o mână. Și doboră vaca lovită de streche, prinzând-o de coarne.

Casa mai avea o ieșire secretă, ce da într-o tindă, cu o deschizătură spre grajd sau spre grădină. Era refugiul din fața vreunei situații de urgență. După cum mai era și o scară pe care te puteai urca în pod, apoi s-o tragi după tine și să stai ascuns până trecea primejdia. Tata era un bun gospodar.

De aceea a construit un grajd, o bucătărie de vară cu o cameră pentru odihnă, ce avea tavanul din scândură de brad și o cameră de păstrat făină, orz, grâu pentru hrana calului și animalelor. Vacile aveau fân în pod și coceni în cele două, trei glugi din spatele grajdului, unde se afla și o groapă de gunoi din care se făcea mranița. Veceul era într-o groapă săpată de tata, la vreo zece metri de grajdul mărginit de o prelungire a acoperișului de tablă, unde se aflau lemnele și cotețul porcilor.

Delta Dunării, „Veghe”

Acoperișul primei case era din șifă dată cu păcură, adunată de la conducta de gaze ce trecea peste câmpurile noastre. Cei ce izolau cu catran, carton și bitum conductele lăseau în urmă bucăți mari de smoală ce se întăreau în țărâna ogoarelor. Tata a fost primul care a strâns-o și a topit-o într-un cazan, de unde era luată și întinsă pe acoperiș. Era o izolație perfectă din toate punctele de vedere. Nu trecea apa, nu se încălzea excesiv și nici nu trebuia să-i porți de grijă ani de zile.

Alte case cu acoperiș din șindrilă care n-au fost date cu smoală au început să se înverzească, să prindă mușchi. Și de unde Andrei Șoican fusese privit ca un om ciudat, cu timpul oamenii începură să-i dea dreptate și să-l aprecieze. De cum intrai în casă dădeai peste o tindă mică, în fața unui cuptor bun de copt cozonaci și pască. Mama era fericită că avea așa ceva și se fălea în fața vecinilor care-i cereau voie să vină la copt. După ce urcai două trepte, intrai într-un fel de dormitor, unde trona o sobă cu o plită de fontă, care avea sub vatră un loc de depozitat diverse materiale pentru focul care trebuia să duduie sub ceanul de mămăligă și-n egală măsură sub cratița de tuci, unde sfârâiau cartofii în untură. Cocenii de porumb, tulpinile de floarea soarelui, și mai rar crengi uscate din pomii din livada prin care treceam spre casa bunicii, erau în iernile mai aspre singura nădejde de a ieși din frig, plus că se tăiau crengile vreunei salcâm de la hotarul din fundul grădinii. Cealaltă cameră, era locul unde, de obicei, dormea tata. Zidul care despărțea camerele era plin de fumuri, adică era făcut special din cărămizi de șamotă țărănească pentru sobă, pe unde șerpuiau gazele fierbinți de sub ceanul de mămăligă. Sobarul care născocise peretele despărțitor cu tot felul de canale, era chiar fratele tatei, Ion, →

GHEORGHE ANDREI NEAGU

Un explorator obișnuit

Împing destinul spre margini de timp
ca pe un bolovan colțuros
închid ochii și-i aștept căderea.

Mă îndepărtez și nu mai privesc în urmă,
am scăpat de temerea care-mi dădea fiori
și mă aștepta la colț.

Gândurile mă lasă liber
ca pe un prizonier scăpat din lagăr
cu sângele-n fierbere.

Singurătatea și tăcerea îmi arată drumul,
mă însuflețesc să merg prin vastul necunoscut
ca un explorator obișnuit,
spun totuși câte-o rugăciune
pentru încrederea necesară ajungerii

la liman
noaptea îmi sunt sărăcăcioase și odihnitoare
cu vise de mulțumire.

Aștept un semn binevoitor de undeva
ca pe o stea norocoasă
care mă conduce la o dragoste
ce-mi pătrunde în suflet

și nu mai iese niciodată.

Nuntesc până astăzi

Când noaptea se spăla pe fața de întuneric
și inima ta era înfiptă într-o săgeată
eram plecat în armată,
ai tăi mă vedeau ca pe un soldat inamic
care le fură teritoriul.

Mă priveam în oglindă și nu știam ce să spun,
eram același vlăjgan cotropit de frumos
dar nu mărturiseam nimic,
purtam în raniță dezamăgirea
că nu pot fi cuceritorul tău.

Lucrul acesta nu s-a întâmplat,
am fost lăsat la vatră,
să nuntesc până astăzi.

NICOLAE VĂLĂREANU SÂRBU

Prima casă

Când m-am născut, casa avea
o singură ușă,
două ferestre timide, o tindă și grinzi,
se potoliseră crizele cenușii
ale istoriei,
cu un roșu devastator,
multiplicat în oglinzi.
Mama, tata, fratele, eu și sora,

reuniți la cina cu mămăligă blândă,
printre ierburi, greieri, ori viscole cu omăt,
primele cărți albastre sub lampa fumegândă.
Biserica pe deal, școala mai la vale,
pâine cu magiun, dimineți grăbite,
fântâna de piatră, bradul dinspre gard,

carul tras de bivoli, holde istovite.
Încă mă așteaptă casa cea de lut,
între ierburi aspre lacrima și-o frânge,
cu broboadă neagră pusă la fereastră,
are în privire unduire de sânge.

ALEXANDRU JURCAN

PRIMA CASĂ...

→ceferistul fochist care se inspirase de la cazanul cu aburi al locomotivelor. Până ajungea să iasă pe coș, fumul era aproape rece.

De aceea, când se tăia porcul de Crăciun, se scoteau două – trei cărămizi din coșul propriu zis din podul casei, se înfundau bagelele și fumul se așeza lent pe șuncile și cârnații atârnați pe caii ce întăreau căpriorii. Asta era treaba lui tata. Mama, arareori, se urca în pod. Nu-i plăcea să se urce pe fuștii scării. Podul casei era făcută din scândură de brad frumos geluită, ce se îmbuca de-a lungul pe un cant fălțuit artistic, peste care se așternea un strat de câțiva centimetri de lut amestecat cu balebă de cal. Aici se țineau cerealele.

Când se mergea la moară, tata cobora câteva coșarci pline cu știuleți, pe care urma să le dezghiocăm cu

palmele în tinda de sub scara podului ce despărțea camera tatei de camera de curat și unde se ținea zestrea mamei de fată. Aș putea spune că erau trei camere de locuit cu vreo două holuri, plus dependințe.

Aici m-am născut și am trăit până la vârsta de zece ani, alături de sora mea Rodica, cu doi ani mai mică. Gimnaziul și liceul m-au ținut departe de casă, mare parte din timp locuind în gazdă, la Roman. Apoi mai departe, la București și de ani mulți la Focșani. Pot spune că sunt vrâncean prin adopție.

Întotdeauna m-am mirat, ba chiar și azi mă întreb, cum a putut bunica să dea viață și să crească unsprezece frați, unsprezece șoicani, care mi-au însoțit existența în diverse feluri. După ce mi-au murit părinții, întâi tata, apoi mama, mă gândisem să donez casa Primăriei, din calitatea de

cetățean de onoare al comunei. Poate că ar fi îngrijit-o și ar fi făcut o casă memorială, un muzeu sătesc sau de ce nu chiar o grădiniță. Dar mama, o dăruise deja nepoatei mele, care este plecată de câțiva ani în Italia. Am mai trecut în ultima vreme și m-a durut când am văzut o bucată din peretele grajdului prăbușită, în vreme ce tabla începea să prindă rugină. Am mai scos o căldare de apă din fântâna făcută de tata, de care se bucură toți vecinii până azi, și mi-am adus aminte de gustul copilăriei. Apoi am plecat trist, rugându-mă la Dumnezeu ca nepoata să se sature de îngrijit bătrânii Romei și să se întoarcă acasă. Sau, măcar să vândă casa unei familii care să-mi dea voie să mai vin uneori ca să mai mirosoi vița de vie din fața casei, ridicată până la streășină, sau florile de regina nopții ce străjuiesc aleile din curte

Itinerarii

Insula celor frumoși și bogati

Cum se recomandă să te duci cu sacul la pomul lăudat, nici eu nu m-am grăbit să vizitez „insula celor frumoși și bogati”, care în cazul germanilor e întruchipată de adulața Sylt. Sinceră să fiu, având în vedere faptul că trăiesc la o aruncătură de băț de Mediteranea, cu greu îmi puteam imagina că o insulă din agitata Mare a Nordului ar fi putut să mă mai surprindă cu microclimatul ei, pasămite miraculos de blând.

Așa se face că, în ciuda frecvențelor mele incursiuni prin nordul Germaniei, mi-au trebuit aproape douăzeci de ani de proximitate până m-am îndurat să cad în ispita unei călătorii scurte într-acolo. Din moment ce vremea era cam mohorâtă, mi-am zis că n-o fi chiar foc...

Acceptând așadar irezistibila ofertă a societății de căi ferate germane, care oferă bilete la prețuri de-a dreptul derizorii pe durata finalului de săptămână, am urcat în trenul care face mai puțin de o oră până în orașelul Westerland, capitala insulei Sylt.

În gara de destinație, valuri-valuri de turiști se revărsau din trenurile care se succedau cu ritmicitate de ceas, venind mai ales dinspre Hamburg. Hamburgezii a adoptat insula Sylt drept destinație de weekend, și asta în ciuda faptului că distanța până acolo nu e deloc neglijabilă (187 km)!

A merge cu trenul pe o insulă sună la prima vedere imposibil. M-am mirat și eu, dar m-am lămurit rapid când am aflat că există un dig construit special în acest scop, cel pe care s-a amplasat terasamentul căii ferate. Trenul singur circulă pe acel cordon ombilical, nimic mai mult! Într-adevăr, e un sentiment destul de straniu să te deplasezi îndurând zgometele și zgâlțâiturile aferente trenului, dar să ai în același timp de-a stânga și de-a dreapta numai apă. Recunosc așadar că, din start, drumul într-acolo m-a inspirat.

Treptat, apa se retrage și lasă loc unor șesuri inundabile și mlăștinoase, care mai apoi se transformă în dune și sfârșesc în pământ ferm, acolo unde orașul-capitală, Westerland, își

primește vizitatorii cu construcțiile sale în stil nordic, caracteristic, din cărămidă în roșu-natur, aparent neterminate, pentru că nu sunt tenuite.

Primul contact pe peron l-am avut cu soarele, surprinzător de cald și de plăcut față de negura pe care o lăsasem în urmă. Încă un punct pozitiv, la care legenda nu se dezmente! E clar că briza chiar alungă norii, facilitând atmosfera propice viziaturii.

În fața gării ne întâmpină statui dispersate și ... cam nelalocul lor. Nu stau perpendicular, ci sunt toate înclinate. Sfidând legile gravitației, siluetele de bronz întruchipează oameni, pomi, valize, ba chiar și bănci, toate într-o poziție nefiresc de strâmbă, de parcă l-ar imita pe Michael Jackson în vestitul său moon-walk! Călătorii se binedispun când le dezleagă misterul: e-un omagiu adus vântului atotprezent, care caracterizează Marea Nordului. De aceea, ea este supranumită ”Hans vântură-lume”!

De la gară către plajă n-ai cum să te rătăcești. Artera pietonală centrală se deschide generos spre orizontul albastru bi-nuanțat. Bleumarinul apei, de la bază, e acoperit de pătura bleu a cerului, punctat pe alocuri de norișori pufoși și albi. La bază e plaja, cu nisip aproape alb. Tabloul chiar seamănă cu clișeele clasice, și totuși, nu e obligatoriu să fie așa idilic. Atâta doar că noi am nimerit o zi ideală, fără vânt prea tare și cu marea în plină fază de reflux.

Supranumită Regină a Mării Nordului, Sylt este și capitala windsurferilor care duc sportul la extrem. Se spune că numai atleții cu adevărat curajoși fac față intempestivului „Hans”, care se opintește în valuri care mai de care. Asta nu-i împiedică pe ageamii să-și încerce și ei norocul.

Plajele insulei Sylt sunt populate de mlădioase siluete de voinici și voinice de toate calibrele, adevărați oameni-rechin, trași prin inel de neopren, fiecare croindu-și drum după puteri prin ademenitoarea mării în spume.

Îmi fac și eu drum, fără grabă prea mare, spre capătul dinspre apă al orașului, taxând cu interes măsurat vitrinele magazinelor, care etalează marfă nu tocmai ieftină. Mă tratez cu obligatoriul pește marinat la chiflă. E bun de-ți lasă gura apă, dacă știi să-l cumperi la botul calului, nu la adresa pomului lăudat de prin pliantele turistice. Unde mai pui că nu e nici așa de scump cum mă așteptasem!

La plajă – surpriză! – intrarea se taxează. Nu e ieftin, costă cam cât o bere, dar după ce aflui că banii sunt investiți tot în întreținerea instalațiilor de pe plaje și în curățenie, îi dau cu plăcere. Taxa se percepe doar odată pentru întreaga zi; cu biletul poți apoi să intri și să ieși din zona litoralului ori de câte ori dorești.

Exact ca-n reclame, plaja se întinde cât vezi cu ochii și poți să te plimbi de-a lungul ei cât te țin puterile, fie prin nisip, fie pe faleza frumos amenajată, situată ceva mai la înălțime, ca să lase loc apelor când vine fluxul. Insula Sylt are ”munțișorul” ei, o dună care domină de la modesta ei înălțime de 52,5 metri o zonă cu o rază mai extinsă decât cea a coperită de însuși vârful Zugpitze, cel mai înalt pisc alpin german (2962 m)!

Casele de pe mal, cu acoperișuri de stuf, păstrează stilul original, de pe vremea la care aici trăiau doar familii nevoiașe de pescari. Greu de crezut că acum metrul pătrat se vinde la prețuri de milioane - la propriu! - lucru care-i obligă pe angajați să facă zilnic naveta pe uscat, pentru că nu-și pot permite să plătească exorbitanțele chirii.

Un fel de aură de Fata Morgana înconjoară insula Sylt și datorită faptului că dunele ei n-au astâmpăr nici până astăzi, deplasându-se cu până la zece metri pe an. Fixarea lor prin repetate plantări de mărăcini și vegetație specifică a reușit doar parțial. S-a și adus nisip, pentru a completa prin zonele din care marea mușcă fără milă. Pe moment, situația e calmă, după ce s-a descoperit că →

**GABRIELA CĂLUȚIU
SONNENBERG
Spania**

în ultimii ani, pe partea opusă celei expuse eroziunii, insula a început să „crească”.

Deocamdată calvarul inundațiilor provocate de furtună în secolul trecut s-a stopat prin îndiguiri, dar încă mai sunt în viață supraviețuitorii unor viituri îngrozitoare, ce pur și simplu au smuls bucăți întregi din insulă, luând cu ele case, animale și oameni. Într-o singură noapte, unii au pierdut tot ce aveau!

Vizitatorilor de azi, insula li se așterne la picioare, simplă și de un purism dezarmant. Cu ochii pe culorile nisipului și ale apei, ciulind urechile la susurul valurilor și la chiotele pescărușilor, sau la râsetele copiilor de pe plajă, cu gândul la picturile și literatura care redau farmecul acestui loc, uitat parcă la capătul lumii, gustând dintr-un cocktail pe o terasă de restaurant dichisit, plimbându-te cu bicicleta, sau pur și simplu citind ceva din clasicii germani, care s-au lăsat inspirați de ambianța aceasta calmă, nu poți decât să te împaci cu tine și cu tot restul lumii. La adăpostul unui coș de răchită, tipic de pe aici de prin Frizia – da, da, așa se cheamă zona nordică a Germaniei! – coș cu bancă integrată, pe care încap două persoane și care e dotat cu „gluga” rabatabilă ce stăvilește vântul, te poți considera printre cei mai mulțumii oameni de pe pământ.

Încep să le dau dreptate adepților insulei Sylt și-mi pare rău că i-am clasat pripit în categoria „snobi”. Prin mediile de socializare virtuale e plin de microbiști inoculați cu pasiunea syltiniană. Or fi și unii printre ei mai bogați și mai înfumurați, dar cred că aceia se plimbă mai mult prin porturile de agrement, feriți de ochii noștri, circulând cu iachturele lor scumpe și locuind în vilele lor fastuoase, întreținute de slujitori.

Departate sunt vremurile de la sfârșitul secolului al XIX-lea, când lista oaspeților veniți, tot însoțiți de slujitori, era publică și se afișa în văzul tuturor, cu nume, prenume, adresă, ocupație și rang nobiliar, numărând nici mai mult nici mai puțin decât 46 de persoane! Astăzi, numărul de vizitatori a ajuns la un milion pe an! Dar atenție, pe atunci, dădacele și majordomii erau scutiți de taxa de cură...

Azi poți să te simți frumos și bogat, chiar dacă nu ești decât un

cetățean de rând, căci este loc pentru toată lumea. Totuși, insula nu e foarte mare, mai mult lungă decât lată, cu cei patruzeci de kilometri ai ei, gătuți pe alocuri în fâșii de numai 550 de metri lățime.

Ciudad sună și recomandările, sau mai bine zis amenințările adresate „vitejilor” veniți să înfrunte „aventura” vacanței marine în urmă cu peste o sută de ani (asta după ce supraviețuiau cu chiu cu vai anevoioasei călătorii, care pe atunci se făcea prin trăsuri și bărci bine clătinate). „Prima scaldă în mare nu se întreprinde înainte de a treia zi de la sosire! În primele săptămâni se recomandă câte trei expuneri la soare, fiecare a cel mult cinci minute”. Aha, astea erau deci regulile *wellnessului* la începutul secolului XXI!

Pe atunci, țelul declarat al șederii era „stimularea poftii de mâncare, suplimentarea porțiilor consumate, accelerarea metabolismului, îmbunătățirea stării de spirit pe ansamblul ei, sporirea greutateii corporale și fortificarea organismului, în general”. Cât de multe s-au schimbat de-atunci!

Frizerul se ocupa și cu „operatul bătăturilor și extrasul unghiilor crescute în carne” iar costumele de baie erau lungi până la genunchi și aveau atâta material, încât se îmbibau cu apă, de nici nu se mai punea problema înotatului. Cei care intrau

Delta Dunării, “Când uiți să înverzești”

Delta frumoasă și bogată a celor săraci

cu ele în mare, erau supravegheați de un asistent, dotat cu colac și cu o frânghie groasă, înnodată în jurul grumazului, otgon de care se ținea strâns „elevul”.

La amiază, protipendada se întâlnea la restaurant. Bărbații purtau frac. Se serveau delicatose, stridii, creveți, calcan și chiar și vin de pe insulă, o ciudățenie pentru acele latitudini. Nelipsite erau și produsele lactate provenind de la flocoasele „oi de dig”, a căror lână a rămas la mare căutare până astăzi.

Seara se ieșea la dans, obligatoriu în ținută elegantă. Numai Doamnele care dansau erau scutite de obligația de a purta pălărie! Bărbații, în schimb trebuiau să poarte costum de culoare închisă și mănuși albe.

Multă vreme s-a scurs până când turiștii s-au lăsat convinși de autoritățile locale să iasă și pe la plimbări printre dune, supărătorul nisipul fiind considerat nociv.

Cu toate astea, existau și capitole la care trecutul ar fi marcat un punct pozitiv față de actualitate. Liniștea necesară odihnei și regenerării, de pildă, era luată mult mai mult în serios decât acum. Spre exemplu, în vara anului 1956, actrița Marlene Dietrich, deși era celebră, a fost dată afară de două ori din hotelul în care rezida, pe motiv că deranja vecinii cu „exercițiile ei la vioară”.

M-am întors acasă cu trenul de seară, pe fondul unui apus care juca-n flăcări zenitul. Trecând în revistă ce văzusem, aveam acum cu totul alți ochi pentru „Troia Nordului”, insula care punctează cu vestigii datate încă din epocile de piatră și de bronz. Dovezile longevității ei, monoliții îngrămădiți pe vechile morminte ale hunilor, fantasmagoricele pietre rotunjite de ape sunt vizibile numai la reflux. Mi-e mi-au indus o stare de melancolie. Mi s-a părut că lipsisem nu doar o zi, ci o vară-ntreagă, iar vestea că pe continent plouase într-una, mocănește, nici nu m-a mai mirat.

Arhiva sentimentală Eugen Buzoianu

„Fratele mai mare” întru spirit și înțelepciune

Redeschid filele Jurnalului meu de acum două decenii. La 17 decembrie 1998 la Liceul „Octavian Goga” din Miercurea-Ciuc avea loc lansarea In memoriam a volumului de versuri „*Conturul adevărului*” a regretatului prof. Eugen Buzoianu. Nefericitul prilej îmi oferea și mie, prietenul și colegul acestui delicat și sensibil cărturar, stăpân deplin al limbilor și operelor lui Eminescu și Baudelaire, de a-mi prezenta eseul „*Omul și poetul - o viață închinată Frumosului*”. Și după atâția ani reflect la situația delicată de-al omagiază și a-i recita versurile autorului plecat prematur la ceruri.

Mă adresam atunci direct lui prin vorbele: *Îmi imaginez, dragă Eugene că nu poți avea acum decât un vis frumos și că vei sta nedormit mereu cu tâmpla pe creațiile mai marilor noștri înțelepți cărturari, pe cartea scrierilor tale, la care ai trudit o viață. O viață scrisă cu suferințe, așteptări, râni și lumini, umbre și amurguri bacoviene. De aici, îți tragi semeția și metafora. Apoi i-am citit poezia Cântec târziu:*

*Sfârșitul meu, asemeni unui vis,
Am vrut întotdeauna să mi-l știu,
Împurpurat de un amurg târziu,
Cu capul aplecat pe manuscris // Poate atunci, înfrigerat ușor,
Pe foaia ne-nținată să aștern
Poemul nepereche și etern / Cu care v-am rămas dator.//
Un vers definitiv și transparent / Și necesar ca razele de soare / Și pur ca cerul clipei trecătoare / Când printre voi am fost și eu prezent.*

Textul prescurtat al rostirii noastre avea să apară în revista „Școala noastră”, nr.2 1998, iar o variantă mai amplă și îmbunătățită, purtând titlul *Plecarea lui EUGÈNE, omul, poetul, prietenul*. Revenirea sa prin poem, a fost publicată în cartea mea „*De veghe la izvoare*” – Eseuri și meditații – 2001.

Eugen Buzoianu s-a născut la 18 decembrie 1937 în localitatea Arciz din Basarabia, absolvent al Facultății de Litere București. A fost profesor de limba și literatura română la Liceul „Octavian Goga” Miercurea-Ciuc și părăsește locul de la catedră din

Grupul Școlar „Avram Iancu” din Sibiu. Se stinge din viață la 24 ianuarie 1998. Așa cum reiese din arhivele Inspectoratului Școlar Județean Harghita între anii 1970-1990 printre inspectorii de specialitate a funcționat și profesorul Eugen Buzoianu. A debutat ca poet în paginile „Luceafărului” la care s-au adăugat cele din „Ateneu”, „Vatra”, „Viața Studentească”, „Informația Harghitei”, „Transilvania”, precum și din culegeri colective.

Pace, drumeție și plecări sunt peste tot pe lume, iar lirica meditativă eminesciană are destule pilde, copleșitoare prin răsfrângerea lor metafizică și umană, precum acestea: „De ce mă întristează/Că valurile mor,/Când altele urmează / Rotind în urma lor ...”

De ce ne emoționează mai totdeauna versul - aforism *Ce e val, ca valul trece ?*

Mi-aș fi dorit în clipa acelei triste vești, ca printr-un miracol, plecarea pe ultimul drum al bunului prieten, să se transforme într-o revedere la Sibiu, prilejuită de sărbătoarea lansării cărții sale. E mai ușor a dăruii o floare, îmi zic și astăzi, decât a inventa o metaforă. O știa și el...și totuși făcea cu mult har tălmăcirea gestului și cântecului în cuvinte. Expresia artistică în vecinătatea zicerii directe, confesive, se cuprinde intens de conștiința menirii sale. Să-i ascultăm mesajul din *Marele blestem: Plătim, prea darnici, cu întreaga viață /Luciditatea unui singur vers/ Și nu știu dacă-n urmă se dezgheață/ Cărările pe care noi am mers.// Rămâne peste vremuri un poem,/ Un nume poate zgâriat pe o carte/ Răsplata pentru marele blestem/ De care doar pământul ne desparte.*

Pentru Eugen, literatura în limba lui Eminescu ca și a lui Baudelaire erau deopotrivă dragi încă din fragedă

tinerețe. Adeseori colindând împreună județul, poposind la Bilbor, Corbu, Subcetate, Tulgheș, Sărmaș ori Toplița și nu numai, lăsându-ne fermeceți de logos, râdeam, ne încruntam... ne despărțeam apropiindu-ne, cum ar zice Nichita, acordând acele nobile *Lacrimae rerum* (plânsul lacrimilor/lucrușilor) existenței, concretului, vorbeii. Plânsul ne poate aduce mântuirea și fericirea așa cum ne spune Domnul Iisus.

Fire romantică, mai mult pentru sine, dar și un realist al cotidianului vieții, Eugen a fost un împătimit al adevărului și frumosului. L-au iubit colegii de breaslă, l-au îndrăgit învățăceii pentru că și-a „jucat” rolul serios și onest, ca un adevărat magister. Istoria literară transmisă de el de la catedră era înainte de toate una trăită prin citire și studiu, iar inspectorul școlar de odinioară s-a ferit a fi un funcționar al învățământului, ci un pasionat și înțelegător dirigitor al fenomenelor limbii și literaturii române.

Prea plin de viață și gingășie, încrezător, peste dureri, în felul lui și afectuos cu semenii, n-aș crede că Eugen Buzoianu a considerat vreodată izolarea, singurătatea și moartea ca o evadare, ca o eliberare așa cum le-a văzut poetul *Florilor răului – Les Fleurs du Mal*, Baudelaire, pe care-l rostea în original savurându-i suflul liric, muzicalitatea versurilor, înălțimea formei. Emană din el dorul de a cuprinde universul cărților și al lumii, sufletul său era însetat de armonii. Se născuse pentru a fi poet. Dumnezeu l-a înzestrat cu talentul rar de a-și „prinde” viața în fărâme de cuvinte. Cuvinte alese, de grație, de zodie stelară. →

NICOLAE BUCUR

Întrunire literară la Odorheiu Secuiesc: Romulus Guga, Nicolae Bucur, Eugen Buzoianu

În fața poeziilor în stare născândă parcă-l văd, dintr-odată, pe Eugen Buzoianu, un om foarte tăcut. Tăcerea lui e adâncă și gravă, cu înțelele de baladă ancestrală.

El tace, adormit aparent,/ În țara lui interioară,/ Zâmbind ușor, parcă puțin absent/ Apăsat de-o invizibilă povară, // De povara de a nu dormi/ De durerea de a ține minte/ Tot ce oamenii pot trăi și iubi/ În atât de puține cuvinte. // Menit să dăinuie fără istov/ E singur în întreaga umanitate/ Ca un far pe singuraticul ostrov/ Al oceanului numit Singurătate. (Somnul poetului)

Mi-am imaginat după serata omagială de la liceu un discurs în stihuri al poezilor care s-au despărțit de noi și s-au mutat acolo departe, în lumea Dumnezeiască. Ar zice Eugen : *Primește-mă, Doamne, așa cum sunt / jumătate cer, / jumătate pământ, / în acest univers de lumini și tenebre / ca într-un joc de păpuși / cu dungi albe și negre. / Încerc și eu, / poate nu-i greu / să fiu mereu / și om și zeu. / Primește-mă, Doamne / așa cum sunt, / precum în cer / așa și pe pământ. (Primește-mă).*

Asemeni unui zeu, mereu frumos și cu privirile treze poetul ni se arată la orizont. Pe Eugen Buzoianu, de ani buni, l-am întâlnit/ reîntâlnit, îl cunoaștem/ recunoaștem prin actul creației lăsate. Fiica lui, Dana Buzoianu îi pășește pe urme, ca o tainică și autentică prezență lirică. Îi reproducem o semnificativă creație închinată părintelui ei. Poartă titlul **Aurora poetică In memoriam Tatălui meu 1998.** *La sfat de taină șed acum poezii, / Din lumea lor fluidă de idei, / Transpar în noi perfecte cuvinte, / Cristale vii din sferele celeste... / Poezii sunt la fel de vii ca nemuirea, / Din lumea lor de stele rotitoare, / Împrăstie poeme de scânteii solare, / Ei ne prefac în floare mugurii din inimi...*

Iar noi, viețuitorii Terrei, ca niște fragede clepsidre, ce ne-am putea dori? Să mai schimbăm câte un gând în cuvânt, să-i rememorăm în ceasuri de seară pe Eminescu, Blaga, Nichita ori Baudelaire...

Să ne spunem rugăciunile către Domnul, să te pomenim și să nu te uităm nici pe tine, dragă prietene, care ne-ai lăsat cartea cu poezii, sufletul cu amintiri, mirajul drumurilor străbătute prin această viață, când dulce, când amară ...

„Ce-ți doresc.....?”

Există un ceas al Patriei
în care bat toate clopotele
deodată
în care micul adevăr al fiecăruia
devine frunza unui stejar uriaș

Există un ceas al Patriei
înmiresmate
când toate răcăcirile se-adună
ca într-un clopot imens albastru
sunetele la sânul unei maici
tinere

Atunci lăudat fi-va numele tău,
Patrie
lăudat
ca un zbor de lebădă luminat
de ochii copiilor
căci tu ne-ai ținut în rostire
ca o mumă cugetătoare
sfioasă, ca un pendul
între elan și ferecare
singuratică stând
pe marginea unei Dunări bătrâne
cu corăbii multe-ncărcate
de geniale dorinți...

ca o pâine rotundă
ca un stejar încoronat
ca o zare unduită
peste râuri și mări verzi
deschisă ca un pod înălțării
ființa ta fie trează în noi
totdeauna.

NETI-NETI...

- Poezia e o moară-n
care intră cine vrea!
- Unde-i moara, preaînțelepte?
- Ea se mistuie-ntr-o piatră
până ajunge praf pe lucruri
un pribeag în regnul mort.
Nu se află cu busola
locul unde s-ar afla
Este praf și praf în lume...

Delta Dunării, “Singurătate”

Cea mai scurtă cale-i
curba țărmurilor scandinave
dar ce țărmuri vei afla
ajungându-le pe-aproape?...
De se vede câteodată
străjuind vreun pisc de munte
albă ca o veșnicie...
urcă-te spre ea pe unde
și urcușul pare mers
de gondolă peste ape...
Când vei fi de ea aproape
vei vedea că nu mai e...
Astfel răsucind nimicul
ca o cheie-n broasca minții
să vezi cum din două lucruri
unul singur se-ntrupează
iar acolo unde-i Unul
mai presus de celelalte
vei găsi-nțelept pe toate:
mici, anapoda-ndreptate
Ca și firele de praf,
răcăcitele monade.

AȘTEPTARE

Noapte
Se așteaptă ceva
E o lume pe chei...
Adormită
Nu a spus nimeni
Că va veni
Acum
Dar ei așteaptă și
răbdători
Dorm
Tresare un val
Pe chei
Pași de nălucă
Nu aude nimeni
În somn
toate sunt la fel
Plouă...
Obosește și ploaia
Mareea murmură...
Nu-i tăcere sub cer
În zori
Soarele urcând dintre valuri
mi se pare străin
mi se pare de ger.

GHEORGHE CUTIERU

AMINTIRE DIN LICEU

...Abia plecarăm din frumoasa și modernă Gară a Constanței, și am scos din sacoșă romanul *Martin Eden*, al lui Jack London, proaspăt reeditat. Pentru această operațiune, am recurs la un adevărat ceremonial-șiretlic: am cotrobăit cu atenție mărită prin sacoșă, de parcă era vorba de cine știe ce obiect de patrimoniu, deși știam exact unde pusesem cartea, am scos-o încercând să arăt pe față o grimasă cumva evlavioasă. Cred că fenta mi-a reușit și, după ce m-am convins că toți ceilalți călători din compartiment erau cu privirile ațintite spre mine, am devenit sobru, ușor încruntat, după cum promisem instrucțiunea de la prietenul Retega, și am început să citesc... De fapt, mă prefăceam doar, fiindcă am recunoscut dintotdeauna că nu mi-a plăcut nici să citesc, nici școala pe care, dacă n-ar fi fost frica de mama și rușinarea ei în fața lumii, aș fi abandonat-o fără cel mai mic regret imediat după ce învățasem să citesc și tabla înmulțirii. Ba, în câteva rânduri, mi-a trecut prin minte chiar să-i dau foc pentru binele umanității de vârstă școlară din cartier...

Dar n-a fost să fie!

Târâș-grăpiș, am terminat liceul păstrând în minte figura acră a profesoarei de română-franceză care avea o plăcere diabolică să mă ridice în picioare și să mă îndemne cu o sintagmă distrugătoare pentru cunoștințele mele de limbă franceză:

-Dit moi!

Urmă blocajul total al intelectului meu care, și-așa, mi-l imaginam, în momentele mele de singurătate și sinceritate, ca pe-o vietate hrănită prost și abia ținându-se pe picioarele-i rahitice. În asemenea situație, mă simțeam foarte aproape de intrarea în sevraj, stare de care nu prea aveam curaj, însă cuvântul suna frumos... Nu-nu, vocea *profei* nu era oarecum asemănătoare sunetelor unei păsări de noapte, ci era cu totul altfel, altceva: niște nuanțări sinistre și amenințătoare aducând cu voci din filme *science-fiction*, voci venite din altă lume, cu modulații-sunete de tinichele ruginite. Evident, intonațiile se succedau cu o viteză suficient de mare pentru a da glasului un sunet aparte, având în el ceva chiar macabru...

La matematică – altă nenorocire! Îmi amintesc perfect și redau „ostilitățile” petrecute într-o oră obișnuită de trigonometrie...

-Bună ziua, domnilor elevi!, ne saluta *profu* Popescu intrând voios în clasa noastră în care supraviețuiau un fel de liceeni-vietăți pe jumătate înmărmurite de frică! A, da-da, aha!, mormăia el deschizând catalogul cu coperte jerpelite. Ia să vedem cu cine ne distrăm noi azi, ia să vedem... A, da: cu domnu elev Parasache, da?

-Daaaa!, răsuflea cu ușurare „echipa de urlători”, cum ne știe tot Liceul.

-Ia, ieși dumnetale, domnu elev, puținel la tablă, și fă-mi demonstrații separate la teorema lu nea Pitagora, despre triunghiul isoscel și..., și... A, da: teorema lu... A, scuze, domnu elev: era un tip din Milet, cum naiba îl chema? Că tocma uitai...

Mințea, știam că minte, fiindcă vroia să spun eu, convins fiind că nu știam... Eu tăceam, iar colegii îmi respectau tăcerea, și pustietatea din creier, doar Deleanu din prima bancă, îmi șoptea aspru și-un pic șuierat:

-Thales, bă, *ștrumfi*, Thales!

-Thales!, ziceam eu cu voce stinsă. Thales, dom profesor...

-Bravo și mersi, dragule! Da, bun, ți-a șoptit bine Deleanu – bravo și lui... Asta-i *diștept*, mă, deștept ca mă-sa lui! Ei, povestește-mi acum ceva despre *sinus* și *cosinus*...

Profu se așeza, stătea picior peste picior pe scaunul ergonomic din spatele catedrei, și toată fața și ținuta lui exprimau siguranță batjocoritoare. Zâmbea cu triumfătoare superioritate savurând procesul de umilire la care urma să mă supună.

Corigența fiindu-mi asigurată, așa că, încă retrăind întâlnirea cu una dintre frumoasele mele colege, petrecută în seara precedentă, l-am întrebat:

-E nevoie să scriu pe tablă, sau...?

-Nu, drăguțule, nu – oral, da?...

Și am început să povestesc...

-După cât se cunoaște și după datele rezultate din studiile și cercetările aprofundate ale profesorilor de la Universitatea Harvard, *sinus* și *cosinus*, au fost doi frați gemeni...

-Cum-cum, dragă?!, a tresărit *profu* Adică, vrei să spui că *sinus* și *cosinus*...?

-Exact, dom profesor: ei erau fiii lui Thales din Milet... Interesant este și că ei, racolându-l și pe Ulise, au cucerit Troia, au luat-o ostatecă dintr-o parcare pe frumoasa Elena, și au emigrat în Franța unde o aștepta Paris...

În sfârșit, și pentru prima dată în istoria Liceului, în clasă se lăsase atâta liniște cum nu se mai întâmplase vreodată, astfel că îmi puteam expune „dizertația” în cele mai optime condiții:

-...Așadar, am continuat, după ce au obținut azil politic, cetățenia franceză și vize pentru intrarea în spațiul Schengen...

-Ajunge!, a țipat *profu*. Dumneata îți bați joc de mine, elev Parasache?

-Doamne-fereste, dom profesor! Vreau să vă mai spun doar că siamezii Sinus și Cosinus au făcut parte din batalionul „Racii verzi cu pistrui” care a luptat în Kandahar pentru apărarea granițelor patriei noastre...

-Ai terminat, elev Parasache?, m-a întrebat *profu* ușor răgușit.

-Da, dom profesor, am răspuns ușurat ca scăpat de-o mare povară.

-Bă, oaie rătăcită!, m-a luat în primire Deleanu în pauza mare. Ești nebun? Ai pus-o de corigență pe toamnă, fraierache...

-Știam, eram deja corigent...

Sau înnebunism? Poate că nu, dar nici nu mai aveam mult...

În ziua următoare, la chimie, profesorul Marinescu:

-Domnul elev Parasache este?

Majoritatea profesorilor de la Colegiu făcuseră o adevărată pasiune pentru mine...→

DUMITRU HURUBĂ

Se plimbă-ades prin visul meu sobolii

Se plimbă-ades prin visul meu sobolii,
Își sapă galerii pe sub ruine
Și ronțăie, când nu se pot abține,
Cuvinte-surogat, din portofolii.

Risipa zilei stăruie-n crevase,
Abdică-n mine revoltat lumina;
Degustă noaptea, fragmentată, cina:
O porție din frigul de pe oase.

Fântâanii de poeme i-am pus cruce:
Cu apa lor nu poți stropi răsaduri
De suflete la margine de vaduri –
Nomazi umili prin clipele caduce.

Se plimbă-arar prin visul meu scânteia
Din focul viu ce arse altădată;
Vânând o fericire elidată,
Culeg himere din Casiopeea...

Ne batem joc...

Ne batem joc de clipa ce-o avem,
În soarta măcinată-acut de boală,
Sportivi nătângi, cu iadul în tandem,

Printre ninsori mai dăm o rotocoală.

Am obosit să credem în minuni
Cu aripi reci pe umbre de cuvinte
(Abia mai poți din visuri să te-aduni,
Să te târăști, încet, spre înainte!).

E prea târziu să mai gonim prin timp,
Cu o valiză plină de comete,
Am importat himere din Olimp,
Ni-e viitorul gri și plin de pete.

E rânduit să devenim ocnași –
Ascunși de gratii, rar găsim o
„strungă”,
La închisoarea morții suntem (I)ași –
O-ntrecere cu scorul într-o dungă...

Ne-am dezlegat himerele...

Ne-am dezlegat himerele de noapte,
Rătăcitori prin visele-mumii,
Iubitul meu, să paștem mere coapte,
La herghelia plină cu stafii!

Ne-am dezlegat de orișice cutumă,
Cu-nstrăinarea facem legământ,
De sub zăpadă prinde-mă și du-mă
Acolo unde pescăruși mai sunt!

Ne-am cununat nădejtile în soare,
Țintind pământul – leagănul fidel
(Pansați la stele când Lacteea doare),
Aveam neantul cel din urmă țel.

Ne-am dezlegat iubirea de broboadă,
De constelații și de armoarii,
La dezbrumarea lumii stăm la coadă,
Lângă cărarea dintre morți și vii...

CAMELIA ARDELEAN

AMINTIRE DIN LICEU

→-Da, am răspuns cu vocea tremurată.

-La tablă, domnu elev! Hai, fuguța-fuguța! Cu formule, cu demonstrații, cu tot ce trebuie pentru a dezvolta subiectul nostru... Adică, nu: deocamdată, spune-ne și nouă ce știi, dumneata, despre unul dintre cei mai mari chimiști români...

-Chimia românească a avut...

-Nu, elev Parasache, nu generalități! Și ca să fii mai clar: vreau să-mi vorbești despre un chimist al cărui nume îl poartă o ustensilă de laborator de chimie... După care ne vom ocupa puțin de niște hidrocarburi, da? Haide! *Fast-fast*...

-Și *food*, nu?, se auzi șoapta colegului Mitruț.

-Cine-a șoptit? Aha, domnu Mitruț – doi, nota doi!

...Ca de obicei, Deleanu mi-a șoptit ceva...

-Dom profesor, am zis cu însuflețire și cu voce hotărâtă, cred că este vorba despre marele nostru chimist Niculaie Meclă...

-Cum-cum, Meclă?!

În clipa următoare liniștea din clasă a fost distrusă de urlete,

aplauze, fluierături, tot felul de țipete, în timp ce eu priveam întrebător la *prof*... Râdea și el în felul său special, cu o conformație a gurii ca un desen de Goya... Ce naiba făcusem, unde dracu greșisem?

Apoi, *prof*ul Marinescu s-a ridicat în picioare și a strigat:

-Liniște – nu mai aplauzați! Este vorba despre o simplă confuzie, care se datorează emoției, nu domnu elev?

Nu-mi venea să cred: cum, profesorul Marinescu, nemilosul *prof* de chimie mă salva dintr-o situație în care mă făcusem de râs? În orice caz, mai apoi, prin nu-știu-ce minune, Deleanu mi-a strecurat în palmă un bilețel pe care scria ilizibil pentru mine: *Bă, nefericitule, e vorba despre marele nostru chimist, Nicolae Teclu, adevăr care m-a dezmeticit și am dres-o cu calm* :

-Dom profesor, a fost o glumă, mi-am permis să..., mă scuzați. De fapt, este vorba despre marele nostru chimist Nicolae Sfeclă, cel care a...

...Făcut și-a dres, am auzit vocea colegului Mitruț din ultima bancă.

...A făcut și..., am repetat mașinal.

Mă tâmpisem!

-Da, bine, elev Parasache. Trecem la hidrocarburi...

Scrie câteva formule... Iar dumneta, elev Mitruț, ai încă un doi, cu felicitări! Mai e puțin până te las corigent... Zii, Parasacule! Poftim... Zii, scrie...

M-am luminat la față, am apucat cu siguranță creta și, în câteva minute, am umplut tabla cu formule care, îmi ziceam cu încredere și hotărâre, demonstrau lumii că eram un elev cu lecția la chimie învățată... La sfârșit, după cum credeam eu, am anunțat victorios:

-Dom profesor, asta e tot ce...

Și-atunci, a venit întrebarea domniei sale sub forma unui trăsnet:

-*In conclusione?*

-În *conclusionone*, ce?, am tresărit cu spaimă.

Pentru că toate formulele scrise de mine pe tablă le învățasem pe de rost de la Deleanu, habar n-aveam ce însemnau și, de fapt, ce aiureli pe tablă, informație pe care am aflat-o la terminarea orei...

(Fragment dintr-un roman în pregătire)

MAXIME ȘI AFORISME NOI

- Cui îi place joaca îi place sigur și viața.
- Împăcați-vă cu ideea: nechemații nu pot da sens vieții.
- Liniștește-te! Niciodată nu-ți va fi furat ce n-ai posedat.
- *A o duce binișor.* Vai, ce mult înseamnă – pe vremea noastră, când traiul e-atât de greu.
- Când unii trăiesc prea mult – și ei și societatea – au numai de pierdut.
- Până la urmă, munca tonifiază: îndemn la muncă pentru tineri și mai ales pentru cei care nu lucrează.
- Îndură-ți lacrima. Pe-a ta și pe-a altora. Încearcă a o suporta.
- Cine știe să cântărească riscul, pune pe prim plan varianta că: - din pierdere în câștig poți ieși.
- În timp ce valorile rând pe rând dispar, succesul-i tot mai efemer.
- Cu radiera, poți rade numai ce-i la suprafață, nimic din ceea ce a prins viață.
- Să nu ne speriem de – *Judecata de apoi*. O avem zilnic printre noi și în noi.
- N-a exegerat și s-a bucurat! Semn bun?
- Rolul miracolului, de s-ar putea cunoaște acesta. Să redimensioneze existența.
- Dacă cap n-a avut, n-are cum să-l fi pierdut.
- *Bucurie unanimă.* Mai mult ca sigur o minciună.
- Când omul nu mai are-n el nimic demn – e semn că se află-n infern.
- Când nu-ți cunoști țara ta, degeaba străbați în lung și-n lat lumea.
- Urci - și - ți se pare că învingi. Cobori – încă nu mori, dar nici departe nu mai ajungi.
- De înfumurare poți scăpa, de urâtenie – ba!
- Scepticul n-are habar că-și pune o parte din viața pe jar.
- Ce n-ai făcut azi, rămâne îndoielnic că mâine ai s-o faci.
- Fără să simțim – îmbătrânim; după cum: încet, încet murim - fără să știm.
- Timidul a visat c-a avut curaj, fără să-și fi cerut voie de la cineva.
- Teama? - Nu numai că te inhibă, dar te și deprimă, mai mult te și sugrumă.

- Fericirea nu-i doar căutare, ci și rezultate palpabile, puse-n aplicare.
- Spune-mi cine te-a crescut, ce școală-ai făcut, și-ți spun unde-ai sa-ajungi.
- Gându-i un fl u x energetic, pe care chiar dacă-l folosim îl stăpânim foarte puțin.
- Pentru Bărbatul adevărat, a bălți - înseamnă a muri.
- O parte din cei care luptă la sfârșit se-nfruptă.
- Speră un pic - și-atunci – ai un oarecare câștig.
- În tinerețe, înveți să trăiești; la bătrânețe ai vrea să mai durezi, de s-ar putea.
- Dacă și timpul ar adormi, oare ne-am mai trezi?
- Din v i e ț u i t o r faci ușor un temător.
- De-ale vieții – de mai iubești, înseamnă că mai poți.
- Nu fiți posomorâți. Posomorâții sunt mai puțin iubiți.
- Cel care vânează dragostea e mai ușor prins în plasă de ea.
- Gâlceava întruna dezbină, concordia adună.
- Cine nu crede în libertate e un păgân. Să crezi în libertate a devenit deja ceva sfânt.
- Zâmbetul a fost primul care a descătușat puterea de-a dialoga.
- Împilare ai suportat? Deja ești vinovat!
- Puternic bumerang - ura. La noi și aiurea.
- Nu toți învingătorii sunt câștigători. Dar și cei din urmă recruțați sunt din tagma biruitorilor.

- Unui lider român. Când nu cunoști ce-i în țara /ograda/ ta, degeaba străbați în lung și-n lat lumea.
- Ce a z i frige, mâine se poate stinge.
- Învinșii n-au fost făcuți pentru a birui; mulți din ei au fost făcuți pentru a li se plânge de milă.
- Dacă ceea ce-ți dorești, grabnic nu-l începi, bine nu-l sfârșești.
- Dacă n-ai ambiția și voința trează, în zadar te-apuci de treabă.
- Nu toți nebunii au fost nebuni. Unii din ei fost-au la începuturi buni.
- Nu mai iubești? De viu te-ngropi.
- E greu a străbate calea dintre supărare și disperare.
- Ruga omului drept. - *Am un Dumnezeu; cred în El și de nimic nu mă tem.*
- Să iubești, nu să detești! Iată calea pe care merge omul înțelept.
- Cum poți să reușești, când nu mai ai nici o speranță? O singură cale există: și mai mult în speranță să crezi.
- Peste ruine, calcă fără să te apleci; încearcă ruinele să nu le vezi.
- Nu credeți în bărbații însurați. Prea mult nu mai fac – sunt terminați.
- Abreviere - un cuvânt prea lung pentru a exprima ceva superscurt.
- *Ai inimă, privește-n inimă* – mai mult decât o romantică deviză.
- * În liniște, doar în liniște se află puterea individului cea adevărată.
- * La negocieri ești plecat? Nervii acasă i-ai lăsat?.
- * Nu trebuie să fi muzician ca să-nțelegi o s o n a ț ă.
- * Sunt z i c e r i adevărate și neadevărate. Nu cred în cele din urmă: sunt strâmbe și fără de viață.
- * Nimic mai armonios decât gândul exprimat clar și frumos.
- * În lume, limba nu-i doar neprețuitul mijlocitor ci și neîndurătorul judecător.
- * Nu vă încurcați cu cei ratați. Nu-s decât simplii plătitori de rate.
- * Musafir plecat? Bucură-te! De-o belea ai scăpat.
- * Numai cel care a suferit a putut realiza că lacrima-i mai grea ca piatra.
- * Nonagenarul. - *Fericit aș fi să mai pot spune așa: Ce n-aș da să mai pot avea 80 de ani!*

NICOLAE MAREȘ

Teatru

Striptease la Bazin

(Comedie horror sau oroarea
de comedie)

(V)

ACTUL II

(Merge de parcă vine)

Scena 1

(Babu și câinele Azor, fără
traducător din franceză în română și
invers)

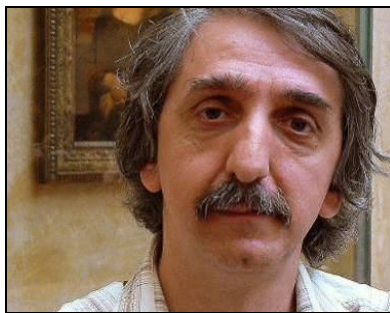
Babu (lansează pe fereastră cu o voce tunătoare câteva comenzi în franceză, limbă în care nu știe nici să scrie și nici să vorbească. Tocmai de aceea, exprimarea sa în franceză - ori a Babei la final - vor avea un caracter artificial, ca și cum s-ar încerca repetarea unor expresii neînțelese dintr-un manual de limbi străine) – „Azor, ici! Viens vite !”

[Iese și se reîntoarce în scenă cu un câine în lesă.]

[Observații canine esențiale pentru reușita spectacolului: Ar fi foarte indicat ca personajul lui Azor să fie interpretat de un câine adevărat - de rasă, ori maidanez -, dar neapărat de soi, ca să poată face față situației scenice. Prin prisma ultimei scene a piesei, Azor trebuie să fie dotat în mod natural cu o coadă destul de mare din care să dea voios. Se va avea grijă ca în sală sau prin culise să nu se strecoare vreo pisică sau altă felină.]

Dacă regizorul sau interpretul lui Babu (ori ambii) are/au fobie de câini se poate folosi o fantoșă canină fixată pe un skateboard care să fie trasă cu o sfoară, o variantă mai techno fiind aceea a utilizării unei proiecții holografice, animate sau nu, sonorizate sau nu. O altă opțiune pentru acest moment crucial al piesei ar fi luarea în calcul a interpretării lui Azor de către un student la teatru care pricepe cât-de-cât limba franceză și duce în gazdă o viață de... câine, pentru că în campus nu au mai fost locuri pentru el. În acest caz, se poate lua în considerare așadar un rol de travesti canin...]

Babu (îi comandă câinelui – tot în franceză – să stea) – „Assis!” [După care se așează și el pe un scaun, alături, mângâindu-l în timp ce-i vorbește] „Bravo! Comme tu es mignon!...” Sper că am pronunțat corect comanda asta în franceză?...

Eh, dar de vreme ce ai venit, înseamnă că m-ai înțeles!... Buuun!... Ei, acum, numai tu mă mai poți scoate din belea, măi dulău!... Da!... Și e tare drăguț din partea ta că dai din coadă, deși știu că tu nu pricepi o boabă din ce-ți spun, că ești un câine - cum îi spune - ah, da: „francofon”! Numai că eu sunt... he, he, he... „franco-afon” (!). Dar, lasă că ne descurcăm noi și de data asta!... Ca și de prima dată, de altfel..., atunci când ai venit aici cu stăpânul tău dintâi, francezul acela pasionat de Deltă... nu, nu... vreau să zic de deltaplan (mimează cu mâna un zbor orizontal), că de unde Delta Dunării aici în creierii Carpaților?... Auzise el de la unii asemenea lui că pe văile de aici apar niște ăia...de le zice „curenți ascendenți” foarte puternici. Așa că, dacă îți dădea drumul cu deltaplanul de pe cornișă, o luai... în sus pe Hornul-Vâlvelor (mimează iarăși cu mâna zborul în sus),... în loc să te duci bolovan la vale (aici brațul îi cade ca paralizat), spre Poalele-Vădanei, conform legilor fizicii, care sunt aceleași și în capitalism și în comunism, desigur, până la noi ordine ale organelor de partid și de stat...

Că nu mai putem noi de ele!... Și chiar așa s-au întâmplat lucrurile, îți amintești, cuțule?... (Câinele dă aprobativ din coadă)...

Apoi, când ai rămas la noi, cum să mă înțeleg eu cu tine, că nu apucasem să învăț după ureche decât câteva din comenzile pe care ți le dădea stăpânul în limba voastră maternă?

Însă legătura, dintre un om care e om și un câine care e câine, e mai mult decât: un „Du-te încolo!” sau un „Vino-ncoace!”. [Babu mângâie câinele pe cap, iar acesta - părând a fi de acord cu complexitatea relației lor - se așează cu labele în sus spre a fi scărpinat și pe burtă. Ce să-i faci? Câinele - tot câine, indiferent de pedigrie și cetățenie!] Așa că, pentru

a o scoate la capăt, am aplicat pe tine tainele mele de solomonar care găsește cu nuielușa de alun izvoarele subterane pentru viitoarele fântâni... și te-am hipnotizat ca să ne putem înțelege așa, ca între... oameni!... Și acum, hai să trecem la treburi serioase! Ia, vino tu, la moșu' tău! (Dându-i să miroase o botină scâlciată de damă, Babu ia capul câinelui în mâini se uită ținând în ochii îl hipnotizează și îi comandă:)

„Adu Baba! Aici - Baba! Ai înțeles?!?” (Câinele scheaună, după care fugă de din pușcă, încât Babu abia mai are timp să-i strige de la geam:)

Când o mâni încoace, fă-te că din greșeală o mai muști de câte o bucă! Asta așa,... cu toată dragostea, din partea mea!... (Schimbându-și starea, pradă unei amintiri fugare):

Ai!... Și ce dos mai avea ea pe la optsprezece de ani (mimează cu mâinile formele din amintire), pe când dansa goală prin poieni ca să poată culege pe lună nouă ierburi de leac...

Și o mătrăgună pe care a cules-o din greșeală a făcut-o să-și piardă capul și... să se mărite cu mine!... Dar și în capul meu ce o fi fost, măi, frate câine?!

[Babu revine la masă și întoarce iarăși clepsidra, adormind cu capul pe mâini.]

Scena 2

(Babu și Grupul mut de colindători de la Fabrica de furnituri „Îmbrăcați pe cei goi!”)

[Babu-cel-din-somn este protagonistul unei scene mute în care este înconjurat de Grupul mut de colindători. Printre mimii în costume mulate de balet, câțiva au măști de: „capră” (care clămpănește cu botul din lemn), „cerb”, „văcuță”, „buhai” sau „urs”.

Unul din colindători are chiar un buhai de funia umedă a căruia trage un altul ce poartă și zurgălăi. Sunetul buhaiului, clopănitul caprei și clinchetul clopoțelilor ritmează un dans grotesc.

Colindătorii ies din scenă – tot prin dreapta, pe unde au și intrat de altfel – lăsându-l pe Babu în același somn cataleptic...]

CRISTIAN STAMATOIU

Cinematografia lui Călin Netzer

Titlul **“Poziția Copilului”** te-ar putea duce cu gândul la poziția fătului în pântecul mamei, cu toate acestea, acest film al lui Călin Netzer este despre altceva. Mai mult, la sfârșitul filmului te întrebi chiar despre ce copil este vorba, de fapt. Despre Mihai, cel mort într-un accident? Sau despre alt copil, de vârstă adultă, ce condusese cu 140 km/oră, zburându-l pe primul din goana mașinii? De fapt, eroul principal pare să nu fie un copil, ci mama șoferului care ar face moarte de om să-și salveze fiul de condamnarea meritată pentru accidentul ce s-a soldat cu moartea lui Mihai. Mama șoferului ar mișca toate rotițele lumii corupte în care trăiește, numai să ascundă fărădelegea, să mascheze dovezile incriminatoare, să manipuleze și să cumpere. Realizezi totuși că asta vine din dragoste, căci ea merge la familia victimei să-și ceară scuze. Un gest frumos, dacă n-ar fi și interesat. În ciuda dăruirii ei, copilul său adult o reneagă, ba chiar o înjură, clar iritat de insistențele și determinarea ei, ce contrastează puternic cu firea lui – el fiind un *laissez-faire*, un demotivat condus din umbră. Relația mamă - fiu e cumva patologică, totuși, pare reală, ba chiar se pare că e cumva inspirată de relația regizorului cu mama sa. În film, interacțiunea dintre personaje e complexă, *a love-hate relationship*, care, având în vedere circumstanțele, ar putea fi salvatoare pentru fiu. Sau nu?... Știi doar că indiferent cum evoluează acțiunea, pe copilul Mihai, ce fusese călcat de mașină, nimic nu-l

va trezi din morți – iar detaliul pare să fie neglijat de mama șoferului, prea preocupată să-și protejeze propriul fiu, ce altfel ar sfârși după gratii. Spectatorul e lăsat să înțeleagă dilema și să tragă concluziile.

Cinematografia lui Călin Netzer este una inteligentă, incitantă, ce stârnește mai multe întrebări decât oferă răspunsuri. El dezvăluie dileme importante, ba chiar îndeamnă audiența la reflecție. Una individuală: Oare ce ai face în situația dată? Alta colectivă: Oare ce trebuie să acceptăm și ce să condamnăm? Care ne sunt valorile? Ce suntem și ce am putea deveni?

Zgândăriți și incitați de vizionarea filmului **“Ana, Mon Amour”**, am căutat să aflăm mai multe despre cinematografia lui Călin Netzer, așa că ne-am oprit la **“Medalia de Onoare”** cu Victor Rebengiuc și Radu Beligan, un film ce rămâne cu tine mult după ce-l vizionezi. Este vorba despre un pensionar, Ion I. Ion (jucat de Rebengiuc) care era restant la plata întreținerii, deși locuia într-un bloc neîncălzit. Viața personajului se schimbă în mod dramatic de îndată ce se aude că el va primi o medalie. La început, motivul medalierii îi este neclar chiar lui, laureatului, totuși vestea îl face să își modifice imaginea despre el însuși, ba chiar să răspundă comportamentului schimbat al celor din jur. Nevastă-sa, care nici nu vorbea cu el, ajunge să îi acorde atenție. Asociația de locatari începe să îl vadă drept fruntaș al blocului. Însuși președintele țării îl felicită pe

pensionarul Ion pentru actele sale de vitejie... Motivul onoarei, deși necunoscut, devine o poveste ce evoluează de la o relatare la alta, câpătând o viață în sine. Cu fiecare re-povestire eroul se împăunează cu noi lauri de glorie. Ion I. Ion ajunge să se creadă tot mai important și se umflă în pene pe zi ce trece, ca o gogoasă. Totuși, uneori îl auzi că se bătuse cu rușii, alteori cu germanii... dar ce, parcă mai avea vreo importanță? Să mai conteze pe ce front luptase? Doar noi ne-am luptat cu toți și cu toate, pe toate fronturile lumii, nu-i așa?... Filmul sugerează juxtapoziția imaginii pensionarului cu a altor imagini cunoscute, mai precis a statuilor eroilor. Personajul nostru, un nimeni înainte de vestea medalierii, trebuie să fi făcut totuși ceva fapte de arme – cam neclare împotriva cui, sau în ce constaseră ele – totuși acum știm cu certitudine că el fusese un erou. Despre asta nu mai există nici o îndoială. Medalia îi dă astfel o identitate fără de care Ion I. Ion nu mai poate trăi. El începe să anticipeze venirea fiului și nepotului din Canada, așa că plănuiește să îi întâmpine cu decorația în piept. Fără să divulge preora mult din finalul filmului, care oricum lasă loc de interpretare, voi spune doar că venirea copiilor este un prilej de mare bucurie, dar și de dezamăgire pentru Ion I. Ion. Medalia devine simbolul luptei pe toate fronturile, de est sau de vest, sau oricare altele. Devine modul pensionarului Ion de a se justifica în fața sa, a familiei, ba și a lumii largi. Chiar dacă onoarea ar fi fost meritată, sau mai ales atunci, te întrebi cât mai valorează această recunoaștere târzie, în condițiile în care prezentul este așa cum este, contrastând cu imaginile glorioase ale statuilor de pe lângă stația Eroilor din capitală – evocate la începutul filmului – care spun povestea victoriilor ce aduc gloria acasă.

Întrebările pe care filmul le ridică rămân în mare parte la imaginația audienței și depind, probabil, de punctul de vedere al spectatorului. Filmul **“Medalia de Onoare”** poate fi înțeles din diverse perspective. Una ar putea fi sugerarea întrebării legate de trecutul, prezentul și viitorul nostru: „La trecutu-ți mare, mare viitor”...

MILENA MUNTEANU

Pielea rece și sângele albastru

Catalanul Albert Sanchez Piñol a scris la 38 de ani, în 2002, romanul *La pell freda*, devenit urgent un *long-seller*, tradus, ecranizat, continuat cu al doilea volum din ceea ce va deveni într-un final o „trilogie a monștrilor”. La noi a apărut la *Humanitas*, tradus de Cornelia Rădulescu. Un roman cu elemente fantastice, despre alienare, frică de necunoscut, incapacitate de comunicare, singurătate, speranță.

Protagonistul ajunge în Pacificul de Sud, pe o insulă pierdută, unde urmează să stea un an, îndeplinind funcția de meteorolog și voind să uite un trecut amenințător și neclar. Acolo va cunoaște oamenii-broască (cu sânge albastru), dar și pe femeia-șopârlă (Aneris), ai cărei ochi păreau „ochi de pasăre pe moarte”. Fulgere de pucioasă, sclipiri violete, farul și ciudatul Batis, felinarul cu gaz, nopțile coșmarești, ploile

dușmănoase, iar mai apoi trecerea de la spiritualitatea cea mai înaltă la animalitatea cea mai primară.

Un suspans trepidant se infiltrează gradat în osatura epică. Batis se războiește noaptea, iar ziua face amor. Farul devine un personaj redutabil. Mirajul său e o capcană... existențială : cine intră acolo, nu mai iese vreodată. O surpriză majoră apare în raport cu iubirea : „Ce mă aștepta dacă o pierdeam? O moarte fără viață, o viață fără moarte. Ce e mai rău : o vară înghețată sau o iarnă care dogorește?”. Apoi, ca la Buzzati, noul venit. Schimbul. Căruia i se spune : „Farul e un miraj, să nu crezi în el”. Un final neașteptat, tulburător, ca la Casares.

În 2017 apare filmul *Cold Skin/Pielea rece* regizat de Xavier Gens, cu David Oakes, Ray Stevenson, Aura Garrido. Peisaje excelente, scenografie semnată de Gil Parrondo (două premii Oscar), actori credibili (mai ales Ray Stevenson,

deoarece David Oakes mi se pare oarecum fragil în rolul principal). Sunt secvențe care mi-au amintit de *Avatar* și de *Stăpânul inelelor*. Orice ecranizare stopează, îngreșește imaginația cititorului, căruia i se propune doar o variantă. Muzica din film încearcă să suplinească epitetul și metafore. Regizorul a fost expeditiv cu secvențele scufundării și cu magia copiilor-broască, dar insula e veridică, scăldată în culori de jad, ori plutind într-un albastru marin. Deodată ni se face dor de Swift, Stevenson, Conrad...

ALEXANDRU JURCAN

Semnal

O istorie culturală a nebuniei

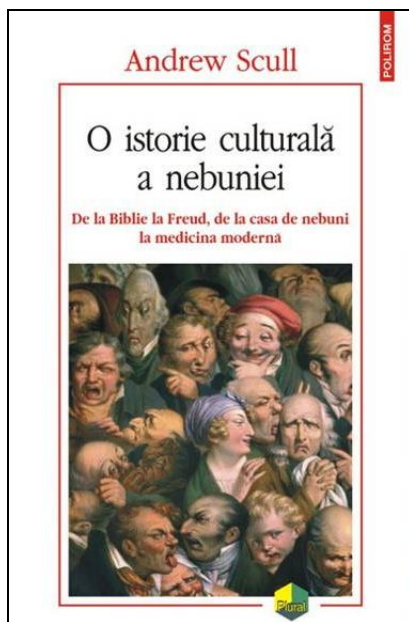
De la Biblie la Freud, de la casa de nebuni la medicina modernă de Andrew Scull, la Polirom

• „O carte minunată, fascinantă și bine scrisă, cu obișnuita vervă și erudiție a lui Scull, ce explorează modurile în care au abordat psihoza societățile antice și medievale și arată că, în ciuda tehnicilor de imagistică a creierului și a medicamentelor psihotrope, psihiatria modernă are încă multe de învățat de la ele.” (Sylvia Nasar, autoarea cărții *A Beautiful Mind*)

• „Adoptând o vastă perspectivă de studiu, Scull arată ce a însemnat nebunia pentru societate de-a lungul istoriei și pe tot cuprinsul lumii. Scrie cu pasiune și totodată cu umor, are un ochi extraordinar pentru citate pătrunzătoare și pentru întimplări grăitoare, ținându-l pe cititor sub vraja lui. O carte fascinantă a unui maestru în domeniu.” (William Bynum, University College London)

• „Nebunia rămîne o enigmă fundamentală, un reproș la adresa rațiunii, parte ineluctabil integrantă a civilizației.” (Andrew Scull)

Pierderea rațiunii, sentimentul de înstrăinare de realitatea în care cu toții ne imaginăm că trăim sau perma-

nenta agitație emoțională sunt doar câteva dintre trăsăturile pe care le asociem cu nebunia. Astăzi, tulburarea psihică este percepută cel mai frecvent prin prisma medicinei, însă de-a lungul istoriei oamenii au căutat să-i dea un sens prin religie sau elemente supranaturale, prin construirea unor explicații psihologice ori sociale, în dorința de a împlînzii demonii iraționalului.

Cu 128 de ilustrații, din care 44 de planșe color, *Istoria culturală a nebuniei* îl poartă pe cititor din

Antichitate pînă în prezent, de la Bedlam la azilurile victoriene, de la teoria umorilor la farmacologia modernă, explorînd manifestările și semnificațiile nebuniei, provocările și consecințele ei.

O istorie panoramică a întîlnirii omului cu iraționalul, remarcabilă prin varietatea domeniilor abordate și episoadele inedite din viața unor personalități ca Avicenna, Charcot, Freud, van Gogh sau Dalí.

Din cuprins: Față în față cu nebunia • Nebunia în lumea antică • Melancolie și nebunie • Case de nebuni și doctori de nebuni • Nervi și nevropați • Apariția imperiului azilurilor • Izolarea nebunilor: proteste picturale și literare • Remedii disperate • O revoluție psihiatrică?

Andrew Scull a predat la University of Pennsylvania și la Princeton, iar în prezent este profesor la University of California, San Diego. De același autor: Decarceration: Community Treatment and the Deviant (1977), Museums of Madness: The Social Organization of Insanity in 19th Century England (1979), Madhouse: A Tragic Tale of Megalomania and Modern Medicine (2005), Hysteria: The Biography (2009), Madness: A Very Short Introduction (2011).

LICĂR DE SOLITAR PESTE APE

Am ajuns pentru prima dată în Isaccea spre sfârșitul anilor șaptezeci. Venisem într-o zi în interes de serviciu împreună cu o colegă și profitând de o pauză, am dat o raită prin micul centru al orașului în căutarea unui local în care am fi putut să bem o cafea. N-a fost prea greu să găsim cafeneaua. Era amplasată într-o clădire veche și ușa-i era larg deschisă pentru oricine ar fi dorit să-i treacă pragul. În așteptarea cafelelor (vestitul nechezol), am aruncat o privire în jur. În încăperea cu atmosfera îmbâcsită de fumul țigărilor, am zărit pe pereții de culoare incertă, câteva acuarele așa cum nu mai văzusem până atunci. Erau lucrate în degradeurile a ceea ce mi s-a părut atunci a fi, o singură culoare și reprezentau peisaje. Iar lumina din ele – pentru că ea părea să fie subiectul tablourilor – dădea impresia că iradiază în încăperea. Plăcut surprins, am întrebat cine este autorul lor și astfel am aflat pentru prima dată că în acel târgușor locuia pictorul Cioabanu Cicerone.

Peste ani, i-am putut urmări evoluția admirându-i tablourile expuse în Galeriile UAP din Tulcea. La început discret, apoi mai des, a început să apară în ele și figura umană, o siluetă neagră schițată în câteva tușe, ce aluneca precum o umbră peste curcubeul irizat de lumina soarelui în ape. Astrul solar ce-și înmuia parcă-n joacă penelul razelor, adăuga tușe delicate de culoare peste cer, peste ape, peste întreaga natură.

Apa, aerul, lumina - leagănul vieții - pe care artistul o contempla în tăcere. Iar această tăcere ce se transmitea și privitorilor făcea mai ușoară perceperea în imagine - dincolo de fabuloasa cromatică - și a vibrației, a sunetului vieții. Privind tablourile, aveai impresia că poți auzi răzbătând din ele tipătul păsărilor, clămpănitul ciocurilor, fâlfăitul aripilor, plescăitul apei sub loviturile ritmice ale babai-celor, clipocitul stropilor căzuți în apă atunci când pasărea se ridică în zbor.

Însă în toată această explozie cromatică, privirea revenea cu insistență asupra figurii umane. Întunecată, singulară sau în grup ce înainta ca o veritabilă invincibilă armată înarmată cu ghionderele și undițele lungi ca niște sulite, pe ritmul babăicilor, silueta umană părea în multe dintre tablouri a reprezenta conchistadorul ce cucerește magnificul teritoriu, prădătorul care întinde setci, adună și adună, cărând apoi cu șirul său

neșfârșit de lotci, comorile locului.

Prin contrast, lumea păsărilor pare a fi întrupată din veșnicia luminii, trăind în bucurie clipă, așa cum este ea dată. O lume paralelă cu cea a omului, deși din păcate nu intangibilă și prin aceasta, extrem de vulnerabilă..

Treptat, pictorul pare a dobândi o viziune mai largă asupra naturii umane și acordându-i mai multă atenție pare să-i surprindă - și să sugereze prin cromatică - trăsăturile sale antagoniste, coexistența mai mult sau mai puțin armonioasă a umbrei și luminii din lăuntrul ființei sale, ca și orientarea sa dualistă către lume; omul strâns legat de materialitate și omul spiritualizat.

Fără a fi totuși un om religios, așa după cum însuși mărturisea, pictorul Cicerone Ciobanu a cărui mamă era profund religioasă, revine la maturitate asupra impresiilor de neuitat pe care i le-au lăsat scenele văzute în copilărie sa și care se petreceau cu ocazia sărbătorilor religioase în biserică. Privind îndelung cupola bisericii, care în mișcarea circulară pe care oamenii o făceau purtând lumânările aprinse, părea a se roti ușor dimpreună cu chipurile tuturor sfinților pictați pe ea, asemenea unui cer spuzit de stele, a devenit fascinat de acest univers încă neînțeles pentru el. Utilizând cercul - acesta simbolizând completitudinea, unitatea, ciclicitatea, eternitatea, perfecțiunea și chiar pe Dumnezeu - Cicerone Ciobanu își reprezintă în el viziunea sa asupra lumii, a omului și a luptei contrariilor din el; binele și răul, cupiditatea și generozitatea, sublimul și mizerabilul... căci *omul este doar om și nimic din ce-i omenesc nu-i este străin*, așa cum sublinia poetul latin Terențius.

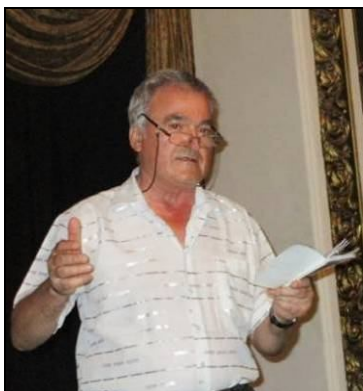
Reîntâlnindu-ne peste ani, Cicerone Ciobanu ne-a primit cu amabilitate în atelierul său, însă a părut reticent în privința acordării unui interviu. Și a motivat cumva această reticență, printr-un soi de teamă față de cuvintele care, asemenea cailor năvălași ce sunt mai greu de strunit, ar putea poate peste ani să-i ofere surprize nedorite. În felul său perfecționist, se

teama de impresia pe care i-ar fi putut-o face mai târziu, răspunsurile sale de moment. Totuși, din convorbirea pe care am purtat-o în tihna amiezii ca de vară la începutul lunii de mai, am mai aflat câte ceva despre acest pictor al ținutului dobrogean. Fire solitară, la absolvirea cu o medie bună a Facultății de Arte Plastice de la Iași, cu toate că a avut ocazia să se apropie de lumea artiștilor plastici din București, oarecum intimidat de atmosfera decadentă surprinsă în atelierul marilor pictori, a simțit că locul său nu este acolo și a preferat să aleagă orașul Isaccea, sedus de ideea apropierei de natură și de perspectiva de a putea merge frecvent la pescuit. Dar, când a sosit în Isaccea, s-a simțit aproape imediat sufocat de atmosfera de târgușor de provincie în care nu se petrecea mai nimic, în afara întâlnirilor cu parfum bahic pe care locuitorii orașelului le savurau, dar cărora pictorul, prin firea sa, nu le putea face față. Însă, foarte curând și-a găsit satisfacția în lungile plimbări pe care le făcea plecând la pescuit sau la vânatoare, în timpul cărora admirând natura, își regăsea pacea sufletească. Și dacă n-a putut avea satisfacții ca dascăl, resimțind dureros dezinteresul tinerelor generații și a părinților acestora pentru studiul artei - de aceea a resimțit anii lucrați în învățământ ca pe o irosire a timpului - lucrul în atelierul său de pictură i-a acaparat tot timpul. Meticulos, i se întâmpla să lucreze până spre zori la câte un tablou, pentru ca emoția resimțită să poată fi transpusă pe pânză și transformată în artă. Iar succesul n-a întârziat să apară, dovadă fiind zecile de expoziții personale, naționale și internaționale la care a participat și care i-au adus atât premii cât și prestigioase referințe critice. Iar lucrările sale, ce surprind irizările de solitar ale luminii solare în acest colț de rai dobrogean s-au răspândit în colecții din mai toate continentele lumii: în Anglia, Canada, Mexic, Japonia, China, Suedia, Siria, Finlanda, Norvegia, Grecia, USA, Peru etc.(poza de final a pictorului)

TANIA NICOLESCU

Lumea lui Larco

LUNA IUNIE

În cireșar sunt flori pe plai,
E la solstițiu mândru Soare,
Dar și cireșele de mai
Se coc la noi... prin aprozare.

100 de ani de la Marea Unire

Înaintașii noștri, bravi eroi,
Sătui de umilințe și nevoi,
Unire au făcut pe veșnicie,
Să știe toți de-o ntreagă Românie.

SCUZĂ ÎDILICĂ

Pe doamne eu le las în pace,
Deși îmi plac, arată bine,
Dar să mă credeți, n-am ce face
Atunci când ele trag de mine!

STRIGĂTURĂ LA HORA DIN SAT

Lelea de la Orăștie
Cu basma, ilic și ie,
Are flori la cingătoare
Și pantofi „cui” în picioare!

LUI ZAHARIA STANCU

„**Desculț**”, volumul tău a generat
Discuții pe mai multe axe,
Deoarece românii **încălțat**...
C-o sumedenie de taxe!

SONET DE VOIAJ

Te rog iubita mea cu mine vino,
Chiar dacă hotărârea e în pripă,
Tu nu vei regreta nici chiar o clipă,
Căci vei vedea concertul din Torino.

De vârsta noastră nefăcând risipă,

Promit că-ajungem și în San Marino
Acolo e superbul concertino,
Pluti-vom, deci, pe-a muzicii aripă.

Acasă va veni o coafeză,
Dar și modiste de înaltă clasă
Vei fi precum Diana de frumoasă.

Iar eu mi-oi pieptăna o altă freză,
Fiind voiajul nostru de plăcere...
Dar pân-atunci, dă-mi zece lei de-o bere!

BOUL ȘI VULPOIUL (fabulă)

Un bou trăgea din greu la plug
Pe-un câmp mult prea bătătorit,
Purtând povara unui jug
Masiv, de vreme lustruit.

Trecând pe-acolo un vulpoi,
Îi zise scurt: - Să te ajut?
Că-n loc de unul de sunt doi
Efortul este mai scăzut.

- La mijloc e un vicleşug,
Ceva, cred eu, exagerat,
Cum o să tragi cu mine-n jug,
Perfidule vulpoi roșcat?!

- Să fiu sub jug, eu nu am spus
Nici când, cum poți așa să zici?
Vei trage tu, eu sunt dispus
Să tot pocnesc de zor din bici.

Morala, poate orișicare
S-o afle, că-i usturătoare:
Pe lângă unul ce muncește
E și acel ce biciuiește.

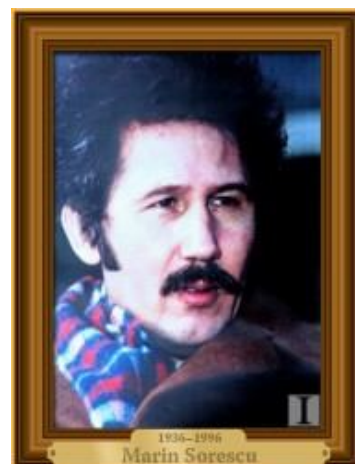
HARTA VIITORULUI

De mic mi-am trasat harta
viitorului:
Întâi mi-am stabilit granițele
La cele patru orizonturi,
Apoi râurile de fericire,
Pădurile de prieteni
Și munții de speranțe.

După o vreme am renunțat la
granițe,
Apoi la râuri,
La munți,
Au rămas pădurile de prieteni
În amintirea mea.

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

MARIN SORESCU (1936-1996)

Unui epigramist

Epigrama ta, maestre,
E ca fata fără zestre:
Vin, se uită toți la fată,
Și o lasă-așa: uitată!

Nedumerire lingvistică

De se vor găsi, departe,
Oameni pe planeta Marte,
Cum vor fi numiți de noi:
Marțieni sau „marțafoi”?

Gigi și Lia

Despărțiți de-un zid, sub pături,
Gigi, Lia dorm alături
Zidul ăsta-i cu noroc:
Altfel n-ar dormi deloc!

Studentului Mihai Ionescu

Examenul, adeseori,
Mihai îl dă de două ori,
Că procedează cam așa:
Întâi **îl dă**, apoi **îl ia**!

Poetului Florin Mugur

Din orice mugur, cât de mic,
Sub raza binefăcătoare,
O frunză iese sau o floare...
Din *Mugur* n-a ieșit nimic!

Selecție: Vasile Larco

STRIGĂTURI ȘI EPIGRAME

Natura și dragostea

Femeia ce-mbobocește
Nu natura o gătește.
Dragostea răzbind și-n oasă
Face femeia frumoasă.

Zestrea și căpăstrul

Cică fata cea frumoasă
Se mărită fără zestre.
Un cusur: s-o ții în casă
Nu-ți ajung nici trei căpestre.

Fetișoara și feleșagul

Totdeauna fetișoara
Își mărită fetișoara.
O, de-ar ști mirele, dragul,
Să-i reteze feleșagul!

Mierea și fierea

O fată la vremea ei
E ca mierea în știubei.
Dacă toamnele o prind,
Stuf e, polignit, pe grind.

Fisa, mintea și bătrâna

Fata mică – fisa-i pică,
Fata mare – minte n-are,
Cea bătrână n-are vână.
Cum s-o dregi, atuncea, oare?

Nevăstuica și caii de truiică

Femeia cu ochi frumoși
Pe toți îi face voioși.
Cea cu ochi de nevăstuică
Îi pune pe toți la truiică.

Femeia, raiul și iadul

Cum se știe că femeia
L-ar fi scos pe om din rai,
E convins acum că feea
Nu i-ar face-n iad serai?

Dura lexă

Ceea ce ar vrea femeia
Cică-ar vrea și Dumnezeu.
Dar atuncea, vorba ceea,
Cui să mă mai plâng și eu?

Startul dat la doamna brună

Dacă două femei rele
Și nu fac cât una bună,

Câte – păcatele mele –
Mai sunt pân' la doamna brună?

Nu se dă cinstea pe zestre

A umblat în lung și-n lat,
Zestre că și-a adunat.
Mai bine fată cinstită
Decât zestre grămădită.

Fata mare și răzorul

Brazdă trasă pe răzor:
Toate, dar la timpul lor.
Nici mărgea neînșirată,
Nici fată nemăritată.

Trei parale și un tult

Din fată haină
Nu faci gospodină,
Din bărbat de-un tult –
Cu atât mai mult.

Spoirea și înălbirea

Muierușca ipocrită,
Cât îi de meșteșugită
La iubit și la spoit,
Și pe drac l-a înălbit.

Dracul și bărbatul

Unui drac împelițat
Rar bărbat să-i dea de leac.

Delta Dunării, "În unduiri de ape"

Pe când orice pui de drac
Îl potoale pe-un bărbat.

Femeia și casa

Femeia cea înțeleaptă
Își zidește casa dreaptă,
Iar la cea risipitoare
Casa stă pe trei picioare.

Femeia, ca un ocean

Nu te scoate nici Apollo,
Dac-ai nimerit în clește.
O femeie vede-acolo
Unde-un soț abia zărește.

Țoala și marghioala

Femeia necugetată-i
Ca mâncarea nesărată,
Iară cea care-i marghioală
N-are-n casă nicio țoală.

Găina și sfântul Mina

Te ferească sfântul Mina
Să cânte-n casă găina!
Lelea joacă, dănțuiește,
Iar bărbatul pătimizește.

Rețetă de ameliorare a duratei vieții

Din gogoasă-ajuns-am turtă
C-o rețetă-a sorții, grele.
Limba ei de-ar fi mai scurtă,
Mult mai lungi – zilele mele.

Dracul, bietul, și femeia

De cazi pe mâna femeii,
Nu te pot salva toți zeei.
Ea-l judecă și pe dracul
Și-l scoate dator, săracul.

NICOLAE MATCAȘ

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate maestre Nicolae Băciuț, am primit revista „Vatra veche” aferentă lunii trecute, vă mulțumesc, felicitări și fiind vară, căldură mare:

Despre „Vatră” e firesc

Să pot afirma așa:

Cititorii se topesc...

După ea!

VASILE LARCO

Am primit ultimul număr al revistei *Vatra Veche* și m-am delectat cu lectura. Vă felicit pentru realizarea și a acestui număr.

Îmi permit să vă trimit o proză scurtă, mai nouă. Se numește: **Libertatea de a fi normal.**

Vă rog să confirmați primirea documentului. Mulțumesc frumos.

Cu prețuire,

N. Suci

Domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc pentru revistă. Am apreciat și apreciez revista *Vatra veche* și o aștept cu interes, cu plăcere.

Am fost publicat de către dumneavoastră pe două paliere (poeme și eseuri). Reflecțiile (eseurile) îmi rețin interesul în prezent.

Cu prețuire și cele mai bune urări,

Daniel Mureșan

Va salut cu mult respect !

Vreau sa primesc revista (chiar va rog) pentru ca o apreciez si imi face placere deosebita sa o citesc .

Toate cele bune !

Ana Zegrean

Stimate Domnul Băciuț,

Eu aş dori să primesc în continuare revista Dvs. Întotdeauna am plăcerea unei lecturi folositoare și plăcute, de un conținut valoros, așa că vă felicit pentru această muncă redacțională.

Cu stimă,

**Andras Balogh
UBB Cluj**

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc pentru revistă... Dar cum vine asta, adică să nu mai vrem revista? Păi după ce aveți amabilitatea să ne trimiteți minunăția aceasta de revistă, noi s-o refuzăm? Doamne ferește!

Mulțumim, mulțumim și iar mulțumim! Și să trăiți ani buni cu sănătate și bucurii!

Claudia Voiculescu

Vă salut, domnule Băciuț.

Vă mulțumesc pentru bunăvoința de a-mi trimite cu regularitate importanta revistă pe care o păstoriți. (...)

Fiți încredințat de întreaga mea prețuire!

Prof.univ.dr. Const.Paiu

Vă mulțumesc d-nule Băciuț pentru acest nou număr al revistei „Vatra Veche”, un număr de o aleasă ținută grafică și editorială, număr ce se dorește a se adăuga multor evenimente închinare Centenarului pe care-l vom sărbători anul acesta. România a avut și are în continuare făuritori de cultură demni, istorici cu reale deschideri spre evenimentele adevărate și curate ale unui popor care trebuie făcute cunoscute pe mai departe generațiilor care vin. Este într-adevăr un număr deosebit, cu frumoase versuri, cu proză și lucrări de critică literară dar și de informare a evenimentelor culturale care au avut sau vor urma să aibă loc în țară. O revistă scrisă de români adevărați, pentru români curați și adevărați, români care simt în fiecare secundă istoria și trăiesc în fiecare clipă adevărata cultură română. Vă mulțumesc pentru aceste minunate numere, mulțumesc neobositului colectiv de redacție, implicit, dumneavoastră pentru muncă, dăruire, pentru păstrarea unei culturi nealterate.

Nicolette Orghidan

Mii de mulțumiri! Din nou un număr dens și foarte interesant al unei reviste adevărate, dovadă că, parafrazându-l pe Cronicul din veac, nasc și la Ardeal OAMENI! Felicitări sincere!

Cu prețuire deosebită,

prof.Vasile Fluturul -Iași

Vă mulțumesc pentru trimiterea revistei, prilej de îmbogățire spirituală!

Atașez o cronică inedită scrisă de poeta Mihaela Merevei despre cartea mea de poezii "Secvențial".

Cu considerație,

**Carmen Tania Grigore,
Brașov**

Mulțumesc! O revistă muncită ca de fiecare dată! Sunt mândră că sunteți prietenul nostru. Multă sănătate și voie bună vă doresc! Cu respect,

Ionela Dobre

Stimate Domnule Băciuț,

Vă mulțumim pentru numărul din aprilie al revistei digitale *Vatra veche*, pe care o citim cu plăcere și o distribuim și prietenilor noștri. (...)

Cu cele mai alese gânduri,

Dr. Svetlana Maier

Galerie RADUART, Ledererstraße 12, 82256 Fürstfeldbruck

Mulțumim frumos pentru revistă, felicitări pentru prodigioasa activitate cultural- științifică! Zile poleite cu soare, în lumina poeziei, la Brăila!

Maria Stoica

Stimate domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru revistă, este într-adevăr de ținută.

Nu știu dacă am avut prilejul să mă prezint, de aceea o fac acum: sunt scriitoarea și traducătoarea de limbă spaniolă Gabriela Banu (de asemenea soția lui Aureliu Goci, deși, literar vorbind, sper ca asta să nu conteze prea mult), am publicat până acum 5 cărți de proză și multe multe traduceri din - și în - limba spaniolă. Am predat spaniolă la Liceul Cervantes și la Institutul Cervantes, dar acum m-am oprit asupra scrisului.

Vă trimit o proză scurtă care va intra în volum, sper să îi faceți loc pe undeva...

Cu stimă,

Gabriela Banu

Vă mulțumesc foarte mult pentru revistă!

Orice revistă care are timp pentru contemporani este fereastra deschisă spre realitatea literară, așa cum este ea și așa cum o vede.

Cu drag, de la Buzău,

**Teo Cabel,
revista Literadura.**

Panoramic cultural

Bistrița – Mureșeni la statuia lui Andrei Mureșanu, intonând Imnul Național

Hordou – Acasă la George Coșbuc, în costume populare, cu mic, cu mare

Coșbuc – la mormintele părinților poetului

Mănăstirea din Parva – loc de închinare și rugăciune

Tulcea, masa rotundă “Limba tromână e patria mea”

Târgu-Mureș, TVR, “100 de cărți pentru Marea Unire”

Antena 1 Târgu-Mureș, Actualitatea culturală mureșeană

Târgu-Mureș: laureații Concursului de Interpretare “Romulus Guga”.

Târgu-Mureș, Liceul Vocațional Pedagogic “Mihai Eminescu”

OCHIUL CICLOPULUI

Delta Dunării, „Cerule, în oglinda apei”

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Mihaela Aionesei, Florin Bengean, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Vasile Larco, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu,

Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Valentin Marica, Nicolae Suci, Titus Suci, Ilie Șandru, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), George Filip (Canada), Andrei Fischhof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, Claudia Șatravca (Chișinău), M. N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2018 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

